

Οι Ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες σε περίοδο
ύφεσης: στρατηγικές επιβίωσης με άξονα την
αυτοχρηματοδότηση και την καινοτομία

Πτυχιακή εργασία για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος
Ειδίκευσης στην: «Διαχείριση Τεκμηρίων Πολιτιστικής Κληρονομιάς
και Νέες Τεχνολογίες»

ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

Επιβλέπων καθηγητής: Κωσταγιόλας Πέτρος

Τριμελής επιτροπή: Κωσταγιόλας Πέτρος, Λέκτορας

Παπαβλασόπουλος Σώζων, Επίκουρος Καθηγητής

Πούλος Μάριος, Επίκουρος Καθηγητής

Περίληψη

Η ελληνική οικονομία διανύει το τρίτο έτος σε τροχιά ύφεσης και οι πιέσεις για περικοπές που δέχονται όλοι οι επιμέρους τομείς της είναι μεγάλες. Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, οργανισμοί πλήρως εξαρτημένοι από την κρατική χρηματοδότηση, βιώνουν τις συνέπειες από μια πολιτική διαρκών περικοπών. Τα στατιστικά στοιχεία για τις Ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες, που συγκεντρώνονται ετησίως από την Μονάδα Ολικής Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, αντανακλούν την αρνητική επίδραση της ύφεσης το 2009 και το 2010. Παράλληλα, οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες του εξωτερικού έχουν ήδη καταγράψει την εμπειρία τους από την ύφεση, τόσο στην αρθρογραφία όσο και με ανάλογες έρευνες που έχουν εκπονηθεί και έχουν ανοίξει τον διάλογο για τους τρόπους αντίδρασης στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν. Η παρούσα εργασία επιχειρεί να αποτυπώσει το βαθμό που έχουν πληγεί οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες από το δυσμενές οικονομικό κλίμα και να προτείνει στρατηγικές αντίδρασης βασισμένη στα αποτελέσματα έρευνας που εκπονήθηκε με την συμμετοχή 25 ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Ο προσανατολισμός των δράσεων με άξονα την αυτοχρηματοδότηση και την καινοτομία εξετάζεται αναλυτικότερα στα πλαίσια ενός συνολικότερου μοντέλου αντιμετώπισης της ύφεσης που περιλαμβάνει επίσης την ποιότητα και την ενεργό συμμετοχή στο κοινωνικό γίγνεσθαι.

Λέξεις κλειδιά: Οικονομική ύφεση, Ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες, Μονάδα Ολικής Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, Έρευνες, Αυτοχρηματοδότηση, Καινοτομία.

Abstract

Greek financial indicators are having been following a negative trajectory for three years by now and pressures for extended budget cuts are imposed in all economic domains. Greek academic libraries, which are completely depended on public funds, are also victims of that policy of budget reductions. Statistical data, collected and published annually by M.O.P.A.B, reflect clearly this situation for the years 2009 and 2010. At the same time, academic libraries worldwide have already mentioned their own experience from the economic downturn through papers and surveys, and they have also opened a conversation on the reaction strategies. This essay tries to impress the impact of current economic climate on Greek academic libraries and to suggest reaction strategies, based on the results of a primary survey conducted with this scope, in which 25 Greek academic libraries participated. In addition to that, the orientation to self-financing and innovation are examined as parts of an integrated reaction model, also includes quality and active involvement.

Keywords: Economic downturn, Greek Academic Libraries, M.O.P.A.B, Surveys, Self-Financing, Innovation.

Περιεχόμενα

Κεφάλαιο 1^ο: Εισαγωγή

1.1 Το γενικό πλαίσιο της εργασίας	8
1.2 Ερευνητικό ζητούμενο – Στόχοι	11
1.3 Τεκμηρίωση της ανάγκης για έρευνα	11
1.4 Σκεπτικό και δομή εργασίας	12

Κεφάλαιο 2^ο: Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες την περίοδο της διεθνούς οικονομικής ύφεσης 2008-2010

2.1 Εισαγωγή	14
2.2 Οι Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες βιώνουν την ύφεση 2008-2010:	15
Επισκόπηση βιβλιογραφίας	15
2.2.1 Το θεωρητικό πλαίσιο	15
2.2.2 Χρηματοδότηση	15
2.2.3 Φιλοσοφία και πρακτικές της διοίκησης	17
2.2.4 Έμφαση στην αξία και στο ρόλο των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών	19
2.2.5 Η ανάπτυξη συλλογών	21
2.2.6 Η παροχή υπηρεσιών	22
2.2.7 Συνεργασία και Καινοτομία	23
2.3 Έρευνες για τις επιπτώσεις της διεθνούς οικονομικής κρίσης στις βιβλιοθήκες με έμφαση στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες	24
2.3.1 Έρευνα: Η επίδραση της οικονομικής ύφεσης σε Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες και Υπολογιστικά Κέντρα	24
2.3.2 Έρευνα: Η επίδραση της οικονομικής ύφεσης στις βιβλιοθήκες	27
2.3.3 Έρευνα: Συνέπειες από την οικονομική ύφεση στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες του Ηνωμένου Βασιλείου	30
2.3.4 Έρευνες της ARL	31
2.4 Συμπεράσματα από την επισκόπηση στη διεθνή βιβλιογραφία για την ύφεση και τις αντίστοιχες έρευνες που εκπονήθηκαν	32

2.4.1 Μοντέλο αντιμετώπισης της ύφεσης	32
Κεφάλαιο 3^ο: Οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες σε αριθμούς την πενταετία 2006-2010	
3.1 Εισαγωγή	34
3.2 Η Μονάδα Ολικής Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών	36
3.3 Στοιχεία για τον αριθμό των εργαζομένων στις Ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες 2006-2010 από τη Βάση Δεδομένων της Μ.Ο.Π.Α.Β.	37
3.4 Στοιχεία για τη χρηματοδότηση των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών 2006-2010 από τη Βάση Δεδομένων της Μ.Ο.Π.Α.Β	42
3.5 Στοιχεία για τις δαπάνες των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών 2006-2010 από τη Βάση Δεδομένων της Μ.Ο.Π.Α.Β.	45
3.6 Στοιχεία για τον αριθμό έντυπων τεκμηρίων που κατείχαν οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες από το 2006-2010 με βάση τις ετήσιες εκθέσεις της Μ.Ο.Π.Α.Β.	49
3.7 Συμπεράσματα από τα στοιχεία της Μ.Ο.Π.Α.Β	52
Κεφάλαιο 4^ο: Έρευνα για τις επιπτώσεις της οικονομικής ύφεσης στις Ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες	
4.1 Εισαγωγή	54
4.2 Μεθοδολογία έρευνας	54
4.3 Δομή φόρμας συνέντευξης	56
4.4 Προφίλ έρευνας	58
4.5 Αποτελέσματα έρευνας - Επιπτώσεις οικονομικής ύφεσης	59
4.5.1 Εκτίμηση για την επίδραση της οικονομικής ύφεσης στη Βιβλιοθήκη και Υπηρεσία Πληροφόρησης συνολικά	59
4.5.2 Προσωπικό	60
4.5.3 Πηγές χρηματοδότησης	62
4.5.4 Δαπάνες και Προϋπολογισμοί Ιδρυμάτων	63
4.5.5 Ημέρες και ώρες λειτουργίας	64

4.5.6 Ανάπτυξη συλλογών	65
4.5.7 Παρεχόμενες υπηρεσίες	67
4.5.8 Υποδομές	71
4.5.9 Υποδομές σε ηλεκτρονικό περιβάλλον	72
4.5.10 Λειτουργίες της Βιβλιοθήκης	73
4.5.11 Σύγκριση ενοτήτων	74
4.6 Αποτελέσματα έρευνας - Προσανατολισμοί δράσεων	76
4.6.1 Εξοικονόμηση πόρων	76
4.6.2 Εξεύρεση πόρων	78
4.6.3 Ισοσκελισμός του προϋπολογισμού της Βιβλιοθήκης	82
4.6.4 Πρακτικές της διοίκησης	84
4.6.5 Προσανατολισμός δράσεων	87
4.6.6 Προσδοκίες για το μέλλον	89
4.6.7 Συμπεράσματα για τις δράσεις αντιμετώπισης της οικονομικής ύφεσης	91
Κεφάλαιο 5^ο: Η αυτοχρηματοδότηση και η καινοτομία ως άξονες επιβίωσης και ανάπτυξης των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών σε περίοδο ύφεσης	
5.1 Εισαγωγή	94
5.2 Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες στο μεταβαλλόμενο περιβάλλον της πληροφόρησης και της οικονομίας της γνώσης	94
5.3 Αυτοχρηματοδότηση	98
5.3.1 Το γενικό πλαίσιο	98
5.3.2 Στρατηγικές αυτοχρηματοδότησης	99
5.3.3 Η αυτοχρηματοδότηση ως άξονας επιβίωσης και ανάπτυξης για τις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες	102
5.4 Καινοτομία	105
5.4.1 Το γενικό πλαίσιο	105
5.4.2 Ο όρος Καινοτομία	106
5.4.3 Έννοια και χαρακτηριστικά της καινοτομίας	106
5.4.4 Η καινοτομία στο χώρο των βιβλιοθηκών	109
5.4.5 Μοντέλα καινοτομίας για τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες	112
5.4.6 Η καινοτομία ως άξονας επιβίωσης ανάπτυξης για τις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες	116

Συμπεράσματα	118
Βιβλιογραφία	120
Παράρτημα Α: Συμμετοχή Ιδρυμάτων στην έρευνα	131
Παράρτημα Β: Απαντήσεις Ιδρυμάτων στην έρευνα	133
Παράρτημα Γ: Βαθμολογίες ερωτήσεων	165
Παράρτημα Δ: Φόρμα συνέντευξης έρευνας	167

Κεφάλαιο 1ο: Εισαγωγή

1.1 Το γενικό πλαίσιο της εργασίας

Το καλοκαίρι του 2007 η αισιοδοξία που χαρακτήριζε τα μεταπολεμικά χρόνια την λειτουργία του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος παύει να υφίσταται. Σε συνέχεια μιας περιόδου άκρατης ανάπτυξης, με κορύφωση την πενταετία 2002-2007, θα κάνουν την εμφάνισή τους τα πρώτα σημάδια της κρίσης του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος στην αγορά στεγαστικών δανείων χαμηλής πιστοληπτικής αξιολόγησης των ΗΠΑ. (Χαρδούβελης 2011)

Ωστόσο, η αισιοδοξία ήταν τόσο μεγάλη, που ακόμα και ένα χρόνο μετά, το ευρύ κοινό αλλά και οι ειδικοί, δεν φαίνεται να είχαν πλήρως αντιληφθεί την κρισιμότητα της κατάστασης. Η κατάρρευση της αμερικανικής επενδυτικής τράπεζας Lehman Brothers το Σεπτέμβριο του 2008, θα ανοίξει τους ασκούς του Αιόλου βυθίζοντας την παγκόσμια οικονομική κοινότητα στην δίνη της οικονομικής ύφεσης.

Η οικονομική αναταραχή, έχοντας ως εκκίνηση τη μεγαλύτερη οικονομία του πλανήτη, θα μεταλαμπαδευτεί πολύ γρήγορα σε όλα τα πλάτη της υφελίου, επηρεάζοντας τόσο τις ισχυρότερες, όσο και τις ασθενέστερες οικονομίες. Ωστόσο, αν και φάνηκε ότι η πολιτικές κινήσεις των ΗΠΑ, κατάφεραν να θέσουν την κρίση του χρηματοοικονομικού συστήματος υπό έλεγχο, με τα πρώτα σημάδια ανάκαμψης να φαίνονται το 2010, η ύφεση είχε αρχίσει ήδη να πλήττει την πραγματική οικονομία.

Η Ευρώπη, από τη μεριά της, ενώ σε αρχικό στάδιο φάνηκε να έχει κατορθώσει να προτάξει ισχυρή αντίσταση στη σαρωτική πορεία της παγκόσμιας ύφεσης, σήμερα, πρωταγωνιστεί στη δεύτερη φάση αυτής, την ονομαζόμενη κρίση του δημόσιου χρέους, η οποία έχει πλήξει ιδιαίτερα την ευρωπαϊκή περιφέρεια, και κυρίως την Ελλάδα, την Ιρλανδία και την Πορτογαλία.

Σε ότι αφορά στην Ελλάδα, η οικονομική ύφεση, έφτασε στα τέλη του 2009, με ενάμιση περίπου χρόνο καθυστέρηση, και ενώ άλλες χώρες ήδη έβλεπαν τα πρώτα σημάδια οικονομικής ανάκαμψης. (Χαρδούβελης 2011) Κατάφερε, εντούτοις, καίριο πλήγμα στην ήδη εύθραυστη ελληνική οικονομία και οδήγησε στην ουσιαστική κατάρρευσή των δημόσιων οικονομικών. Η ελληνική κρίση ξεκίνησε από την οικονομική δυσπραγία που εισήχθη στην Ελλάδα λόγω της διεθνούς ύφεσης και φανέρωσε την υπερχρέωση του Ελληνικού Δημοσίου και την πιθανή αδυναμία ελέγχου του διογκωμένου χρέους του. (Χαρδούβελης 2011) Το έλλειμμα αξιοπιστίας της ελληνικής οικονομίας που προκάλεσε η σταδιακή αναθεώρηση των στοιχείων του ελλείμματος από 6% για το 2009 σε 15,4%, έβαλε την Ελλάδα στο στόχαστρο των αγορών και οι πιέσεις στην ελληνική οικονομία οδήγησαν την Ελλάδα να ζητήσει Ευρωπαϊκή βοήθεια για την αποφυγή της χρεωκοπίας. (Χαρδούβελης 2011)

Η προσφυγή της Ελλάδας στο μηχανισμό οικονομικής στήριξης, από τον Μάιο του 2010, με την συμμετοχή των υπόλοιπων χωρών της Ευρωζώνης, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), συνοδεύτηκε από ένα αυστηρό πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής που σε μεγάλο βαθμό επικεντρώνεται στις περικοπές των Δημοσίων Δαπανών και την επίτευξη διαρθρωτικών αλλαγών στην λειτουργία του κράτους. (Χαρδούβελης 2011, Ράπανος, Καπλάνογλου 2011) Άμεση συνέπεια αποτελεί το πάγωμα των προσλήψεων στο δημόσιο τομέα, η αύξηση των φορολογικών συντελεστών και η συρρίκνωση των προϋπολογισμών όλων των υπουργείων.

Οι συνέπειες από ένα τέτοιο οικονομικό κλίμα, υπερβαίνουν κατά πολύ την αρχική αντίληψη ότι με την πάροδο ενός περιορισμένου χρονικού διαστήματος, η ελληνική οικονομία θα ανακάμψει και θα αρχίσει να επανέρχεται στα προ ύφεσης επίπεδα. (Χαρδούβελης 2011) Πλέον έχει καταστεί κοινός τόπος ότι η υπέρβαση της κρίσης θα απαιτήσει μακρόχρονες και επίπονες προσπάθειες σε πολιτικό και κοινωνικό επίπεδο, (Χαρδούβελης 2011) ενώ είναι δύσκολο να προσδιοριστεί το καθεστώς λειτουργίας πολλών από τις υφιστάμενες κοινωνικές υποδομές στο προσεχές διάστημα καθώς το κράτος γίνεται προσπάθεια συρρίκνωσης του κρατικού μηχανισμού (Ράπανος, Καπλάνογλου 2011).

Σήμερα, έχοντας διανύσει ήδη τρία χρόνια σε αρνητική τροχιά, ο αντίκτυπος της ύφεσης γίνεται αντιληπτός σε κάθε πτυχή της δημόσιας και της ιδιωτικής ζωής, οδηγώντας σε πτώση του βιοτικού επιπέδου για την πλειοψηφία του κοινωνικού συνόλου και ενισχύοντας την αίσθηση της αβεβαιότητας για το μέλλον (International Labour Office, 2011).

Οι περικοπές στις κρατικές δαπάνες, επηρεάζουν άμεσα και την λειτουργία των Ακαδημαϊκών Ιδρυμάτων. Το Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου μάθησης και Θρησκευμάτων, όπου υπάγονται τα Ακαδημαϊκά Ιδρύματα και εκ του οποίου αντλούν τον κύριο όγκο της χρηματοδότησής τους, έχει προχωρήσει σε σημαντικές περικοπές. Οι προϋπολογισμοί για την τριτοβάθμια εκπαίδευση φαίνονται στον πίνακα (1.1), με βάση τα στοιχεία που παρέχει το Υπουργείου Οικονομικών¹. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι περικοπές στον προϋπολογισμό του 2011 φτάνουν το 21,05% του προηγούμενου έτους ενώ το 2012 γίνεται επιπλέον μείωση 2,10%.

¹ Πύλη Υπουργείου Οικονομικών: <http://www.minfin.gr/portal/el>

Έτος	Κωδικός 250 «Πανεπιστημιακός Τομέας»		
	Προϋπολογισμός	Διαμόρφωση (Σεπτέμβριος τρέχοντος έτους)	Πληρωμές
2007	1.028.244.000	1.036.344.127	993.489.458
2008	1.078.554.000	1.078.887.709	1.026.563.003
2009	1.114.368.000	1.116.142.671	1.055.136.538
2010	1.124.422.000	1.065.469.932	910.277.410
2011	887.725.000	890.431.510	-
2012	869.056.000	-	-

Πίνακας 1.1: Στοιχεία Προϋπολογισμών 2007-2012 για τον Πανεπιστημιακό Τομέα – Πηγή Υπουργείο Οικονομικών

Επιπλέον, όσο αφορά στο χώρο των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών η ύφεση έπεται της ολοκλήρωσης μια σειράς ευρωπαϊκών αναπτυξιακών προγραμμάτων ΕΠΕΑΕΚ² I (1994-1999) και ΕΠΕΑΕΚ II (2000-2006), μέσω των οποίων οι Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες ανέπτυξαν σημαντικές δράσεις, υποδομές και υπηρεσίες, και στελεχώθηκαν από ειδικευμένο προσωπικό. (Τζεκάκης 2000, Papazoglou and Semertzaki 2001, Ζάχος 2008, Garoufallou, et.al. 2008) Η χρηματοδότηση των προγραμμάτων αυτών έγινε από το Β΄ και Γ΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης αντίστοιχα. Η οριστική λήξη χρηματοδότησης από τα ΕΠΕΑΕΚ το 2008³, και η μη άμεση ένταξη των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών σε αντίστοιχο πλαίσιο χρηματοδότησης αποτέλεσε το πρώτο ισχυρό πλήγμα για αυτές, πριν ακόμα οι συνέπειες της ύφεσης γίνουν αισθητές στην Ελλάδα.

Αυτό που γίνεται σήμερα φανερό, είναι ότι, σε ένα μακροπρόθεσμο ορίζοντα, η πολιτική των περικοπών, η οποία εφαρμόζεται μέχρι σήμερα με διαδοχικές αποφάσεις, δεν επαρκεί ως μέτρο για τη βελτίωση των δημόσιων οικονομικών. Η συρρίκνωση που προκαλεί η μείωση των δαπανών έρχεται να επιβαρύνει μία ήδη δύσκολη κατάσταση. (Χαρδούβελης 2011, Ράπανος, Καπλάνογλου 2011) Για να μπορέσουν οι Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες, καταρχάς, να επιβιώσουν και στην συνέχεια να επανέλθουν σε τροχιά ανάπτυξης απαιτείται συστηματική και συλλογική προσπάθεια αξιοποιώντας στο έπακρο τις διαθέσιμες δυνάμεις τους.

² Το ακρωνύμιο αναλύεται ως Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης

³ Προηγήθηκαν δύο ετήσιες παρατάσεις (Garoufallou ,et.al 2008)

1.2 Ερευνητικό ζητούμενο – Στόχοι

Η παρούσα εργασία φιλοδοξεί να συμβάλλει στην προσπάθεια των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών να ανταπεξέλθουν στην ύφεση, επιχειρώντας αρχικά μία γενική καταγραφή της παρούσας κατάστασης με συλλογή στοιχείων αναφορικά με τις επιπτώσεις της ύφεσης σε αυτές έως και το 2011. Στη συνέχεια επικεντρώνεται στους τρόπους με τους οποίους μπορεί να δομηθεί ένα νέο πλαίσιο λειτουργίας στο οποίο η καινοτομία και η αυτοχρηματοδότηση μπορεί να συμβάλει ως αντίδοτο στην τρέχουσα δυσμενή οικονομική συγκυρία.

Τα βασικά ερωτήματα που φιλοδοξεί να απαντήσει η παρούσα προσπάθεια είναι δύο. Το πρώτο αφορά στον προσδιορισμό του βαθμού που έχουν πληγεί οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες από το τριετές καθεστώς ύφεσης της ελληνικής οικονομίας όπως προκύπτει από τις απαντήσεις των υπευθύνων στην έρευνα που διενεργηθεί με αυτό το στόχο αλλά και από ανάλυση των στοιχείων που διαθέτει η Μονάδα Ολικής Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Το δεύτερο σχετίζεται με τις δράσεις που προτείνονται ως διέξοδος από την δυσμενή αυτή κατάσταση και εξετάζεται το αν και το πώς μπορεί ο προσανατολισμός στην καινοτομία και την αυτοχρηματοδότηση να συμβάλει σε αυτήν την κατεύθυνση.

1.3 Τεκμηρίωση της ανάγκης για έρευνα

Η περίοδος της ύφεσης που διανύει η Ελλάδα την τριετία 2009-2011 είναι ακόμα σε εξέλιξη και ίσως είναι αρκετά δύσκολο να προσπαθήσουμε να αποτυπώσουμε μια ακριβή εικόνα της κατάστασης στην οποία έχουν επέλθει οι Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες σε αυτό το διάστημα. Μια περισσότερο αποστασιοποιημένη και ολοκληρωμένη εικόνα θα μπορούσε να δοθεί από την έρευνα λίγα χρόνια αργότερα, όταν θα έχει στην κατοχή της τα αριθμητικά μεγέθη ενός ευρύτερου χρονικού διαστήματος.

Ωστόσο, έχει ιδιαίτερη σημασία να καταγραφούν οι αντιλήψεις των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, δια των υπευθύνων τους, για την παρούσα κατάσταση, ενόσω αυτή ακόμα βιώνεται και μάλιστα σε ένα στάδιο κορύφωσης, πράγμα που δεν είναι δυνατόν να ερευνηθεί μελλοντικά. Η ιδιαίτερη αυτή σημασία προκύπτει για δύο βασικούς λόγους. Πρώτον διότι η καταγραφή των απόψεων των διευθυντών των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών αποτελεί μαρτυρία για την μελλοντική έρευνα και δεύτερον διότι πρέπει να αναδειχθεί ποιοι τομείς της λειτουργίας των βιβλιοθηκών πλήττονται περισσότερο και προς τα πού πρέπει να προσανατολιστούν οι δράσεις με στόχο την επιβίωση των οργανισμών αυτών.

Με την προσδοκία να υπάρξει ουσιαστική συμβολή για να καλυφθεί αυτό το πεδίο, η παρούσα εργασία στηρίζεται σε μια πρωτογενή έρευνα αποτύπωσης των συνεπειών της οικονομικής ύφεσης στις Ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες, πέρα από όποιες άλλες

δυσλειτουργίες προϋπήρχαν αυτής, ώστε να διαπιστωθεί το κατά πόσο και σε ποιους τομείς πλήττονται. Με βάση τα στοιχεία που προκύπτουν από την έρευνα προχωρά και σε ένα επόμενο επίπεδο, διερευνά τις στρατηγικές που μπορούν υιοθετηθούν στους άξονες της καινοτομίας και της αυτοχρηματοδότησης, όπως καταγράφονται στην διεθνή βιβλιογραφία, ως στρατηγικές επιβίωσης σε ένα αρνητικό οικονομικό κλίμα.

Δεδομένου ότι το πρόβλημα της ύφεσης δεν είναι αποκλειστικά ελληνικό αλλά διεθνές, ήδη η παγκόσμια επιστημονική βιβλιοθηκονομική κοινότητα έχει διεξάγει έρευνες και προτείνει ιδέες και τακτικές για να μπορέσουν οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες να ανταπεξέλθουν. Αξίζει, ως εκ τούτου να μελετηθεί η διεθνής εμπειρία στο πρόβλημα της ύφεσης σε επίπεδο ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.

Ωστόσο, εδώ θα πρέπει να γίνει μια σημείωση. Η οικονομική κρίση όπως βιώθηκε ή βιώνεται στο εξωτερικό, δεν μπορεί να συγκριθεί με αυτό που συμβαίνει σήμερα στην Ελλάδα. Οι όροι δημοσιονομικής προσαρμογής που έχουν τεθεί δημιουργούν ένα καθεστώς αυστηρής λιτότητας. (Χαρδούβελης 2011) Με εξαίρεση χώρες της περιφέρειας της Ευρωζώνης, όπως η Ιρλανδία και η Πορτογαλία που βρίσκονται σε παρόμοια κατάσταση αλλά και την Ιταλία που πρόσφατα ενέκρινε πακέτο οικονομικών μέτρων, για τον δυτικό κόσμο η ύφεση οδήγησε σε περιστολή δαπανών αλλά ήδη οι περισσότερες χώρες βρίσκονται στο στάδιο της ανάκαμψης.

Δυστυχώς, στην περίπτωση της Ελλάδας το φαινόμενο δεν φαίνεται να έχει προσωρινό χαρακτήρα καθώς η ελληνική οικονομία δεν έχει διαφύγει τον κίνδυνο της χρεοκοπίας. Συνεπώς, οι λύσεις που εξετάζονται πρέπει να καθιστούν τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες ικανές να ανταπεξέλθουν σε βάθος χρόνου.

Επιπλέον, στα παραπάνω είναι σημαντικό το παρόν εγχείρημα να ιδωθεί και από την σκοπιά μιας αφετηρίας πάνω στην έρευνα για την σχέση ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών και οικονομικής ύφεσης καθώς διαπιστώθηκε ένα σημαντικό έλλειμμα σε ανάλογη βιβλιογραφία για την ελληνική περίπτωση.

1.4 Σκεπτικό και δομή εργασίας

Η παρούσα εργασία αποτελείται από πέντε κύρια κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο αποτελεί εισαγωγή στο πλαίσιο μέσα στο οποίο εξελίσσεται η έρευνα που ακολουθεί. Γίνεται μια σύντομη περιγραφή του καθεστώτος ύφεσης που βιώνει η ελληνική πραγματικότητα και τίθενται οι ερευνητικοί στόχοι της παρούσας προσπάθειας. Επιπλέον, παρατίθενται οι βασικοί λόγοι που οδήγησαν στην ανάληψη της πρωτοβουλίας για έρευνα στο συγκεκριμένο θέμα. Τέλος, παρουσιάζει την δομή της εργασίας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα γίνει μια επισκόπηση της διεθνούς αγγλόφωνης βιβλιογραφίας σχετικά με το πώς επηρέασε η οικονομική κρίση του 2008-2010 τις βιβλιοθήκες του

εξωτερικού με έμφαση στις ακαδημαϊκές. Θίγονται τα βασικά ζητήματα που εντοπίστηκαν στην βιβλιογραφία τόσο σε επίπεδο επιπτώσεων όσο και σε επίπεδο στρατηγικών ανάκαμψης. Στο δεύτερο μέρος του κεφαλαίου παρουσιάζεται μια σειρά ερευνών που εκπονήθηκαν το διάστημα 2009-2010 σε μια προσπάθεια προσδιορισμού των επιπτώσεων της ύφεσης. Το κεφάλαιο κλείνει με την εστίαση στα βασικά σημεία που ανέδειξε τόσο η βιβλιογραφία όσο και η έρευνα αναφορικά με την σχέση ύφεσης και βιβλιοθηκών και την παρουσίαση ενός ολοκληρωμένου μοντέλου αντιμετώπισης του προβλήματος για τις δημόσιες βιβλιοθήκες στην Ελλάδα, όπως προτείνεται από την βιβλιογραφία (Kostagiolas et. al. 2011), και το οποίο θα μπορούσε να εφαρμοστεί στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται ποσοτικά στοιχεία για την λειτουργία των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών την πενταετία 2006-2010, όπως αντλήθηκαν από την Βάση Δεδομένων της Μονάδας Ολικής Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, αναφορικά με το προσωπικό, τις πηγές χρηματοδότησης, τις δαπάνες και την ανάπτυξη συλλογών. Τα στοιχεία εμπλουτίζονται από την αναφορά σε σχετικούς δείκτες επίδοσης. Τα δεδομένα αυτά αποτυπώνουν με αριθμούς την πορεία των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών τα τελευταία 5 χρόνια και έρχονται να επιβεβαιώσουν ή να διαψεύσουν τα αποτελέσματα της έρευνας που ακολουθούν στο τέταρτο κεφάλαιο.

Όλο το τέταρτο κεφάλαιο περιλαμβάνει την μεθοδολογία και τα αποτελέσματα της έρευνας που εκπονήθηκε για την καταγραφή της κατάστασης στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες υπό τις υπάρχουσες συνθήκες. Παρατίθενται πίνακες και γραφήματα για γίνεται ανάλυση των αποτελεσμάτων. Στο τρίτο μέρος του κεφαλαίου εξάγονται γενικά συμπεράσματα που βοηθούν στον προσανατολισμό της έρευνας προς συγκεκριμένες δράσεις και λύσεις.

Στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο, επιχειρείται μια περαιτέρω ανάλυση των δράσεων στην κατεύθυνση της καινοτομίας και της αυτοχρηματοδότησης, αφού προηγηθεί μια αναφορά στο ρόλο και την σημασία των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών στο σύγχρονο μεταβαλλόμενο περιβάλλον της πληροφόρησης και της οικονομίας της γνώσης.

Κεφάλαιο 2ο: Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες την περίοδο της διεθνούς οικονομικής ύφεσης 2008-2010

2.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο εξετάζεται το πώς βίωσαν οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες διεθνώς την περίοδο της οικονομικής ύφεσης του 2008-2010, σε ποιους τομείς της λειτουργίας τους δέχτηκαν τις μεγαλύτερες πιέσεις και με ποιους τρόπους προσπάθησαν να τις εξισορροπήσουν. Η διεθνής εμπειρία, αν και δεν φαίνεται να έχει την ένταση που προκαλεί το τρέχον οικονομικό κλίμα στην Ελλάδα, αποτελεί πολύτιμο εργαλείο στην προσπάθεια να επαναπροσδιοριστεί το πλαίσιο λειτουργίας των βιβλιοθηκών σε περιόδους κοινωνικής και οικονομικής δυσπραγίας, ο κοινωνικός τους ρόλος τους σε αυτό το περιβάλλον, οι προτεραιότητες που θέτουν ώστε να μην υποβαθμιστεί η λειτουργία τους και οι στρατηγικές που εφαρμόζουν για να μετριάσουν ή να αντιμετωπίσουν -κατά το δυνατόν- τις επιπτώσεις της ύφεσης. Η επισκόπηση της διεθνούς αγγλόφωνης βιβλιογραφίας της περιόδου παρέχει στοιχεία για όλα τα παραπάνω ζητήματα και επιπλέον ανοίγει ένα παράθυρο για μια πιο αισιόδοξη θεώρηση της κατάστασης.

Στο δεύτερο μέρος του κεφαλαίου περιλαμβάνονται τρεις επιστημονικές έρευνες για τον προσδιορισμό των επιπτώσεων της ύφεσης σε ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, οι οποίες συνέβαλαν σημαντικά στον σχεδιασμό της έρευνας για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας. Επιπλέον, γίνεται μια σύντομη αναφορά στην έρευνα που εκτόνησε η αμερικανική Association of Research Libraries για το ίδιο θέμα. Οι ερευνητικές προσπάθειες που παρουσιάζονται είναι οι εξής:

- *«The impact of the economic recession on university library and IT service»* που εκπονήθηκε από την Ipsos Mori για τις JISC, SONUL και UCISA
- *«The economic downturn on libraries»* που εκτόνησε το Charleston Observatory για το UCL-University College London, η οποία δεν αφορά αποκλειστικά σε ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες
- *«Effects of the Economic Downturn on Academic Libraries in the UK: Positions and Projections in Mid-2009»* στο πλαίσιο της μεταπτυχιακής διατριβής του Roy Harper στο Πανεπιστήμιο του Sheffield.

Το κεφάλαιο κλείνει με μια σύνοψη των βασικών σημείων που ανέδειξε η βιβλιογραφία και η έρευνα για το συγκεκριμένο θέμα.

2.2 Οι Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες βιώνουν την ύφεση 2008-2010: Επισκόπηση βιβλιογραφίας

Η διαπίστωση ότι η οικονομική ύφεση έχει επηρεάσει σημαντικά ή θα επηρεάσει στο προσεχές διάστημα τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, είναι κοινή σε όλη την σχετική βιβλιογραφία που παρατίθεται και εκτείνεται χρονικά από το 2009 έως το 2011. Υπάρχει μια διάχυτη ανησυχία για την εξέλιξη του φαινομένου και αναφορές στην ύφεση γίνονται ακόμα και σε εργασίες που δεν ασχολούνται άμεσα με το θέμα. Η επίδραση του φαινομένου είναι καθοριστική και η επικείμενη ανάκαμψη είναι πιθανό να βρει τις βιβλιοθήκες ολότελα διαφορετικές σε σχέση με την πριν το 2008 εποχή (Lowry 2010).

2.2.1 Το θεωρητικό πλαίσιο

Τα χαρακτηριστικά του πλαισίου ανάπτυξης που προηγήθηκε της ύφεσης, όρισαν μια τροχιά αλλαγών, που η ύφεση είναι δυνατόν να επιταχύνει και υπό αυτό το πρίσμα μπορεί να θεωρηθεί ως μια ευκαιρία για αλλαγή (Lowry 2010). Το μεταβαλλόμενο περιβάλλον της πληροφόρησης, όπως διαμορφώθηκε από την έλευση των νέων τεχνολογιών, των υπηρεσιών του διαδικτύου αλλά και τον προσανατολισμό προς την εξυπηρέτηση των εξειδικευμένων πληροφοριακών αναγκών των χρηστών σηματοδοτεί για τις βιβλιοθήκες μια πρόκληση στην οποία καλούνται να ανταποκριθούν (Brindley 2006).

Η έλευση της ύφεσης αφενός αναστέλλει αυτήν την προσπάθεια, εξαιτίας των περικοπών στη χρηματοδότηση, αλλά ταυτόχρονα προβάλλει την ανάγκη εντατικοποίησης αυτής (Powell 2011) ώστε οι βιβλιοθήκες να κατοχυρώσουν την θέση τους στο διεθνοποιημένο και εξαιρετικά ανταγωνιστικό περιβάλλον της «οικονομίας της γνώσης», που ουσιαστικά ισοδυναμεί με την επιβίωση τους. Επιπλέον, μπορεί να θεωρηθεί ως ευκαιρία για να στραφούν οι δυνητικοί χρήστες προς τους οργανισμούς πληροφόρησης (Goulding, 2009).

2.2.2 Χρηματοδότηση

Η θεώρηση της ύφεσης ως ευκαιρία, ωστόσο, δεν καταργεί την εξ ορισμού αρνητική της επίδραση σε όλο το εύρος της λειτουργίας των οργανισμών πληροφόρησης (Goulding, 2009). Οι περικοπές στην χρηματοδότηση έχουν άμεσες συνέπειες που δεν είναι εύκολο να παραβλεφθούν, με την προοπτική ενός μακροπρόθεσμου στόχου. Το κύριο σημείο αναφοράς, όλων των σχετικών εργασιών πριν εξειδικεύσουν στις επιπτώσεις της ύφεσης σε συγκεκριμένους τομείς, είναι οι περικοπές στους προϋπολογισμούς που βιώνουν οι ακαδημαϊκές και ερευνητικές βιβλιοθήκες, ως συνέπεια της πολιτικής περιορισμού των κρατικών κονδυλίων. Ενδεικτικά, στα αποτελέσματα της έρευνας που παρουσιάζει ο Guarria

(2011), σε 479 βιβλιοθήκες των ΗΠΑ, διαπιστώνονται περικοπές στους προϋπολογισμούς για το 33,22% των ερωτωμένων του 2009, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για το 2010 είναι 43,72%. Στο ίδιο άρθρο γίνεται εκτενής αναφορά σε περιπτώσεις βιβλιοθηκών των ΗΠΑ που έχουν πληγεί από την ύφεση.

Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, ως μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί, βρίσκονται σε άμεση οικονομική εξάρτηση από τα Ιδρύματα στα οποία υπάγονται και από αυτά αντλούν τα κονδύλια για την λειτουργία τους (Hayes and Brown 1994, Smith 2002). Συνεπώς τα Ιδρύματα καθορίζουν το ποσό του προϋπολογισμού τους που θα διαθέσουν στη βιβλιοθήκη. Η εφαρμογή μιας πολιτικής περικοπών στην χρηματοδότηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της έρευνας, οδηγεί στην μειωμένη χρηματοδότηση για τις βιβλιοθήκες των ιδρυμάτων, και παράλληλα καθορίζει ένα ανταγωνιστικό πλαίσιο κατανομής των κονδυλίων (Atlas 1994, Reid 2010) ανάμεσα στις μονάδες που αποτελούν ένα πανεπιστημιακό ίδρυμα.

Οι απώλειες σε οικονομικά κονδύλια είναι δυνατόν να εξισορροπηθούν με δύο βασικούς τρόπους, οι οποίοι μπορούν να δράσουν και συμπληρωματικά ο ένας σε σχέση με τον άλλο (Cuillier and Stoffle 2011). Ο πρώτος είναι η προσπάθεια εξοικονόμησης πόρων και η αναζήτηση λύσεων χαμηλότερου κόστους για κάποιες υπηρεσίες (McCaslin 2010), όπως η υπηρεσία πληροφοριακής υποστήριξης χρηστών (Sutton and Grantt, 2011). Στην ίδια φιλοσοφία κινείται και η προσπάθεια εξορθολογισμού των δαπανών (Lowry 2010), είτε ως κατανομή των περικοπών σε συγκεκριμένους τομείς της λειτουργίας της βιβλιοθήκης είτε ως προσπάθεια προστασίας των τομέων εκείνων που θεωρούνται περισσότερο σημαντικοί.

Ο δεύτερος είναι η αναζήτηση εναλλακτικών ή επιπρόσθετων πηγών χρηματοδότησης (Taylor 2010, Cuillier and Stoffle 2011). Ο βαθμός συμβολής της εξοικονόμησης πόρων αφενός ή της εξεύρεσης πόρων αφετέρου, στην αντιμετώπιση του προβλήματος είναι δύσκολο να εκτιμηθεί, καθώς υπεισέρχονται πολλοί παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπόψη, όπως η διάρκεια της ύφεσης. Αυτό που έχει σημασία ωστόσο, και αξίζει να τονιστεί, είναι ότι οι διαρκείς περικοπές μεγάλης έντασης θα επιφέρουν μοιραία υποβάθμιση της συνολικής λειτουργίας του οργανισμού (Ipsos MORI 2009).

Οι εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα δράσεων. Κρατικές ή μη επιχορηγήσεις (Taylor 2010, Downing 2009), συμμετοχή σε αναπτυξιακά προγράμματα, δωρεές (Taylor 2010) ή κληροδοτήματα, παροχή συνδρομητικών υπηρεσιών σε τρίτους (Ward, et. al. 2002, Cloutier 2005, Brooks 2010), εφαρμογή πολιτικής χρεώσεων των

παρεχόμενων υπηρεσιών, ανάθεση εργασιών σε τρίτους (outsourcing) (Medeiros 2011, Romero 2011a) είναι κάποιοι από τους τρόπους που αναφέρονται για εξεύρεση χρημάτων, όχι μόνο σε περίοδο ύφεσης αλλά σε ένα γενικότερο πλαίσιο αναζήτησης ευκαιριών για περαιτέρω ανάπτυξη. Τα πλεονεκτήματα ή τα μειονεκτήματα που έχει η υιοθέτηση καθενός από αυτούς μπορούν να συνοψιστούν στα πλεονεκτήματα και στα μειονεκτήματα που έχει όλη η φιλοσοφία της αυτοχρηματοδότησης που θα παρουσιαστεί αναλυτικά στο 5^ο κεφάλαιο αυτής της εργασίας. Η τρέχουσα οικονομική ύφεση, ωστόσο, είναι που καθιστά την συζήτηση πάνω στο θέμα περισσότερο επίκαιρη από ποτέ.

Η αναζήτηση εναλλακτικών πηγών χρηματοδότησης σχετίζεται, ειδικά στην περίπτωση των επιχορηγήσεων και των δωρεών, με την ικανότητα του οργανισμού να πείσει τους χρηματοδότες του για την σημασία της επένδυσής τους προς αυτόν (Germano 2010) και τα άμεσα ή έμμεσα οφέλη που θα αποκομίσουν, με την έννοια της «ανταπόδοσης της επένδυσης» (return on investment) (Tenopir, et. al. 2010, Taylor 2010). Καθώς, σε συνθήκες οικονομικής πίεσης είναι αρκετοί οι φορείς που θα επιδιώξουν μερίδιο από κάποιο πρόγραμμα χρηματοδότησης, ο ανταγωνισμός είναι μεγάλος στην διεκδίκηση των κονδυλίων, με αποτέλεσμα, η προσπάθεια να απαιτεί οργανωμένη και συλλογική μέθοδο (Ipsos MORI 2009, Taylor 2010). Οι βιβλιοθήκες των ΗΠΑ, για παράδειγμα, είχαν την ευκαιρία, να αντλήσουν κονδύλια από την ARRA (American Recovery and Reinvestment Act) μια πρωτοβουλία για την υποστήριξη των φορέων που πλήττονται από την κρίση. (Taylor 2010)

2.2.3 Φιλοσοφία και πρακτικές της διοίκησης

Η φιλοσοφία που αντανακλούν οι προσπάθειες αυτοχρηματοδότησης είναι μια προέκταση της θεώρησης των βιβλιοθηκών ως οργανισμών επιχειρησιακής κουλτούρας, των οποίων η οικονομική διαχείριση διέπεται από την αρχή του χαμηλού κόστους (Hayes and Brown 1994, Roberts 2003). Παρότι δεν έχουν κερδοσκοπικό χαρακτήρα, οι βιβλιοθήκες, αν ιδωθούν από την σκοπιά οργανισμών εντεταλμένων στην ικανοποίηση αναγκών των χρηστών και κατ' επέκταση της αγοράς, υπόκεινται σε κανόνες που διέπουν την λειτουργία και των συμβατικών επιχειρήσεων (Hayes and Brown 1994, Roberts 2003). Ο μη κερδοσκοπικός, και ταυτόχρονα, κοινωνικός τους χαρακτήρας τις εντάσσει στο επιχειρησιακό μοντέλο των οργανισμών που καλούνται να αξιοποιήσουν την δημόσια χρηματοδότηση προς εξυπηρέτηση ενός φορέα-κηδεμόνα που στην περίπτωση των ακαδημαϊκών, είναι το πανεπιστήμιο στο οποίο ανήκουν. (Roberts 2003) Υπό αυτό το πρίσμα, αξιολογείται η αποτελεσματικότητα στην λειτουργία τους και η ικανότητα τους να ανταποκριθούν στην αποστολή τους αλλά και στον ανταγωνισμό του περιβάλλοντος πληροφόρησης.

Η ένταξη σε ένα επιχειρηματικό μοντέλο λειτουργίας προϋποθέτει και την αντίστοιχη διοικητική πρακτική. Τα προβλήματα που έχει να αντιμετωπίσει η διοίκηση των βιβλιοθηκών διέπουν την όλη λειτουργία του οργανισμού. Για κάθε βιβλιοθήκη οι επιπτώσεις της ύφεσης αλλά και τα περιθώρια αντίστασης διαφέρουν, κοινός άξονας, ωστόσο, είναι θα πρέπει να είναι η ύπαρξη στρατηγικού σχεδίου αντίδρασης και εξόδου από αυτήν (Topper 2009b).

Η διοίκηση των βιβλιοθηκών και ειδικότερα των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών έχει ενσωματώσει αρκετές από τις αρχές της διοίκησης των επιχειρήσεων για να επιτύχει τον θεσμικό της στόχο. Εφαρμόζει μεθόδους αποτίμησης της λειτουργίας του οργανισμού, εκπονεί έρευνες ικανοποίησης χρηστών, συμμορφώνεται με πρότυπα πιστοποίησης, ενθαρρύνει την συμμετοχή του προσωπικού στην λήψη αποφάσεων και δεν απορρίπτει τις μεθόδους της ανάλυσης αγοράς (marketing) (Χλωμούδης και Κωσταγιόλας 2004, Mathews 2009).

Η οικονομική ύφεση, δίνει την ευκαιρία, μέσα στο γενικότερο πλαίσιο επανεξέτασης του καθεστώτος λειτουργίας των βιβλιοθηκών που επιβάλλει η οικονομική δυσπραγία, να αναδειχθούν τα πιθανά πλεονεκτήματα μιας τέτοιας οπτικής. Η διοίκηση των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών φέρει ένα μέρος της ευθύνης για την τύχη των οργανισμών αυτών μέσα στην δίνη της ύφεσης. Τίθεται το ερώτημα με ποιόν τρόπο οι διοικήσεις των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών θα καταφέρουν να παραμείνουν αποτελεσματικοί στην εκπλήρωση της αποστολής τους (Gwyer 2010).

Η Gwyer (2010) ανατρέχοντας στην σχετική βιβλιογραφία συνοψίζει την ανάγκη για μια διοίκηση που, σε συνθήκες ύφεσης, θα εστιάζει στο ανθρώπινο κεφάλαιο και στην ποιότητα των υπηρεσιών προσαρμοσμένη στο πλαίσιο που θέτει το διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλοντος της πληροφόρησης. Συμπληρωματικά στους τρόπους καλύτερης διαχείρισης του ανθρώπινου κεφαλαίου προβάλλεται και ο προσανατολισμός στην επιβράβευση της αριστείας (Medeiros, 2009).

Η διάσταση, που αποκτά η αξιοποίηση του ανθρώπινου κεφαλαίου στο καθεστώς της ύφεσης είναι ακόμα μεγαλύτερη αν ληφθεί υπόψη, ότι ένας σημαντικός αριθμός βιβλιοθηκών αντιμετωπίζει ή πρόκειται να αντιμετωπίσει περικοπές στο προσωπικό ή στις δαπάνες για προσωπικό (Dougherty 2009, Foster 2009, Harper and Corral 2011). Τακτικές, όπως απολύσεις, πάγωμα των προσλήψεων, ημιαπασχόληση ή εθελοντική συνταξιοδότηση εφαρμόζονται ως τρόποι περιορισμού των δαπανών στον συγκεκριμένο τομέα (Harper and Corral, 2011) ενώ παράλληλα επηρεάζεται αρνητικά και η ψυχολογία των εργαζομένων

(Topper 2009a). Η διοίκηση των βιβλιοθηκών από την μεριά της επενδύει στην συνεισφορά του ανθρώπινου κεφαλαίου για την επιτυχία της αποστολής του οργανισμού (Brindley 2006, Shepstone and Currie 2008). Η ανάγκη να προστατευθούν οι ανθρώπινοι πόροι των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών προβάλλεται επιτακτική, ώστε να αποτραπεί περαιτέρω υποβάθμιση και υποστηριχθούν υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας (Topper 2009a). Ταυτόχρονα, το σύγχρονο μοντέλο διοίκησης των βιβλιοθηκών, δεν αποκλείει και την συναλλαγή με ένα ευρύτερο φάσμα χρηστών και την ανάπτυξη σχέσεων που θα ισχυροποιήσουν την θέση της στο περιβάλλον της πληροφόρησης. Η πολιτικές εξωστρέφειας των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών προς κοινότητες δυνητικών χρηστών, εκτός των στενών ορίων του ιδρύματος, αποτελούν σημείο κλειδί με προϋπόθεση την ανάπτυξη των κατάλληλων υποδομών, για να προσελκύσουν όχι μόνο το ενδιαφέρον, αλλά και χρηματοδότηση (Lowman and Bixby 2011).

Επιπλέον στις στρατηγικές της διοίκησης, αξίζει να αναφερθεί ότι η ανάπτυξη στρατηγικών ανάλυσης αγοράς (marketing) προσαρμοσμένων στον μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα των βιβλιοθηκών με άξονα της παρεχόμενες υπηρεσίες. Η μέθοδος αυτή εξετάζεται ως τρόπος προβολής της αξίας της βιβλιοθήκης και του οφέλους που μπορούν να αποκομίσουν οι χρήστες από αυτήν σε μια εποχή οικονομικής αβεβαιότητας. (Germano 2009)

2.2.4 Έμφαση στην αξία και στον ρόλο των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών

Η σημασία, που αποκτά η ανάδειξη της αξίας ενός μη κερδοσκοπικού οργανισμού σε συνθήκες ύφεσης, είναι εξαιρετικά μεγάλη (Gwyer 2010, Foster 2009). Σε μια εποχή που η έννοια του κέρδους, γίνεται κατανοητή μόνο με οικονομικούς όρους, οι οργανισμοί παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα κινδυνεύουν να περιθωριοποιηθούν από την κοινότητα που υπηρετούν, αν δεν καταφέρουν να την πείσουν για την αναγκαιότητα τους. Πριν από όλα, οι ακαδημαϊκές κοινότητες θα πρέπει να έχουν κατανοήσει σε βάθος τον ρόλο και την σημασία της βιβλιοθήκης στην εκπαιδευτική και ερευνητική δραστηριότητα και την αναγκαιότητα για παροχή υπηρεσιών υψηλού επιστημονικού επιπέδου (Germano 2011). Οι βιβλιοθήκες καλούνται να υπερτονίσουν την συμβολή τους στην εκπαίδευση και την έρευνα καθώς και τον τρόπο που αυτή επιτυγχάνεται μέσω των υπηρεσιών τους (Dougherty 2009, Germano 2009, Germano 2011, Gwyer 2010). Το κόστος επένδυσης στους οργανισμούς πληροφόρησης έχει σαφές αντίκρυσμα στην παραγωγή νέας γνώσης, άρα στην οικονομική, τεχνολογική και κοινωνική πρόοδο (Roberts 2003).

Η εναργέστερη συμμετοχή των βιβλιοθηκών στην εκπαιδευτική και ερευνητική διαδικασία, δεν υπηρετεί μόνο την βασική αποστολή τους, αλλά αποτελεί και τον άξονα ανάπτυξης στον οποίο μπορούν να επενδύσουν για την μελλοντική τους πορεία. (Lowry 2010, RIN 2010) Η βελτίωση των παρεχόμενων εργαλείων έρευνας, και η δημιουργία νέων, η παροχή πρόσβασης σε πηγές πληροφόρησης υψηλού επιστημονικού κύρους, η παροχή υποδομών υποστήριξης της εκπαίδευσης και προσωπικού στη διάθεση των χρηστών τους παραμένουν οι βασικοί στόχοι της λειτουργίας των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών που όμως στο περιβάλλον της ύφεσης θα πρέπει να υποστηριχθούν και με νέους τρόπους, όπως η καινοτομία και η συνεργασία (Lowry 2010, RIN 2010).

Το Research Information Network (RIN), σε συνεργασία με την SCONUL, δημοσίευσε τον Μάρτιο του 2010, ένα κείμενο οδηγό για τους διευθυντές και τους προϊσταμένους των βιβλιοθηκών (RIN, 2010) βασισμένο στα αποτελέσματα της έρευνας του UCL που παρουσιάζεται αναλυτικά στο δεύτερο μέρος του κεφαλαίου. Με άξονα την διαπίστωση ότι οι βιβλιοθήκες πλήττονται σημαντικά από την ύφεση και ότι οι περικοπές προκαλούν αυξημένα προβλήματα, δίνει κατευθύνσεις αντίδρασης οι οποίες περιλαμβάνουν, την ισχυροποίηση των δεσμών με την εκπαιδευτική και ερευνητική κοινότητα, την υποστήριξη της ανοικτής πρόσβασης και την δημιουργία συνεργατικών σχημάτων. Ο οδηγός του RIN καταλήγει στην σημασία ανάδειξης της αξίας της βιβλιοθήκης και της ανταπόδοσης της επένδυσης που γίνεται προς αυτήν.

Το αν η οικονομική ύφεση καταλήξει να απονευρώσει τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες ή θα αποτελέσει ευκαιρία για υπέρβαση κατεστημένων αντιλήψεων και παρωχημένων πρακτικών, αν τελικά ισχυροποιήσει την θέση τους και τον ρόλο τους στην νέα «οικονομία της γνώσης» είναι ένα ζήτημα που άπτεται σε μεγάλο βαθμό από τον μηχανισμό αντίδρασης τους στην ύφεση. Έχουν, ωστόσο, ένα πλεονέκτημα που τις καθιστά περισσότερο επιρρεπείς στο δεύτερο σενάριο. Η αύξηση της χρήσης των βιβλιοθηκών, εν γένει, σε περιόδους ύφεσης καταδεικνύει ότι ο κοινωνικός ρόλος που επιτελούν είναι σημαντικός (Goulding 2009, Rooney-Browne 2009, Murray 2011). Οι χρήστες, θύματα και οι ίδιοι της οικονομικής συγκυρίας, στρέφονται προς αυτές για να ικανοποιήσουν ανάγκες πληροφοριακές, εκπαιδευτικές, ψυχαγωγικές αξιοποιώντας το διαθέσιμο υλικό τους και τις υπάρχουσες υποδομές (Goulding 2009). Η αύξηση της χρήσης είναι ένα μετρήσιμο μέγεθος που οδηγεί προς ένα σοβαρό επιχείρημα για την ανάγκη περιφρούρησης του θεσμικού τους ρόλου υπό οποιεσδήποτε οικονομικές συνθήκες.

2.2.5. Η ανάπτυξη συλλογών

Το πλέον ευπρόσβλητο κομμάτι της βιβλιοθηκονομικής λειτουργίας σε περίοδο ύφεσης φαίνεται να είναι η ανάπτυξη συλλογών (Moore, 2004) και πιο συγκεκριμένα των έντυπων και ηλεκτρονικών περιοδικών εκδόσεων, των βάσεων δεδομένων και των ηλεκτρονικών βιβλίων. Η πρόσβαση σε ηλεκτρονικές πηγές και η προμήθεια έντυπων τίτλων επιτυγχάνεται με την σύναψη συμβάσεων ανάμεσα σε παρόχους και βιβλιοθήκες που ισχύουν για περιορισμένο χρονικό διάστημα και στη συνέχεια γίνεται επαναδιαπραγμάτευση των όρων. Το πλαίσιο της διαπραγμάτευσης είναι αρκετά σύνθετο καθώς εξαρτάται από τον αριθμό των πηγών, το διάστημα πρόσβασης ή προμήθειας, την δυνατότητα πρόσβασης σε προηγούμενα τεύχη, την μορφή του τεκμηρίου (ηλεκτρονικό, έντυπο ή και τα δύο), τον αριθμό και το μέγεθος των ιδρυμάτων τα οποία συμμετέχουν στην συναλλαγή και τις πολιτικές που εφαρμόζουν εκδότες και πάροχοι.

Την ίδια στιγμή το κόστος των πηγών αυτών είναι αρκετά υψηλό (Throumoulos, 2010, RIN 2010, Powell 2011), φτάνοντας το 60%-80% του προϋπολογισμού των βιβλιοθηκών (Greco, et. al. 2007) και η χρησιμότητα ενός μεγάλου όγκου του αμφίβολη (Zappen 2010), οπότε οι βιβλιοθήκες εύκολα στρέφουν προς τα κει την πολιτική περικοπών τους (Throumoulos 2010). Συνεπώς, η ανάγκη ενός νέου πλαισίου διαπραγμάτευσης που να ανταποκρίνεται στα νέα δεδομένα που επιβάλλει η ύφεση μεταξύ εκδοτών και βιβλιοθηκών αλλά και η ανάγκη τήρησης στατιστικών χρήσης των πηγών τίθεται τόσο από την πλευρά των βιβλιοθηκών όσο και από την πλευρά των εκδοτών (Grogg 2009, Dougherty 2009, Hunter and Bruning 2010, Zappen 2010, Throumoulos 2010, Powell 2011, Cryer and Grigg 2011). Ειδικά από την πλευρά των βιβλιοθηκών το θέμα τίθεται και ως ανάγκη για προσανατολισμό σε πηγές ανοικτής πρόσβασης (Hunter and Bruning, 2010, Zappen 2010, Throumoulos 2010, Kidd 2010) αλλά και την επίτευξη ή ενίσχυση των ευρύτερων συνεργασιών στην πρόσκτηση πηγών (Dougherty 2009, , Throumoulos, 2010, Kidd 2010, Cryer and Grigg 2011).

Σε μια προσπάθεια να αμβλύνει τις συνέπειες της ύφεσης στην πρόσκτηση πηγών πληροφόρησης και να θέσει ένα περισσότερο ευέλικτο πλαίσιο διαπραγματεύσεων μεταξύ παρόχων, εκδοτών και βιβλιοθηκών, ο ICOCL – International Coalition of Library Consortia εξέδωσε, ήδη από την αρχή του 2009, σχετική οδηγία (Statement on the Global Economic Crisis and Its Impact on Consortial Licenses 2009). Η οδηγία υποδεικνύει δύο αρχές, η πρώτη αναφέρεται στην ελαστικότερη τιμολόγηση των πηγών και η δεύτερη στην αποφυγή της διακοπής πρόσβασης σε περιεχόμενο, ως μέσο για να μην διαταραχθεί το υπάρχον πλαίσιο συνεργασίας ανάμεσα σε παρόχους και βιβλιοθήκες. Στη συνέχεια εξειδικεύει περισσότερο σε πέντε τρόπους εφαρμογής των αρχών αυτών. Την οδηγία υπογράφει

σημαντικός αριθμός κοινοπραξιών διεθνώς μεταξύ των οποίων και η Heal-Link. Στην οδηγία του ICOCL, εκφράζεται έντονα η ανησυχία για επικείμενες περικοπές και μάλιστα με μακροπρόθεσμο ορίζοντα. (ICOCL 2009)

Στο ίδιο πνεύμα ακολουθεί, τον Φεβρουαρίου 2009, και η οδηγία της Association of Research Libraries (ARL Statement to Scholarly Publishers on the Global Economic Crisis). Η ARL εκφράζοντας ένα μεγάλο τμήμα της αγοράς επιστημονικών πηγών πληροφόρησης σε Καναδά και ΗΠΑ, επισημαίνει την ανάγκη να κατανοήσουν, οι πάροχοι και εκδότες, την αδυναμία των βιβλιοθηκών να ανταποκριθούν στις συνδρομές τους με σημαντικά μειωμένους προϋπολογισμούς και να εφαρμόσουν μια ελαστικότερη πολιτική παροχής των υπηρεσιών τους (ARL 2009).

Τον Μάρτιο του 2009, 42 κοινοπρακτικά σχήματα μέλη του έλαβαν μέρος σε έρευνα που διεξήχθη με στόχο να φανούν οι επιπτώσεις της ύφεσης στην λειτουργία των κοινοπραξιών. (Perry 2009) Από την έρευνα προέκυψε ότι πλέον πέρα από τις παραδοσιακές συνεργατικές δράσεις που αναπτύσσουν οι κοινοπραξίες, η ύφεση έχει στρέψει το ενδιαφέρον στην καλύτερη διαχείριση των προϋπολογισμών και την διαπραγμάτευση των αδειών πρόσβασης με παρόχους και εκδότες (Perry 2009).

2.2.6 Η παροχή υπηρεσιών

Το δυσμενές οικονομικό κλίμα και οι περικοπές οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους που συνεπάγεται είναι ευνόητο ότι θα έχουν επίδραση και στην παροχή υπηρεσιών του οργανισμού πληροφόρησης. Οι μειώσεις στις ώρες και μέρες λειτουργίας είναι μια συνηθισμένη αντίδραση στην ύφεση (Ipsos MOPI 2009, Gwyer 2010, Germano 2011, Romero, 2011) που όμως έρχεται σε αντίθεση με την αυξημένη χρήση (Harper and Corral, 2011). Ο ρόλος της βιβλιοθήκης σαν φυσικός χώρος εκπαιδευτικής δραστηριότητας, σε δύσκολα οικονομικά εποχές, είναι εξίσου σημαντικός (Montgomery and Miller 2011).

Οι βιβλιοθήκες προσπαθούν να κρατήσουν ψηλά το επίπεδο των παρεχόμενων υπηρεσιών, γνωρίζοντας ότι είναι καθοριστικής σημασίας να παραμείνουν αντάξιες των υψηλών πληροφοριακών απαιτήσεων των κοινοτήτων που υπηρετούν (Ipsos MORI 2009). Ο Διαδανεισμός είναι μια από τις υπηρεσίες που μπορούν να λειτουργήσουν αντισταθμιστικά στις μειωμένες προσκτήσεις και για αυτό το λόγο έχει ιδιαίτερη σημασία να προστατευθεί. (McCaslin 2010). Για την υποστήριξη των υπηρεσιών με τεχνολογικά μέσα μπορεί να εφαρμοστούν λύσεις κεντροποίησης των υπολογιστικών υποδομών (Han 2010, Malpas 2011) ή ανάπτυξη εφαρμογών ανοιχτού λογισμικού (Rapp, 2011)

Παράλληλα με τον κίνδυνο υποβάθμισης, η ύφεση μπορεί να αποτελέσει και ευκαιρία για νέες υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας (Cox 2010, Murrey 2011) ή ακόμα για ανασύνταξη δυνάμεων, επίλυση εκκρεμών υποθέσεων (Steele 2010), καθώς και την εξάλειψη παρωχημένων πρακτικών (Lowry, 2010).

2.2.7 Συνεργασία και Καινοτομία

Η λέξη «συνεργασία» κυριαρχεί στην αρθρογραφία που σχετίζεται με την οικονομική ύφεση σε βαθμό που μπορεί να συγκριθεί με την λέξη «περικοπές». Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι οι βιβλιοθήκες έχουν αντιληφθεί τα οφέλη από την σύσταση συνεργατικών σχημάτων την περίοδο της ανάπτυξης (Anglada 2007). Επιπλέον, οι μορφές που μπορεί να πάρει η συνεργασία στο χώρο των βιβλιοθηκών είναι πολλές και κάθε μια έχει διαφορετική δυναμική. Σχήματα συνεργασίας μπορούν να αναπτυχθούν εσωτερικά ανάμεσα στο εργαζόμενο προσωπικό (Anglada 2007), ανάμεσα στην βιβλιοθήκη και άλλες βιβλιοθήκες (Dougherty 2009, Throumoulos 2010, Kidd 2010, Cryer and Grigg 2011), ανάμεσα στην βιβλιοθήκη και άλλες μονάδες του ιδρύματος (Pritchard 2009, Montgomery and Miller 2011), ανάμεσα στους χρήστες και την βιβλιοθήκη (Marcum 2008, Meyer and Miller, 2008) και τέλος ανάμεσα στην βιβλιοθήκη και την ευρύτερη κοινότητα (Anglada 2007, Goulding, 2009). Σε όλες τις περιπτώσεις δημιουργείται μια δυναμική που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ενάντια στην ύφεση.

Η ανάπτυξη συνεργατικών μοντέλων λειτουργίας και η ενίσχυση των υπαρχόντων, εντός και εκτός του Ιδρύματος, χαίρει ευρείας αποδοχής ως στρατηγική όχι μόνο ως λύση στο οικονομικό πρόβλημα αλλά και ως πρακτική που έχει σημαντικά οφέλη υπό οποιεσδήποτε συνθήκες. (Pritchard 2009, Dougherty 2009, Lowry, 2010). Μεγάλο μέρος της δραστηριότητας των βιβλιοθηκών μπορεί να μεταφερθεί σε συνεργατικό περιβάλλον, όπως η πρόσκτηση πηγών, η βιβλιογραφική επεξεργασία και η ανάπτυξη εργαλείων έρευνας (Marcum 2008, Dougherty 2009, Throumoulos 2010, Kidd, 2010, Cryer and Grigg 2011). Συνεργατική σχέση μπορεί να αναπτυχθεί και με άξονα την επίτευξη χρηματοδότησης ανάμεσα στις λειτουργικές μονάδες των ιδρυμάτων (Pritchard, 2009) αλλά και ταυτόχρονη συνεργατική χρήση υποδομών (Meyer and Miller, 2008).

Η συνεργασία προβάλλεται και ως κινητήριος άξονας για την ενίσχυση και προώθηση ενός μοντέλου ανάπτυξης των βιβλιοθηκών με άξονα την καινοτομία (Brindley 2006, Marcum 2008). Η υλοποίηση και επένδυση σε καινοτόμες ιδέες θεωρείται μια βασική στρατηγική εξόδου από την κρίση (Doan and Kennedy 2009, Pritchard, 2009). Οι νέες τεχνολογίες και

το ψηφιακό περιβάλλον διαμορφώνουν ένα πρόσφορο υπόβαθρο για την ανάπτυξη της καινοτομίας (Li 2006, Brindley 2006) η οποία μπορεί να συσχετιστεί με την παροχή καινοτόμων υπηρεσιών (Scupola and Nicolajsen 2010), την υποστήριξη της επιστημονικής έρευνας (RIN 2010) και την ευρύτερη φιλοσοφία ανάπτυξης του οργανισμού (Xiaobin and Jing 2009).

2.3 Έρευνες για τις επιπτώσεις της διεθνούς οικονομικής κρίσης στις βιβλιοθήκες με έμφαση στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες

Μέσα στο 2009, έτος που η ύφεση μονοπωλεί την παγκόσμια επικαιρότητα, εκπονούνται δύο ευρείας, και μια μικρότερης κλίμακας, έρευνες, που σχετίζονται με τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στις βιβλιοθήκες. Επιπλέον, η American Association of Research Libraries (ARL) εκπόνησε αντίστοιχες έρευνες για τα μέλη της, που αφορούν στα οικονομικά έτη 2008-2009 και 2009-2010.

Οι έρευνες αυτές αποτυπώνουν τις επιπτώσεις στους οργανισμούς πληροφόρησης από την αναταραχή στην παγκόσμια οικονομία. Πρόκειται για την «*The impact of the economic recession on university library and IT services*» από την Ipsos MORI, την «*The economic downturn and libraries*» από το UCL και την «*Effects of the Economic Downturn on Academic Libraries in the UK: Positions and Projections in the mid-2009*» στο πλαίσιο εκπόνησης της μεταπτυχιακής διατριβής του Roy Harper στο Πανεπιστήμιο του Sheffield. Οι έρευνες και τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξαν παρουσιάζονται στη συνέχεια με χρονική σειρά διεξαγωγής και με κατακλείδα τα στοιχεία που δίνει η ARL για τις βιβλιοθήκες μέλη της.

2.3.1 Έρευνα: Η επίδραση της οικονομικής ύφεσης σε Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες και Υπολογιστικά Κέντρα

Η πρώτη έρευνα διεξήχθη από την Ipsos MORI (Social Research Institute) για λογαριασμό της JISC⁴-Joint Information Systems Committee, της SCONUL⁵- Society of College National and University Libraries και την UCISA⁶-Universities and Colleges Information Systems Association και δημοσιεύτηκε τον Σεπτέμβριο του 2009 με τίτλο «*The impact of the economic recession on university library and IT services*».

⁴ JISC - <http://www.jisc.ac.uk/>

⁵ SCONUL - <http://www.sconul.ac.uk/>

⁶ UCISA - <http://www.ucisa.ac.uk/>

Στόχος της έρευνας ήταν γίνει μια αρχική αποτίμηση των συνεπειών της οικονομικής ύφεσης στις Βιβλιοθήκες και τα Υπολογιστικά Κέντρα (Information Technology Services) των Ιδρυμάτων Ανώτερης Εκπαίδευσης του Ηνωμένου Βασιλείου. Ειδικότερα, θεωρήθηκε σκόπιμο να διερευνηθεί κατά πόσο η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει την χρηματοδότηση και τις παρεχόμενες υπηρεσίες, καθώς και ποιές είναι οι άμεσες, οι μεσοπρόθεσμες και ποιες οι μακροπρόθεσμες συνέπειες. Παράλληλα, ανιχνεύονται οι μέθοδοι και οι τακτικές που εφαρμόζουν οι βιβλιοθήκες και τα υπολογιστικά κέντρα ώστε να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που έχουν προκύψει και μπορούν χρησιμεύσουν ως βέλτιστες πρακτικές.

Για την διεξαγωγή της έρευνας επιλέχθηκε η μέθοδος των συνεντεύξεων, η οποία εφαρμόζεται κυρίως για την συλλογή ποιοτικών δεδομένων. Οι ποιοτικές μέθοδοι παρέχουν την δυνατότητα να προσδιοριστούν τα πώς και τα γιατί των ερωτημάτων, πράγμα δύσκολο με τις ποσοτικές μεθόδους, που εξαντλούνται στην συλλογή στοιχείων. Διενεργήθηκαν 40 συνεντεύξεις, διάρκειας 45 λεπτών η καθεμία, με διευθυντές βιβλιοθηκών και προϊσταμένους Υπολογιστικών κέντρων, 36 πανεπιστημίων διάσπαρτων σε όλο το Ηνωμένο Βασίλειο. Οι συνεντεύξεις δόθηκαν τηλεφωνικά πλην τεσσάρων που η επικοινωνία έγινε κατ' ιδίαν.

Η γενική αίσθηση που αποκομίσθηκε με την έρευνα είναι ότι, μέχρι την δεδομένη χρονική στιγμή, τον Σεπτέμβριο του 2009, οι βιβλιοθήκες του Ηνωμένου Βασιλείου δεν είχαν δεχθεί μεγάλες πιέσεις στην χρηματοδότηση τους. Η ζωτικής σημασίας υπηρεσίες που προσφέρουν οι βιβλιοθήκες στην ακαδημαϊκή κοινότητα, τους παρέχει ένα πλέγμα προστασίας από τα πρώτα σημάδια της ύφεσης. Ωστόσο, τα πράγματα ενδέχεται να χειροτερέψουν το επόμενο οικονομικό έτος 2010-2011, κατά το οποίο η κρίση φαίνεται να βαθαίνει και προβλέπονται επιπλέον περικοπές στην χρηματοδότηση.

Επιπλέον, οι διακυμάνσεις στην ισοτιμία της αγγλικής λίρας (στερλίνας), με τα άλλα ισχυρά νομίσματα, προκαλεί ανησυχία στους κόλπους των βιβλιοθηκών, καθώς επηρεάζει σημαντικά το κόστος των συνδρομών που αγοράζονται από το εξωτερικό. Οι μεταβολές στις ισοτιμίες απαιτούν διαρκή επαγρύπνηση καθώς οι συμφωνίες με ξένους προμηθευτές μπορούν αποβούν ιδιαίτερα ζημιογόνες αν δεν υπάρχει νομισματική ισορροπία.

Μια σημαντική παράμετρος που απασχολεί την βρετανική βιβλιοθηκονομική κοινότητα είναι το γεγονός ότι, δεδομένων των πιέσεων για περικοπές δαπανών, δημιουργείται ένα ανταγωνιστικό πλαίσιο μέσα στο οποίο κάθε οργανισμός θα πρέπει να διεκδικεί το μερίδιο του με βάση την αξία του. Δεδομένου ότι καμία υπηρεσία δεν έχει αυταπόδεικτη αξία σε ένα

ανταγωνιστικό περιβάλλον, επιβιώνουν εκείνες που μπορούν να πείσουν για την αναγκαιότητά τους.

Ταυτόχρονα, οι απαιτήσεις των χρηστών από τις υπηρεσίες πληροφόρησης έχουν αυξηθεί σημαντικά, λαμβάνοντας υπόψη τις δυνατότητες που παρέχει το σύγχρονο ψηφιακό περιβάλλον και το εύρος των πηγών πληροφόρησης της επιστημονικής έρευνας. Οι ανάγκες της ακαδημαϊκής κοινότητας για υποστήριξη της έρευνας δεν περιορίζονται στην απλή διάθεση των τεκμηρίων, οι χρήστες ζητούν πρόσβαση σε ποικιλία έντυπων και ηλεκτρονικών πηγών, εξατομικευμένες υπηρεσίες και ισχυρά εργαλεία αναζήτησης. Επίσης, ζητούν δυνατότητα χρήσης των υποδομών των βιβλιοθηκών σε 24ωρη βάση.

Στην βρετανική περίπτωση, πέρα από τις επιπτώσεις της ύφεσης αυτής καθαυτής, υπάρχει ανησυχία για τον περιορισμό των εσόδων στα ιδρύματα, λόγω του πλαφόν στον αριθμό των εισακτέων φοιτητών και στα δίδακτρα. Η παραπάνω εξέλιξη αναγκάζει τα ιδρύματα να προσαρμόσουν τους προϋπολογισμούς τους ώστε να αποφευχθούν τυχόν οικονομικές ελλείψεις λόγω την μείωση των εσόδων από δίδακτρα.

Με βάση τις παραπάνω γενικές κατευθύνσεις, οι απαντήσεις των βρετανών βιβλιοθηκονόμων, τη δεδομένη χρονική περίοδο, εκφράστηκαν περισσότερο ως φόβοι παρά ως αποτελέσματα και μπορούν να συνοψιστούν, όσον αφορά στο κομμάτι των βιβλιοθηκών στα παρακάτω:

- Οι επιμέρους περικοπές δαπανών που αφορούν σε υπηρεσίες μπορούν να οδηγήσουν σε μια συνολική υποβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών.
- Οι μειώσεις στο ωράριο λειτουργίας θα επιφέρουν αυξημένη κίνηση από τους χρήστες κατά τις ώρες εξυπηρέτησης.
- Οι προσκτήσεις έντυπων βιβλίων και περιοδικών θα υποστούν ή έχουν υποστεί μειώσεις.
- Το κόστος από την δέσμευση σε συμβάσεις με προμηθευτές που συνάφθηκαν υπό διαφορετικές συνθήκες και τώρα καταλήγουν ασύμφορες.
- Θα υπάρξουν πιέσεις για την χρήση μηχανών αυτοεξυπηρέτησης αντί για πρόσληψη προσωπικού.
- Δυσκολίες στην παραμονή και πρόσληψη εξειδικευμένου προσωπικού
- Αλλαγές στις συλλογικές συμβάσεις εργασίας και επικράτηση ενός μοντέλου απασχόλησης που θα προβλέπει απολύσεις προσωπικού σε περίπτωση που χρειαστεί.

Οι αντίστοιχοι φόβοι για τα Υπολογιστικά Κέντρα, είναι λιγότερο έντονοι και αντιμετωπίζονται υπό το πρίσμα του εξορθολογισμού των δαπανών σε μια δύσκολη περίοδο. Συγκεκριμένα:

- Προκρίνεται ο λεπτομερής έλεγχος των δαπανών και του προορισμού τους.
- Πιθανές μειώσεις ή ανακατανομές στο προσωπικό, καθώς είναι δύσκολο να γίνουν περικοπές σε άλλα επίπεδα, όπως αυτό του τεχνικού εξοπλισμού που είναι στρατηγικής σημασίας.
- Επαναδιαπραγμάτευση των όρων προμήθειας υλικού.
- Ανταγωνισμός για στην κατανομή της χρηματοδότησης μέσα στα ιδρύματα.

Σχετικά με το πώς μπορούν οι Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες και τα Υπολογιστικά Κέντρα να μετριάσουν τον αντίκτυπο της ύφεσης στην λειτουργία τους η βασική ιδέα είναι η επαναδιαπραγμάτευση των συμβάσεων για συνδρομές και λογισμικό και σύσταση κοινοπρακτικών σχημάτων με ισχυρή διαπραγματευτική ικανότητα. Επιπλέον, θεωρείται ότι μπορούν εξίσου να ωφεληθούν από την συνεργασία μεταξύ τους. Ταυτόχρονα εκφράζεται η προτίμηση για διακοπή συνδρομών και πάγωμα των προσκτήσεων έντυπου υλικού παρά περικοπές στο προσωπικό.

Οι θέσεις των βρετανών διευθυντών αντανακλούν σε μεγάλο βαθμό τις τρέχουσες τάσεις και τους φόβους των βιβλιοθηκών απέναντι στην ύφεση. Ωστόσο, καθώς ο αντίκτυπος της ύφεσης την δεδομένη χρονική στιγμή δεν είναι ιδιαίτερα αισθητός, κυριαρχεί περισσότερο η λογική του «βλέποντας και κάνοντας», παρά ένα ολοκληρωμένο σχέδιο αντιμετώπισης της κατάστασης. Δεδομένου ότι υπάρχει περιθώριο περικοπών χωρίς να πληγούν ουσιαστικά οι βιβλιοθήκες, οι υπεύθυνοι εκφράζουν περισσότερο επιφυλάξεις και ιδέες, καθώς και στοχευμένες παρατηρήσεις σε ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των βιβλιοθηκών που θα πρέπει να ενισχυθούν ή να προστατευθούν, όπως ο προσανατολισμός προς τα ηλεκτρονικά τεκμήρια, ο φυσικός χώρος της βιβλιοθήκης και οι υπηρεσίες πληροφοριακής υποστήριξης χρηστών (Reference).

2.3.2 Έρευνα: Η επίδραση της οικονομικής ύφεσης στις βιβλιοθήκες

Η επόμενη έρευνα, που τα αποτελέσματα της δημοσιεύονται τρεις μήνες αργότερα, τον Δεκέμβριο του 2009, είναι διεθνής και καλύπτει ένα ευρύτερο φάσμα βιβλιοθηκών, δεν περιορίζεται μόνο στις ακαδημαϊκές.

Η έρευνα εκπονήθηκε από το Charleston Observatory, μια πρωτοβουλία στα πλαίσια του Charleston Library Conference 2008, με βασικούς στόχους να προσδιοριστεί η έκταση της κρίσης στις βιβλιοθήκες σε παγκόσμια κλίμακα, να διερευνηθεί σε τι αλλαγές προχωρούν οι

βιβλιοθήκες λόγω της οικονομικής ύφεσης ως προς την κατανομή των κονδυλίων και την διαχείριση των συλλογών τους και σε ποιές νέες πρακτικές και δράσεις προσανατολίζονται ώστε να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα που παρουσιάζονται. Την έρευνα ακολούθησαν τρεις δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά, όπου αναλύονται και παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της. (Rowlands and Nicholas 2010, RIN 2010, Nicholas, et.al. 2009)

Η συλλογή των στοιχείων έγινε με την αποστολή, μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, σε 10.000 περίπου ενδιαφερόμενους, ενός ερωτηματολογίου του οποίου οι ερωτήσεις είχαν συνταχθεί με την συμμετοχή περισσότερων από 200 βιβλιοθηκονόμων.

Στην έρευνα συμμετείχαν 835 βιβλιοθήκες διεθνώς, οι οποίες ανήκουν σε τρεις κύριες κατηγορίες: 76,8% ακαδημαϊκές, 14,1% δημόσιες και κρατικές, 9,1% με τον χαρακτηρισμό «corporate» (εταιρικές ή άλλων φορέων). Η πλειοψηφία των απαντήσεων δόθηκε από βιβλιοθήκες της Βόρειας Αμερικής (67%) ενώ ακολουθεί η Ευρώπη με 27% και ο υπόλοιπος κόσμος με 12,3 %. Σημαντικό ρόλο στην γεωγραφική κατανομή των απαντήσεων αποτέλεσε το γεγονός ότι γλώσσα εκπόνησης της έρευνας ήταν μόνο η αγγλική. Τέλος, όσον αφορά στο μέγεθος των βιβλιοθηκών που ανταποκρίθηκαν με βάση την κλίμακα που ορίστηκε (μικρές έως 5.000 χρήστες, μεσαίες 5.000-39.000 χρήστες και μεγάλες πάνω από 40.000 χρήστες) το δείγμα περιλαμβάνει 11,3% μεγάλες, 47,6% μεσαίες και 41,1% μικρές.

Η πρώτη εικόνα που δίνεται από την έρευνα είναι ότι η συντριπτική πλειοψηφία των βιβλιοθηκών αντιμετωπίζει πάγωμα ή περικοπές στον τρέχοντα προϋπολογισμό της, πράγμα που αναμένεται να συμβεί και στον προϋπολογισμό του επόμενου έτους. Οι περικοπές είναι εντονότερες στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες που φτάνουν το 43,8% των ερωτηθέντων για το 2009. Για το 2010, οι ακαδημαϊκές προβλέπουν ξανά περικοπές της τάξης του 39,7%.

Δεδομένου ότι οι απαντήσεις έχουν δοθεί χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι αυξήσεις στις τιμές των συνδρομών ή μισθών λόγω πληθωρισμού, ακόμα και οι βιβλιοθήκες που δεν προέβησαν σε περικοπές, αλλά πάγωμα των προϋπολογισμών για το τρέχον έτος, και το ίδιο προτίθενται να κάνουν και για το επόμενο, ουσιαστικά υφίστανται κάποια πίεση.

Προχωρώντας σε μια εκτίμηση της κατάστασης σε προοπτική δύο ετών, από την εκπόνηση της έρευνας, φαίνεται να εκφράζεται μια πιο αισιόδοξη τάση. Καταγράφονται εκτιμήσεις για άνοδο των ποσοστών των αυξήσεων στον επικείμενο προϋπολογισμό και πτώση των ποσοστών για περικοπές, τα στοιχεία όμως που δεν επαρκούν ώστε να αναμένεται ουσιαστική ανάκαμψη.

Ένα άλλο καίριο ερώτημα είναι ποιος τομέας θα αναλάβει το μεγαλύτερο βάρος των περικοπών. Διαχωρίζοντας την βιβλιοθήκη σε τέσσερα κύρια δομικά τμήματα: παρεχόμενες υπηρεσίες, υλικοτεχνική υποδομή, προσωπικό και πηγές πληροφόρησης, παρουσιάζεται η αυξητική ή μειωτική επίδραση της ύφεσης σε κάθε τομέα. Η εικόνα που προβάλλει από την επεξεργασία αυτών των στοιχείων είναι μικτή. Από τα ποσοστά των περικοπών ανά κατηγορία διαπιστώνεται ότι οι πλέον επιρρεπείς σε περικοπές, είναι οι δαπάνες για πηγές πληροφόρησης, ενώ για τις υποδομές δηλώνεται τάση για αύξηση των δαπανών. Ωστόσο, τα στοιχεία αυτά δεν αντιστοιχούν σε ενέργειες που έχουν ήδη γίνει αλλά στο πως εκτιμούν οι βιβλιοθηκονόμοι ότι θα εξελιχτούν οι επιλογές στις περικοπές.

Εξειδικεύοντας, στη συνέχεια, σε κάθε τομέα, αναφέρονται οι επιμέρους τρόποι με τους οποίους εκφράζονται οι περικοπές δαπανών. Στην περίπτωση του προσωπικού φαίνεται να προτιμάται το πάγωμα των προσλήψεων και η μη πλήρωση των κενών θέσεων από τις απολύσεις και την ανακατανομή των θέσεων.

Η κυρίαρχη τάση, στην προσπάθεια μείωσης δαπανών κάνοντας περικοπές στις υπηρεσίες και υποδομές, δείχνει την μείωση των ωρών λειτουργίας ως το προτιμώμενο μέτρο. Οι βιβλιοθήκες, ωστόσο, σε ποσοστό 81,9% δεν φαίνονται διατεθειμένες να διακόψουν υπηρεσίες ή υποδομές την προσεχή διετία. Η μείωση στο ωράριο λειτουργίας, αν και συνήθως επισύρει αντιδράσεις από την κοινότητα των χρηστών, έχει το πλεονέκτημα ότι αποκαθίσταται εύκολα, μόλις το επιτρέψουν οι συνθήκες και δεν επηρεάζει ριζικά το μοντέλο λειτουργίας της βιβλιοθήκης. Τα σημεία που χρήζουν μεγαλύτερης προστασίας σε αυτόν τον τομέα φαίνεται να είναι οι τεχνολογικές και κτιριακές υποδομές.

Οι πηγές πληροφόρησης, φαίνεται να αποτελούν τον ευκολότερο στόχο για άμεσες περικοπές δαπανών. Το 37,4% των συμμετεχόντων στην έρευνα προγραμματίζουν περικοπές στις πηγές πληροφόρησης. Το ισχυρότερο πλήγμα δέχονται οι συνδρομές σε έντυπα περιοδικά και ακολουθούν με ελάχιστη διαφορά τα έντυπα βιβλία. Αυτό ίσως και να οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, στο γεγονός ότι υπάρχει σαφής προσανατολισμός της έρευνας προς τις ηλεκτρονικές πηγές ενώ οι έντυπες συνδρομές περιοδικών δεν απολαμβάνουν αντίστοιχα μεγάλης χρήσης (Rowlands 2007).

Ο επόμενος άξονας της έρευνας περιστρέφεται γύρω από τις τάσεις στην αντιμετώπιση της ύφεσης. Για την αποτύπωση των τάσεων, η έρευνα χρησιμοποιεί την μέθοδο της ανάλυσης των προτιμήσεων συγκεκριμένων χαρακτηριστικών που σχετίζονται με την λήψη αποφάσεων

(trade-off analysis). Οι συμμετέχοντες κατατάσσουν έναν αριθμό πιθανών επιλογών με σειρά προτίμησης και διαμορφώνουν τι θεωρούν περισσότερο επιθυμητό και άρα επιλεγόμενο αν έπρεπε να λάβουν ανάλογη απόφαση.

Τα αποτελέσματα αναδεικνύουν ως καθοριστικής σημασίας για την αντιμετώπιση της δύσκολης οικονομικής κατάστασης, την συνεργασία μεταξύ των βιβλιοθηκών, ειδικά στο κομμάτι των προσκλήσεων πηγών πληροφόρησης, τον προσανατολισμό προς τα ηλεκτρονικά τεκμήρια και τα τεκμήρια ελεύθερης πρόσβασης, την ανάδειξη του ρόλου και της σημασίας της βιβλιοθήκης με απτά στοιχεία και την αλλαγή στο μοντέλο λειτουργίας. Ενδιαφέρον έχει ότι όσον αφορά στις πηγές χρηματοδότησης, παρουσιάζονται σχεδόν ισοδύναμες, η τάση της διεκδίκησης μεγαλύτερου μεριδίου από τους προϋπολογισμούς των Ιδρυμάτων και η αναζήτηση εξωτερικής χρηματοδότησης.

Στο τελευταίο τμήμα του ερωτηματολογίου, όπου οι βιβλιοθηκονόμοι καταθέτουν τις απόψεις τους για το πώς πιστεύουν ότι θα εξελιχθούν τα πράγματα, διαπιστώνεται μια απαισιόδοξη τάση για την πορεία της οικονομίας εν γένει και ειδικότερα της χρηματοδότησης των βιβλιοθηκών. Εκφράζεται περισσότερο μια αντίληψη επιβίωσης των βιβλιοθηκών που θα καταφέρουν να αναδείξουν την αξία τους ή που μπορούν να ανταποδώσουν το κόστος της επένδυσης προς αυτές. Σε αυτό το πλαίσιο κρίνεται πολύ σημαντικό να προβληθεί η αξία και ο ρόλος των βιβλιοθηκών, όπως προκύπτει από την κατάθεση σχολίων σε ανοιχτού τύπου ερώτηση της έρευνας.

2.3.3 Έρευνα: Οι συνέπειες από την οικονομική ύφεση στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες του Ηνωμένου Βασιλείου

Η τρίτη έρευνα που εκπονήθηκε με τίτλο «Effects of the Economic Downturn on Academic Libraries in the UK: Positions and Projections in Mid-200» στοχεύει στην αποτύπωση των επιπτώσεων της ύφεσης στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες του Ηνωμένου Βασιλείου με έμφαση σε τέσσερις τομείς της λειτουργίας τους: στο ανθρώπινο κεφάλαιο και τις πρακτικές εργασίας, στις πηγές πληροφόρησης και την ανάπτυξη των συλλογών, σε αναπτυξιακές δράσεις όπως ο σχεδιασμός του χώρου και στις παρεχόμενες υπηρεσίες. Δημοσιεύτηκε τον Μάρτιο του 2011 στο περιοδικό *New Review of Academic Librarianship* και αποτελεί τμήμα της μεταπτυχιακής διατριβής του R. Harper, με επιβλέπουσα καθηγήτρια την S. Corral.

Η έρευνα βασίστηκε στον συνδυασμό ποσοτικής και ποιοτικής μεθόδου. Χρησιμοποιήθηκαν ερωτηματολόγια για την συλλογή ποσοτικών δεδομένων και διενεργήθηκαν ημιδομημένες προσωπικές συνεντεύξεις σε 5 ανώτατα εκπαιδευτικά Ιδρύματα του Ηνωμένου Βασιλείου. Οι

απαντήσεις που συγκεντρώθηκαν φτάνουν τις 36 αποτελώντας το 22% του συνολικού αριθμού των ακαδημαϊκών Ιδρυμάτων του Ηνωμένου Βασιλείου.

Η κύρια διαπίστωση από την έρευνα ήταν ότι οι σοβαρότερες επιπτώσεις της ύφεσης δεν έχουν γίνει ακόμα αισθητές στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες κατά τον χρόνο διεξαγωγής της. Οι πρώτες επιπτώσεις εντοπίζονται στην μη πλήρωση των θέσεων προσωπικού που μένουν κενές, στις διακοπές συνδρομών περιοδικών, σε περιπτώσεις αναστολής προγραμματισμένων ενεργειών και στους μειωμένους προϋπολογισμούς. Οι παρεχόμενες υπηρεσίες φαίνεται να είναι ο τομέας που προστατεύεται περισσότερο. Παράλληλα εκφράζονται απόψεις για μετριασμό των επιπτώσεων με προσανατολισμό σε εθελοντική εργασία, σε πηγές ανοικτής πρόσβασης, σε εφαρμογές ανοικτού λογισμικού και εξορθολογισμένη διαχείριση των οικονομικών από τις διοικήσεις.

2.3.4 Έρευνες της ARL⁷

Η Association of Research Libraries, θέλοντας να προσδιορίσει το μέγεθος των πιέσεων που είχαν δεχτεί οι προϋπολογισμοί των μελών της εξαιτίας της ύφεσης, εκπόνησε την άνοιξη του 2009 σχετική έρευνα με τίτλο «*ARL Survey on Base Budgets 2008-2009*» την οποία επανέλαβε και για το οικονομικό έτος 2009-2010. Στην έρευνα συμμετείχαν 100 από τα 123 μέλη της, την πρώτη χρονιά, και 93 την δεύτερη. (Lowry 2010)

Για το 2008-2009 παρατηρήθηκαν μειώσεις στους προϋπολογισμούς 67 βιβλιοθηκών που σε δύο περιπτώσεις ξεπέρασαν το 10%. Την επόμενη χρονιά οι περικοπές επηρέασαν 61 βιβλιοθήκες, ωστόσο τα ποσοστά των περικοπών αυξήθηκαν με 7 από αυτές να έχουν προϋπολογισμούς μειωμένους άνω του 10% και 21 στην κατηγορία 5-10%. (Lowry 2010)

Η κατανομή των περικοπών σε προσωπικό, προσκτήσεις και άλλες λειτουργίες έφτασε κατά μέσο όρο το 2,74% στο προσωπικό, 5% στις διάφορες λειτουργίες ενώ στις προσκτήσεις έφτασε και το 25% σε κάποιες περιπτώσεις (Lowry 2011). Οι περικοπές στις προκτήσεις εκφράστηκαν κατά κύριο λόγο με διακοπές συνδρομών περιοδικών σε ποσοστό 54%, σε μειώσεις στο κόστος αγοράς μονογραφιών σε ποσοστό 41% και διακοπή συνδρομών σε βάσεις δεδομένων σε ποσοστό 30%.

⁷ Αναλυτική παρουσίαση των στοιχείων γίνεται στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.arl.org/sparc/meetings/ala09/index.shtml>

Η περίπτωση περαιτέρω περικοπών για το έτος 2009-2010 δεν θεωρείται πιθανή στο 51% των βιβλιοθηκών, ωστόσο από το υπόλοιπο 49%, το 11% τις έχει ήδη προγραμματίσει με τις προσκτήσεις να αποτελούν πλέον τον εύκολο στόχο. (Lowry 2011).

2.4 Συμπεράσματα από την επισκόπηση στην διεθνή βιβλιογραφία για την ύφεση και τις αντίστοιχες έρευνες που εκπονήθηκαν

Το συμπέρασμα, που προκύπτει από μια τριετία συνεχούς ύφεσης για τον χώρο των βιβλιοθηκών, είναι ότι οι προϋπολογισμοί τους υφίστανται διαδοχικές περικοπές, οι οποίες οδηγούν ένα δύσκολα διαχειρίσιμο οικονομικό πλαίσιο. Οι βιβλιοθήκες έρχονται αντιμέτωπες με αποφάσεις για περικοπές στους βασικούς τομείς της λειτουργίας τους με πρώτη την ανάπτυξη συλλογών. Οι ελλείψεις στο προσωπικό, οι μειώσεις στα ωράρια λειτουργίας, οι διακοπές συνδρομών, η μη ανανέωση του υλικοτεχνικού εξοπλισμού και των συλλογών είναι επιμέρους παράγοντες που πλήττουν την ποιότητα των υπηρεσιών, απομακρύνουν τους χρήστες και είναι πιθανό να οδηγήσουν στην απομόνωση του οργανισμού από έναν κόσμο που εξελίσσεται ραγδαία τεχνολογικά.

Στον αντίποδα αυτής της λογικής, βρίσκεται η ανάγκη για αναζήτηση τρόπων αναχαίτισης των επιπτώσεων της ύφεσης, πέρα από τις περικοπές δαπανών. Εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης, διοίκηση με έμφαση στην ποιότητα και την εξωστρέφεια, επιδίωξη και ενίσχυση της συνεργασίας και της καινοτομίας ορίζουν μια άλλη οπτική αντιμετώπισης που επιχειρεί να εκμεταλλευτεί την ύφεση ως ευκαιρία για αλλαγή. Η αλλαγή αυτή εννοείται προς την κατεύθυνση του διοικητικού εκσυγχρονισμού τους, την απαγκίστρωση από ένα εσωστρεφές και διαχειριστικό μοντέλο λειτουργίας και ως απάντηση στις προκλήσεις του σύγχρονου περιβάλλοντος της πληροφόρησης. Κοινός τόπος σε αυτό το εγχείρημα είναι η ανάδειξη της αξίας της ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης και υπηρεσίας πληροφόρησης για την υποστήριξη των αναγκών της επιστημονικής έρευνας, της εκπαίδευσης αλλά και του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου. Αυτό που απομένει να αναζητηθεί είναι μια ολοκληρωμένη πρόταση για το πως οι διοικήσεις των βιβλιοθηκών θα ικανοποιήσουν τον παραπάνω στόχο.

2.4.1 Μοντέλο αντιμετώπισης της ύφεσης

Η αναφορά στην βιβλιογραφία καταδεικνύει ένα πλήθος προσεγγίσεων που εφαρμοσμένες μεμονωμένα ή σε συνδυασμό, μπορούν ίσως να βοηθήσουν τις βιβλιοθήκες να ανταπεξέλθουν στην ύφεση. Η ένταση, όμως, του φαινομένου στην Ελλάδα, επιβάλλει μια

πιο συστηματική προσέγγιση. Για την αντιμετώπιση της ύφεσης απαιτείται ένα οργανωμένο πλαίσιο δράσης που θα δίνει στις βιβλιοθήκες και εν προκειμένου στις ακαδημαϊκές μια ευρύτερη προοπτική ανάπτυξης.

Οι Kostagiolas et.al. (2011), προτείνουν ένα τέτοιο μοντέλο αντιμετώπισης της ύφεσης, για τις δημόσιες βιβλιοθήκες της Ελλάδας, που στηρίζεται σε τέσσερις άξονες: την αυτοχρηματοδότηση, την καινοτομία, την ποιότητα και την ενεργό συμμετοχή στο κοινωνικό γίνεσθαι. Η αυτοχρηματοδότηση συνδέεται με την εξεύρεση πόρων πέραν της κρατικής υποστήριξης ενώ η καινοτομία μπορεί να θεωρηθεί ως η κινητήριος φιλοσοφία και πρακτική ανάπτυξης. Η έμφαση στην ποιότητα διασφαλίζει την αξία του παραγόμενου αποτελέσματος ή των παρεχόμενων υπηρεσιών και ενισχύει την θετική αντίληψη του κοινωνικού συνόλου για την σημασία των οργανισμών πληροφόρησης. Η ενεργός συμμετοχή στο κοινωνικό γίνεσθαι επιτρέπει την διεύρυνση της βάσης των χρηστών της βιβλιοθήκης και επικαιροποιεί το ρόλο της στην σύγχρονη πραγματικότητα.

Πάνω σε κάθε άξονα μπορούν να δομηθούν μια σειρά δράσεων που θα επιτρέψουν στις βιβλιοθήκες να αναχαιτίσουν τις προοπτικές υποβάθμισης που προκαλεί η ύφεση και να θεμελιώσουν νέες δομές ανάπτυξης. Βασική φιλοσοφία του παραπάνω μοντέλου είναι η θεώρηση των βιβλιοθηκών ως οργανισμούς που μπορούν να συνδυάσουν δημιουργικά τον κοινωνικό-θεσμικό τους ρόλο με τις επιταγές του σύγχρονου περιβάλλοντος της πληροφόρησης και τις ανάγκες των κοινοτήτων. (Kostagiolas, et. al. 2011)

Η επέκταση του συγκεκριμένου μοντέλου στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, ως προς τους άξονες της αυτοχρηματοδότησης και της καινοτομίας, θα αναλυθεί εκτενώς στο 5^ο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας.

Κεφάλαιο 3^ο: Οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες σε αριθμούς την πενταετία 2006-2010

3.1 Εισαγωγή

Η Ελλάδα, χωρίς να αποτελεί μια χώρα ανάμεσα στις τεχνολογικά πρωτοπόρες του πλανήτη, η Ελλάδα κατάφερε να καλύψει σχετικά σύντομα την απόσταση που την χώριζε από τις υπόλοιπες ανεπτυγμένες χώρες της Δύσης στον τομέα της δικτύωσης αφενός, αλλά και την δίνη της οικονομικής ύφεσης αφετέρου.

Οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, αρχικά χωρίς προηγούμενη εμπειρία (Τζεκάκης 2000) αλλά στη συνέχεια με πιο οργανωμένο τρόπο, ανέλαβαν να υλοποιήσουν μια σειρά έργων στο πλαίσιο των δράσεων των Β' και Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (ΕΠΕΑΕΚ I & II⁸), που συντέλεσε στο να βιώσουν μια δεκαετία μεγάλης ανάπτυξης. (Χατζοπούλου 1999, Τζεκάκης 2000, Papazoglou and Semertzaki 2001, Ζάχος 2008, Garoufallou, et. al. 2008, Μπαρσούκη 2008). Τα έργα χρηματοδοτήθηκαν κατά 75% από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο-Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης) και κατά 25% από Εθνικούς Πόρους. Η προσπάθεια αυτή είχε σαν αποτέλεσμα να εκσυγχρονίσουν την πλειοψηφία των υποδομών τους, είτε με εγκατάσταση ολοκληρωμένων συστημάτων αυτοματοποίησης (LMS), είτε αναβαθμίζοντας τις ήδη υπάρχουσες, να δημιουργήσουν και να αναπτύξουν τις ψηφιακές τους συλλογές μεμονωμένα ή από κοινού, να αναπτύξουν νέες υπηρεσίες, όπως ο Διαδανεισμός και εργαλεία έρευνας, όπως οι θεματικές πύλες (portals) και τα ακαδημαϊκά καταθετήρια, να στελεχωθούν με εξειδικευμένο προσωπικό (institutional repositories) και το σημαντικότερο να εξελίξουν τον παραδοσιακό τους ρόλο με βάση τις επιταγές του σύγχρονου περιβάλλοντος της πληροφόρησης. (Papazoglou and Semertzaki 2001, Ζάχος 2008, Μπαρσούκη 2008, Garoufallou, et.al, 2008)

Η λεπτομερής παράθεση και ανάλυση των αλλαγών και των επιτευγμάτων που σημειώθηκαν, με την βοήθεια των ΕΠΕΑΕΚ, την τελευταία δεκαετία (1994-2008) στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, υπερβαίνει τα πλαίσια αυτής της προσπάθειας. Αποτελεί ωστόσο κοινό τόπο ότι τα χρόνια αυτά υπήρξαν μια «χρυσή εποχή» για τις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες και όρισαν ένα σημείο αναφοράς για αυτό που επιχειρείται να αποτυπωθεί σήμερα, τα σημάδια έπειτα από δύο χρόνια σε τροχιά οικονομικής ύφεσης.

⁸ <http://www.epeaek.gr/epeaek/el/home.jsp>

Η Μονάδα Ολικής Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, έργο και η ίδια των ερευνητικών προγραμμάτων, συγκεντρώνοντας σε ετήσια βάση ποσοτικά στοιχεία από τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες και υπολογίζοντας καθιερωμένους δείκτες αποτίμησης των βιβλιοθηκών, παρέχει το κατάλληλο εργαλείο για να προσεγγίσουμε με αριθμούς το χρονικό διάστημα 2006-2010 που περιλαμβάνει τα δύο τελευταία χρόνια αναπτυξιακής δραστηριότητας, 2006 και 2007 και τα δύο πρώτα της ύφεσης, 2009 και 2010. Το έτος 2008 μπορεί να χαρακτηριστεί σαν γέφυρα ανάμεσα στις δύο καταστάσεις.

Επιπλέον, την πενταετία 2006-2010, συνδέει το κοινό χαρακτηριστικό ότι τα στοιχεία που συλλέγονται, αφορούν στον τρέχοντα αριθμό ιδρυμάτων της χώρας, τα οποία είναι 38. Το 1998, που ξεκινάει την λειτουργία της η Μ.Ο.Π.Α.Β, ο αριθμός των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Ιδρυμάτων ήταν 32 και σταδιακά με την σύσταση νέων ακαδημαϊκών μονάδων από το 2000 μέχρι και το 2006, έφτασε τα 38.

Επιπρόσθετα, θα πρέπει να διευκρινιστεί, ότι με εξαίρεση το 2010 που συμμετέχουν στην έρευνα οι βιβλιοθήκες από όλα τα Ιδρύματα της χώρας, τα υπόλοιπα έτη απουσιάζουν κάποιες βιβλιοθήκες και συγκεκριμένα⁹:

ΕΤΟΣ	ΑΕΙ	ΤΕΙ	Σύνολο Ιδρυμ. που συμμετέχουν	Σύν. Ιδρυμ. χώρας	Απουσιάζουν
2010	23	15	38	38	Κανένα
2009	26	11	34	38	4 ΤΕΙ: Λάρισα, Χαλκίδας, Θεσσαλονίκης, Καβάλας
2008	21	14	35	38	2 ΑΕΙ: Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου και 1 ΤΕΙ: Λάρισα
2007	18	13	31	38	5 ΑΕΙ: Πανεπιστήμιο Κρήτης, Δυτικής Μακεδονίας, Στερεάς Ελλάδας, Πελοποννήσου, Διεθνές και 2 ΤΕΙ: Καβάλας, Ιονίων Νήσων
2006	20	12	32	38	3 ΑΕΙ: Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας, Πελοποννήσου, Διεθνές και 3 ΤΕΙ: Ιονίων Νήσων, Καβάλας, Πειραιά

Πίνακας 3.1 Συμμετοχή Ιδρυμάτων στην έρευνα της ΜΟΠΑΒ 2006-2010

Να σημειωθεί επίσης, ότι ακόμα και οι βιβλιοθήκες που συμμετέχουν, σε αρκετές περιπτώσεις δεν έχουν απαντήσει όλες τις σχετικές ερωτήσεις, με αποτέλεσμα να υπάρχει απώλεια δεδομένων ήδη από το στάδιο της πρωτογενούς έρευνας. Ωστόσο, τα όλα τα στοιχεία που θα παρουσιαστούν αποτελούν ένα ελάχιστο όριο για κάθε έτος και ενδεικτικό των τάσεων που επικρατούν.

⁹ Στην παρούσα έρευνα δεν έχουν συνηυπολογιστεί τα στοιχεία των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών της Κύπρου, που επίσης συλλέγει η Μ.Ο.Π.Α.Β

Τέλος, να σημειωθεί ότι, η ΜΟΠΑΒ προχώρησε το 2010, στην αναπροσαρμογή του ερωτηματολογίου με αποτέλεσμα να καταργηθούν ή να αντικατασταθούν οι κάποιες ερωτήσεις προηγούμενων ετών και να αλλάξει ο υπολογισμός κάποιων δεδομένων.

Στο κεφάλαιο αυτό παρατίθενται πίνακες και γραφήματα με συγκεντρωτικά ποσοτικά στοιχεία και οι 3 δείκτες για τα παραπάνω έτη, ώστε να αποτυπωθεί η πορεία των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών σε επίπεδο αριθμού εργαζομένων, πηγών χρηματοδότησης, δαπανών και ανάπτυξης συλλογών την πενταετία 2006-2010. Τα περισσότερα στοιχεία αντλήθηκαν από την Βάση Δεδομένων της Μ.Ο.Π.Α.Β¹⁰ ενώ από τις ετήσιες εκθέσεις αντλήθηκαν τα στοιχεία για τους δείκτες και την ανάπτυξη συλλογών.

3.2 Η Μονάδα Ολικής Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών¹¹

Η "Μονάδα Ολικής Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών" (Μ.Ο.Π.Α.Β.) ξεκίνησε την λειτουργία της το 1999 στα πλαίσια του έργου "Ανάπτυξη της ψηφιακής συνεργασίας των Βιβλιοθηκών των Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης" που χρηματοδοτήθηκε από το πρώτο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάστασης (ΕΠΕΑΕΚ Ι). Στεγάζεται μέχρι σήμερα στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

Βασική αποστολή της συγκεκριμένης μονάδας είναι η ψηφιοποίηση της διαδικασίας συγκέντρωσης και επεξεργασίας των στατιστικών στοιχείων που αφορούν στις Ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες. Ο στόχος αυτός υλοποιείται μέσα από μια σειρά δράσεις όπως:

- Η συλλογή, επεξεργασία, ανάλυση και παρουσίαση στοιχείων σχετικών με τις Ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες.
- Η χρήση διαδικασιών αποτίμησης και εφαρμογής κανόνων διασφάλισης ποιότητας στις Ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες.
- Η καθιέρωση Δεικτών Αποτίμησης και Αξιολόγησης Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών
- Η δημιουργία θεματικής πύλης (portal) για ηλεκτρονική πρόσβαση σε πληροφορίες που αναφέρονται σε στατιστικά στοιχεία βιβλιοθηκών, μεθόδους ανάλυσης δεδομένων, Δεικτών Αποτίμησης κτλ.

Η Μονάδα Ολικής Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών συνεργάζεται με όλες τις Ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες από τις οποίες συλλέγει στατιστικές πληροφορίες, τις

¹⁰ http://www.mopab.gr/statistics/database/database_gre_01.php

¹¹ Ηλεκτρονική τοποθεσία: <http://www.mopab.gr/>

οποίες στη συνέχεια επεξεργάζεται, αναλύει και δημοσιεύει για ευρύτερη χρήση. Τα ερωτηματολόγια της Μ.Ο.Π.Α.Β βασίζονται στα διεθνή πρότυπα *ISO 1381 «Documentation and Information Vocabulary – Part 1: Basic Concepts and Part 2: Traditional documents* και *ISO 2789/9 «Information and documentation – International library statistics»* ενώ οι καθιερωμένοι δείκτες αποτίμησης περιγράφονται στον έντυπο οδηγό *«Καθιερωμένο Δείκτες Αξιολόγησης Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών»*.

Τέλος, η Μ.Ο.Π.Α.Β. συνεργάζεται με αντίστοιχες μονάδες του εξωτερικού για την ανταλλαγή πληροφοριών που θα τη διευκολύνουν στην υλοποίηση των στόχων της (π.χ. LIBECON, LISU, κτλ.) ενώ χρησιμοποιεί και άλλες διαθέσιμες πηγές στατιστικής πληροφόρησης (π.χ. Εθνική Στατιστική Υπηρεσία, UNESCO, κα).

[3.3 Στοιχεία για τον αριθμό των εργαζομένων στις Ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες 2006-2010 από τη Βάση Δεδομένων της Μ.Ο.Π.Α.Β.](#)

Η στελέχωση των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών είναι ένα από τα μείζονα ζητήματα που αξίζει να διερευνηθεί, δεδομένης της παρούσας οικονομικής συγκυρίας. Η επάρκεια του προσωπικού για την κάλυψη των αναγκών που προέκυψαν από μια δεκαετηρατία ανάπτυξης για τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, βρίσκεται σε στενή συνάρτηση με την λήξη των εργασιακών συμβάσεων των προγραμμάτων ΕΠΕΑΕΚ, είτε αυτές ήταν συμβάσεις ανάθεσης έργου, είτε συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου. Βασικό ζητούμενο είναι, κάθε βιβλιοθήκη να διαθέτει τον ελάχιστο αριθμό βιβλιοθηκονόμων και ειδικών πληροφορικής που θα της επιτρέψει να παρέχει τις υπηρεσίες της στην εκπαιδευτική κοινότητα και να υποστηρίζει τις τεχνολογικές υποδομές που αναπτύχθηκαν.

Με βάση τα αποτελέσματα από σχετική έρευνα της Μ.Ο.Π.Α.Β., που δημοσιεύτηκε το 2007, 292 εργαζόμενοι μέσω προγραμμάτων ΕΠΕΑΕΚ παρέμειναν στις βιβλιοθήκες με καθεστώς σύμβασης αορίστου χρόνου (ΜΟΠΑΒ 2007). Ωστόσο, αυτός ο αριθμός δεν αφορά στο σύνολο των εργαζομένων με συμβάσεις του ΕΠΕΑΕΚ. Με την οριστική λήξη των προγραμμάτων, το 2008, ένας σημαντικός αριθμός εργαζομένων (περίπου 380 άτομα)¹² αποχώρησε, μετά από μια πεντάμηνη παράταση με κρατικά κονδύλια από τον Ιανουάριο έως και τον Μάιο του 2009¹³. Στην διάρκεια του 2009 προκηρύχθηκαν συμβάσεις εποχικού

¹² Αναλυτικές πληροφορίες και δημοσιεύσεις για το θέμα υπάρχουν στο: <http://symvasiouχοi-lib.blogspot.com/>

¹³ Αρ. απόφασης 29055/20/12/2008 Ενιαίος Διοικητικός Τομέας Διαχείρισης Προγραμμάτων ΚΠΣ – Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης επιχειρησιακού προγράμματος εκπαίδευση και δια βίου μάθηση του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων

προσωπικού οκτάμηνης διάρκειας¹⁴ με τις οποίες έγινε προσπάθεια να μετριαστούν οι συνέπειες από την μαζική αποχώρηση του προσωπικού που προηγήθηκε.

Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες έχουν θέσει θέμα υποστελέχωσης και ανάγκη στελέχωσης με ειδικευμένο προσωπικό (Garoufallou, et. al. 2008), ανεξάρτητα από την οικονομική ύφεση. Οι επιταγές του σύγχρονου περιβάλλοντος της πληροφόρησης εγείρουν ζήτημα επαναξιολόγησης των πραγματικών οργανικών αναγκών και πλήρωσης των θέσεων που δημιουργήθηκαν με την ανάπτυξη νέων υπηρεσιών (Τζεκάκης 2000).

Ο δείκτης **P51 «Προσωπικό κατά κεφαλήν»** που έχει καθιερώσει και υπολογίζει ετησίως η Μ.Ο.Π.Α.Β επιβεβαιώνει την παραπάνω διαπίστωση. Ο δείκτης υπολογίζεται ως αναλογία του προσωπικού της βιβλιοθήκης σε σχέση με τον αριθμό των μελών του ιδρύματος, όσο μεγαλύτερο είναι το πηλίκο της διαίρεσης τόσο μεγαλύτερη επάρκεια προσωπικού υπάρχει στην συγκεκριμένη βιβλιοθήκη (ΜΟΠΑΒ 2001). Στον πίνακα 3.2 οι τιμές του δείκτη δείχνουν ότι οι τιμές στα ελληνικά ακαδημαϊκά ιδρύματα είναι διαχρονικά εξαιρετικά χαμηλές.

Δείκτης P51 «Προσωπικό κατά κεφαλή»	
	Μέση τιμή ιδρυμάτων
2006	0
2007	0,006
2008	0,003
2009	0
2010	0

Πίνακας 3.2: Προσωπικό κατά κεφαλή

Συγκεντρώνοντας τα στοιχεία από τις απαντήσεις που έδωσαν οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες στις ερωτήσεις σχετικά με το προσωπικό στο ερωτηματολόγιο της ΜΟΠΑΒ για τα έτη 2006-2010 προκύπτει ο ακόλουθος πίνακας:

¹⁴ Αρ. υπουργικής απόφασης 74293/Β2/24.6.2009 του Υπουργείου Παιδείας

Έτος	Αριθμός Εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες των ΑΕΙ	Αριθμός Εργαζομένων στις Βιβλιοθήκες των ΤΕΙ	ΣΥΝΟΛΟ
2006	682	128	810
2007	643	146	789
2008	714	139	853
2009	667	109	776
2010	681	117	798

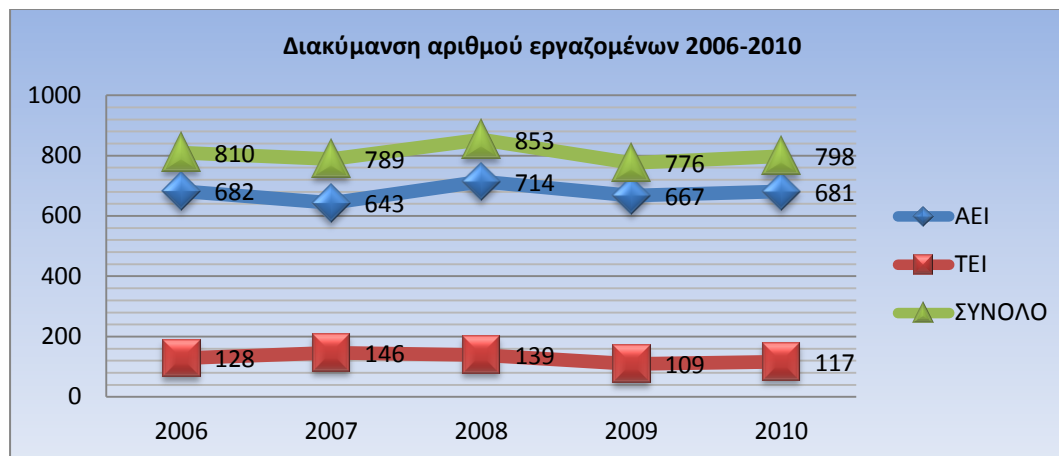
Πίνακας 3.3: Αριθμός εργαζομένων στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες 2006-2010

Οι αριθμοί που αναφέρονται αποτελούν άθροισμα των ερωτήσεων για τον αριθμό των *Βιβλιοθηκονόμων (Q34)* για τον αριθμό των *Βιβλιοθηκάρων (Q35 ή Q97)*, τον αριθμό των *Συντηρητών (Q36)*, τον αριθμό των *Ειδικών Πληροφορικής (Q37)* και τον αριθμό εργαζομένων ως *Διοικητικό Προσωπικό (Q38 ή Q40)*.

Σκόπιμα δεν έχει περιληφθεί στα παραπάνω αθροίσματα, ο αριθμός των *εργαζομένων μερικής απασχόλησης (Q39)*, που ουσιαστικά αφορά σε εργαζόμενους φοιτητές με βοηθητικό και περιστασιακό ρόλο, ο οποίος σε αρκετές περιπτώσεις είναι αρκετά μεγάλος ώστε να δίνει μια αλλοιωμένη εικόνα υπερστελέχωσης¹⁵. Επιπλέον η ερώτηση για αυτήν την κατηγορία προσωπικού έχει παραληφθεί από το ερωτηματολόγιο του 2010.

Στο επόμενο γράφημα (3.3) φαίνεται η διακύμανση του προσωπικού στις βιβλιοθήκες των ΑΕΙ, των ΤΕΙ και συνολικά, στην συγκεκριμένη πενταετία. Οι γραμμές του γραφήματος δεν δείχνουν κάποια αξιοσημείωτη μεταβολή στον αριθμό του προσωπικού για αυτό το διάστημα, ωστόσο θα πρέπει να σημειωθεί ότι ενώ το 2010 συμμετέχουν όλα τα ακαδημαϊκά ιδρύματα στην έρευνα δεν συμβαίνει το ίδιο και με τις προηγούμενες χρονιές (βλ. Πίνακα 3.1). Ειδικά το 2007 και το 2006 απουσιάζουν 7 και 6 ιδρύματα αντίστοιχα, πράγμα που σημαίνει ότι οι πραγματικοί αριθμοί για το προσωπικό είναι αισθητά μεγαλύτεροι. Το 2008 το σύνολο φτάνει στο υψηλότερο σημείο της πενταετίας και στην συνέχεια ακολουθεί μια πτώση που αντιστοιχεί στα δύο πρώτα χρόνια οικονομικής ύφεσης.

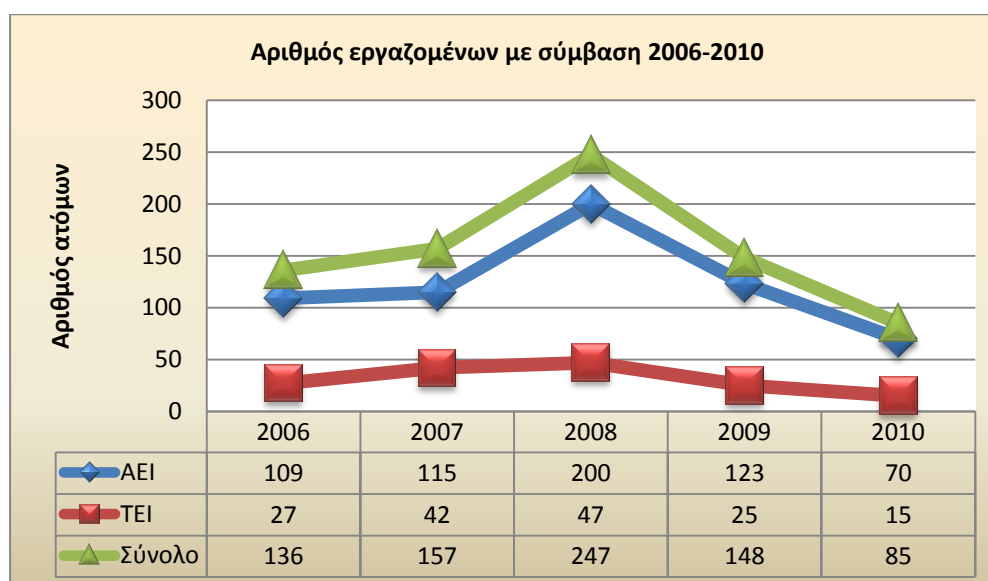
¹⁵ Το ποσοστό των εργαζομένων μερικής απασχόλησης αθροιζόμενο με το υπόλοιπο σύνολο δίνει ένα αυξημένο νούμερο κατά μέσο όρο 15% περίπου.

Γράφημα 3.4: Διακύμανση αριθμού εργαζομένων στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες 2006-2010

Ιδιαίτερη σημασία έχουν τα δεδομένα που αφορούν στους εργαζομένους με συμβάσεις. Η πληροφορία αυτή αντλείται από την ερώτηση *Q40 – Άλλο προσωπικό* για τα έτη 2006 και 2007, όπου σύμφωνα με τις οδηγίες συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων θα πρέπει να αναφερθούν και οι συμβασιούχοι των ΕΠΕΑΕΚ, και από την *Q86- Προσωπικό με ανάθεση έργου* για τα έτη 2008¹⁶-2010.

Τα στοιχεία φαίνονται στο ακόλουθο γράφημα:

Γράφημα 3.5: Αριθμός εργαζομένων με σύμβαση 2006-2010

Με ανώτατη τιμή το 2008 και 247 άτομα, οι συμβασιούχοι εργαζόμενοι ακολουθώντας σταδιακά πτωτική πορεία καταλήγουν το 2010 σε 85. Δυστυχώς είναι δύσκολο να γίνει περαιτέρω ανάλυση αυτών των στοιχείων καθώς το 2006 και 2007 οι συμβασιούχοι συνυπολογίζονται με άλλο προσωπικό, όπως θυρωροί, κλητήρες κλπ., ενώ το 2008-2010, η

¹⁶ Στο ερωτηματολόγιο του 2008 η ερώτηση εκ παραδρομής αναφέρεται ως Q38

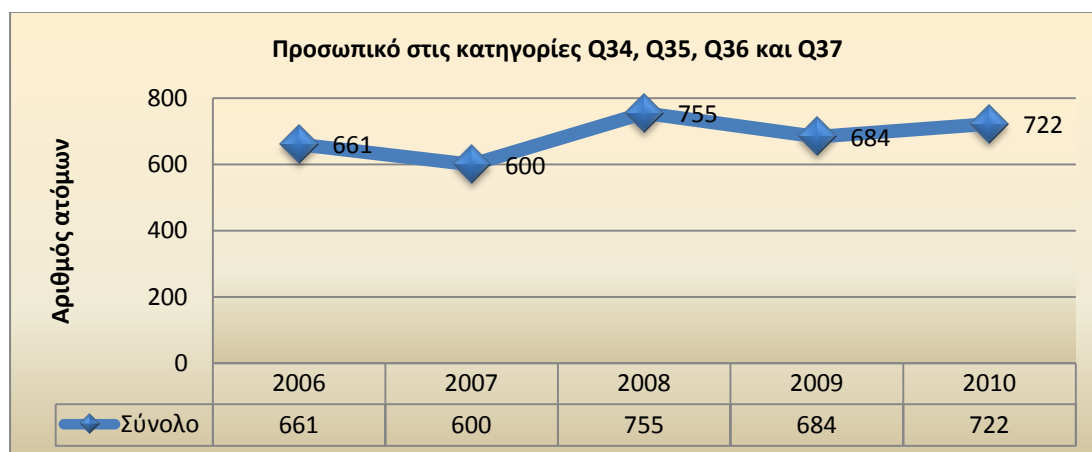

ερώτηση Q86 αναφέρεται μόνο στους συμβασιούχους με ανάθεση έργου. Την ίδια στιγμή, οι εργαζόμενοι με συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου περιλαμβάνονται στις ερωτήσεις που αφορούν στις ειδικότητες όπως αναφέρθηκαν παραπάνω (ερωτήσεις Q34, Q35, Q36, Q37 και Q38).

Οι ανακατατάξεις στο ερωτηματολόγιο της ΜΟΠΑΒ, με την προσθήκη και αφαίρεση ή παραλλαγή ερωτήσεων, αλλά και η απουσία ερώτησης για το σύνολο του προσωπικού σε κάθε βιβλιοθήκη, δημιουργούν ένα δύσκολο διαχειρίσιμο πλαίσιο για την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων αναφορικά με το προσωπικό.

Επιλέγοντας τις ερωτήσεις **Q34 (Αριθμός Βιβλιοθηκονόμων)**, **Q35 (Αριθμός Βιβλιοθηκάρων)**, **Q36 (Αριθμός Συντηρητών)**, **Q37 (Αριθμός Ειδικών Πληροφορικής)** που είναι κοινές για όλα τα παραπάνω έτη, τόσο ως προς το περιεχόμενο όσο και ως προς τον ορισμό τους, και συνεπώς δεν δημιουργούν ασάφειες που είναι πιθανό να οδηγήσουν σε διπλές αναφορές, γίνεται μια επιπλέον προσπάθεια να δοθεί ακριβέστερη εικόνα του προσωπικού. Στις ειδικότητες που αναφέρονται οι ερωτήσεις, περιλαμβάνονται οι μόνιμοι, οι αορίστου χρόνου και οι ορισμένου χρόνου εργαζόμενοι, οπότε καλύπτεται και μια κατηγορία συμβασιούχων.

Το γράφημα 3.6 αποτυπώνει αυτήν την εικόνα.

Γράφημα 3.6: Άθροισμα προσωπικού στις κατηγορίες Q34, Q35, Q36 και Q37 για τα έτη 2006-2010

Η μεταβολή που παρατηρείται στον αριθμό του προσωπικού το 2009 και το 2010 δεν φαίνεται, και πάλι, πολύ σημαντική. Το κύριο συμπέρασμα από την επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων της Μ.Ο.Π.Α.Β. για το προσωπικό των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών μπορεί να συνοψιστεί στην καταγραφή της πτωτικής τάσης, αλλά όχι μιας ανατρεπτικής εικόνας σε σχέση την προ ύφεσης εποχή. Επιπλέον, με βάση επιπλέον στοιχεία που δίνει η Μ.Ο.Π.Α.Β σε μια απογραφή προσωπικού που προχώρησε τον Απρίλιο του 2010, ζητώντας

από τις βιβλιοθήκες να αναφέρουν το υπάρχον προσωπικό την δεδομένη χρονική στιγμή τα νούμερα είναι ακόμα υψηλότερα. Συγκεκριμένα απογράφονται 710 άτομα στις βιβλιοθήκες των ΑΕΙ και 211 στα ΤΕΙ, σύνολο 921 άτομα (ΜΟΠΑΒ 2010).

Η ύφεση, αυτή καθ' αυτή, τουλάχιστον όπως προκύπτει από τα ποσοτικά στοιχεία που συλλέχθηκαν έως και το 2010, δεν φαίνεται να έχει επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό τον αριθμό του προσωπικού. Άλλωστε δεν καταγράφεται κάποια ραγδαία πτώση. Σε αυτό συντελεί και το γεγονός ότι το εργαζόμενο προσωπικό στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες με μόνιμη σχέση εργασίας, δεν έχει άμεση εξάρτηση από την ίδια την βιβλιοθήκη, ανήκει στην κατηγορία των κρατικών υπαλλήλων και ως εκ τούτου οι αποφάσεις για την πρόσληψη, μετάθεση ή απόλυση του λαμβάνονται από το αρμόδιο υπουργείο και με βάση την γενικότερη πολιτική που εφαρμόζεται σε σχέση με τους δημοσίους υπαλλήλους. Ευθύνη της Πολιτείας είναι και μισθοδοσία του προσωπικού. Με εξαίρεση τις πρόσφατες εξαγγελίες για εφαρμογή μέτρου εργασιακής εφεδρείας¹⁷, ο κρατικός μηχανισμός δεν έχει προχωρήσει μέχρι στιγμής σε περικοπές μόνιμου προσωπικού. Πρακτικά, αυτό σημαίνει ότι οι μεταβολές στο προσωπικό που παρουσιάζονται ουσιαστικά αφορούν σε εργαζομένους με σύμβαση εργασίας ή έργου που αποχώρησαν αλλά και οργανικές θέσεις προσωπικού που κενώθηκαν (λόγω συνταξιοδότησης κλπ.) και δεν πληρώθηκαν.

Ταυτόχρονα, η παρούσα εργασία διαπιστώνει ένα έλλειμμα στην αξιοπιστία των ποσοτικών στοιχείων που έχουν συλλεχθεί από την Μ.Ο.Π.Α.Β, το οποίο οφείλεται κυρίως στον σχεδιασμό του ερωτηματολογίου και τις διαφοροποιήσεις που έχουν γίνει από χρονιά σε χρονιά σε αυτό.

[3.4 Στοιχεία για την χρηματοδότηση των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών 2006-2010 από την Βάση Δεδομένων της Μ.Ο.Π.Α.Β.](#)

Η Μονάδα Ολικής Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών συλλέγει στοιχεία και για τις πηγές χρηματοδότησης των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Οι βιβλιοθήκες δηλώνουν αν λαμβάνουν χρηματοδότηση από τον *Τακτικό Προϋπολογισμό του ιδρύματος (Q19)*, τις *Δημόσιες Επενδύσεις (Q20)*, από *Αναπτυξιακά και Ερευνητικά προγράμματα άμεσης ή έμμεσης διαχείρισης (Q21 και Q22 ή Q95 για το 2010)*, από *Επιχορηγήσεις της επιτροπής ερευνών των ιδρυμάτων (Q23)*, αν έχουν *έσοδα από υπηρεσίες που παρέχουν (Q24)* ή αν έχουν *άλλα έσοδα από δωρεές, κληροδοτήματα κλπ.(Q25)*.

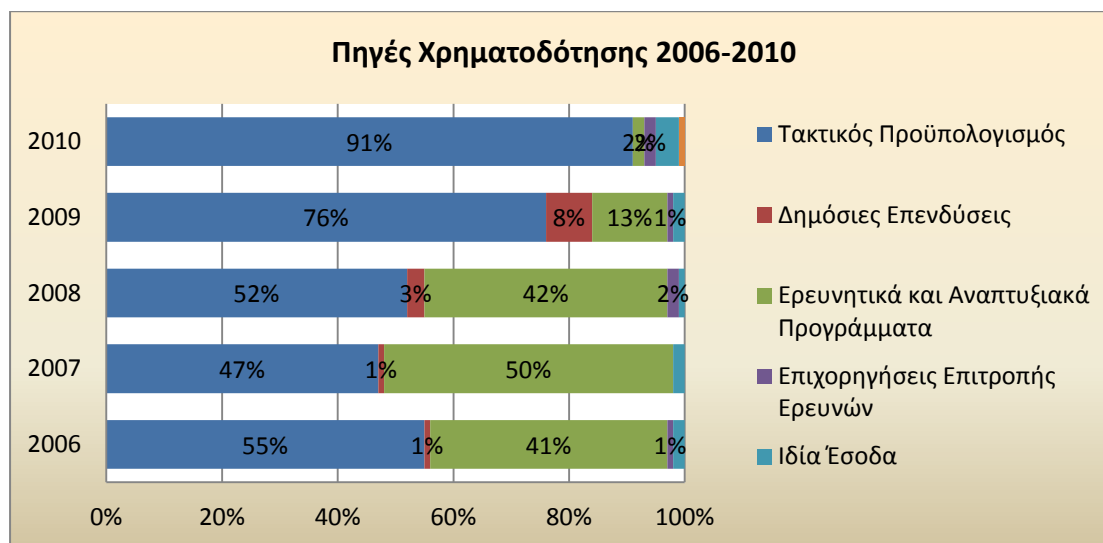
¹⁷ ΕΓΚ. ΔΙΠΙΔΔ/Β.10.Ε.Ε./2/ΟΙΚ. 22225(ΑΔΑ:457 ΒΧ-ΝΙΚ)

Στον ακόλουθο πίνακα φαίνονται τα αθροίσματα των ποσών που έχουν δηλώσει οι Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες στην Μ.Ο.Π.Α.Β για κάθε μια από τις κατηγορίες χρηματοδότησης.

Έτος	Τακτικός Προϋπολογισμός	Δημόσιες Επενδύσεις	Ερευνητικά και Αναπτυξιακά Προγράμματα	Επιχορηγήσεις Επιτροπής Ερευνών	Ιδία Έσοδα	Άλλα έσοδα	Σύνολο
2006	7.656.248	78.708	5.700.693	70.562	327.539	50.350	13.884.100
2007	8.610.296	117.230	9.137.241	53.250	301.127	25.003	18.244.147
2008	13.210.100	807.218	10.689.629	442.002	294.218	58.959	25.502.126
2009	14.561.678	1.511.968	2.479.856	179.273	366.557	68.449	19.167.781
2010	8.656.584	51.893	166.444	245.579	343.083	65.241	9.528.824
Σύνολο	52.694.906	2.567.017	28.173.863	990.666	1.632.524	268.002	

Πίνακας 3.7: Πηγές χρηματοδότησης

Οι κατηγορίες αυτές καλύπτουν σε μεγάλο βαθμό τις πιθανές πηγές εσόδων για τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, αλλά όπως φαίνεται και από το ακόλουθο γράφημα το κύριο βάρος της χρηματοδότησης καλύπτεται διαχρονικά από τον τακτικό προϋπολογισμό των ιδρυμάτων, επιβεβαιώνοντας την καθολική εξάρτηση από την δημόσια χρηματοδότηση.

Γράφημα 3.8: Κατανομή πηγών χρηματοδότησης

Από το 2006 έως και το 2008 το ποσοστό χρηματοδότησης από ερευνητικά και αναπτυξιακά προγράμματα αντιστοιχεί σε πλέον του 40% των συνολικών εσόδων των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Το 2007 μάλιστα αγγίζει το 50% υπερβαίνοντας το αντίστοιχο ποσό του τακτικού προϋπολογισμού. Το 2009 πέφτει στο 13% ενώ το 2010 είναι σχεδόν ανύπαρκτο 2%.

Το 2008 και το 2009 φαίνεται μια μεγάλη αύξηση των εσόδων μέσω του τακτικού προϋπολογισμού, η οποία καθιστά το 2008 την πλέον ευνοημένη, από άποψη δημόσιας χρηματοδότησης χρονιά, καθώς συνεχίζεται η απορρόφηση κονδυλίων μέσα από τα αναπτυξιακά και ερευνητικά προγράμματα των ΕΠΕΑΕΚ που διανύει και τον τελευταίο χρόνο υλοποίησης του.

Η ολοκλήρωση των ΕΠΕΑΕΚ και η συνεπακόλουθη διακοπή της χρηματοδότησης φαίνεται να οδηγεί το 2009 στην αύξηση των κονδυλίων του τακτικού προϋπολογισμού ώστε να εξισορροπηθεί κατά το δυνατόν το έλλειμμα που εμφανίζεται στην χρηματοδότηση μέσω προγραμμάτων. Ωστόσο το 2010, οπότε η απουσία προγραμμάτων είναι ολοκληρωτική, και η οικονομική ύφεση έχει οδηγήσει σε εκτεταμένες περικοπές στην κρατική χρηματοδότηση, τα έσοδα των βιβλιοθηκών έχουν μια πτώση της τάξεως του 50% σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά και το 31, 3% σε σχέση με το 2006.

Το ποσοστό της μείωσης στην χρηματοδότηση είναι εξαιρετικά μεγάλο και δύσκολο διαχειρίσιμο. Παρά το γεγονός ότι τα στοιχεία που παρατίθενται είναι ελλείπει, καθώς απουσιάζουν σε κάποιες περιπτώσεις οι απαντήσεις Ιδρυμάτων, θα πρέπει να σημειωθεί ότι είναι ενδεικτικά της παρούσας κατάστασης.

Ταυτόχρονα αξίζει να τονιστεί ότι η χρηματοδότηση μέσω προγραμμάτων Δημοσίων Επενδύσεων είναι εξαιρετικά μικρή, με εξαίρεση το 2009. Αντίστοιχα μικρό είναι και το ποσοστό των επιχορηγήσεων από την Επιτροπή Ερευνών των Ιδρυμάτων. Παράλληλα τα έσοδα που έχουν οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες από την παροχή υπηρεσιών είναι ελάχιστα, καθώς κυμαίνονται ανάμεσα στο 1% έως 4% των συνολικών εσόδων και δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να χρησιμοποιηθούν για την πλήρη κάλυψη ουσιαστικών αναγκών. Το ίδιο συμβαίνει και με τα Άλλα Έσοδα, που αντιστοιχούν σε ένα πολύ μικρό ποσό.

Συμπληρωματικά στα παραπάνω στοιχεία παρατίθενται ο καθιερωμένος δείκτης της Μ.Ο.Π.Α.Β P65 «**Συνολικές δαπάνες βιβλιοθήκης ως προς τις συνολικές δαπάνες του ιδρύματος**» που δείχνει διαμορφώθηκε η σχέση χρηματοδότησης από το ίδρυμα προς την βιβλιοθήκη κάθε έτος. Η πτωτική πορεία του δείκτη ισοδυναμεί με μείωση του μεριδίου της βιβλιοθήκης στον συνολικό προϋπολογισμό του ιδρύματος. Θα πρέπει να σημειωθεί ωστόσο ότι ο υπολογισμός του δείκτη έγινε με την συμμετοχή μικρού αριθμού ιδρυμάτων σε όλα τα έτη.

Δείκτης P65	
«Συνολικές δαπάνες βιβλιοθήκης/ δαπάνες ιδρύματος»	
	Μέση τιμή ιδρυμάτων
2006	2,61
2007	1,90
2008	0,25
2009	0,10
2010	0,10

Πίνακας 3.9: Δαπάνες βιβλιοθήκης προς δαπάνες ιδρύματος

Φαινόμενα, όπως η οικονομική ύφεση που πλήττουν καίρια τα δημόσια οικονομικά, είναι λογικό να πλήττουν εξίσου και τους φορείς που στηρίζουν μονομερώς την λειτουργία τους στην δημόσια χρηματοδότηση. Εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης για τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες υπάρχουν, αλλά πέραν των προγραμμάτων ΕΠΕΑΕΚ, η συμμετοχή τους είναι πολύ μικρή στα συνολικά έσοδα. Το ενδεχόμενο ενίσχυσης και των δευτερευόντων πηγών χρηματοδότησης θα μπορούσε να διερευνηθεί, σε μια προσπάθεια να κατανεμηθεί αποτελεσματικότερα το βάρος της ύφεσης.

3.5 Στοιχεία για τις δαπάνες των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών 2006-2010 από τη Βάση Δεδομένων της Μ.Ο.Π.Α.Β.

Οι κύριες κατηγορίες δαπανών των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών που περιλαμβάνονται στο ερωτηματολόγιο της Μ.Ο.Π.Α.Β, είναι τέσσερις: οι δαπάνες για προσκτήσεις πηγών πληροφόρησης, τα λειτουργικά έξοδα, οι δαπάνες για προμήθεια εξοπλισμού και οι δαπάνες για βιβλιοδεσία.

Αναφορικά με τις δαπάνες για προσωπικό, που αποτελούν ιδιαίτερη κατηγορία στις βιβλιοθήκες των ιδρυμάτων του εξωτερικού, θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι δεν θα αναλυθούν αντίστοιχα για την περίπτωση των ελληνικών βιβλιοθηκών. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι δαπάνες για την μισθοδοσία του μόνιμου προσωπικού και του προσωπικού με σύμβαση αορίστου χρόνου δεν περιλαμβάνονται στους προϋπολογισμούς των βιβλιοθηκών καθώς καλύπτονται απευθείας από τα κονδύλια του υπουργείου Οικονομικών για το προσωπικό του Δημοσίου Φορέα. Οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες αποτελούν λειτουργική μονάδα του Ιδρύματος στο οποίο υπάγονται¹⁸ και το προσωπικό τους ανήκει στο διοικητικό του

¹⁸ Ν. 3404/2005 άρθρο 16 §1

προσωπικό¹⁹ οπότε κατ' επέκταση και στο προσωπικό του Δημοσίου Φορέα²⁰. Η μισθοδοσία του προσωπικού που απασχολείται με σύμβαση εργασίας ή έργου στα πλαίσια κάποιου ερευνητικού ή αναπτυξιακού προγράμματος, εντάσσεται στον προϋπολογισμό του συγκεκριμένου προγράμματος. Σε κάποιες περιπτώσεις διατίθενται κονδύλια από τον προϋπολογισμό των βιβλιοθηκών για βοηθητικό προσωπικό μερικής απασχόλησης που αναζητείται ανάμεσα στους προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές των ιδρυμάτων (ερώτηση Q39 της ΜΟΠΑΒ) αλλά έχει δευτερεύοντα ρόλο στην στελέχωση της βιβλιοθήκης. Συνεπώς οι δαπάνες για προσωπικό, που απασχολούν τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες του εξωτερικού, δεν επιβαρύνουν τους προϋπολογισμούς των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών στην Ελλάδα.

Η Μονάδα Ολικής Ποιότητας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών από τα στοιχεία που συλλέγει σε ετήσια βάση από τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες παρέχει ποσοτικά δεδομένα για τον -κατά το δυνατόν- υπολογισμό των συνολικών δαπανών για προσκτήσεις, λειτουργία, προμήθεια εξοπλισμού και βιβλιοδεσία. Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται τα ποσά ανά κατηγορία αλλά και το άθροισμα των δαπανών για τα έτη 2006-2010:

Έτος	Προσκτήσεις	Λειτουργικά Έξοδα	Πάγιος Εξοπλισμός	Βιβλιοδεσία	Σύνολο
2010	10.762.000	1.044.303	X	544.628	12.350.931
2009	12.166.192	771.678	2.443.494	294.951	15.676.315
2008	13.888.236	1.385.629	1.918.861	923.153	18.115.879
2007	11.765.926	1.104.889	1.340.646	641.230	14.852.691
2006	11.239.535	650.740	755.783	403.089	13.049.147

Πίνακας 3.9: Σύνολα δαπανών 2006-2010

Λόγω των αλλαγών που προχώρησε η Μ.Ο.Π.Α.Β στο ερωτηματολόγιο του 2010 δημιουργούνται κάποια προβλήματα στην συγκριτική παρουσίαση των δαπανών. Η ερώτηση **Q32-Δαπάνες για πάγιο εξοπλισμό**, που υπάρχει σε όλα τα προηγούμενα ερωτηματολόγια, έχει συγχωνευθεί με την **Q31-Δαπάνες για λειτουργικά έξοδα**, και έχει δημιουργηθεί η ερώτηση **Q96-Διάφορες Δαπάνες (π.χ. λειτουργικά έξοδα, αναλώσιμα κ.α.)**. Συνεπώς δεν μπορεί να υπολογιστεί ξεχωριστά ο πάγιος εξοπλισμός για την συγκεκριμένη χρονιά. Επίσης αφαιρέθηκε από τις προσκτήσεις υλικού η ερώτηση για το κόστος πρόσκτησης **Άλλου υλικού – Q29 (εκτός μονογραφιών και έντυπων περιοδικών)**. Οι ερωτήσεις για το κόστος ηλεκτρονικών πηγών συγχωνεύθηκαν σε μια (Q78,Q79,Q80 = Q99). Οι αλλαγές έγιναν σε

¹⁹ Ν. 1268/1982 άρθρο 22 §5

²⁰ Ν. 1268/1982 άρθρο 22 §2

μια χρονική στιγμή που καθιστά την σύγκριση των προ ύφεσης τιμών με αυτές που αυτές ακολουθούν αρκετά δυσχερή.

Αναλυτικότερα, στην κατηγορία των προσκτήσεων αθροίζονται τα ποσά που έχει δώσει κάθε βιβλιοθήκη για έντυπες και ηλεκτρονικές πηγές πληροφόρησης, συμπεριλαμβανομένων και των ηλεκτρονικών βιβλίων, για τα έτη που αυτό το στοιχείο υπολογίζεται (2008, 2009, 2010). Ουσιαστικά το άθροισμα αυτό προκύπτει από τις απαντήσεις στις ερωτήσεις **Q26 – Κόστος μονογραφιών, Q27-Κόστος έντυπων περιοδικών, Q99 – Κόστος ηλεκτρονικών πηγών** για το 2010 και από τις ερωτήσεις **Q26 – Κόστος μονογραφιών, Q27-Κόστος έντυπων περιοδικών, Q28 –Κόστος άλλου είδους υλικού, Q78-Κόστος ηλεκτρονικών περιοδικών, Q79-Κόστος συνδρομών βάσεων δεδομένων, Q92-Κόστος ηλεκτρονικών βιβλίων** για το 2009 και 2008. Το 2006 και το 2007 οι ερωτήσεις παραμένουν οι ίδιες απλά δεν υπάρχει η ερώτηση για τα ηλεκτρονικά βιβλία.

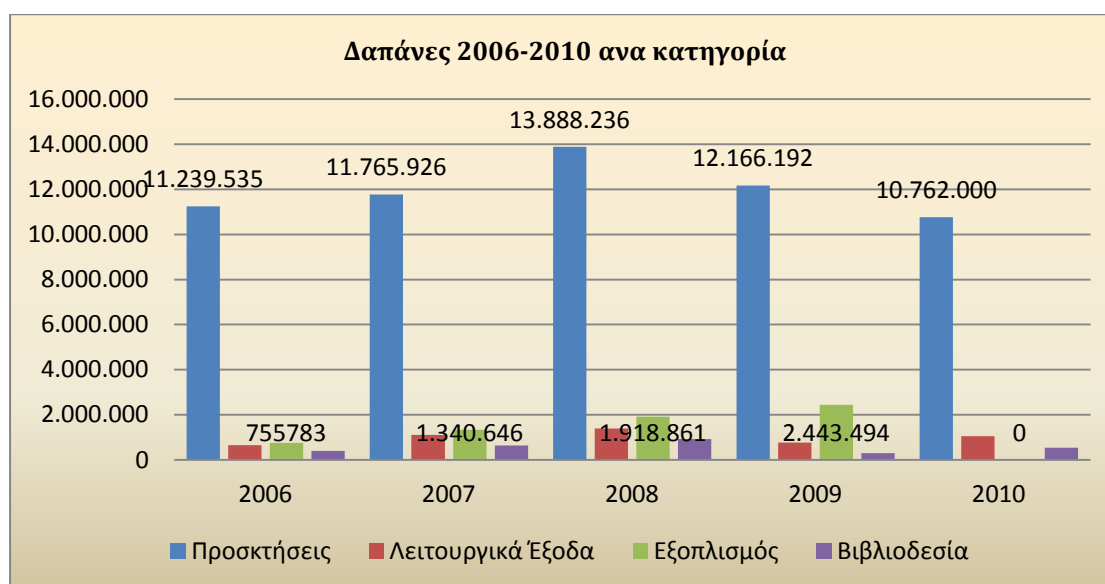
Αναφορικά με τις υπόλοιπες κατηγορίες δαπανών, τα λειτουργικά έξοδα υπολογίζονται από τις απαντήσεις των Ιδρυμάτων στην ερώτηση **Q96 - Διάφορες δαπάνες** για το 2010 και **Q31 - Άλλα λειτουργικά έξοδα** για τα υπόλοιπα τέσσερα έτη. Ο πάγιος εξοπλισμός από τις απαντήσεις στην ερώτηση **Q32 – Δαπάνες πάγιου εξοπλισμού βιβλιοθήκης**. Οι δαπάνες για βιβλιοδεσία υπολογίζονται από την ερώτηση **Q30 – Δαπάνες Βιβλιοδεσίας** που είναι κοινή σε όλα τα έτη.

Αναπαριστώντας τα στοιχεία του πίνακα σε γράφημα (γράφημα 3.10) αποτυπώνεται καλύτερα η εικόνα των δαπανών τα τελευταία πέντε χρόνια. Το 2010 φαίνεται να βρίσκονται περίπου στα επίπεδα του 2006 και ίσως αρκετά χαμηλότερα αν ληφθεί υπόψη ότι στην έρευνα του 2006 συμμετέχουν έξι Ιδρύματα λιγότερα. Το 2008, έτος λήξης των προγραμμάτων ΕΠΕΑΚ, καταγράφεται το υψηλότερο ποσό δαπανών στοιχείο που πιθανόν να συνδέεται με την προσπάθεια συνολικής απορρόφησης των κονδυλίων από το συγκεκριμένο πρόγραμμα.

Γράφημα 3.10: Συνολικές δαπάνες 2006-2010

Παρατηρώντας το επόμενο γράφημα (3.11), όπου φαίνεται η κατανομή των δαπανών ανά κατηγορία, είναι σαφές ότι το μεγαλύτερο μέρος των δαπανών αφορά στις δαπάνες προσκτήσεων και αξίζει να σημειωθεί ότι οι ράβδοι των προσκτήσεων ακολουθούν παρόμοια πορεία με αυτή των συνολικών δαπανών.

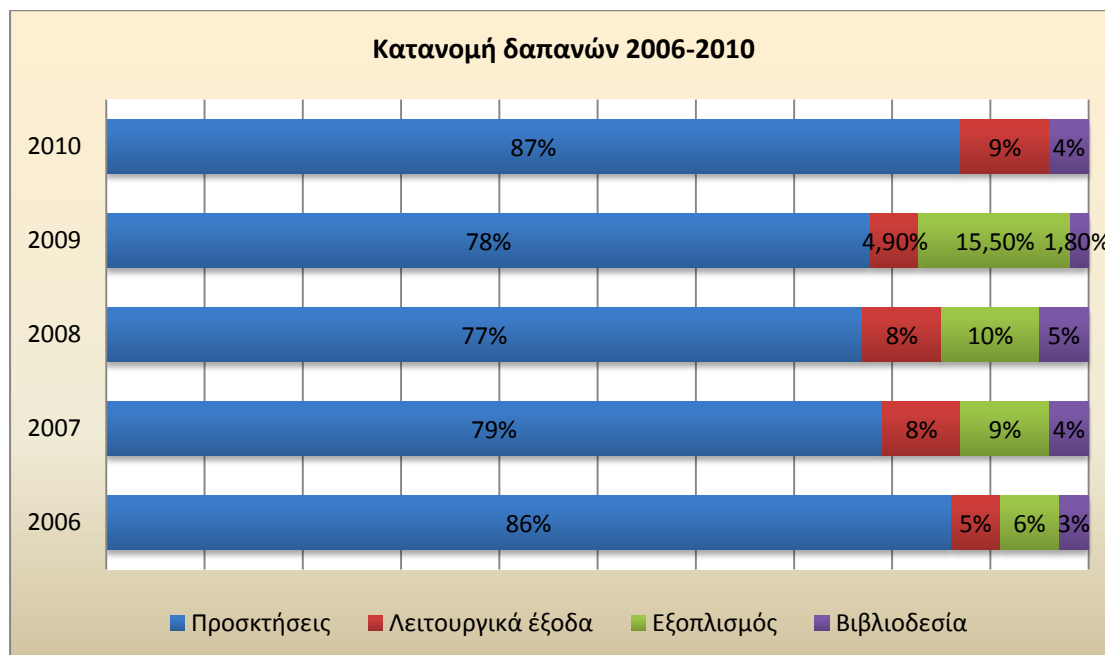

Γράφημα 3.11: Δαπάνες ανά κατηγορία 2006-2010

Η κατανομή των δαπανών ανά κατηγορία ως ποσοστό στις συνολικές δαπάνες κάθε έτους φαίνεται καλύτερα στο γράφημα 3.12. Τα ποσοστά των προσκτήσεων για ηλεκτρονικό και έντυπο υλικό κυριαρχούν κυμαινόμενα στο από 77%-87%, τα λειτουργικά έξοδα από 5%-9%, ο πάγιος εξοπλισμός από 6%-15,5% και η βιβλιοδεσία από 1,8%-5%. Τα ποσοστά αυτά εμφανίζουν ακανόνιστες αυξομειώσεις και το μικρό εύρος στο οποίο κυμαίνονται δεν επιτρέπει την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων σχετικά με τις πιέσεις που έχει δεχτεί κάθε κατηγορία λόγω της ύφεσης. Για παράδειγμα το ποσοστό των δαπανών για βιβλιοδεσία, μια

δαπάνη που θα μπορούσε ίσως και να αποφευχθεί και να μετατεθεί σε ένα ευνοϊκότερο οικονομικό κλίμα έχει αύξηση από το 1,8% στο 4%.

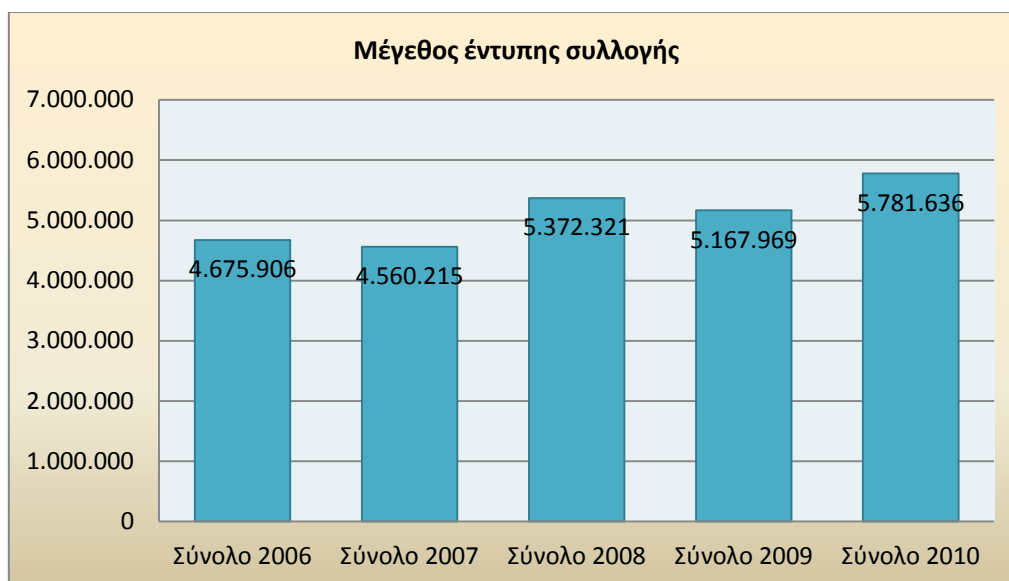

Γράφημα 3.12: Κατανομή δαπανών 2006-2010

Η πτωτική εικόνα των δαπανών είναι ενδεικτική του τρέχοντος οικονομικού κλίματος. Η συντριπτική πλειοψηφία τους αφορά σε προσκτήσεις έντυπων και ηλεκτρονικών πηγών πληροφόρησης, τα ποσά που δαπανώνται στις υπόλοιπες κατηγορίες είναι συγκριτικά ασήμαντα. Πρακτικά, αυτό σημαίνει ότι δύσκολα μπορούν να εφαρμοστούν σε αυτές τις κατηγορίες περικοπές μεγάλου εύρους. Σε ένα μακροπρόθεσμο ορίζοντα ύφεσης, με τις περικοπές στους προϋπολογισμούς να αποτελούν τον κανόνα, οι βιβλιοθήκες ίσως αναγκαστούν να ακολουθήσουν πολιτικές αξιολόγησης των συλλογών τους, που θα τους επιτρέψουν να προχωρήσουν σε εκτεταμένες περικοπές στις δαπάνες προσκτήσεων.

[3.6 Στοιχεία για τον αριθμό έντυπων τεκμηρίων που κατείχαν οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες από το 2006-2010 με βάση τις ετήσιες εκθέσεις της Μ.Ο.Π.Α.Β.](#)

Συμπληρωματικά στα στοιχεία που έχουν αναφερθεί, παρουσιάζονται και τα μεγέθη των έντυπων συλλογών των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών κατά την πενταετία 2006-2010. Τα μεγέθη του γραφήματος 3.13 αντλήθηκαν από τις ετήσιες εκθέσεις της Μ.Ο.Π.Α.Β με την συμπλήρωση κάποιων στοιχείων που δεν φαινόταν στις εκθέσεις, από την Βάση Δεδομένων.

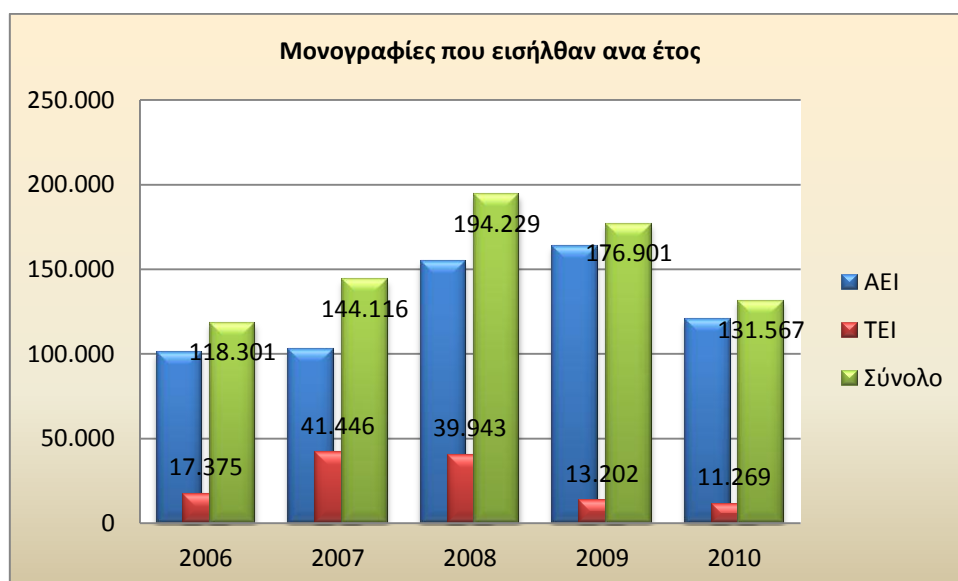
Γράφημα 3.13: Μέγεθος έντυπης συλλογής

Για τον προσδιορισμό του μεγέθους της έντυπης συλλογής χρησιμοποιούνται οι ερωτήσεις *Q1- Τόμοι μονογραφιών που υπήρχαν στην βιβλιοθήκη (την προηγούμενη χρονιά), Q2 – Τόμοι μονογραφιών που αποκτήθηκαν κατά την διάρκεια του έτους, Q4 - Τόμοι περιοδικών στη βιβλιοθήκη Q5 – Τόμοι διδακτορικών διατριβών στη βιβλιοθήκη, Q6 – Τόμοι διδακτορικών διατριβών που αποκτήθηκαν κατά την διάρκεια του έτους που αθροιζόμενες υπολογίζουν το στατιστικό στοιχείο D5 – Μέγεθος έντυπης συλλογής.*

Το σύνολο των μονογραφιών φαίνεται να αυξάνεται το 2010 σε ποσοστό 11,87% σε σχέση με το 2009. Οι αυξομειώσεις στα προηγούμενα χρόνια, ωστόσο, δεν επιτρέπουν τον υπολογισμό ενός ρυθμού ανάπτυξης των συλλογών, καθώς τα μικρότερα νούμερα μπορούν να εξηγηθούν μόνο εξαιτίας της απουσίας συμμετοχής όλων των ιδρυμάτων στην έρευνα. Οι συλλογές είναι μεγέθη που αυξάνονται στο χρόνο, οι απώλειες σε τεκμήρια δικαιολογούνται μόνο κατά περίπτωση (φυσικές καταστροφές, δωρεές κλπ.).

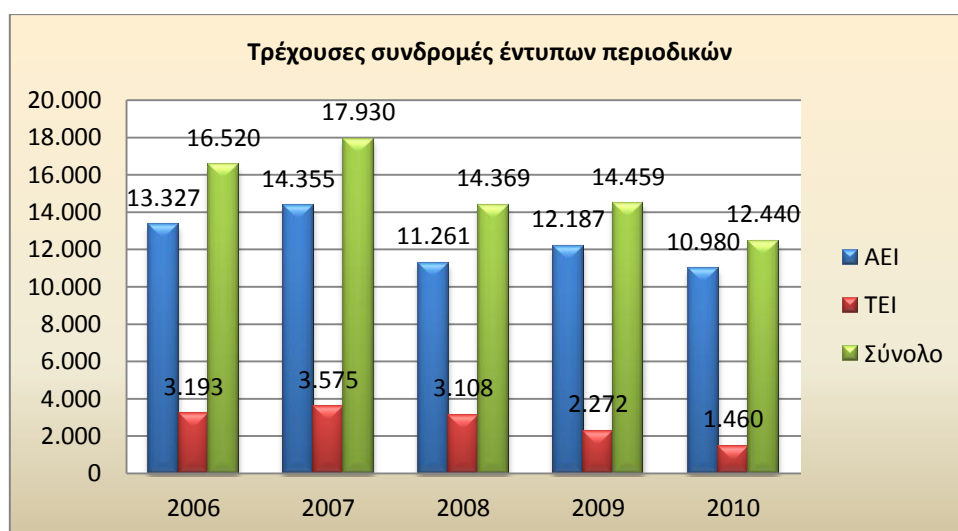
Από τον παραπάνω πίνακα είναι δύσκολο να εξαχθεί κάποιο συμπέρασμα, οπότε θεωρήθηκε σκόπιμο να παρουσιαστούν τα δύο επόμενα γραφήματα που απεικονίζουν την ερώτηση *Q2 – Τόμοι μονογραφιών που αποκτήθηκαν κατά την διάρκεια του έτους* και υπολογίζει το αντίστοιχο στατιστικό δεδομένο *D9*, και την ερώτηση *Q7 – Τρέχουσες συνδρομές περιοδικών εκδόσεων* που υπολογίζει το στατιστικό στοιχείο *D7 – Τρέχουσες έντυπες συνδρομές περιοδικών.*

Ο αριθμός των μονογραφιών που αποκτήθηκαν και των συνδρομών σε περιοδικά συνδέεται στενά με το φαινόμενο της ύφεσης, καθώς βρίσκεται σε συνάρτηση με την πορεία των δαπανών. Τα στοιχεία παρουσιάζονται αθροισμένα για τα ΑΕΙ, τα ΤΕΙ και συνολικά.

Γράφημα 3.14: Μονογραφίες που εισήλθαν ανά έτος

Το 2009 και το 2010 ο συνολικός αριθμός του υλικού που εισέρχεται παρουσιάζει σταδιακή μείωση σε σχέση με το 2008, από το 2009 στο 2010 ο αριθμός των νεοεισερχόμενων μονογραφιών μειώνεται κατά 45.000 περίπου. Το 2006, ωστόσο, βρισκόταν σε χαμηλότερο επίπεδο, αν και ίσως πρέπει να ληφθεί για άλλη μια φορά υπόψη η μειωμένη συμμετοχή των ιδρυμάτων το 2006 και το 2007. Οι βιβλιοθήκες των ΤΕΙ, ωστόσο, φαίνεται να δέχονται μεγαλύτερες πιέσεις καθώς ο αριθμός των μονογραφιών που προστέθηκαν στην συλλογή τους το 2009 και το 2010 είναι αισθητά μικρότερος από το 2006.

Γράφημα 3.15: Τρέχουσες συνδρομές έντυπων περιοδικών

Οι συνδρομές περιοδικών ακολουθούν μια πτωτική πορεία και το 2010 περιορίζονται στους 12.440 τίτλους, χαμηλότερο σύνολο της πενταετίας. Το 2008 και το 2009 παραμένουν στο ίδιο επίπεδο η μείωση φτάνει τους 2010 τίτλους περίπου. Επισημαίνεται ότι το 2010 έχουν συμμετάσχει όλα τα ιδρύματα στην έρευνα της Μ.Ο.Π.Α.Β.

Την εικόνα της ανάπτυξης συλλογών συμπληρώνει ο δείκτης της Μ.Ο.Π.Α.Β P36 «**Αριθμός τεκμηρίων συλλογής κατά κεφαλή**». Ο δείκτης δείχνει τον αριθμό των τεκμηρίων που αντιστοιχούν σε κάθε χρήστη, υπολογίζοντας την σχέση του πληθυσμού του ιδρύματος με τον αριθμό των τεκμηρίων της συλλογής. Το 2010 ο αριθμός αυτός υπολογίζεται στα 11,55 τεκμήρια ανά μέλος του ιδρύματος, χαμηλότερα από κάθε άλλο έτος της πενταετίας που εξετάζεται. Αυτό σημαίνει ότι η ύφεση φαίνεται να πλήττει σημαντικά τις προσκτήσεις υλικού.

Δείκτης P36 «Αριθμός τεκμηρίων κατά κεφαλή»	Μέση τιμή ιδρυμάτων
2006	14,66
2007	15,28
2008	17,05
2009	15,95
2010	11,55

Πίνακας 3.16: Αριθμός τεκμηρίων κατά κεφαλή

Μια συνολική διαπίστωση από την παρουσίαση των δύο μεγεθών που προηγήθηκε, είναι ότι τουλάχιστον το 2010, περιορίζονται αρκετά οι προσκτήσεις μονογραφιών και διακόπτεται ένας σημαντικός αριθμός συνδρομών σε έντυπα περιοδικά. Οι περικοπές στις δαπάνες προσκτήσεων, λόγω της οικονομικής ύφεσης είναι η επικρατέστερη αιτία για αυτήν την εξέλιξη.

3.7 Συμπεράσματα από τα στοιχεία της Μ.Ο.Π.Α.Β

Το κύριο συμπέρασμα που προκύπτει από την μελέτη των στοιχείων της Μ.Ο.Π.Α.Β είναι ότι το 2010, τα σημάδια της ύφεσης στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες είναι σαφή και ευδιάκριτα. Καταγράφονται σημαντικές μειώσεις στα έσοδα των βιβλιοθηκών που φτάνουν το 50% από το 2009 στο 2010, περικοπές στις συνολικές δαπάνες και παρατηρείται μείωση του αριθμού των νεοεισερχόμενων μονογραφιών και διακοπές στις έντυπες συνδρομές περιοδικών. Παράλληλα, μικρή πτώση φαίνεται και στον αριθμό των εργαζομένων σε σχέση

με το 2008, όπου όμως τα στοιχεία δεν προσφέρονται για εκτενή ανάλυση. Χαρακτηριστική είναι ωστόσο η μεγάλη πτώση στον αριθμό των συμβασιούχων εργαζομένων.

Επιπρόσθετα, οι τάσεις που καταγράφονται μπορούν να επιβεβαιωθούν ή να αμφισβητηθούν από τις απαντήσεις που έδωσαν οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες στην έρευνα και οι οποίες παρουσιάζεται στην επόμενη ενότητα αυτής της εργασίας.

Τέλος, επισημαίνεται η ανάγκη για παρεμβάσεις στο ερωτηματολόγιο της Μ.Ο.Π.Α.Β που θα διευκολύνουν τόσο την έρευνα πάνω στα στοιχεία, όσο τον υπολογισμό των δεδομένων ώστε να είναι συγκρίσιμα σε βάθος χρόνου. Η ανάπτυξη εργαλείων για την συσχέτιση των δεδομένων από ερωτήσεις που καταργούνται ή μεταβάλλονται, με αυτές που τις υποκαθιστούν ή τις αντικαθιστούν κρίνεται απαραίτητη.

Κεφάλαιο 4ο: Έρευνα για τις επιπτώσεις της οικονομικής ύφεσης στις Ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες

4.1 Εισαγωγή

Στο προηγούμενο κεφάλαιο παρουσιάστηκε μια σειρά από ποσοτικά στοιχεία για τις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες που δίνουν μια πρώτη εικόνα για την τροχιά ύφεσης που ακολουθούν την τελευταία διετία. Η εικόνα αυτή, ωστόσο, δεν επαρκεί για να γίνει κατανοητό τι ακριβώς συμβαίνει. Επιπλέον, δεν καταφέρνει να αποτυπώσει τις προτεινόμενες λύσεις αντιμετώπισης του προβλήματος.

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται η μέθοδος και τα αποτελέσματα της έρευνας, που διενεργήθηκε στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, με στόχο καταγραφή του φαινομένου και τον προσανατολισμό των δράσεων αντιμετώπισης των επιπτώσεων.

4.2 Μεθοδολογία έρευνας

Η έρευνα που παρουσιάζεται εκπονήθηκε από τον Αύγουστο έως τον Νοέμβριο του 2011, έτος που η ύφεση συνεχίζει να βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη στην Ελλάδα. Η έρευνα σχεδιάστηκε και υλοποιήθηκε από ομάδα εργασίας που συστήθηκε με την συμμετοχή δύο μεταπτυχιακών φοιτητών του Τμήματος Αρχαιονομίας και Βιβλιοθηκονομίας του Ιονίου Πανεπιστημίου και τον επιβλέποντα καθηγητή τους.

Η μέθοδος που επιλέχθηκε συνδυάζει την συλλογή ποσοτικών στοιχείων για τα δύο τελευταία έτη, 2010 και 2011, με την συλλογή ποιοτικών (υποκειμενικών). Τα ποσοτικά στοιχεία κρίθηκαν απαραίτητα καθώς μέχρι την χρονική στιγμή διεξαγωγής της έρευνας δεν είχε δημοσιοποιηθεί η ετήσια έκθεση της Μ.Ο.Π.Α.Β για το 2010, ενώ για το 2011 δεν υπήρχε διαθέσιμη πηγή δεδομένων. Τα ποιοτικά-υποκειμενικά αφορούν σε ερωτήσεις έκφρασης της προσωπικής άποψης των υπευθύνων των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών για τις επιπτώσεις της ύφεσης στις υπηρεσίες που διοικούν και τον προσανατολισμό των δράσεων αντιμετώπισης. Επιπλέον κρίθηκε σκόπιμο να διερευνηθεί αν οι βιβλιοθήκες έχουν αναπτύξει υποδομές ή ακολουθούν πρακτικές που συνδέονται με τις πολιτικές εξόδου από την ύφεση που προτείνονται από την έρευνα και την βιβλιογραφία.

Για την συλλογή των στοιχείων συντάχθηκε μια φόρμα συνέντευξης, η οποία αναρτήθηκε στο Διαδίκτυο μέσω της διαδικτυακής πλατφόρμας Google Docs²¹. Η επιλογή των ερωτήσεων έγινε ώστε να ικανοποιείται ο διττός στόχος της έρευνας, όπως αναφέρθηκε παραπάνω ενώ ο σχεδιασμός του ερωτηματολογίου βασίστηκε στα διεθνή πρότυπα *ISO 2789/2003 «Information and documentation –International library statistics»* και *ISO 11620:2008 “Information and documentation – Library Performance Indicators”* για την συλλογή ποσοτικών δεδομένων και τον υπολογισμό των δεικτών επίδοσης.

Επίσης, σημαντικό ρόλο στο σχεδιασμό των ερωτήσεων για την συλλογή των υποκειμενικών δεδομένων είχαν οι προηγηθείσες αντίστοιχες έρευνες που εκπονήθηκαν στο εξωτερικό (Ipsos MORI 2009, UCL 2009, Harper and Corral 2011) και παρουσιάστηκαν στο δεύτερο κεφάλαιο αυτής της εργασίας. Η προσπάθεια είχε στόχο να καλύψει σε όσο το δυνατόν μεγαλύτερο εύρος τις επιπτώσεις της ύφεσης στους τομείς λειτουργίας των βιβλιοθηκών και για αυτό το λόγο δεν επιχειρήθηκε ανάλυση σε βάθος για επιμέρους τομείς.

Σημαντική παράμετρος στο σκεπτικό σύνταξης του ερωτηματολογίου, ήταν η αποφυγή προσθήκης μεγάλου αριθμού ερωτήσεων για ποσοτικά δεδομένα πράγμα, που θα ήταν πιθανό να αποθαρρύνει τις βιβλιοθήκες από την συμμετοχή στην έρευνα. Ζητήθηκαν μόνο τα στοιχεία εκείνα που ήταν απαραίτητα ώστε να μπορούν να υπολογιστούν οι δείκτες επίδοσης για το προσωπικό, τις πηγές χρηματοδότησης, τις δαπάνες και την ανάπτυξη των συλλογών.

Στις ερωτήσεις της ποιοτικής μεθόδου χρησιμοποιήθηκε η πενταβάθμια κλίμακα Likert για να δηλωθεί ο βαθμός επίδρασης (Πολύ Αρνητικά, Αρνητικά, Ουδέτερο, Θετικά, Πολύ Θετικά) και ο βαθμός συμφωνίας (Διαφωνώ Απόλυτα, Διαφωνώ, Ουδέτερο, Συμφωνώ, Συμφωνώ Απόλυτα). Η συγκεκριμένη κλίμακα έχει ευρεία χρήση στην συλλογή ποιοτικών δεδομένων για τις κοινωνικές επιστήμες καθώς επιτρέπει την ποσοτικοποίηση υποκειμενικών αντιλήψεων με την χρήση συντελεστών. Για την συγκριτική ανάλυση των αποτελεσμάτων στην κλίμακα εφαρμόζονται συντελεστές που αποδίδουν βάρη για κάθε κατηγορία απαντήσεων (Διαφωνώ Απόλυτα = 1, Διαφωνώ =2, Ουδέτερο =3, Συμφωνώ=4, Συμφωνώ Απόλυτα=5). Τα βάρη αυτά βοηθούν στην εξαγωγή μιας βαθμολογίας στον άξονα Απόλυτης Διαφωνίας ή Απόλυτα Αρνητικά και Απόλυτης Συμφωνίας ή Απόλυτα Θετικά για κάθε ερώτηση. (Sirkin 2006)

²¹<https://accounts.google.com/ServiceLogin?service=writely&passive=1209600&continue=http://docs.google.com/&followup=http://docs.google.com/>

Την συντακτική ολοκλήρωση της φόρμας συνέντευξης ακολούθησε πιλοτική διακίνηση σε μέλη της βιβλιοθηκονομικής κοινότητας που δεν θα συμμετείχαν στην έρευνα, ώστε να προσδιοριστεί ο χρόνος που απαιτούνταν για την συμπλήρωση του και να υπάρξει δυνατότητα για επισημάνσεις, βελτιώσεις και διορθώσεις.

Στη συνέχεια, έγινε αποστολή του υπερσυνδέσμου²² με την ηλεκτρονική τοποθεσία της φόρμας συνέντευξης σε όλους τους υπεύθυνους τριάντα επτά (37) ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και κατόπιν τηλεφωνικής επικοινωνίας μαζί τους. Εξαίρεση αποτέλεσε το ΤΕΙ Ιονίων Νήσων, στο οποίο δεν έγινε αποστολή της συνέντευξης καθώς δεν υπήρχε αρμόδιο πρόσωπο, ούτε εργαζόμενος βιβλιοθηκονόμος, και την λειτουργία των παραρτημάτων της βιβλιοθήκης έχουν αναλάβει οι γραμματείες των τμημάτων. Το κύριο σώμα της έρευνας συνοδεύτηκε από ένα εισαγωγικό κείμενο, επεξηγηματικό της μεθόδου και των στόχων της προσπάθειας.

Από τις τριανταεπτά (37) βιβλιοθήκες, που έλαβαν τη φόρμα συνέντευξης απάντησαν οι εικοσιπέντε (25)²³, ένα πολύ σημαντικό ποσοστό που φτάνει το 68% του συνόλου. Η συμπλήρωση της φόρμας και η συλλογή των απαντήσεων έγινε ηλεκτρονικά στο περιβάλλον της πλατφόρμας Google Docs.

4.3 Δομή φόρμας συνέντευξης

Η φόρμα συνέντευξης μπορεί να διαιρεθεί σε τρία μέρη με βάση το περιεχόμενο των ερωτήσεων, την συλλογή ποσοτικών δεδομένων για τις βιβλιοθήκες για το 2010 και το 2011, την επίδραση της ύφεσης στην λειτουργία των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών και τους τρόπους αντιμετώπισης της ύφεσης. Πριν προχωρήσουν στην συμπλήρωση των στοιχείων για την έρευνα, οι βιβλιοθήκες συμπλήρωναν τέσσερις υποχρεωτικές ερωτήσεις προσδιορισμού της ταυτότητας του ερωτώμενου.

Αναλυτικά η δομή της φόρμας συνέντευξης είναι η εξής:

- i. Στοιχεία βιβλιοθήκης και στοιχεία επικοινωνίας με το πρόσωπο που συμπλήρωσε τα στοιχεία για την έρευνα. Με βάση το σκεπτικό της έρευνας, υπεύθυνος συμπλήρωσης ήταν ο διευθυντής ή ο προϊστάμενος της βιβλιοθήκης, ώστε να αποδοθεί κατά το δυνατόν μια συνολική εικόνα της υπηρεσίας. (4 ερωτήσεις)
- ii. **α)** Ποσοτικά στοιχεία για τα έτη 2010 και 2011 που αφορούν στον αριθμό των εργαζομένων, τις πηγές χρηματοδότησης, τον προϋπολογισμό των δαπανών των

²² <https://docs.google.com/spreadsheet/viewform?formkey=dHJhaWNNeGR4SnJpOG1CUIRITHc4Snc6MQ>

²³ Βλ. Παράρτημα Α΄

βιβλιοθηκών, τον προϋπολογισμό των ιδρυμάτων, το ωράριο λειτουργίας, τον αριθμό των χρηστών τους και το μέγεθος της συλλογής τους. Οι τιμές συμπληρώνονταν από τις βιβλιοθήκες (30 ερωτήσεις καταταξιωμένες σε 7 ενότητες).

β) Στοιχεία για την εφαρμογή ή όχι πολιτικής διασφάλισης ποιότητας, εγγραφής εξωτερικών χρηστών, χρεώσεων, εξωστρέφειας, συμμετοχής σε κοινωνικά και συνεργατικά δίκτυα. (8 ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής).

- iii. Ερωτήσεις για τον βαθμό, που κατά την γνώμη των ερωτωμένων έχει επηρεάσει η ύφεση την βιβλιοθήκη συνολικά, τον αριθμό των εργαζομένων, τις παρεχόμενες υπηρεσίες, τις υποδομές και τον εξοπλισμό, τις λειτουργίες της βιβλιοθήκης και τις προσκτήσεις υλικού. Οι απαντήσεις σε όλο αυτό το σκέλος, δίδονταν με την χρήση της πενταβάθμιας κλίμακας Likert, της οποίας οι τιμές κυμαίνονταν από το «Πολύ Αρνητικά» έως και το «Πολύ Θετικά». (32 ερωτήσεις)
- iv. Ερωτήσεις που αφορούν στον προσανατολισμό των δράσεων αντιμετώπισης της ύφεσης. Ερευνήθηκε ο βαθμός συμφωνίας με κάθε προτεινόμενο μέτρο, όπως οι περικοπές δαπανών και οι τομείς που αυτοί εφαρμόζονται, η εξεύρεση πρόσθετων πόρων και οι πηγές προέλευσης τους. Οι απαντήσεις δόθηκαν με χρήση της πενταβάθμιας κλίμακας Likert, της οποίας οι τιμές κυμαίνονταν από το «Διαφωνώ Απόλυτα» έως το «Συμφωνώ Απόλυτα». (16 ερωτήσεις)
- v. Ενότητα ερωτήσεων σχετικών με τις προσδοκίες των βιβλιοθηκών για το μέλλον, όπως αυτό διαγράφεται με ήδη 3 χρόνια σε τροχιά ύφεσης, αλλά και τα κριτήρια για την επιβίωση των οργανισμών πληροφόρησης. Χρησιμοποιήθηκε η πενταβάθμια κλίμακα Likert, της οποίας οι τιμές κυμαίνονταν από το «Διαφωνώ Απόλυτα» έως το «Συμφωνώ Απόλυτα». (5 ερωτήσεις)
- vi. Ενότητα ερωτήσεων που αφορούσε στον βαθμό συμφωνίας με τους άξονες στους οποίους μπορεί να στηριχθεί η επιβίωση και η μελλοντική ανάπτυξη των βιβλιοθηκών όπως προτείνεται από την βιβλιογραφία (Kostagiolas, et. al. 2011) και συνοψίζεται σε τέσσερα στοιχεία: την αυτοχρηματοδότηση, την καινοτομία, την ποιότητα και την ενεργό συμμετοχή στο κοινωνικό γίγνεσθαι. Χρησιμοποιήθηκε η πενταβάθμια κλίμακα Likert, της οποίας οι τιμές κυμαίνονταν από το «Διαφωνώ Απόλυτα» έως το «Συμφωνώ Απόλυτα». (4 ερωτήσεις)
- vii. Τέλος, διατέθηκε ένα πλαίσιο για να καταθέσουν ελεύθερα τα σχόλια τους, όσοι από τους συμμετέχοντες στην έρευνα, το επιθυμούσαν.

Ο συνολικός αριθμός των ερωτήσεων έφτανε τις ενενήντα δύο (92), ενδεικτικό του μεγάλου εύρους της έρευνας. Όλες οι ερωτήσεις του της φόρμας ήταν προαιρετικές, με εξαίρεση τις

πρώτες τέσσερις που περιλαμβάνουν την συμπλήρωση των στοιχείων της βιβλιοθήκης και του προσώπου που απαντούσε εκ μέρους της. Συνεπώς, υπήρχε η δυνατότητα, οι ερωτώμενοι να αφήσουν κενή κάποια ερώτηση που δεν ήθελαν να απαντήσουν, χωρίς να υπάρχει δέσμευση για να προχωρήσουν στις υπόλοιπες.

4.4 Προφίλ έρευνας

Στην έρευνα ανταποκρίθηκαν συνολικά εικοσιπέντε (25) ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, από τις οποίες οι εικοσιτέσσερις (24) είναι κεντρικές βιβλιοθήκες ακαδημαϊκών ιδρυμάτων και η μια βιβλιοθήκη τομέα. Οι δεκαεννιά (19) από αυτές ήταν βιβλιοθήκες ΑΕΙ (82% του συνόλου τους) και οι έξι (6) βιβλιοθήκες ΤΕΙ (40% του συνόλου τους).

Η συμμετοχή κάθε ιδρύματος στην έρευνα να αντιστοιχεί σε μια μόνο φόρμα συνέντευξης. Για το λόγο αυτό η έρευνα, απευθύνθηκε μόνο στους προϊσταμένους ή διευθυντές κεντρικών βιβλιοθηκών, με σκοπό να απαντήσουν εκπροσωπώντας όλη την υπηρεσία (κεντρική, τμηματικές βιβλιοθήκες κλπ.). Στις περιπτώσεις που δεν υπήρχε κεντρικός προϊστάμενος, προέκυπτε το πρόβλημα της διασποράς των υπευθύνων και η ηλεκτρονική πλατφόρμα του ερωτηματολογίου δεν υποστήριζε την δυνατότητα ομαδοποίησης των απαντήσεων από διαφορετικές βιβλιοθήκες του ίδιου ιδρύματος. Στον παραπάνω κανόνα, έγινε μια εξαίρεση για το Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ) του οποίου η θέση γενικού διευθυντή βιβλιοθήκης είχε κενωθεί πρόσφατα λόγω συνταξιοδότησης, και στην έρευνα απάντησε η προϊσταμένη της βιβλιοθήκης της Νομικής Σχολής.

Στην έρευνα εκπροσωπήθηκαν ιδρύματα από όλη την χώρα τόσο από τα μεγάλα αστικά κέντρα (Αθήνα, Πειραιάς, Θεσσαλονίκη) όσο και από την περιφέρεια. Επίσης, με κριτήριο των αριθμό των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας του ιδρύματος, υπήρξε εκπροσώπηση από μεγάλα ιδρύματα (≥ 5000 μελών), μεσαία ιδρύματα (2500-5000 μέλη) και μικρά ιδρύματα (≤ 2500 μέλη).

Σχετικά με την ανάλυση των αποτελεσμάτων της κλίμακας Likert, θα πρέπει να σημειωθεί, ότι, η χαμηλότερη βαθμολογία που μπορεί να συγκεντρώσει μια ερώτηση είναι 1 και εκφράζει την «Απόλυτη Διαφωνία» ή την «Πολύ Αρνητική Επίδραση» και η υψηλότερη 5 και εκφράζει την «Απόλυτη Συμφωνία» ή την «Πολύ Θετική Επίδραση». Η κατάσταση απόλυτης «Ουδετερότητας» βρίσκεται στην βαθμολογία 3.

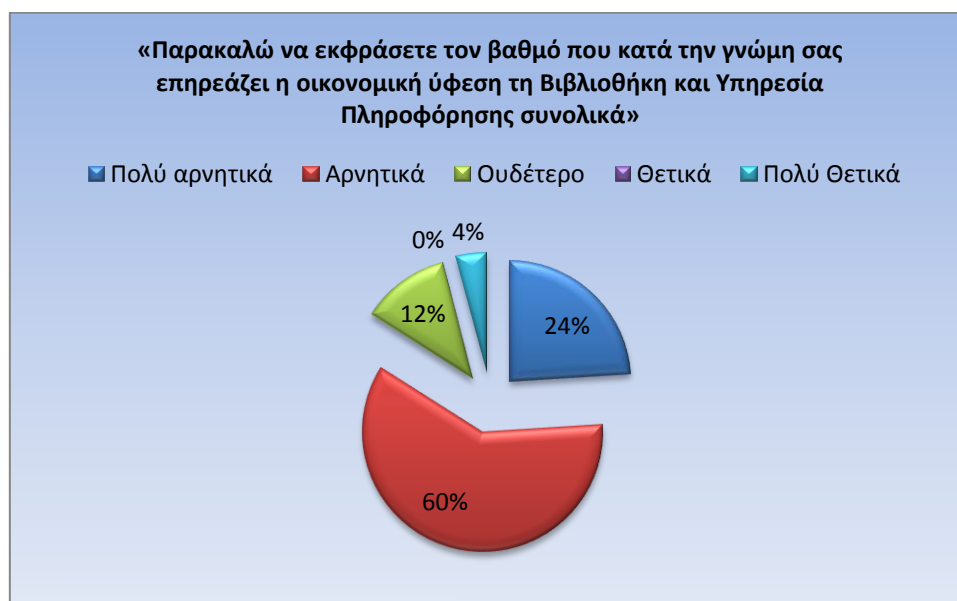
Να σημειωθεί, τέλος, ότι το πλαίσιο ελεύθερου σχολιασμού, χρησιμοποιήθηκε κυρίως για διευκρινήσεις στον υπολογισμό των ποσοτικών στοιχείων από κάποιες βιβλιοθήκες.

4.5 Αποτελέσματα έρευνας-Επιπτώσεις οικονομικής ύφεσης

Τα αποτελέσματα της έρευνας δεν παρουσιάζονται με την σειρά που ακολουθείται στη φόρμα συνέντευξης. Έχουν ομαδοποιηθεί ανά κατηγορία ενδιαφέροντος και σε αρκετές περιπτώσεις συσχετίζονται αποτελέσματα ποσοτικής και ποιοτικής μεθόδου.

4.5.1 Εκτίμηση για την επίδραση της οικονομικής ύφεσης στην Βιβλιοθήκη και Υπηρεσία Πληροφόρησης συνολικά

Μια γενική προσέγγιση στο βασικό ζητούμενο της έρευνας, τις επιπτώσεις της οικονομικής ύφεσης στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, επιχειρείται με την ερώτηση B1 «Παρακαλώ να εκφράσετε τον βαθμό που κατά την γνώμη σας επηρεάζει η οικονομική ύφεση τη Βιβλιοθήκη και Υπηρεσία Πληροφόρησης συνολικά». Οι υπεύθυνοι, διευθυντές και προϊστάμενοι των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, κλήθηκαν να εκφράσουν τον βαθμό που η ύφεση επιδρά στις υπηρεσίες τους, κάνοντας μια συνολική θεώρηση του οργανισμού πληροφόρησης. Οι απαντήσεις δόθηκαν με βάση την πενταβάθμια κλίμακα Likert, με τιμές «Πολύ Αρνητικά» έως «Πολύ Θετικά». Τα αποτελέσματα αναπαριστώνται στο γράφημα που ακολουθεί:

Απαντήσεις Βιβλιοθηκών	Πολύ Αρνητικά	Αρνητικά	Ουδέτερο	Θετικά	Πολύ Θετικά
B.1 Επίδραση ύφεσης στην βιβλιοθήκη	6	15	3	0	1

Γράφημα και Πίνακας 4.1: Επίδραση της ύφεσης στην συνολική λειτουργία της Βιβλιοθήκης

Με εξαίρεση τρεις (3) βιβλιοθήκες που δηλώνουν ανεπηρέαστες, μέχρι την δεδομένη χρονική στιγμή, και μια (1) που βλέπει την ύφεση να επιδρά πολύ θετικά, η συντριπτική πλειοψηφία των βιβλιοθηκών που συμμετείχαν στην έρευνα (84%) βιώνουν τον αρνητικό αντίκτυπο της ύφεσης στην λειτουργία τους, με το 24% από αυτές να αισθάνονται εντονότερη την επίδραση του φαινομένου.

Η βαθμολογία που συγκεντρώνει η ερώτηση με την εφαρμογή των συντελεστών είναι πολύ αρκετά χαμηλή γεγονός που επιβεβαιώνει την παραπάνω εικόνα.

B.1 Επίδραση της ύφεσης στην Βιβλιοθήκη

2

Οι βιβλιοθήκες των ΑΕΙ εμφανίζονται να είναι περισσότερο εκτεθειμένες στο πρόβλημα με τα ποσοστά των απαντήσεων για αρνητική επίδραση στο 89% έναντι 66% των ΤΕΙ (Γράφημα 4.2).

Απαντήσεις Βιβλιοθηκών	Πολύ Αρνητικά	Αρνητικά	Ουδέτερο	Θετικά	Πολύ Θετικά
ΑΕΙ	5	12	2	0	0
ΤΕΙ	1	3	1	0	1

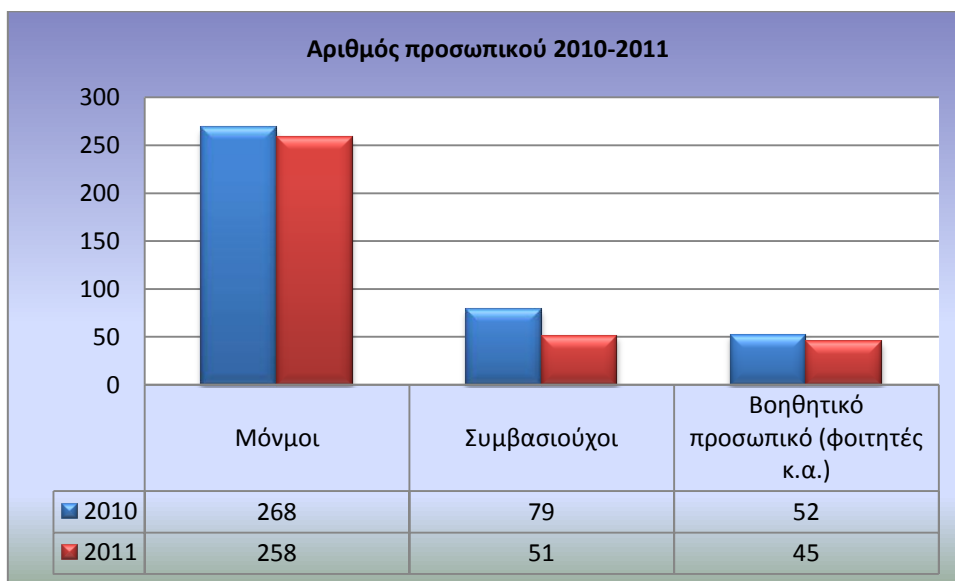
Γράφημα και Πίνακας 4.2: Επίδραση οικονομικής ύφεσης σε ΑΕΙ και ΤΕΙ

4.5.2 Προσωπικό

Το ζήτημα της στελέχωσης των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών για τα τελευταία δύο χρόνια προσεγγίζεται από την έρευνα με δύο τρόπους. Ο πρώτος είναι ποσοτικός με μια ομάδα ερωτήσεων για τον αριθμό του μόνιμου, του προσωπικού με σύμβαση και του βοηθητικού προσωπικού (φοιτητές, φοιτητές πρακτικής άσκησης κ.α.). Ο δεύτερος είναι από τις ερωτήσεις Β2α. «Παρακαλώ να εκφράσετε τον βαθμό που κατά την γνώμη σας επηρεάζει η οικονομική ύφεση τον αριθμό του μόνιμου προσωπικού» και Β2β. «Παρακαλώ

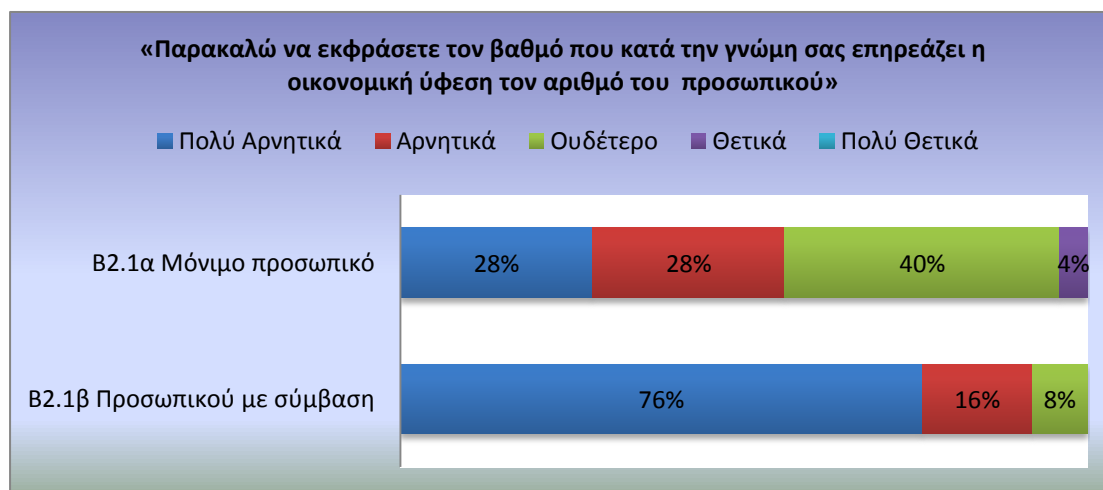
να εκφράσετε τον βαθμό που κατά την γνώμη σας επηρεάζει η οικονομική ύφεση τον αριθμό του προσωπικού με σύμβαση».

Από το άθροισμα των απαντήσεων στην πρώτη ομάδα ερωτήσεων προκύπτει το γράφημα 4.3, όπου για τις 25 βιβλιοθήκες που συμμετέχουν στην έρευνα φαίνεται μια μικρή πτώση στον αριθμό των μόνιμων 3,7% και μια σημαντική στον αριθμό των συμβασιούχων που φτάνει το 35% περίπου. Το βοηθητικό προσωπικό φαίνεται επίσης μειωμένο κατά 13%.

Γράφημα 4.3: Αριθμός εργαζομένων 2010 και 2011 των στις βιβλιοθήκες που συμμετέχουν στην έρευνα.

Συγκρίνοντας τα αποτελέσματα αυτά, με την απάντηση στην ερώτηση Β.2α. «*Παρακαλώ να εκφράσετε τον βαθμό που κατά την γνώμη σας επηρεάζει η οικονομική ύφεση τον αριθμό του μόνιμου προσωπικού*» και την ερώτηση και Β.2β. «*Παρακαλώ να εκφράσετε τον βαθμό που κατά την γνώμη σας επηρεάζει η οικονομική ύφεση τον αριθμό του προσωπικού με σύμβαση*» διαφαίνεται μια παρόμοια εικόνα (γράφημα 4.4).

<u>Απαντήσεις</u> <u>Βιβλιοθηκών</u>	Πολύ Αρνητικά	Αρνητικά	Ουδέτερο	Θετικά	Πολύ Θετικά
B 2α Μόνιμο προσωπικό	7	7	10	1	0
B 2β Προσωπικό με σύμβαση	19	4	2	0	0

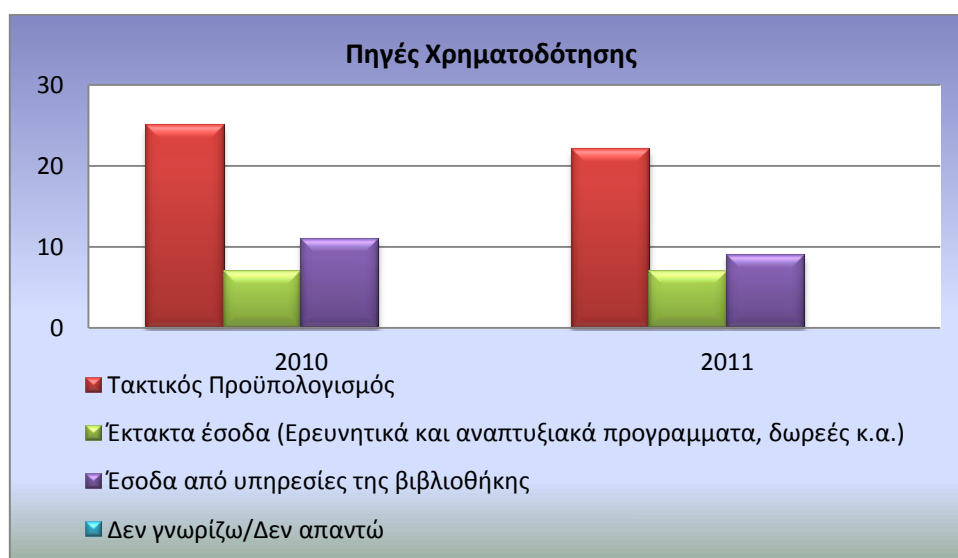
Γράφημα και Πίνακας 4.4: Επίδραση της οικονομικής ύφεσης στον αριθμό του προσωπικού

Η άποψη ότι η ύφεση πλήττει ουσιαστικά το προσωπικό με σύμβαση, που εκφράζει το 92% των ερωτηθέντων, επιβεβαιώνεται και από τα ποσοτικά δεδομένα. Η βαθμολογία των ερωτήσεων δείχνει το μόνιμο προσωπικό να δέχεται μέτρια αρνητική πίεση, αλλά το προσωπικό με σύμβαση να πλήττεται καίρια.

B.2α Μόνιμο Προσωπικό	2,4
B 2β Προσωπικό με σύμβαση	1,32

4.5.3 Πηγές χρηματοδότησης

Η ομάδα ερωτήσεων για τις πηγές χρηματοδότησης περιλαμβάνει μια ερώτηση πολλαπλής επιλογής για τις πηγές από τις οποίες αντλεί χρηματοδότηση κάθε βιβλιοθήκη [Τακτικός προϋπολογισμός, Έκτακτα έσοδα (αναπτυξιακά και ερευνητικά προγράμματα, δωρεές κ.α.), Έσοδα από υπηρεσίες της βιβλιοθήκης] και τρεις ερωτήσεις που εξειδικεύουν στα ποσά από κάθε πηγή. Η δομή αυτή χρησιμοποιείται τόσο για το 2010 όσο και το 2011. Οι απαντήσεις των 25 Ιδρυμάτων στο πρώτο σκέλος φαίνονται στο γράφημα 4.5.

Γράφημα 4.5: Πηγές χρηματοδότησης

Διαπιστώνεται ότι μόνο 7 βιβλιοθήκες λαμβάνουν επιπλέον εξωτερική χρηματοδότηση, ενώ, 11 το 2010 και 9 το 2011, έχουν έσοδα από υπηρεσίες που παρέχουν. Ωστόσο, με βάση τα στοιχεία της Μ.Ο.Π.Α.Β που αναλύθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο φάνηκε ότι τα ίδια έσοδα των βιβλιοθηκών αποτελούν ένα αρκετά χαμηλό χρηματικό ποσό σε σχέση με τις ανάγκες των βιβλιοθηκών. Το 2011 φαίνεται ότι τρεις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες δεν χρηματοδοτήθηκαν καθόλου από δημόσια κονδύλια ή δεν γνώριζαν αν θα χρηματοδοτηθούν μέχρι την χρονική στιγμή που έλαβαν μέρος στην έρευνα, καθώς μόνο 23 συμπλήρωσαν την αντίστοιχη επιλογή.

Στο δεύτερο σκέλος της ερώτησης για τις πηγές χρηματοδότησης, ζητήθηκε από τις βιβλιοθήκες να αναφέρουν τα ποσά από κάθε κατηγορία. Τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν δεν είναι επαρκή για να οδηγήσουν σε κάποιο συμπέρασμα. Δεδομένου ότι οι απαντήσεις ήταν προαιρετικές, πολλές βιβλιοθήκες επέλεξαν να μην δώσουν στοιχεία ή υπήρξε αδυναμία συμπλήρωσης λόγω άγνοιας των οριστικών ποσών. Από την τηλεφωνική επικοινωνία με τους υπεύθυνους των βιβλιοθηκών, που προηγήθηκε της έρευνας, προέκυψε ότι ειδικά για το 2011 δεν είχαν εγκριθεί προϋπολογισμοί, καθώς ακόμη τα ιδρύματα δεν γνώριζαν το εύρος των περικοπών σε κρατικά κονδύλια που θα υφίσταντο.

4.5.4 Δαπάνες και Προϋπολογισμοί Ιδρυμάτων

Η εικόνα των δαπανών των βιβλιοθηκών προκύπτει εξαιρετικά ελλιπής. Από τις βιβλιοθήκες ζητήθηκε να αναφέρουν τα ποσά των προϋπολογισμένων δαπανών για το 2011 και τα ποσά που δαπανήθηκαν το 2010 στις κατηγορίες των προσκτήσεων, του υλικοτεχνικού εξοπλισμού και την λειτουργία της βιβλιοθήκης. Οι ακριβείς απαντήσεις που δόθηκαν φαίνονται στο Παράρτημα Β²⁴ σελ. 131-132. Οι απαντήσεις έχουν δοθεί αποσπασματικά και δεν επιτρέπουν τον υπολογισμό δεικτών σχετικών με την κατανομή δαπανών, όπως ήταν στους στόχους της έρευνας, ώστε να φανεί σε ποιους τομείς έχουν περιοριστεί οι δαπάνες και ποιοί τομείς προστατεύονται από την ύφεση. Ενδεικτικό είναι ότι μόνο τέσσερις βιβλιοθήκες έδωσαν στοιχεία για όλες τις ερωτήσεις της ομάδας.

Η απουσία ύπαρξης εγκεκριμένων προϋπολογισμών δεν επιτρέπει την αναφορά έγκυρων στοιχείων, αλλά μπορεί και η ίδια να θεωρηθεί σημαντική επίπτωση της ύφεσης στην λειτουργία των οργανισμών. Οι ερωτήσεις για τον προϋπολογισμό των Ιδρυμάτων 2010 και 2011 έμειναν από την συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων αναπάντητες. Συνεπώς δεν κατέστη εφικτό να υπολογιστεί, αν η κατανομή στην χρηματοδότηση εντός των

²⁴ Παράρτημα Β': Πίνακες με απαντήσεις βιβλιοθηκών στην έρευνα

ιδρυματικών μονάδων ενόησε ή αποδυνάμωσε τις βιβλιοθήκες. Η στάση αναμονής που κρατούν τα ιδρύματα ενόψει περαιτέρω περικοπών στην χρηματοδότηση τους από την Πολιτεία καταδεικνύει την αβεβαιότητα που συνεπάγεται το τρέχον οικονομικό κλίμα.

4.5.5 Ημέρες και ώρες λειτουργίας

Από την μελέτη της βιβλιογραφίας (Ipsos MORI 2009, Gwyer 2010 Germano 2011, Romero 2011, McCaslin 2011, ALA 2011) προέκυψε ότι ένα σύνηθες μέτρο το οποίο εφαρμόζουν οι βιβλιοθήκες με στόχο την εξοικονόμηση πόρων είναι η μείωση των ωρών και ημερών λειτουργίας. Σε άλλες περιπτώσεις η αύξηση στην χρήση της βιβλιοθήκης μπορεί να οδηγήσει σε αποφάσεις διεύρυνσης των ωρών ή και των ημερών που παραμένει η υπηρεσία ανοικτή (Romero 2011, McCaslin 2011). Για τον λόγο αυτό ζητήθηκε από τις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες να αναφέρουν τις ώρες και τις ημέρες λειτουργίας τους, για το 2010 και το 2011. Από την σύγκριση, ανάμεσα στα δύο έτη, των στοιχείων που έδωσε κάθε βιβλιοθήκη, προέκυψε ότι 12 βιβλιοθήκες δεν έχουν προχωρήσει σε κάποια αλλαγή στο ωράριο λειτουργίας τους το 2011 σε σχέση με το 2010, 6 προχώρησαν σε μείωση των ωρών (που σε δύο περιπτώσεις κατέληξε σε συρρίκνωση της εβδομαδιαίας λειτουργίας κατά μια μέρα), και 5 αναφέρουν αύξηση των ωρών λειτουργίας. Το σύνολο των 25 βιβλιοθηκών συμπληρώνεται από 2 βιβλιοθήκες που δεν απάντησαν όλες τις ερωτήσεις.

Γράφημα 4.6: Μεταβολή στις ώρες λειτουργίας

Η ομάδα ερωτήσεων αυτή, συνδέεται στενά και με την ερώτηση B6.3 «*Παρακαλώ να εκφράσετε τον βαθμό που κατά την γνώμη σας επηρεάζει η οικονομική ύφεση τις λειτουργίες της βιβλιοθήκης – Ωράρια λειτουργίας*». Οι απαντήσεις των βιβλιοθηκών φαίνονται στην επόμενο γράφημα (4.7):

<u>Απαντήσεις Βιβλιοθηκών</u>	Πολύ Αρνητικά	Αρνητικά	Ουδέτερο	Θετικά	Πολύ Θετικά
B 6.3 Ωράρια λειτουργίας	5	8	8	4	0

Γράφημα και Πίνακας 4.7: Επίδραση της ύφεσης στα ωράρια λειτουργίας

Η μικτή εικόνα που παρουσιάζεται είναι αντίστοιχη των ωρών και ημερών λειτουργίας που δηλώθηκαν από τις βιβλιοθήκες. Αποτυπώνονται και οι δύο τάσεις που αναφέρει η βιβλιογραφία, με ένα μικρό αλλά σαφές πλεονέκτημα στον αρνητικό αντίκτυπο των επιπτώσεων καθώς η βαθμολογία που αντιστοιχεί στην ερώτηση είναι:

B.6.3 Ωράρια Λειτουργίας	2,44
---------------------------------	------

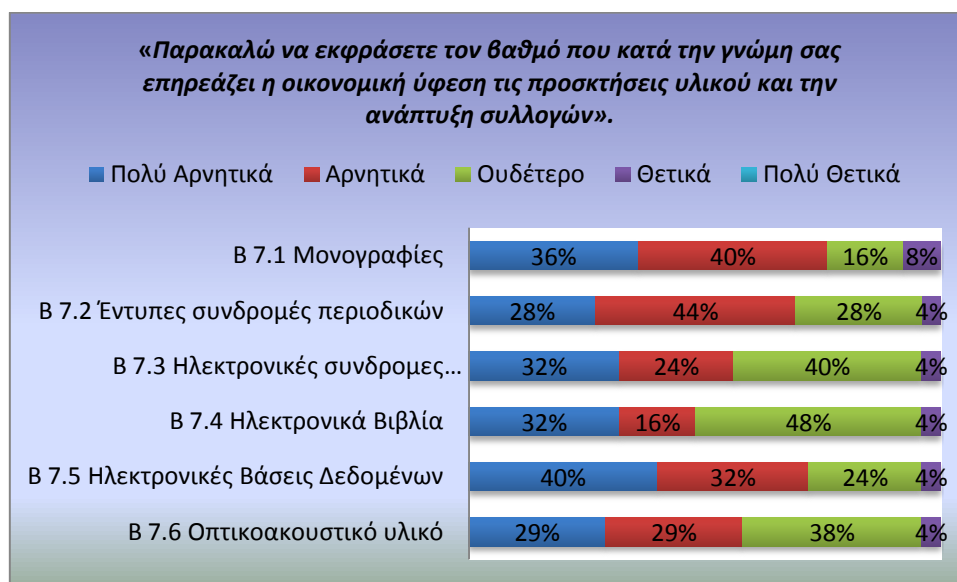
Η συρρίκνωση ή η αύξηση των ωραρίων λειτουργίας δεν πρέπει να ερμηνευτεί κατ' ανάγκη ότι αποτελεί στρατηγική επιλογή των βιβλιοθηκών. Οι μεταβολές στον αριθμό των εργαζομένων εξαναγκάζει πολλές υπηρεσίες να προχωρήσουν σε ανάλογη προσαρμογή των ωραρίων παροχής των υπηρεσιών τους. Οι ώρες και οι μέρες που ανέφεραν οι βιβλιοθήκες στην έρευνα είναι πολύ πιθανό να επηρεάζονται από αυτήν παράμετρο.

4.5.6 Ανάπτυξη συλλογών

Η ανάπτυξη συλλογών σε περίοδο οικονομικής ύφεσης εξετάζεται από την σκοπιά του αριθμού των νεοεισερχόμενων τεκμηρίων στην βιβλιοθήκη, είτε πρόκειται για συμβατικά είτε για ηλεκτρονικά τεκμήρια. Τα μεγέθη αυτά βρίσκονται σε συνάρτηση με τα ποσά που δαπανήθηκαν για πρόσκτηση υλικού, ωστόσο η έλλειψη στοιχείων για τις δαπάνες των προσκτήσεων αποτρέπει από μια κατ' αντιπαράσταση παρουσίαση των δεδομένων. Η έρευνα περιλάμβανε δύο ερωτήσεις για συλλογή ποσοτικών δεδομένων *A7.4 «Μέγεθος συμβατικής συλλογής 2011»* και *A7.5 «Τρέχουσες συνδρομές σε ηλεκτρονικά περιοδικά/εκδότες (πέραν της HEAL-Link) έτους 2011*. Στόχος ήταν να συγκριθούν τα παραπάνω μεγέθη για το 2011

με τα αντίστοιχα της ΜΟΠΑΒ προηγούμενων ετών και να φανεί η πορεία των προσκτήσεων. Δυστυχώς, διαπιστώθηκε έλλειμμα στην αξιοπιστία των δεδομένων που έδωσαν οι βιβλιοθήκες. Χαρακτηριστικό είναι ότι τα νούμερα που αναφέρθηκαν για το 2011, στην πλειοψηφία των απαντήσεων, βρέθηκαν σημαντικά μικρότερα (σε χιλιάδες τόμους) από αυτά που έδωσαν το 2010 στην Μ.Ο.Π.Α.Β.

Το κενό που δημιουργείται στην έρευνα για την ανάπτυξη συλλογών, από την αναντιστοιχία των ποσοτικών δεδομένων, επιχειρείται να καλυφθεί από τις απαντήσεις στην ενότητα ερωτήσεων υπό τον τίτλο: B.7 «**Παρακαλώ να εκφράσετε τον βαθμό που κατά την γνώμη σας επηρεάζει η οικονομική ύφεση τις προσκτήσεις υλικού και την ανάπτυξη συλλογών**». Η ερώτηση εξειδικεύεται σε 7 κατηγορίες υλικού: μονογραφίες, έντυπες συνδρομές περιοδικών, ηλεκτρονικές συνδρομές περιοδικών, ηλεκτρονικά βιβλία, ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, οπτικοακουστικό υλικό και «άλλο» σε περίπτωση που κάποια βιβλιοθήκη ήθελε να προσθέσει μια δική της κατηγορία.

Απαντήσεις Βιβλιοθηκών	Πολύ Αρνητικά	Αρνητικά	Ουδέτερο	Θετικά	Πολύ Θετικά
B 7.1	9	10	4	2	0
B 7.2	6	11	7	1	0
B 7.3	8	6	10	1	0
B 7.4	8	4	12	1	0
B 7.5	10	8	6	1	0
B 7.6	7	7	9	1	0

Γράφημα και Πίνακας 4.8: Επίδραση της οικονομικής ύφεσης στην ανάπτυξη συλλογών

Οι απαντήσεις στην ενότητα ερωτήσεων B 7 φωτίζουν καλύτερα την εικόνα. Η κυριαρχία της αρνητικής επίδρασης μετριάζεται ουσιαστικά μόνο από τις βιβλιοθήκες που δήλωσαν προς το

παρόν ανεπηρέαστες. Αν στη συνέχεια γίνει η βαθμολόγηση με τους συντελεστές της κλίμακας, η εικόνα αποσαφηνίζεται περισσότερο.

B 7.1 Μονογραφίες	1,96
B 7.2 Έντυπα περιοδικά	2,12
B 7.3 Ηλεκτρονικά περιοδικά	2,16
B 7.4 Ηλεκτρονικά βιβλία	2,24
B 7.5 Ηλεκτρονικές ΒΔ	1,92
B 7.6 Οπτικοακουστικό υλικό	2,1

Όλες οι τιμές στην βαθμολογία είναι πολύ χαμηλές, κάτω από την μέση τιμή (3), και αρκετά κοντά μεταξύ τους. Αυτό σημαίνει ότι ουσιαστικά η ύφεση πλήττει σημαντικά τις συλλογές χωρίς να μπορεί να γίνει διάκριση ανάμεσα σε προστατευμένο και εκτεθειμένο στην ύφεση υλικό. Οι ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων φαίνεται να αποτελούν το πιο ευαίσθητο κομμάτι της συλλογής των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών και με μικρή διαφορά ακολουθούν οι μονογραφίες, που ταυτόχρονα αποτελεί και την βασική συλλογή τους. Στην καλύτερη θέση βρίσκονται τα ηλεκτρονικά βιβλία και στην αμέσως επόμενη τα ηλεκτρονικά περιοδικά με ελάχιστη διαφορά από τα έντυπα.

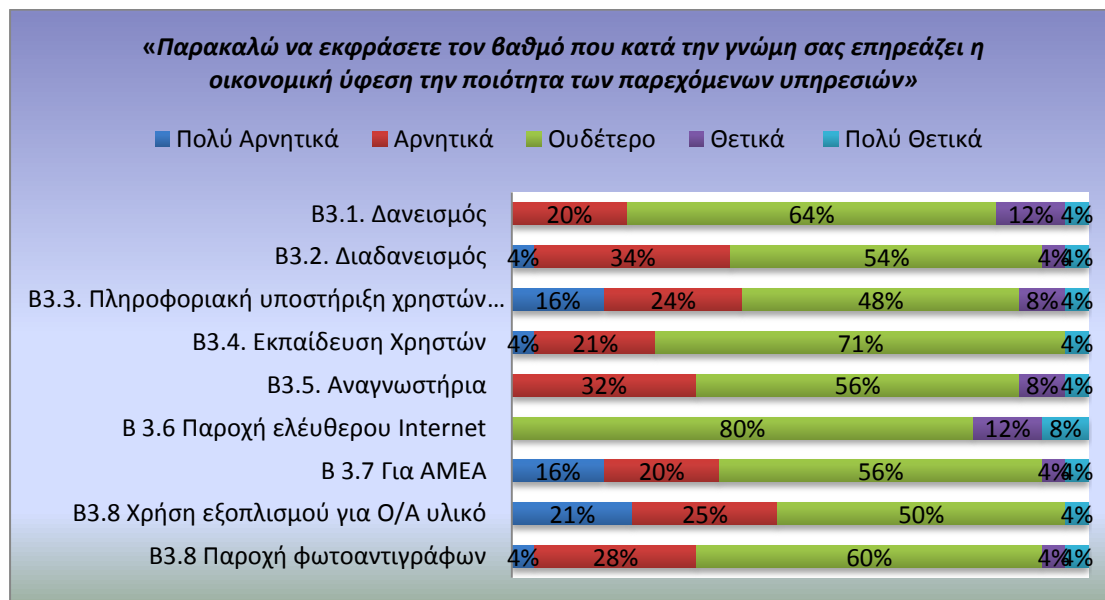
Με εξαίρεση τις βάσεις δεδομένων, οι ηλεκτρονικές συλλογές φαίνονται να κερδίζουν τις έντυπες στη μάχη της οικονομικής ύφεσης. Οι μικρές διαφορές και η συνολικά χαμηλή βαθμολογία που συγκέντρωσαν οι συλλογές, δεν επιτρέπουν την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τον προσανατολισμό της πολιτικής προσκτήσεων σε ηλεκτρονικές πηγές, αλλά αποτυπώνουν μια ελαφρά τάση περιορισμού των προσκτήσεων έντυπου υλικού.

Στην επιλογή «Άλλο» δεν υπήρξαν απαντήσεις.

4.5.7 Παρεχόμενες υπηρεσίες

Η επίδραση της ύφεσης στις παρεχόμενες υπηρεσίες και πιο συγκεκριμένα στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών προσεγγίζεται με την ενότητα ερωτήσεων Β.3 «**Παρακαλώ να εκφράσετε τον βαθμό που κατά την γνώμη σας επηρεάζει η οικονομική ύφεση την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών**». Η ενότητα αποτελείται από μια ομάδα εννέα (9) υποερωτήσεων που εξειδικεύουν στις βασικές υπηρεσίες που διαθέτει μια ακαδημαϊκή βιβλιοθήκη και μια επιπλέον ερώτηση με την ένδειξη «Άλλο», σε περίπτωση που κάποια βιβλιοθήκη θέλει έχει να προσθέσει άλλη υπηρεσία πέραν των ανωτέρω.

Οι υπηρεσίες που αξιολογούνται σε σχέση με την ύφεση είναι οι έξι: Δανεισμός, Διαδανεισμός, Πληροφοριακή Υποστήριξη Χρηστών (Reference), Εκπαίδευση Χρηστών, Υπηρεσίες Αναγνωστηρίων, Παροχή ελεύθερου Internet, Υπηρεσίες προς ΑΜΕΑ, Χρήση Εξοπλισμού και αναπαραγωγή Ο/Α υλικού, Παροχή φωτοαντιγράφων. Ο βαθμός, ως ποσοστό των απαντήσεων, που πλήττεται κάθε μια από αυτές φαίνεται στα ακόλουθα γραφήματα:

Απαντήσεις Βιβλιοθηκών	Πολύ Αρνητικά	Αρνητικά	Ουδέτερο	Θετικά	Πολύ Θετικά
B 3.1	0	5	16	3	1
B 3.2	1	8	13	1	1
B 3.3	4	6	12	2	1
B 3.4	1	5	17	0	1
B 3.5	0	8	14	2	1
B 3.6	0	3	20	0	2
B 3.7	4	5	14	1	1
B 3.8	5	6	12	0	1
B 3.9	1	7	15	1	1

Γράφημα και Πίνακας 4.9: Επίδραση της ύφεσης στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών

Στην κατηγορία των υπηρεσιών, η πλειοψηφία των απαντήσεων βρίσκεται στην ζώνη του «ουδέτερου». Τα ποσοστά της πολύ αρνητικής επίδρασης είναι αρκετά χαμηλά, φτάνουν μόλις το 21% για την χρήση του εξοπλισμού για οπτικοακουστικό υλικό. Κάποιες σημαντικές υπηρεσίες, όπως ο δανεισμός δεν έχουν καθόλου απαντήσεις σε αυτήν την κατηγορία. Ένα 16% μάλιστα βλέπει θετική έως πολύ θετική επίδραση της ύφεσης στον δανεισμό. Η θετική επίδραση στην συγκεκριμένη υπηρεσία μπορεί να ερμηνευτεί σε συνάρτηση με την αύξηση χρήσης των βιβλιοθηκών σε περιόδους ύφεσης ή με την ενίσχυση της συγκεκριμένης

υπηρεσίας προκειμένου να εξυπηρετηθούν καλύτερα οι χρήστες. (Ipsos MORI 2009, Gwyer 2010 Germano 2011, Romero 2011, McCaslin 2011)

Ο Διαδανεισμός, μια από τις νέες υπηρεσίες που ανέπτυξαν οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, αλλά εξαιρετικά σημαντική για την επιστημονική έρευνα, βρίσκεται στη ζώνη των υπηρεσιών που προστατεύονται. Σε αυτήν την ερώτηση απάντησαν 24 από τις 25 βιβλιοθήκες που συμμετέχουν στην έρευνα. Η πλειοψηφία των απαντήσεων βρίσκεται στην τιμή «Ουδέτερο» της κλίμακας Likert. Το 8% των απαντήσεων με αποτύπωση θετικής ή πολύ θετικής τάσης, αν και εξαιρετικά μικρό, ωστόσο ανοίγει ένα παράθυρο στην υποκατάσταση των μειωμένων προσκτήσεων με προσανατολισμό στην υπηρεσία του διαδανεισμού. Η αρνητική επίδραση της ύφεσης, παρότι δεν είναι κυρίαρχη δεν είναι αμελητέα. Το 38% που συγκεντρώνει καταδεικνύει ότι σε αρκετές βιβλιοθήκες η υπηρεσία δεν παρέχεται με την ίδια άνεση.

Αν και η πλειοψηφία, 48% των απαντήσεων, δείχνει ότι η Υπηρεσία Πληροφοριακής Υποστήριξης Χρηστών (Reference) δεν έχει επηρεαστεί από την ύφεση, το ποσοστό των βιβλιοθηκών που αναφέρουν αρνητική επίδραση φτάνει το 40%. Η υπηρεσία αυτή είναι στενά συνδεδεμένη με την πρόσβαση σε πηγές πληροφόρησης και την ύπαρξη εξειδικευμένου προσωπικού στις πληροφοριακές ανάγκες των χρηστών. Η υποστήριξη της συγκεκριμένης υπηρεσίας σε περίοδο ύφεσης, συμβάλλει στην ενίσχυση του χρηστοκεντρικού προφίλ της υπηρεσίας πληροφόρησης, άξονας στον οποίο δομούνται μια σειρά δράσεων για την μη υποβάθμιση του ρόλου της βιβλιοθήκης εξαιτίας της ύφεσης, όπως η ανάπτυξη εργαλείων σύνδεσης των πληροφοριακών πηγών με την επιστημονική έρευνα. (RIN 2008). Από αυτήν την σκοπιά η επίδραση της ύφεσης στην υπηρεσία μπορεί να αποδειχθεί πολύ θετική. Συνεπώς, οι βιβλιοθήκες που έχουν αναγνωρίσει αυτήν τη προοπτική (16% των απαντήσεων) και έχουν στρέψει προς τα κει τις προσπάθειες τους μπορούν να βγουν πολλαπλά ωφελημένες.

Η εκπαίδευση των χρηστών της βιβλιοθήκης έχει καθοριστική σημασία για την σχέση που θα αναπτυχθεί ανάμεσα στα δύο μέρη και την εξοικείωση που θα αποκτήσουν οι χρήστες με το περιβάλλον της πληροφόρησης. (Chen, Lin 2011) Είναι σημαντικό το γεγονός, ότι η αρνητική επίδραση της ύφεσης σε αυτήν αναφέρεται μόνο από το 21% των 24 απαντήσεων που δόθηκαν. Το 71% δηλώνει ότι η συγκεκριμένη υπηρεσία έχει μείνει αλώβητη.

Οι υπηρεσίες αναγνωστηρίων και η παροχή ελεύθερου internet στους χρήστες είναι δύο υπηρεσίες που πλήττονται ελάχιστα από την οικονομική ύφεση, καθώς στηρίζονται σε πάγιες υπάρχουσες υποδομές. Τα αναγνωστήρια σε ποσοστό 56% και η ελεύθερη πρόσβαση

στο διαδίκτυο σε ποσοστό 80% έχουν μείνει ανέπαφες από τις επιπτώσεις της ύφεσης στις βιβλιοθήκες που συμμετείχαν στην έρευνα. Χαρακτηριστική επίσης είναι η απουσία μεγάλου αριθμού απαντήσεων για αρνητική επίδραση.

Οι υπηρεσίες προς Άτομα Με Ειδικές Ανάγκες ικανοποιούν το αίτημα για ίσες ευκαιρίες πρόσβασης στην γνώση και την εκπαίδευση (Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων 2011). Οι υπηρεσίες που παρέχονται σε ΑΜΕΑ 34% των απαντήσεων έχουν πληγεί από την ύφεση, ωστόσο το ποσοστό των βιβλιοθηκών που διατηρεί προστατευμένες αυτές τις υπηρεσίες αγγίζει το 56%. Το υπόλοιπο 12% διαπιστώνει θετική επίδραση της ύφεσης στις υπηρεσίες για ΑΜΕΑ. Η χρήση εξοπλισμού για αναπαραγωγή οπτικοακουστικού υλικού και η παροχή φωτοαντιγράφων επίσης φαίνεται να μην πλήττονται σημαντικά.

Η βαθμολογία των ερωτήσεων με την χρήση των συντελεστών επιβεβαιώνει ότι η παροχή υπηρεσιών δεν έχει επηρεαστεί, μέχρι στιγμής, σημαντικά από την ύφεση. Όλοι οι βαθμοί είναι κοντά στην μέση της κλίμακας, με μια ελαφρά αρνητική τάση. Στην δυσμενέστερη θέση βρίσκονται οι υπηρεσίες παροχής εξοπλισμού για χρήση οπτικοακουστικού υλικού ενώ η παροχή ελεύθερης πρόσβασης στο διαδίκτυο και ο δανεισμός καταλαμβάνουν τις δύο πρώτες. Το γεγονός ότι ο δανεισμός δεν έχει επηρεαστεί προς το παρόν από την ύφεση είναι πολύ σημαντικό.

B 3.1 Δανεισμός	3
B 3.2 Διαδανεισμός	2,7
B 3.3 Reference	2,6
B 3.4 Εκπαίδευση χρηστών	2,8
B 3.5 Αναγνωστήρια	2,84
B 3.6 Παροχή ελεύθερου Internet	3,04
B 3.7 Για ΑΜΕΑ	2,6
B 3.8 Χρήση εξοπλισμού για Ο/Α	2,4
B 3.9 Παροχή φωτο/φων	2,7

Στην επιλογή «Άλλο» μια βιβλιοθήκη προσέθεσε την διακοπή της υποστήριξης συστημάτων εφαρμογών που αναπτύχθηκαν το προηγούμενο διάστημα και την διακοπή της υπηρεσίας e-learning ενώ μια άλλη ανέφερε την διακοπή διοργάνωσης θεματικών ημερίδων και εκδηλώσεων ως συνέπειες της ύφεσης.

4.5.8 Υποδομές

Η κατηγορία Υποδομές αναφέρεται στον κτιριακό και τεχνικό εξοπλισμό της βιβλιοθήκης και η βασική ερώτηση B.4 «*Παρακαλώ να εκφράσετε τον βαθμό που κατά την γνώμη σας επηρεάζει η οικονομική ύφεση τις υποδομές*» αποτελείται από 3 υποερωτήσεις συν την επιλογή «Άλλο».

Απαντήσεις Βιβλιοθηκών	Πολύ Αρνητικά	Αρνητικά	Ουδέτερο	Θετικά	Πολύ Θετικά
B 4.1	7	12	5	1	0
B 4.2	10	9	4	1	0
B 4.3	10	11	3	1	0

Γράφημα και Πίνακας 4.10: Επίδραση της οικονομικής ύφεσης στον εξοπλισμό

Σε αντίθεση με την κατηγορία των υπηρεσιών, οι υποδομές στις βιβλιοθήκες φαίνεται να πλήττονται καίρια από την ύφεση. Οι απαντήσεις για αρνητική έως πολύ αρνητική επίδραση της ύφεσης κυμαίνονται μεταξύ 76% και 84% ενώ οι βιβλιοθήκες που δηλώνουν ότι η ύφεση δεν έχει αντίκτυπο στις υποδομές τους είναι μόλις το 12% με 20%. Την μεγαλύτερη πίεση φαίνεται να δέχεται ο τεχνικός εξοπλισμός για τις ανάγκες των χρηστών (τερματικά αναζήτησης, συσκευές αναπαραγωγής Ο/Α υλικού κ.α.). Ο προσανατολισμός των περικοπών σε δαπάνες για εξοπλισμό μπορεί να ερμηνευθεί ως κίνηση τακτικής καθώς, η επένδυση σε υποδομές που προηγήθηκε της ύφεσης μπορεί να επιτρέπει, ως ένα βαθμό, την αναστολή προμηθειών ή την ανέγερση κτιριακών μονάδων στην παρούσα συγκυρία. Η τάση αυτή συνδέεται και με το ποσοστό στο οποίο καλύφθηκαν οι κτιριακές και εξοπλιστικές ανάγκες για κάθε βιβλιοθήκη το προηγούμενο διάστημα.

Η βαθμολογία των ερωτήσεων της ενότητας τις κατατάσσει σε αυτές που βρίσκονται περισσότερες εκτεθειμένες στο πρόβλημα.

B 4.1 Κτιριακός εξοπλισμός	2
B 4.2 Τεχνικός υποστηρικτικός εξοπλισμός	1,8
B 4.3 Τεχνικός εξοπλισμός για χρήστες	1,8

4.5.9 Υποδομές σε ηλεκτρονικό περιβάλλον

Η ενότητα ερωτήσεων B.5 «*Παρακαλώ να εκφράσετε τον βαθμό που κατά τη γνώμη σας επηρεάζει η οικονομική ύφεση τις υποδομές σε ηλεκτρονικό περιβάλλον*» στοχεύει στην διερεύνηση του καθεστώτος λειτουργίας των υποδομών που αναπτύχθηκαν σε ηλεκτρονικό υπόβαθρο, υπό την επίδραση της ύφεσης. Οι υποδομές αυτές συνδέονται με την είσοδο των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών στον χώρο του διαδικτύου και την ανάπτυξη και παροχή εργαλείων έρευνας μέσα σε αυτό. Η εγκατάλειψη ή η υποβάθμιση αυτών των υπηρεσιών, λόγω της ύφεσης, θα σήμαινε αρκετά βήματα πίσω στην πορεία εκσυγχρονισμού τους.

Απαντήσεις Βιβλιοθηκών	Πολύ Αρνητικά	Αρνητικά	Ουδέτερο	Θετικά	Πολύ Θετικά
B 5.1	2	5	16	2	0
B 5.2	2	6	13	3	0
B 5.3	5	11	6	3	0

Γράφημα και Πίνακας 4.11: Επίδραση της ύφεσης στις ηλεκτρονικές υποδομές

Με εξαίρεση την ψηφιοποίηση συλλογών που συγκεντρώνει ένα υψηλό ποσοστό αρνητικής επίδρασης (64%), τα ακαδημαϊκά αποθετήρια και οι θεματικές πύλες, που ανέπτυξαν οι βιβλιοθήκες, φαίνεται να αντέχουν μέχρι στιγμής τις επιπτώσεις της ύφεσης. Η ισορροπία αυτή, ωστόσο, φαίνεται οριακή από την βαθμολογία με χρήση συντελεστών βαρύτητας, όπου η θέση τους στην αρνητική πλευρά του άξονα είναι σαφής:

B 5.1 Ακαδημαϊκό Αποθετήριο	2,72
B 5.2 Θεματική Πύλη	2,7
B 5.3 Ψηφιοποίηση Συλλογών	2,28

Τα μικρά, αλλά υπαρκτά, ποσοστά θετικής επίδρασης, καταδεικνύουν μια στάση υποστήριξης αυτών των υποδομών ως υπόβαθρο για την αναπτυξιακή προοπτική των βιβλιοθηκών. Στην επιλογή «Άλλο» δεν υπήρξαν απαντήσεις.

4.5.10 Λειτουργίες της βιβλιοθήκης

Η τελευταία ενότητα ερωτήσεων για την προσδιορισμό του βαθμού επίδρασης της ύφεσης στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες αφορά στις λειτουργίες της υπηρεσίας και έχει τίτλο **B.6 «Παρακαλώ να εκφράσετε το βαθμό που κατά τη γνώμη σας επηρεάζει η οικονομική ύφεση τις λειτουργίες της βιβλιοθήκης»**. Περιλαμβάνει τρεις ερωτήσεις και μια επιπλέον για την δήλωση κάποιας «Άλλης» επιλογής. Τα αποτελέσματα φαίνονται στο ακόλουθο γράφημα 4.12 και τον πίνακα που το συνοδεύει:

Απαντήσεις Βιβλιοθηκών	Πολύ Αρνητικά	Αρνητικά	Ουδέτερο	Θετικά	Πολύ Θετικά
B 6.1	1	9	12	1	0
B 6.2	4	13	7	1	0
B 6.3	5	8	8	4	0

Γράφημα και Πίνακας 4.12: Επίδραση της οικονομικής ύφεσης στις λειτουργίες της βιβλιοθήκης

Η βιβλιογραφική επεξεργασία του υλικού, περιλαμβάνει την καταλογογράφηση και την θεματική περιγραφή του υλικού, και αποτελεί πυρήνα της βιβλιοθηκονομικής

δραστηριότητας. Η ύφεση την επηρεάζει οριακά αρνητικά αλλά στα ποσοστά που δίνονται αντιστοιχούν 23 απαντήσεις ιδρυμάτων. Η συντήρηση του τεχνικού εξοπλισμού φαίνεται να δέχεται ισχυρό πλήγμα, πράγμα που μεσοπρόθεσμα μπορεί να έχει αντίκτυπο σε υπηρεσίες και λειτουργίες. Η μικτή εικόνα στις ώρες λειτουργίας αναλύθηκε σε συνδυασμό με τις αντίστοιχες ερωτήσεις με ποσοτικά δεδομένα.

Η βαθμολογία που συγκέντρωσε κάθε ερώτηση των απαντήσεων φαίνεται στη συνέχεια:

B 6.1 Βιβλιογραφική επεξεργασία υλικού	2,36
B 6.2 Συντήρηση τεχνικού εξοπλισμού	2,2
B 6.3 Ωράρια λειτουργίας	2,44

Στην επιλογή «Άλλο» δεν υπήρξαν απαντήσεις.

4.5.11 Σύγκριση ενότητων

Οι βαθμολογίες που συγκέντρωσε κάθε ενότητα ερωτήσεων βοηθά στο να γίνει μια συγκριτική παρουσίαση των αποτελεσμάτων για την επίδραση της ύφεσης. Με αυτόν τον τρόπο θα γίνει αντιληπτό σε ποιους τομείς της λειτουργίας των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, έχει επιφέρει η ύφεση το μεγαλύτερο πλήγμα. Στον πίνακα που ακολουθεί φαίνονται συγκεντρωτικά οι βαθμολογίες του δεύτερου σκέλους της έρευνας «Επίδραση της οικονομικής ύφεσης στις Βιβλιοθήκες» και υπολογίζεται ο μέσος όρος για κάθε ενότητα.

Βαθμολογία ερωτήσεων «Επίδραση της οικονομικής ύφεσης στις Βιβλιοθήκες»		
B.1 Επίδραση ύφεσης στην Βιβλιοθήκη συνολικά	2	
B.2a Μόνιμο Προσωπικό	2,4	Μέσος όρος ενότητας: 1,86
B 2β Προσωπικό με σύμβαση	1,32	
B 3.1 Δανεισμός	3	Μέσος όρος ενότητας: 2,74
B 3.2 Διαδανεισμός	2,7	
B 3.3 Reference	2,6	
B 3.4 Εκπαίδευση χρηστών	2,79	
B 3.5 Αναγνωστήρια	2,84	
B 3.6 Παροχή ελεύθερου Internet	3,04	
B 3.7 Για ΑΜΕΑ	2,6	
B 3.8 Χρήση εξοπλισμού για Ο/Α	2,4	
B 3.9 Παροχή φωτο/φων	2,76	
B 4.1 Κτιριακός εξοπλισμός	2	Μέσος όρος ενότητας: 1,87

B 4.2 Τεχνικός υποστηρικτικός εξοπλισμός	1,82	
B 4.3 Τεχνικός εξοπλισμός για χρήστες	1,8	
B 5.1 Ακαδημαϊκό Αποθετήριο	2,72	Μέσος όρος ενότητας: 2,56
B 5.2 Θεματική Πύλη	2,7	
B 5.3 Ψηφιοποίηση Συλλογών	2,28	
B 6.1 Βιβλιογραφική επεξεργασία υλικού	2,36	Μέσος όρος ενότητας: 2,33
B 6.2 Συντήρηση τεχνικού εξοπλισμού	2,2	
B 6.3 Ωράρια λειτουργίας	2,44	
B 7.1 Μονογραφίες	1,96	Μέσος όρος ενότητας: 1,91
B 7.2 Έντυπα περιοδικά	1,12	
B 7.3 Ηλεκτρονικά περιοδικά	2,16	
B 7.4 Ηλεκτρονικά βιβλία	2,24	
B 7.5 Ηλεκτρονικές ΒΔ	1,92	
B 7.6 Οπτικοακουστικό υλικό	2,1	

Πίνακας 4.13: Βαθμολογία απαντήσεων για την επίδραση της οικονομικής ύφεσης στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες

Παρατηρώντας τον παραπάνω πίνακα γίνεται φανερό ότι ο τομέας που δέχεται την μεγαλύτερη πίεση από την ύφεση είναι το προσωπικό με μέσο όρο βαθμολογίας 1,86 ενώ ακολουθεί με μικρή διαφορά ο εξοπλισμός με 1,87. Στις δύο καλύτερες θέσεις βρίσκονται οι υπηρεσίες με βαθμολογία 2,74 και οι υποδομές σε ηλεκτρονικό περιβάλλον με 2,56. Είναι χαρακτηριστικό ότι όλοι οι τομείς βρίσκονται χαμηλότερα από την βαθμολογία 3 που ορίζει το σημείο ισορροπίας των τάσεων.

Την μικρότερη βαθμολογία σε όλες τις ερωτήσεις της ομάδας συγκέντρωσε ο «Ο αριθμός του προσωπικού με σύμβαση» η οποία ήταν 1,32 και την υψηλότερη η «Παροχή ελεύθερου Internet» με 3,04. Είναι σημαντικό ότι η υπηρεσία του δανεισμού, που είναι κομβική στην συνολική λειτουργία του οργανισμού, συγκέντρωσε την δεύτερη καλύτερη βαθμολογία 3.

Το γενικό συμπέρασμα από την έρευνα, για το αν και κατά πόσο η τρέχουσα οικονομική ύφεση πλήττει τις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες είναι ότι τις πλήττει σε σημαντικό βαθμό. Τα σημάδια της ύφεσης είναι εντονότερα στον εξοπλισμό και την στελέχωση των υπηρεσιών ενώ καλύτερα προστατευμένος είναι ο τομέας της παροχής υπηρεσιών.

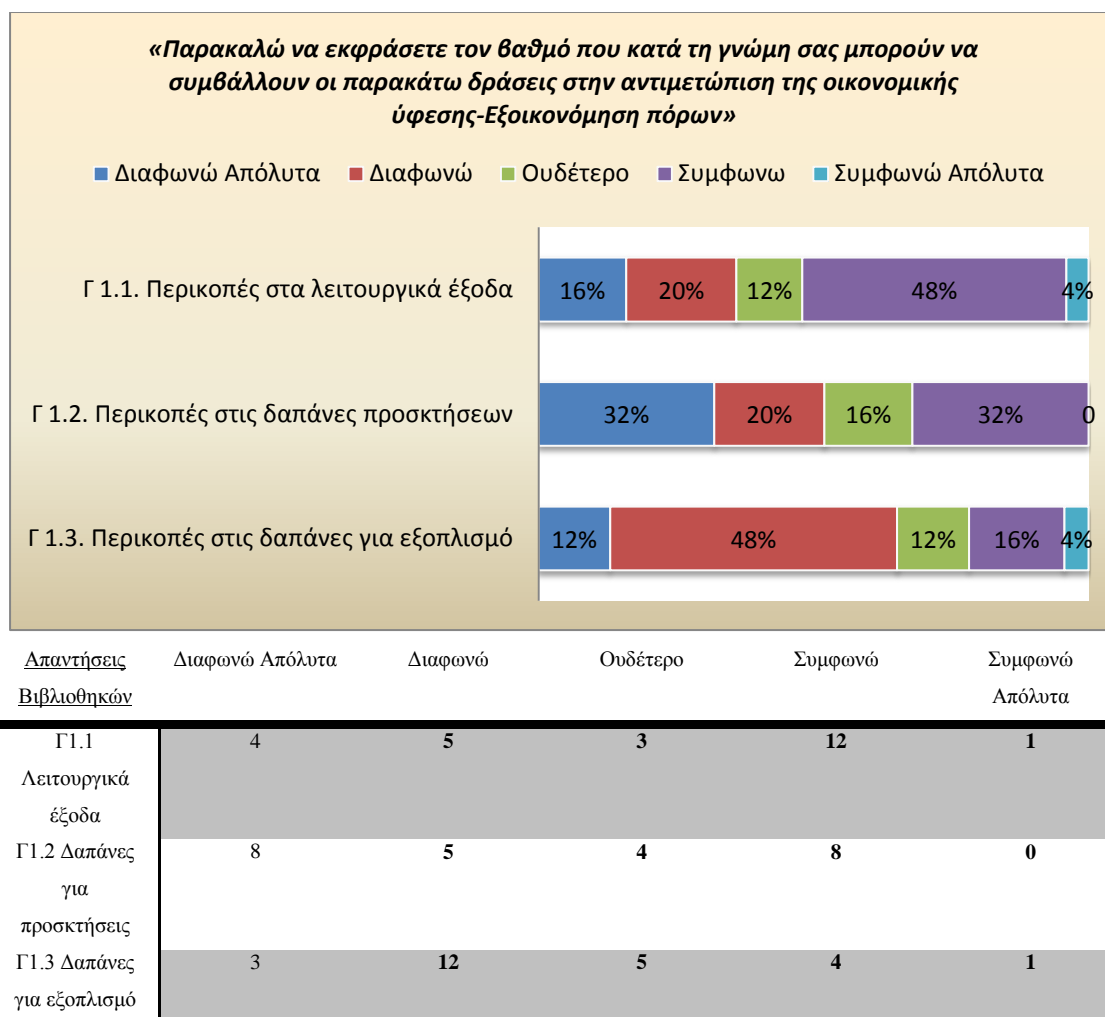
4.6 Αποτελέσματα έρευνας-Προσανατολισμοί δράσεων

Το τρίτο μέρος της έρευνας ασχολείται κυρίως με τον προσανατολισμό των δράσεων αντιμετώπισης της ύφεσης, πλην μιας ομάδας ερωτήσεων που αποσκοπεί στο να αποτυπώσει τις προσδοκίες των βιβλιοθηκών για το μέλλον. Οι προσανατολισμοί των δράσεων συνδέονται με τις αντίστοιχες κατευθύνσεις που δίνει η διεθνής βιβλιογραφία, εξοικονόμηση πόρων, εξεύρεση πόρων, ισοσκελισμό των προϋπολογισμών με στοχευμένες ενέργειες και νέες στρατηγικές διοίκησης. Παράλληλα, με τις απαντήσεις των βιβλιοθηκών σε αυτές τις ομάδες ερωτήσεων παρουσιάζονται και οι απαντήσεις τους σε ένα προηγούμενο κομμάτι της έρευνας που σχετίζονται με την πολιτική και τις υποδομές που απαιτούνται για να εφαρμοστεί η κάθε στρατηγική αντιμετώπισης της ύφεσης.

Σε όλες τις ερωτήσεις της τρίτης ενότητας του ερωτηματολογίου οι βιβλιοθήκες καλούνται να εκφράσουν τον βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας τους, με βάση την πενταβάθμια κλίμακα Likert, η οποία κυμαίνεται από το «Διαφωνώ Απόλυτα» έως το «Συμφωνώ Απόλυτα».

4.6.1 Εξοικονόμηση πόρων

Η πολιτική εφαρμογής περικοπών στις δαπάνες φαίνεται αναπόφευκτη σε περίοδο ύφεσης, καθώς είναι μια μέθοδος που αποδίδει άμεσα αποτελέσματα και δεν αποκλείει την παράλληλη εφαρμογή οποιασδήποτε άλλης στρατηγικής. Τίθεται, συνεπώς, το ερώτημα ποια κατηγορία δαπανών συγκεντρώνει τις ισχυρότερες προθέσεις περικοπών, ανάμεσα στις τρεις βασικές κατηγορίες της ελληνικής ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης, τις λειτουργικές δαπάνες, τις δαπάνες για προσκτήσεις πηγών πληροφόρησης και τις δαπάνες για υλικοτεχνικό εξοπλισμό. Τα αποτελέσματα στην ερώτηση Γ.1 **«Παρακαλώ να εκφράσετε τον βαθμό που κατά τη γνώμη σας μπορούν να συμβάλλουν οι παρακάτω δράσεις στην αντιμετώπιση της οικονομικής ύφεσης-Εξοικονόμηση πόρων»** για κάθε κατηγορία δαπανών, φαίνονται, ως ποσοστά στο επόμενο γράφημα (4.14) ενώ οι απαντήσεις των βιβλιοθηκών στον πίνακα που το συνοδεύει.

Γράφημα και Πίνακας 4.14: Περικοπές δαπανών

Το 52% των βιβλιοθηκών που συμμετείχαν στην έρευνα συμφωνούν στην επιλογή εφαρμογής περικοπών στα λειτουργικά έξοδα. Το ποσοστό διαφωνίας ωστόσο δεν είναι αμελητέο καθώς μπορεί να περιορίζεται στο 36% , αλλά το 16% από αυτό εκφράζει ισχυρή διαφωνία.

Οι βιβλιοθήκες εμφανίζονται αρκετά διχασμένες όσον αφορά στις περικοπές δαπανών για προσκτήσεις πηγών πληροφόρησης. Το άθροισμα των ποσοστών διαφωνίας αποτυπώνει την κυρίαρχη τάση 50%, με το μεγαλύτερο ποσοστό από αυτό να εκφράζει απόλυτη διαφωνία. Είναι χαρακτηριστικό ότι καμία βιβλιοθήκη δεν συμφωνεί απόλυτα με αυτό το μέτρο. Διαφωνία εκφράζεται έντονα και για περικοπές στις δαπάνες για εξοπλισμό, συγκεντρώνοντας ποσοστό 60%.

Αναλύοντας τα παραπάνω αποτελέσματα και αποδίδοντας τα αντίστοιχα βάρη στις τιμές της κλίμακας, ώστε να διαπιστωθεί σε ποιές δαπάνες είναι περισσότερο πιθανό να γίνουν περικοπές και ποιες κινδυνεύουν λιγότερο από ένα τέτοιο μέτρο, προκύπτει η βαθμολογία για

κάθε κατηγορία. Όσο χαμηλότερη βαθμολογία συγκεντρώνουν σε αυτήν την ερώτηση τόσο, λιγότερο κινδυνεύουν.

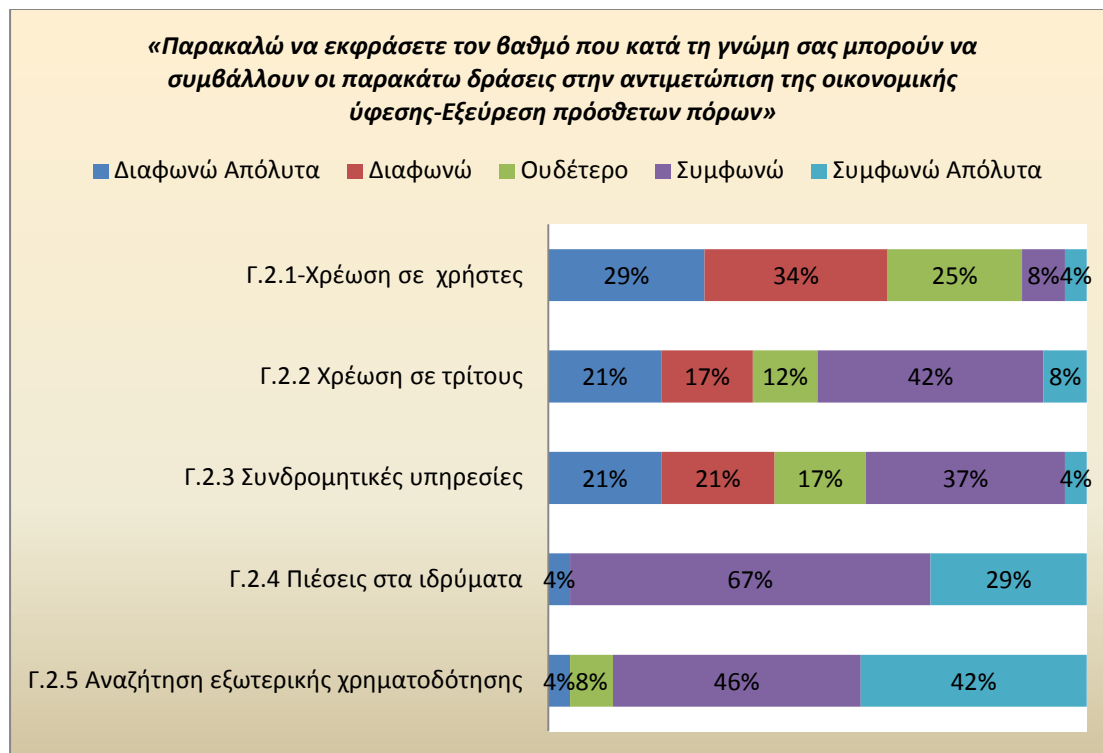
Γ 1.1 Λειτουργικά έξοδα	3,04
Γ 1.2 Δαπάνες για προσκτήσεις	2,48
Γ 1.3 Δαπάνες για εξοπλισμό	2,52

Με βάση την βαθμολογία που συγκέντρωσαν προκύπτει ότι η κατηγορία δαπανών που προστατεύεται περισσότερο είναι οι δαπάνες προσκτήσεων και ακολουθεί με ελάχιστη διαφορά ο υλικοτεχνικός εξοπλισμός, ενώ οι λειτουργικές δαπάνες φαίνονται οι περισσότερο επιρρεπείς σε περικοπές.

4.6.2 Εξεύρεση πόρων

Η εξεύρεση πρόσθετων πόρων είναι μια από τις λύσεις, που τίθενται επί τάπητος, σε δύσκολες οικονομικά περιόδους. Το πραγματικό ζητούμενο που εξετάζεται είναι το ποιές θα είναι οι πηγές από όπου θα αντληθούν οι πρόσθετοι πόροι. Οι ερωτήσεις της ομάδας Γ.2 *«Παρακαλώ να εκφράσετε τον βαθμό που κατά τη γνώμη σας μπορούν να συμβάλλουν οι παρακάτω δράσεις στην αντιμετώπιση της οικονομικής ύφεσης-Εξεύρεση πρόσθετων πόρων»* προσδιορίζουν κάποιους από τους πιθανούς τρόπους με τους οποίους οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες θα μπορούσαν να έχουν πρόσθετα έσοδα. Τα ζητήματα που ανακύπτουν σε σχέση με καθέναν από αυτούς θα αναλυθούν περισσότερο στο κεφάλαιο που αφορά στις στρατηγικές αυτοχρηματοδότησης των βιβλιοθηκών. Στο σημείο αυτό θα παρουσιαστεί το πόσο αρνητικά ή θετικά διάκεινται οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες απέναντι στους τρόπους που προτείνονται από την έρευνα και συνοψίζονται στους έξι πέντε: εφαρμογή πολιτικής χρεώσεων προς τους χρήστες, εφαρμογή πολιτικής χρεώσεων προς τρίτους, ανάπτυξη συνδρομητικών υπηρεσιών, πίεση προς τα ιδρύματα για διάθεση μεγαλύτερου μέρους του προϋπολογισμού τους στις βιβλιοθήκες και αναζήτηση εξωτερικής χρηματοδότησης. Τα ποσοστά για κάθε τιμή της κλίμακας αναπαριστώνται στο γράφημα (4.15) και οι απαντήσεις των βιβλιοθηκών στον πίνακα που ακολουθεί.

Την ομάδα ερωτήσεων δεν έχει απαντήσει μια βιβλιοθήκη, οπότε το σύνολο αναφέρεται σε 24 βιβλιοθήκες.

Απαντήσεις Βιβλιοθηκών	Διαφωνώ Απόλυτα	Διαφωνώ	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ Απόλυτα
Γ2.1. Χρέωση σε χρήστες	7	8	6	2	1
Γ2.2 Χρέωση σε τρίτους	5	4	3	10	2
Γ.2.3 Συνδρομητικές υπηρεσίες	5	5	4	9	1
Γ2.4 Πιέσεις στα Ιδρύματα	1	0	0	16	7
Γ2.5 Αναζήτηση εξωτερικής χρηματοδότησης	1	0	2	11	10

Γράφημα και Πίνακας 4.15: Εξεύρεση πρόσθετων πόρων

Οι χρεώσεις υπηρεσιών προς τους χρήστες θέτουν ένα μεγάλο ηθικό ζήτημα για τις βιβλιοθήκες. Δεδομένου ότι οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες λειτουργούν με κρατικά κονδύλια μέσα στο πλαίσιο της Δημόσιας Δωρεάν Παιδείας που κατοχυρώνεται συνταγματικά (Garoufallou, et. al. 2008), η μετακύληση μέρους του κόστους λειτουργίας στον χρήστη, έρχεται σε αντίθεση με τον κοινωνικό και θεσμικό τους ρόλο (Line 1986, ALA 1993, Roberts 2003). Η στάση των ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών στην σχετική ερώτηση αντανακλά ακριβώς αυτό το σκεπτικό. Οι βιβλιοθήκες φαίνεται να διαφωνούν στην εφαρμογή πολιτικής χρεώσεων στους χρήστες κατά 63%, ποσοστό που δείχνει μια ξεκάθαρα αρνητική θέση ειδικά αν συνυπολογιστεί και το ποσοστό συμφωνίας που περιορίζεται στο 12%.

Ωστόσο, σε αρκετές βιβλιοθήκες, έχει προβλεφθεί, μια κατηγορία χρηστών, που αναφέρονται ως εξωτερικοί, και δεν αποτελούν μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας. Η προοπτική χρεώσεων, έστω προς αυτούς, πάλι ενέχει ζητήματα δεοντολογίας, αλλά δεν βρίσκεται έξω από την συζήτηση για αναζήτηση πιθανών πηγών εσόδων, όπως προκύπτει και από τα αποτελέσματα της έρευνας. Το 50% των βιβλιοθηκών δείχνουν να συμφωνούν με μια τέτοια πρακτική ενώ μόνο το 38% την απορρίπτει. Ο προσανατολισμός προς χρεώσεις σε τρίτους, ουσιαστικά καταδεικνύει ότι υπάρχουν ιδιώτες ή ομάδες του κοινωνικού συνόλου που επωφελούνται από την χρήση της ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης ή θα ήθελαν να επωφεληθούν, χωρίς να είναι μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας (Ward 2002). Οι βιβλιοθήκες βλέπουν θετικά την ανάπτυξη μιας συναλλακτικής σχέσης μαζί τους, υπό την ιδιότητα του εξωτερικού χρήστη ή όποια άλλη είναι δυνατόν να συναφθεί.

Με τον όρο συνδρομητικές, εννοούνται, οι υπηρεσίες που παρέχονται με το καθεστώς της προκαταβολής του ανάλογου ποσού για ένα συγκεκριμένο διάστημα.(Cloutier, 2005) Διαφέρουν από τις χρεώσεις υπηρεσιών, καθώς το αντίτιμο έχει καταβληθεί ανεξάρτητα από την χρήση ή όχι της υπηρεσίας από τον ενδιαφερόμενο και δημιουργούν έναν ισχυρότερο βαθμό δέσμευσης μεταξύ του παρόχου και του χρήστη της υπηρεσίας. Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες πρακτικά θα μπορούσαν να εφαρμόσουν και αυτήν την πολιτική για χρήστες ή ομάδες χρηστών εκτός της ακαδημαϊκής κοινότητας, ωστόσο οι απόψεις διχάζονται στα αποτελέσματα της έρευνας, καθώς τα ποσοστά των απαντήσεων διαφωνίας και συμφωνίας είναι ίσα.

Ένας επιπλέον τρόπος εξεύρεσης πόρων, είναι η άσκηση πίεσης στα ιδρύματα για να αυξήσουν τα κονδύλια που διαθέτουν για τις βιβλιοθήκες τους. Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες στην συντριπτική τους πλειοψηφία, 96% συμφωνούν με αυτό το μέτρο, ίσως γιατί βρίσκεται πλησιέστερα στην φιλοσοφία τους ως μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί. Παρόλα αυτά, μια τέτοια κίνηση είναι πιθανόν να προκαλέσει αντιδράσεις από άλλες λειτουργικές μονάδες των ιδρυμάτων που έχουν μερίδιο στην κατανομή, δεδομένου ότι το ποσό του προϋπολογισμού παραμένει σταθερό.

Η αναζήτηση εξωτερικής χρηματοδότησης, όπως η συμμετοχή σε ερευνητικά και αναπτυξιακά προγράμματα ή η διεκδίκηση επιχορηγήσεων, συγκεντρώνει επίσης ένα μεγάλο ποσοστό αποδοχής 88%. Η εμπειρία από τα προγράμματα ΕΠΕΑΕΚ αλλά και η συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα των τμημάτων του ιδρύματος καθιστά την αναζήτηση πρόσθετης χρηματοδότησης αρκετά προσφιλή.

Μένει να συγκριθούν οι βαθμολογίες των παραπάνω απαντήσεων για να αναδειχθούν οι δημοφιλέστερες επιλογές από τις προτεινόμενες για εξεύρεση πόρων και ταυτόχρονα οι λιγότερο αποδεκτές. Όσο υψηλότερη είναι η βαθμολογία που συγκεντρώνει μια ερώτησης τόσο περισσότερο αποδεκτή η πηγή προέλευσης πρόσθετων πόρων από τις βιβλιοθήκες. Οι βαθμολογίες φαίνονται στο πίνακα:

Γ2.1. Χρέωση σε χρήστες	2,25
Γ2.2 Χρέωση σε τρίτους	3
Γ.2.3 Συνδρομητικές υπηρεσίες	2,83
Γ2.4 Πιέσεις στα Ιδρύματα	4,1
Γ2.5 Αναζήτηση εξωτερικής χρηματοδότησης	4,2

Με σημαντικό προβάδισμα, η αναζήτηση εξωτερικής χρηματοδότησης και η πίεση προς τα ιδρύματα να διαθέσουν περισσότερα χρήματα για τις βιβλιοθήκες κερδίζουν σε αποδοχή ενώ η πολιτική χρεώσεων προς χρήστες εμφανίζεται ουσιαστικά απορριπτέα. Παρόμοια άποψη υπάρχει και για τις συνδρομητικές υπηρεσίες. Η πολιτική χρεώσεων σε τρίτους εξισορροπεί τις δύο τάσεις.

Παράλληλα, αυτό το σκέλος της έρευνας συνδέεται και με τις ερωτήσεις του πρώτου μέρους του ερωτηματολογίου σχετικά με την εγγραφή εξωτερικών χρηστών και την εφαρμογή πολιτικής χρεώσεων. Στην ερώτηση πολλαπλής επιλογής **A.9 «Εγγραφή εξωτερικών χρηστών»** δεκατέσσερις (14) βιβλιοθήκες συμπλήρωσαν κάποια από τις επιλογές που περιλάμβανε η ερώτηση, γεγονός που δείχνει ότι η βιβλιοθήκη έχει συμπεριλάβει στην πολιτική της αυτήν την κατηγορία χρηστών. Η ερώτηση εξειδίκευε σε τέσσερις κατηγορίες που μπορούν να ιδωθούν με την ιδιότητα του εξωτερικού χρήστη, αυτές είναι:

- Επαγγελματίες που σχετίζονται άμεσα με το γνωστικό αντικείμενο του ιδρύματος που ανήκει η βιβλιοθήκη (10 απαντήσεις)
- Επαγγελματίες που σχετίζονται έμμεσα με το γνωστικό αντικείμενο του ιδρύματος που ανήκει η βιβλιοθήκη (10 απαντήσεις)
- Φοιτητές άλλων ιδρυμάτων της Ελλάδας ή του εξωτερικού (12 απαντήσεις)
- Καθηγητές άλλων ιδρυμάτων της Ελλάδας ή του εξωτερικού (8 απαντήσεις)
- Άλλο (1) – Ευρύτερη κοινότητα

Η εξυπηρέτηση χρηστών εκτός της ακαδημαϊκής κοινότητας που ανήκει η βιβλιοθήκη αποτελεί ένα πρώτο βήμα εξωστρέφειας για τις βιβλιοθήκες και δίνει το περιθώριο εξέλιξης αυτής της σχέσης. Ειδικά, όταν η σχέση αναπτύσσεται με επαγγελματικούς κλάδους, το περιθώριο για παροχή υπηρεσιών με οικονομικό αντίτιμο είναι ακόμα μεγαλύτερο.

Στην ερώτηση **A.10 «Πολιτικές χρεώσεων»** δεκαεννιά (19) βιβλιοθήκες συμπλήρωσαν κάποιαν από τις επιλογές που περιλάμβανε η ερώτηση. Οι επιλογές αυτές ήταν:

- Συνδρομητικές υπηρεσίες (4 απαντήσεις)
- Πρόστιμα καθυστερημένης επιστροφής υλικού (11 απαντήσεις)
- Παροχή φωτοαντιγράφων/εκτυπώσεων (17 απαντήσεις)
- Άλλο (0 απαντήσεις)

Οι παραπάνω απαντήσεις δείχνουν ότι στην πλειοψηφία των βιβλιοθηκών, υπάρχει ήδη ένα πλαίσιο οικονομικής συναλλαγής με τους χρήστες που αφορά κυρίως σε δευτερεύουσες υπηρεσίες όπως η παροχή φωτοαντιγράφων ή σε πολιτική συμμόρφωσης με τον κανονισμό λειτουργίας, όπως τα πρόστιμα καθυστερημένης επιστροφής υλικού. Τέσσερις βιβλιοθήκες μάλιστα παρέχουν και υπηρεσίες με συνδρομή.

Ο βαθμός, που θα μπορούσε η δημιουργία ενός οργανωμένου πλαισίου που να συνδυάζει τις δύο παραπάνω πολιτικές, να συμβάλλει στην εξεύρεση πόρων, θα διερευνηθεί στο κεφάλαιο για την αυτοχρηματοδότηση. Το στοιχείο που έρχεται να προσθέσει η έρευνα σε αυτό το κομμάτι είναι ότι οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες έχουν ήδη μια σχετική εμπειρία τόσο στην διαχείριση εξωτερικών χρηστών όσο και στην οικονομική συναλλαγή με χρήστες.

4.6.3 Ισοσκελισμός του προϋπολογισμού της βιβλιοθήκης

Οι δράσεις που περιλαμβάνονται στην ενότητα ερωτήσεων που ακολουθεί μπορούν να θεωρηθούν ως ένας έμμεσος τρόπος εξοικονόμησης πόρων χωρίς άμεσες περικοπές. Για τον λόγο αυτό αναφέρονται και οι περικοπές συνολικά σαν τακτική, ώστε να γίνει μια σύγκριση των προτιμήσεων μεταξύ των εναλλακτικών τρόπων που προτείνονται σε σχέση με τις άμεσες περικοπές. Η βασική ερώτηση είναι η Γ.3 **«Παρακαλώ να εκφράσετε τον βαθμό που κατά τη γνώμη σας μπορούν να συμβάλλουν οι παρακάτω δράσεις στην αντιμετώπιση της οικονομικής ύφεσης-Ισοσκελισμός του προϋπολογισμού της βιβλιοθήκης»** η οποία εξειδικεύεται σε τέσσερις υποερωτήσεις. Η πρώτη διερευνά την θέση των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών απέναντι στην προοπτική συμμετοχής σε συνεργατικά σχήματα, η δεύτερη την θέση τους σχετικά με την ανάθεση εργασιών σε τρίτα μέρη (outsourcing), η τρίτη την άποψη τους για την πολιτική των περικοπών και η τέταρτη το ενδεχόμενο προσανατολισμού σε πηγές ανοιχτής πρόσβασης. Όλες οι παραπάνω δράσεις έχουν πλούσια παρουσία στην βιβλιογραφία που σχετίζεται με την ύφεση και παρουσιάστηκε στο δεύτερο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας.

Απαντήσεις Βιβλιοθηκών	Διαφωνώ Απόλυτα	Διαφωνώ	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ Απόλυτα
Γ3.1. Συμμετοχή σε συνεργατικά σχήματα	0	0	0	13	11
Γ3.2 Outsourcing	3	9	8	4	1
Γ3.3 Περικοπές δαπανών	1	8	6	9	1
Γ3.4 Ανοιχτή πρόσβαση	0	0	2	7	16

Γράφημα και Πίνακας 4.16: Ισοσκελισμός του προϋπολογισμού

Η συμφωνία για συμμετοχή σε συνεργατικά σχήματα είναι καθολική (100%). Αν και ένα ίδρυμα δεν έχει συμπληρώσει αυτήν την ερώτηση, τα υπόλοιπα 24 μοιράζονται την κοινή πεποίθηση ότι η σύσταση κοινοπραξιών και η συμμετοχή σε συνεργατικά σχήματα μπορούν να έχουν πολλαπλό όφελος για τις βιβλιοθήκες. Ανάμεσα στα πολλά οφέλη που αποκομίζουν οι βιβλιοθήκες μέσω των συνεργατικών σχημάτων είναι ο επιμερισμός των δαπανών για απόκτηση πηγών πληροφόρησης και του κόστους εκτέλεσης βιβλιοθηκονομικών εργασιών, η μεγαλύτερη διαπραγματευτική ισχύ και η εφαρμογή κοινών πολιτικών που τις βοηθούν να αναπτύξουν και κοινές υπηρεσίες, όπως ο Διαδανεισμός (Anglada, 2007).

Η εμπειρία της Κοινοπραξίας των Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (Heal-Link) φαίνεται να έχει αποδώσει απτά αποτελέσματα ώστε τα συνεργατικά σχήματα να χαίρουν ολικής αποδοχής. Στην ερώτηση *A.15 «Συμμετοχή σε συνεργατικά δίκτυα βιβλιοθηκών»* οι εικοσιπέντε βιβλιοθήκες συμπλήρωσαν την συμμετοχή τους στο κοινοπρακτικό σχήμα της Heal-Link και 15 από αυτές στο νέο σχήμα συνεργατικής βιβλιογραφικής περιγραφής ILSAS.

Η ανάθεση εργασιών σε τρίτους (outsourcing) μπορεί να είναι άλλη μια επιλογή της διοίκησης ως μέτρο απάντησης στην οικονομική δυσπραγία. Το βασικό του πλεονέκτημα έγκειται στο γεγονός ότι εξοικονομούνται οι υλικοί και οι ανθρώπινοι πόροι εκτέλεσης ενός έργου (Romero 2011a) αλλά το οικονομικό κόστος παραμένει στην περίπτωση των βιβλιοθηκών, καθώς ο ανάδοχος θα πρέπει να πληρωθεί από την βιβλιοθήκη και όχι μέσω της εκμετάλλευση του έργου. Επιπλέον, παρά τις προδιαγραφές και τα χρονοδιαγράμματα σωστής εκτέλεσης που τίθενται στις συναπτόμενες συμβάσεις, ο ουσιαστικός έλεγχος της βιβλιοθήκης πάνω στο έργο υπάρχει κίνδυνος να χαθεί. Δεν είναι τυχαίο, συνεπώς, το γεγονός ότι η ανάθεση εργασιών σε τρίτους διχάζει τις βιβλιοθήκες με ένα 40% υπέρ και ένα 36% κατά, ενώ ένα 24% διατηρεί ουδέτερη στάση.

Ο προσανατολισμός σε πηγές ανοικτής πρόσβασης είναι αντικείμενο μιας ευρύτερης συζήτησης για το κόστος πρόσβασης στην επιστημονική γνώση (Hamad 2007). Η οικονομική ύφεση δίνει την ευκαιρία να επανεξεταστεί αυτό το μοντέλο πρόσβασης σε επιστημονικές δημοσιεύσεις σε μια προσπάθεια να αντισταθμιστεί το ανελαστικό και αρκετά υψηλό κόστους καθεστώ που επιβάλλουν οι μεγάλοι εκδοτικοί οίκοι/πάροχοι ηλεκτρονικών τεκμηρίων, χωρίς να υπάρξουν απώλειες σε πηγές πληροφόρησης. Τα ακαδημαϊκά αποθετήρια παρέχουν το υπόβαθρο για την ανάπτυξη υποδομών ανοικτής πρόσβασης ακόμα και εντός των ιδρυμάτων. Οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες φαίνεται να στηρίζουν σε ποσοστό 92% αυτήν την πολιτική.

Η βαθμολογία των ερωτήσεων αποτυπώνει αντίστοιχα τις τάσεις που αναλύθηκαν παραπάνω:

Γ 3.1. Συμμετοχή σε συνεργατικά σχήματα	4,45
Γ 3.2 Ανάθεση υπηρεσιών σε τρίτους (outsourcing)	2,64
Γ 3.3 Περικοπές δαπανών	3,04
Γ3.4 Προσανατολισμός στην ανοιχτή πρόσβαση	4,56

Η συμμετοχή σε συνεργατικά σχήματα και ο προσανατολισμός σε πηγές ανοιχτής πρόσβασης συγκεντρώνουν πολύ υψηλή βαθμολογία που τις καθιστά σαφώς προτιμητέες πολιτικές για την αντιμετώπιση της ύφεσης. Η άποψη για την ανάθεση εργασιών σε τρίτους δεν είναι θετική ενώ οι περικοπές αποτελούν μια μάλλον εξισορροπητική τακτική ανάμεσα στις παραπάνω τάσεις.

4.6.4 Πρακτικές της διοίκησης

Η διαχείριση της ύφεσης από την διοίκηση των οργανισμών πληροφόρησης είναι μια κρίσιμη παράμετρος για την πορεία τους μέσα στο δυσμενές οικονομικό κλίμα. Είναι σημαντικό η

διοίκηση να ακολουθήσει μια οργανωμένη στρατηγική αντίδρασης στο φαινόμενο και να γνωρίζει τα διαθέσιμα εργαλεία που θα την βοηθήσουν να χαράξει την πολιτική της. (Foster 2009) Η ερώτηση Γ.4 «*Παρακαλώ να εκφράσετε τον βαθμό που κατά τη γνώμη σας μπορούν να συμβάλλουν οι παρακάτω δράσεις στην αντιμετώπιση της οικονομικής ύφεσης-Πρακτικές της διοίκησης*» παραθέτει μια σειρά δράσεων, που αντλήθηκαν από τις αντίστοιχες έρευνες του εξωτερικού, και μπορούν να βοηθήσουν την διοίκηση, μεμονωμένα ή σε συνδυασμό, ώστε να θέσει υπό έλεγχο την κατάσταση.

Οι δράσεις που αναφέρονται είναι οι κάτωθι:

- ▲ καλύτερη διαχείριση των δαπανών, ώστε να διατηρηθεί μια ισορροπία στην συνολική λειτουργία του οργανισμού και να αποφευχθούν άστοχες ενέργειες
- ▲ διοίκηση με άξονα την ποιότητα και την μέτρηση της αποτελεσματικότητας, ώστε να αναδειχθούν οι τομείς που υστερούν και να χαρτογραφηθεί η πραγματική εικόνα της βιβλιοθήκης
- ▲ η προβολή της αξίας της βιβλιοθήκης με στόχο να κατοχυρωθεί στις συνειδήσεις των ακαδημαϊκών αλλά και των ευρύτερων κοινοτήτων, ο ρόλος και η σημασία των βιβλιοθηκών, να αναδειχθεί η αναγκαιότητα τους στο χώρο της γνώσης και να επιτευχθεί η έμπρακτη υποστήριξη στην προσπάθεια αντιμετώπισης των επιπτώσεων της ύφεσης
- ▲ διαπραγματευτική ικανότητα με τους παρόχους ή προμηθευτές πηγών πληροφόρησης, ώστε να επιτευχθούν συμφερότερες συμφωνίες χωρίς να υποβαθμιστούν οι συλλογές

Απαντήσεις Βιβλιοθηκών	Διαφωνώ Απόλυτα	Διαφωνώ	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ Απόλυτα
Γ4.1 Καλύτερη διαχείριση δαπανών	0	0	6	9	10

Γ4.2 Διοίκηση ποιότητας με μέτρηση αποτελεσματικότητας	0	0	2	14	9
Γ.4.3 Προβολή της αξίας της βιβλιοθήκης	0	0	1	11	13
Γ4.4 Διαπραγματευτική ικανότητα με παρόχους/προμηθευτές	0	0	3	12	10

Γράφημα και Πίνακας 4.17: Πρακτικές της διοίκησης

Είναι χαρακτηριστικό ότι σε αυτήν την ομάδα ερωτήσεων δεν εκφράζεται καθόλου ποσοστό διαφωνίας. Αφαιρώντας τα μικρά ποσοστά των βιβλιοθηκών που δεν πήραν θέση, απαντώντας «ουδέτερο», προβάλλει μια ευρεία συμφωνία για την θετική συμβολή των δράσεων αυτών στην αντιμετώπιση της ύφεσης.

Αναλύοντας τα παραπάνω αποτελέσματα με την εφαρμογή των συντελεστών βαρύτητας προκύπτει η ακόλουθη βαθμολογία:

Γ4.1. Καλύτερη διαχείριση δαπανών	4,16
Γ4.2 Διοίκηση ποιότητας με μέτρηση αποτελεσματικότητας	4,28
Γ.4.3 Προβολή της αξίας της βιβλιοθήκης	4,48
Γ4.4 Διαπραγματευτική ικανότητα με παρόχους/προμηθευτές	4,28

Η βαθμολογία για όλες τις δράσεις είναι εξαιρετικά υψηλή, αντανακλώντας τα υψηλά ποσοστά συμφωνίας, αλλά φαίνεται ότι η προβολή της αξίας της ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης είναι το μεγάλο στοίχημα που πρέπει να κερδίσουν οι διοικήσεις για να υψώσουν ένα ισχυρό μέτωπο άμυνας στην οικονομική ύφεση.

Οι ερωτήσεις του πρώτου μέρους του ερωτηματολογίου *A.8 «Εφαρμογή συστήματος διασφάλισης ποιότητας», A11. «Πολιτική εξωστρέφειας της βιβλιοθήκης», A.12 «Συμμετοχή/οργάνωση δραστηριοτήτων που γνωστοποιούν την ύπαρξη και το έργο της βιβλιοθήκης» και A.14 «Συμμετοχή σε εφαρμογές του Web 2.0 (κοινωνικά δίκτυα, ιστολόγια κ.α.)* συμβάλλουν στο να ανιχνευθεί αν οι βιβλιοθήκες εφαρμόζουν πολιτικές που να συνδέονται με τις παραπάνω διοικητικές κατευθύνσεις.

Στην ερώτηση *A.8 «Εφαρμογή συστήματος διασφάλισης ποιότητας»* μόνο έξι βιβλιοθήκες δηλώνουν ότι εφαρμόζουν κάποιο σύστημα διασφάλισης ποιότητας ενώ δέκα (10) ότι δεν υπάρχει πιστοποίηση. Στην ερώτηση *A11. «Πολιτική εξωστρέφειας της βιβλιοθήκης»* μόνο

μια βιβλιοθήκη δήλωσε ότι έχει υπεύθυνο ή τμήμα δημοσίων σχέσεων ενώ άλλη μία ανέθεσε σε εξωτερική εταιρία την έκθεση ανάλυσης αγοράς (marketing).

Ωστόσο, αρκετές ήταν οι βιβλιοθήκες που προβάλλουν την δραστηριότητά τους με εναλλακτικούς τρόπους, όπως φαίνεται από την ερώτηση **A.12 «Συμμετοχή/οργάνωση δραστηριοτήτων που γνωστοποιούν την ύπαρξη και το έργο της βιβλιοθήκης»:**

- Έκδοση ενημερωτικού φυλλαδίου (11 απαντήσεις)
- Ανάρτηση αφισών (16 απαντήσεις)
- Διαφημιστικά πλαίσια σε ιστοσελίδες (1 απάντηση)
- Διαφήμιση σε έντυπα μέσα (2 απαντήσεις) ή ραδιοτηλεοπτικά (2 απαντήσεις)
- Οργάνωση εκδηλώσεων (18 απαντήσεις)
- Περιήγηση γνωριμίας στην βιβλιοθήκη (24 απαντήσεις)

Τέλος, η συμμετοχή στις τεχνολογίες του Web 2.0 (κοινωνικά δίκτυα, ιστολόγια κ.λπ.) φαίνεται να είναι ένα ανερχόμενο μέσο προβολής και επικοινωνίας με τις κοινότητες καθώς επτά (7) βιβλιοθήκες έχουν ήδη προφίλ σε αυτό το περιβάλλον.

4.5.5 Προσανατολισμός δράσεων

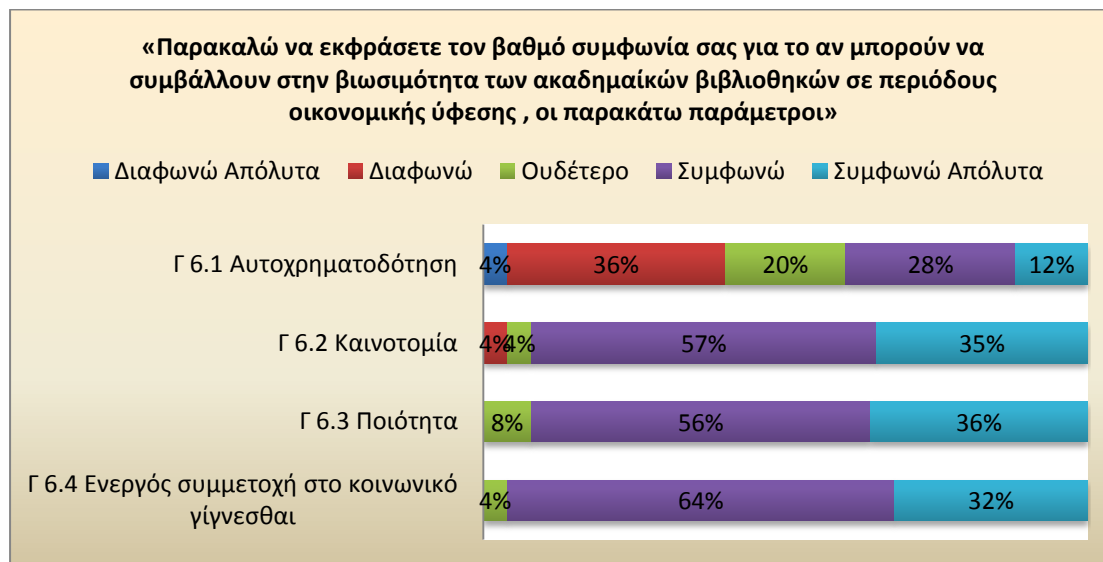
Η ενότητα αυτή είναι η τελευταία για το σκέλος των προτάσεων αντιμετώπισης της ύφεσης. Αντιστοιχεί σε μια συνολικότερη πρόταση αντιμετώπισης της ύφεσης, η οποία περιλαμβάνει τέσσερις βασικούς άξονες που συνθέτουν ένα μοντέλο ανάπτυξης των βιβλιοθηκών το οποίο θα μπορούσε να έχει εφαρμογή και στον χώρο των ελληνικών ακαδημαϊκών (Kostagiolas, et.al. 2011). Ο όρος ανάπτυξη, ίσως πρέπει να αντικατασταθεί με τον όρο επιβίωση, για να αποδώσει το πραγματικό ζητούμενο που προβάλλει η τρέχουσα οικονομική συγκυρία, ωστόσο στο μεταβαλλόμενο περιβάλλον της πληροφόρησης ο όρος ανάπτυξη φαίνεται να είναι προϋπόθεση για την επιβίωση.

Οι άξονες στους οποίους στηρίζεται το μοντέλο είναι:

- ✓ αυτοχρηματοδότηση
- ✓ η καινοτομία
- ✓ η ποιότητα
- ✓ και η ενεργός συμμετοχή στο κοινωνικό γίγνεσθαι.

Οι δράσεις που περιγράφηκαν στις προηγούμενες ενότητες της έρευνας μπορούν να ενταχθούν πάνω σε έναν ή και περισσότερους από αυτούς τους άξονες, ώστε να συναποτελέσουν μια ενιαία στρατηγική αντιμετώπισης της ύφεσης. Θεωρήθηκε, ως εκ τούτου σκόπιμο να διερευνηθεί ο βαθμός στον οποίο οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες είναι

πρόθυμες να προσανατολίσουν την δράση σε κάθε έναν από αυτούς. Η ερώτηση Γ.6 «*Παρακαλώ να εκφράσετε τον βαθμό συμφωνία σας για το αν μπορούν να συμβάλλουν στην βιωσιμότητα των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών σε περιόδους οικονομικής ύφεσης οι παρακάτω παράμετροι*» είχε ακριβώς αυτό το στόχο.

Απαντήσεις Βιβλιοθηκών	Διαφωνώ Απόλυτα	Διαφωνώ	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ Απόλυτα
Γ 6.1 Αυτοχρηματοδότηση	1	9	5	7	3
Γ 6.2 Καινοτομία ²⁵	0	1	1	13	8
Γ 6.3 Ποιότητα	0	0	2	14	9
Γ 6.4 Ενεργός συμμετοχή στο κοινωνικό γίνεσθαι	0	0	1	16	8

Γράφημα και Πίνακας 4.18: Προσανατολισμός δράσεων

Με εξαίρεση την αυτοχρηματοδότηση όπου οι απαντήσεις είναι μοιρασμένες, οι υπόλοιποι άξονες συγκεντρώνουν πολύ μεγάλα ποσοστά συμφωνίας, άνω του 90% . Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες φαίνεται να αναγνωρίζουν τα πλεονεκτήματα από την ανάπτυξη με άξονα την ποιότητα, το άνοιγμα στην κοινωνία και την καταπολέμηση του αυτοπεριορισμού στο κλειστό περιβάλλον των ιδρυμάτων και την επένδυση στην καινοτομία. Ταυτόχρονα, είναι επιφυλακτικές απέναντι στην αναζήτηση τρόπων χρηματοδότησης εκτός του πλαισίου της ανώτατης εκπαίδευσης. Η προοπτική της αυτοχρηματοδότησης προϋποθέτει εφαρμογή πολιτικών και ένα επίπεδο συναλλαγής με την αγορά που πιθανώς να μην αισθάνονται έτοιμες ή ακόμα και να μην θέλουν να υιοθετήσουν. Ο φόβος της υποβάθμισης του θεσμικού τους ρόλου και η αποδυνάμωση του δημόσιου χαρακτήρα της επένδυσης προς αυτές, είναι παράγοντες που τις ωθούν να αντιμετωπίζουν με σκεπτικισμό ένα τέτοιο ενδεχόμενο.

²⁵ Την ερώτηση για την καινοτομία απάντησαν 23 βιβλιοθήκες

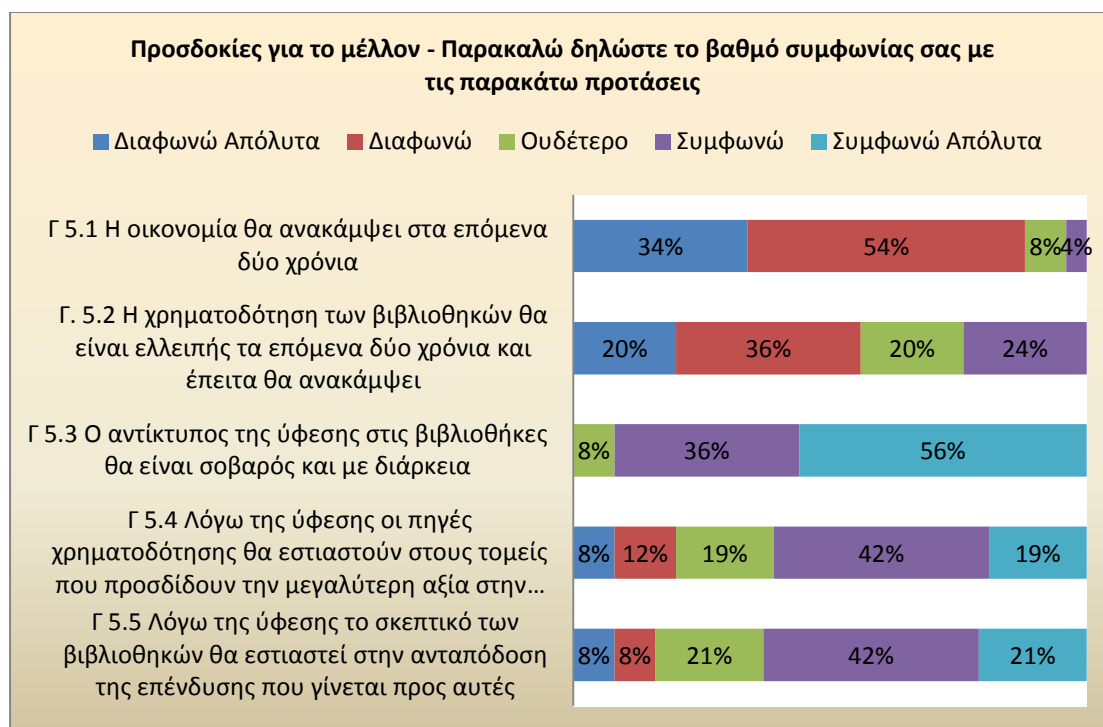
Το ίδιο συμπέρασμα μπορεί να εξαχθεί και από την βαθμολογία των παραπάνω παραμέτρων με την χρήση των συντελεστών, όπου η αυτοχρηματοδότηση κερδίζει οριακά μια θέση στις προτάσεις που συγκεντρώνουν την συμφωνία των βιβλιοθηκών :

Γ 6.1. Αυτοχρηματοδότηση	3,08
Γ2.2 Καινοτομία	4,21
Γ.6.3 Ποιότητα	4,28
Γ6.4 Ενεργός συμμετοχή στο κοινωνικό γίγνεσθαι	4,28

4.6.6 Προσδοκίες για το μέλλον

Η τελευταία ομάδα ερωτήσεων, που θα παρουσιαστεί, έχει τον τίτλο Γ.5 «*Προσδοκίες για το μέλλον*». Αναφέρεται στο πως εκτιμούν οι υπεύθυνοι των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών, ότι θα εξελιχθούν τα πράγματα στην οικονομία στο προσεχές διάστημα και τι επίπτωση θα έχει αυτό στις βιβλιοθήκες. Οι προσδοκίες των βιβλιοθηκών διαμορφώνουν το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα κινηθεί το σκεπτικό των ενεργειών τους για την αντιμετώπιση της ύφεσης.

Οι απαντήσεις που αναπαριστώνται στο επόμενο γράφημα (4.19) δείχνουν ότι σε ποσοστό 86% οι βιβλιοθήκες δεν περιμένουν ανάκαμψη της οικονομίας σε ορίζοντα διετίας, και αντίστοιχα το 56% δεν προσβλέπει σε βελτίωση στην χρηματοδότηση τους στο ίδιο χρονικό διάστημα. Συντριπτικά είναι και τα ποσοστά που πιστεύουν ότι η ύφεση θα επιφέρει σοβαρό πλήγμα στις βιβλιοθήκες, καθώς φτάνουν το 92%.

Απαντήσεις Βιβλιοθηκών	Διαφωνώ Απόλυτα	Διαφωνώ	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ Απόλυτα
Γ 5.1	8	13	2	1	0
Γ 5.2	5	9	5	6	0
Γ 5.3	0	0	2	9	14
Γ 5.4	2	3	5	11	4
Γ 5.5	2	2	5	10	5

Γράφημα και Πίνακας 4.19: Προσδοκίες για το μέλλον

Η διάχυτη αίσθηση ότι η ύφεση θα έχει μεγάλη διάρκεια και η δημόσια χρηματοδότηση δεν θα επανέλθει στα προ ύφεσης επίπεδα, καταδεικνύει ότι οι βιβλιοθήκες δεν αρκεί να κρατήσουν στάση αναμονής ώσπου να βελτιωθούν οι συνθήκες. Η επένδυση σε τομείς που δίνουν αξία στην βιβλιοθήκη υποστηρίζεται από το 61% των συμμετεχόντων στην έρευνα ενώ η φιλοσοφία της ανταπόδοσης της επένδυσης στην βιβλιοθήκη φαίνεται να είναι η κυρίαρχη τάση για το 63%.

Η εικόνα ολοκληρώνεται από την βαθμολογία των ερωτήσεων. Η χαμηλή βαθμολογία σημαίνει την έκφραση διαφωνίας με την δήλωση ενώ η υψηλή την έκφραση συμφωνίας.

Γ 5.1. Η οικονομία θα ανακάμψει μέσα στα επόμενα δύο χρόνια 1,83

Γ 5.2 Η χρηματοδότηση των βιβλιοθηκών θα είναι ελλιπής στα επόμενα δύο χρόνια και μετά θα ανακάμψει 2,48

Γ 5.3 Ο αντίκτυπος στις βιβλιοθήκες θα είναι σοβαρός και με διάρκεια	4,48
Γ 5.4 Εστίαση στους τομείς που προσδίδουν αξία	3,48
Γ 5.5 Ανταπόδοση της επένδυσης	3,58

4.6.7 Συμπεράσματα για τις δράσεις αντιμετώπισης της οικονομικής ύφεσης

Στον παρακάτω πίνακα φαίνεται η βαθμολογία που συγκέντρωσε κάθε ερώτηση με βάση την κλίμακα Likert.

Βαθμολογία ερωτήσεων «Τρόποι αντιμετώπισης της οικονομικής ύφεσης»	
Γ 1.1 Λειτουργικά έξοδα	3,04
Γ 1.2 Δαπάνες για προσκτήσεις	2,48
Γ 1.3 Δαπάνες για εξοπλισμό	2,52
Γ 2.1 Χρέωση σε χρήστες	2,25
Γ 2.2 Χρέωση σε τρίτους	3
Γ 2.3 Συνδρομητικές υπηρεσίες	2,83
Γ 2.4 Πιέσεις στα Ιδρύματα	4,1
Γ 2.5 Αναζήτηση εξωτερικής χρηματοδότησης	4,2
Γ 3.1 Συμμετοχή σε συνεργατικά σχήματα	4,45
Γ 3.2 Ανάθεση υπηρεσιών σε τρίτους (outsourcing)	2,64
Γ 3.3 Περικοπές δαπανών	3,04
Γ 3.4 Προσανατολισμός στην ανοιχτή πρόσβαση	4,56
Γ 4.1 Καλύτερη διαχείριση δαπανών	4,16
Γ 4.2 Διοίκηση ποιότητας με μέτρηση αποτελεσματικότητας	4,28
Γ 4.3 Προβολή της αξίας της βιβλιοθήκης	4,48
Γ 4.4 Διαπραγματευτική ικανότητα με παρόχους/προμηθευτές	4,28
Γ 5.1 Η οικονομία θα ανακάμψει μέσα στα επόμενα δύο χρόνια	1,83
Γ 5.2 Η χρηματοδότηση των βιβλιοθηκών θα είναι ελλιπής στα επόμενα δύο χρόνια και μετά θα ανακάμψει	2,48
5.3 Ο αντίκτυπος στις βιβλιοθήκες θα είναι σοβαρός και με διάρκεια	4,48
Γ 5.4 Εστίαση στους τομείς που προσδίδουν αξία	3,48
Γ 5.5 Ανταπόδοση της επένδυσης	3,58
Γ 6.1. Αυτοχρηματοδότηση	3,08
Γ 2.2 Καινοτομία	3,88
Γ 6.3 Ποιότητα	4,21
Γ 6.4 Ενεργός συμμετοχή στο κοινωνικό γίγνεσθαι	4,28
Γ 6.1. Αυτοχρηματοδότηση	4,28

Πίνακας 4.20: Βαθμολογία «Τρόποι αντιμετώπισης της οικονομικής ύφεσης»

Η εκτίμηση ότι ο αντίκτυπος της ύφεσης θα είναι σοβαρός και με διάρκεια και ότι η χρηματοδότηση των βιβλιοθηκών δεν να ανακάμψει στο προσεχές μέλλον είναι

χαρακτηριστική της ψυχολογίας που έχει διαμορφωθεί το τελευταίο διάστημα στο χώρο των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών. Η ψυχολογία αυτή οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι χρηματοδοτικές λύσεις που θα αναζητηθούν δεν θα πρέπει να έχουν προσωρινό ή βραχυπρόθεσμο χαρακτήρα. Το οικονομικό μοντέλο λειτουργίας των βιβλιοθηκών θα επανεξεταστεί ώστε να προσδιοριστούν οι προσανατολισμοί των δράσεων.

Οι περικοπές δαπανών στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες είναι ένα αναπόφευκτο μέτρο καθώς εφαρμόζεται πρωταρχικά ως πολιτική της Πολιτείας και επηρεάζει όλη την δημόσια εκπαίδευση. Οι βιβλιοθήκες ιεραρχώντας τις προτεραιότητες τους μπορούν να επιλέξουν πως θα τις διαχειριστούν. Από τις απαντήσεις τους προκύπτει ότι τα λειτουργικά έξοδα είναι ο πρώτος τομέας που θα εφαρμοστούν περικοπές, ακολουθεί ο εξοπλισμός και τελευταίες οι προσκτήσεις. Οι πηγές πληροφόρησης γίνεται προσπάθεια να προστατευθούν -κατά το δυνατόν- καθώς αποτελούν τον θεμέλιο λίθο στην σχέση χρηστών-βιβλιοθήκης.

Στην προσπάθεια εξεύρεσης πρόσθετων πόρων, οι βιβλιοθήκες επιμένουν αφενός στην υποχρέωση της Πολιτείας να υποστηρίξει την δημόσια εκπαίδευση αλλά αφετέρου είναι διατεθειμένες να στραφούν και σε αναζήτηση εξωτερικής χρηματοδότησης. Απορριπτές μπορούν να θεωρηθούν οι χρεώσεις στους χρήστες και οι συνδρομητικές υπηρεσίες, ενώ φαίνεται να υπάρχει ένα περιθώριο εξέτασης της εφαρμογής πολιτικής χρεώσεων σε τρίτους.

Αρνητική είναι και η στάση των βιβλιοθηκών στην προοπτική ανάθεσης εργασιών σε τρίτους (outsourcing). Αντίθετα, ο προσανατολισμός σε συνεργατικά σχήματα και σε πηγές ανοικτής πρόσβασης χαίρουν μεγάλης αποδοχής. Τα συνεργατικά σχήματα ενσωματώνουν τα οφέλη της συλλογικής προσπάθειας διεξόδου από την ύφεση και ισχυροποιούν την θέση των βιβλιοθηκών στο διεθνές περιβάλλον της επιστημονικής πληροφόρησης. Οι πηγές ανοικτής πρόσβασης επιτρέπουν την απεξάρτηση των βιβλιοθηκών από τα εκδοτικά συμφέροντα που κυριαρχούν στο χώρο των επιστημονικών δημοσιεύσεων. Δεδομένου ότι το μεγαλύτερο ποσοστό επιστημονικής έρευνας διεξάγεται μέσα στα πανεπιστήμια τα ακαδημαϊκά αποθετήρια γκρίζα βιβλιογραφίας παρέχουν ένα ισχυρό όπλο στην κατεύθυνση της ανοικτής πρόσβασης.

Ευρεία συμφωνία των βιβλιοθηκών εκφράζεται και στον προσανατολισμό της διοίκησης στην ανάδειξη της αξίας της βιβλιοθήκης, στην διοίκηση με άξονα την ποιότητα, στην διαπραγματευτική προσπάθεια με τους παρόχους των πηγών πληροφόρησης και την καλύτερη διαχείριση των δαπανών. Η οικονομική ύφεση φαίνεται να επιτάσσει την

υιοθέτηση ενός νέου διοικητικού πλαισίου με εξωστρεφή χαρακτηριστικά και στρατηγικές αποτίμησης του παραγόμενου αποτελέσματος.

Η ποιότητα και η εξωστρέφεια με την έννοια της ενεργού συμμετοχής στο κοινωνικό γίνεσθαι γίνονται σε αντίστοιχα μεγάλο βαθμό αποδεκτές και ως άξονες ενός συνολικότερου μοντέλου αντιμετώπισης. Η ίδια γνώμη, σε λίγο μικρότερη ένταση, εκφράζεται και για την καινοτομία. Ωστόσο, ο τέταρτος άξονας, η αυτοχρηματοδότηση, αν και δεν απορρίπτεται, δεν καταφέρνει να συγκεντρώσει ισοδύναμη αποδοχή. Το θέμα τίθεται στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μάλλον σαν δίλημμα καθώς ο προσανατολισμός στην αυτοχρηματοδότηση αποδυναμώνει την πίεση προς την πολιτεία για οικονομικά κονδύλια ανάλογα των πραγματικών αναγκών λειτουργίας τους.

Κεφάλαιο 5ο: Η αυτοχρηματοδότηση και η καινοτομία ως άξονες επιβίωσης και ανάπτυξης των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών σε περίοδο ύφεσης

5.1 Εισαγωγή

Η προσπάθεια συμβολής στην έρευνα για τις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες σε περίοδο ύφεσης ολοκληρώνεται με την διερεύνηση της φιλοσοφίας και του πλαισίου ανάπτυξης πολιτικών αυτοχρηματοδότησης και καινοτομίας ως άξονες επιβίωσης των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών.

Για την καλύτερη κατανόηση αυτού του πλαισίου θα προηγηθεί μια σύντομη αναφορά στο μεταβαλλόμενο περιβάλλον της πληροφόρησης, όπως διαμορφώνεται υπό το πρίσμα της «οικονομίας της γνώσης» και του ρόλου που καλούνται να αναλάβουν οι βιβλιοθήκες μέσα σε αυτό.

5.2 Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες στο μεταβαλλόμενο περιβάλλον της πληροφόρησης και της οικονομίας της γνώσης

Οι σύγχρονες τεχνολογίες της πληροφόρησης συνδέονται άμεσα με το περιβάλλον του διαδικτύου και την ανάπτυξη των εφαρμογών της πληροφορικής. Πρόκειται για ένα περιβάλλον που σήμερα βρίσκεται σε διαρκή ανάπτυξη και το οποίο η επιστημονική πρόοδος εμπλουτίζει συνεχώς με νέες δυνατότητες. Με αφετηρία τις πρώτες προσπάθειες για συστήματα αυτοματοποίησης βιβλιοθηκών της δεκαετίας του 1960 (Μπώκος 2002 Rubin, 2004) οι βιβλιοθήκες σήμερα έχουν διανύσει μια τεράστια απόσταση τεχνολογικής ανάπτυξης που τις έχει καταστήσει αυτόνομους πυρήνες πληροφόρησης σε ένα διεθνοποιημένο περιβάλλον.

Ενσωματώνοντας τις δυνατότητες του διαδικτύου, όπως αυτό καθίσταται προσβάσιμο μέσω του Παγκόσμιου Ιστού, και αναβαθμίζοντας τις τεχνολογικές τους υποδομές οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες του 21^{ου} αιώνα έχουν κατακτήσει μια ηγετική θέση στο πλέγμα της διεθνούς επιστημονικής πληροφόρησης. Οι βιβλιοθήκες των ανά τον κόσμο ανώτατων εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων δεν αποτελούν πλέον παθητικούς δέκτες συσσώρευσης πληροφοριακών τεκμηρίων, είτε σε φυσική είτε σε ψηφιακή μορφή, αλλά διαδραματίζουν ενεργό ρόλο συμμετέχοντας στις διαδικασίες παραγωγής, διάθεσης και προώθησης του πνευματικού κεφαλαίου που κατέχουν.

Η ακαδημαϊκή κοινότητα αποτελεί ένα χώρο ζυμώσεων δεκτικό σε νέες ιδέες και τεχνολογικές εφαρμογές και σε πολλές περιπτώσεις δημιουργό τους. Αξιοποιώντας το

προνόμιο να ανήκουν σε περιβάλλον που βρίσκεται στην πρωτοπορία των επιστημονικών εξελίξεων, μετατρέπονται, ταυτόχρονα, και οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες σε φορείς αυτών των αλλαγών.(Brothy 2000)

Παρά τους φόβους ότι οι τεχνολογίες του διαδικτύου και η ραγδαία αύξηση των ψηφιακών τεκμηρίων θα ενίσχυαν την δυνατότητα των χρηστών να αναζητούν μόνοι τους την πληροφορία που τους ενδιαφέρει υποβαθμίζοντας τον ρόλο της βιβλιοθήκης, (Brothy 2000, Rubin 2004) το σενάριο αυτό δεν έχει μέχρι στιγμής επαληθευτεί. Η παροχή σύγχρονων εργαλείων αναζήτησης και ανάκτησης της πληροφορίας σε δικτυακό περιβάλλον, η εκπλήρωση υψηλών πληροφοριακών απαιτήσεων των χρηστών με την δυνατότητα πρόσβασης σε έναν τεράστιο όγκο επιστημονικής αρθρογραφίας, η τοποθέτηση του χρήστη και των πληροφοριακών του αναγκών στο κέντρο της λειτουργίας της υπηρεσίας και η διαρκής προσαρμογή σε νέες τάσεις και ανάγκες που προκύπτουν από τις ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις, καθιστούν τις βιβλιοθήκες διαχρονικά απαραίτητες. (Basefsky 1999, Brothy, 2000, Rubin, 2004) Η παγκοσμιοποιημένη σήμερα επιστημονική κοινότητα βασίζεται σε αυτές για να επιτελέσει με επιτυχία το έργο της, τόσο το διδακτικό όσο και το ερευνητικό.

Βασικοί άξονες ανάπτυξης σε αυτό το νέο περιβάλλον είναι η μετάβαση από την πρόσβαση σε τεκμήρια στην πρόσβαση στην πληροφορία με την υλοποίηση της αντίληψης του ενιαίου χώρου πληροφόρησης (Μπώκος 1999) και ο προσανατολισμός από την διαχείριση συλλογών στην διαχείριση γνώσης (Knowledge management). (Μπώκος 2002, Βασιλακάκη και Χαλεπλιόγλου 2007) Η αντίληψη του ενιαίου χώρου πληροφόρησης έχει ως αφετηρία το γεγονός ότι το μεγαλύτερο μέρος της υπάρχουσας πνευματικής παραγωγής είναι προσβάσιμο μέσω του διαδικτύου. Τα φυσικά όρια των βιβλιοθηκών έχουν κατ'ουσίαν καταργηθεί, ο όρος «βιβλιοθήκη χωρίς τοίχους» είναι σήμερα πραγματικότητα (Basefsky 1999) Ο χρήστης δεν ενδιαφέρεται για το που ή σε ποιά μορφή βρίσκεται η πληροφορία που αναζητά αλλά πως θα καταστεί εφικτό να έχει πρόσβαση σε αυτήν (Μπώκος, 1999). Υπό αυτό το πρίσμα οι βιβλιοθήκες καλούνται, αναπτύσσοντας εργαλεία και διαδικτυακές υποδομές, να συνεισφέρουν το μερίδιό τους στην οικοδόμηση του ενιαίου χώρου πληροφόρησης ανταποκρινόμενες στις σύγχρονες ανάγκες.

Σαν άμεση συνέπεια της παγκόσμιας δικτύωσης προκύπτει το πρόβλημα της διαχείρισης ενός τεράστιου όγκου πληροφορίας, διάσπαρτης σε φυσικά ή ψηφιακά τεκμήρια, που δεν ανήκουν όλα στον άμεσο έλεγχο κάθε βιβλιοθήκης. Για τον λόγο αυτό το ζήτημα της διαχείρισης των συλλογών μεταμορφώνεται σε ζήτημα διαχείρισης γνώσης για την ικανοποίηση εξατομικευμένων πληροφοριακών αναγκών. (Μπώκος 2002, Βασιλακάκη και Χαλεπλιόγλου 2007) Ο ρόλος της βιβλιοθήκης σε «μεσάζων» ανάμεσα σε όσους ζητούν έγκυρη

επιστημονική πληροφόρηση και στη χαώδη διαδικτυακή δεξαμενή μέσα στην οποία αυτή βρίσκεται απαιτεί μια ολοκληρωτικά διαφορετική προσέγγιση από την παραδοσιακή εικόνα ενός χώρου γεμάτου ράφια με βιβλία.

Ωστόσο, οι ανατροπές που έφερε στον χώρο της πληροφόρησης η τεχνολογική ανάπτυξη δεν συνιστούν τετελεσμένα γεγονότα στα οποία οι βιβλιοθήκες αρκεί να προσαρμοστούν για να επιτελέσουν σωστά το ρόλο τους στη σύγχρονη εποχή (Βασιλακάκη και Χαλεπλιόγλου 2007). Οι εξελίξεις είναι διαρκείς και συνεπάγονται μια ενδογενή και αναπόφευκτη ρευστότητα. Νέα δεδομένα προκύπτουν διαρκώς με χαρακτηριστικότερη την ανάπτυξη των κοινωνικών δικτύων μέσα στην τελευταία τριετία.

Η μεγαλύτερη πρόκληση για τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες είναι να μπορέσουν να ανταποκριθούν σε ένα περιβάλλον συνεχώς μεταβαλλόμενο, χωρίς να χάνουν τον προσανατολισμό τους από την θεμελιώδη αποστολή τους, την υποστήριξη της έρευνας και της εκπαιδευτικής διαδικασίας στα Ιδρύματα και να αξιοποιούν στο μέγιστο τις νέες δυνατότητες που παρουσιάζονται.

Με βάση τα παραπάνω ο ρόλος των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών στο σύγχρονο περιβάλλον παρουσιάζεται σαφώς ενισχυμένος και μπορεί να συμπυκνωθεί στα ακόλουθα σημεία:

- Υποστήριξη εκπαιδευτικής διαδικασίας στο ίδρυμα
- Υποστήριξη, προβολή και προώθηση ερευνητικής διαδικασίας
- Υποστήριξη λειτουργίας ιδρύματος
- Παροχή περιβάλλοντος και υλικού πληροφόρησης για την ευρύτερη κοινότητα
- Προσπάθεια και συνεργασία με στόχο την συνεχή αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και υποδομών πληροφόρησης
- Ενεργή συμμετοχή στην παραγωγή νέας γνώσης
- Ενημέρωση-Ψυχαγωγία

Ωστόσο, η νέα διάσταση που παίρνει το τοπίο της πληροφόρησης τοπίο ως συνέπεια της ραγδαίας τεχνολογικής εξέλιξης, έχει και μια σημαντική οικονομική παράμετρο που διαμορφώνει ένα νέο δυναμικό και ανταγωνιστικό πλαίσιο. (Amidon 1998). Το πνευματικό κεφάλαιο που διαχειρίζονται οι οργανισμοί πληροφόρησης έχει ένα σαφές οικονομικό αντίκρισμα καθώς συμβάλλει την παγκόσμια οικονομική και τεχνολογική ανάπτυξη και αποτελεί την βασική πρώτη ύλη σε αυτό που ονομάζεται «οικονομία της γνώσης».

Η «οικονομία της γνώσης είναι μια και καινούργια έννοια, που απέκτησε δημοτικότητα το δεύτερο μισό του 21^{ου} αιώνα, αλλά έχει καθορίσει σε μεγάλο βαθμό την οικονομική και διοικητική σκέψη τα τελευταία χρόνια. Η έννοια αναφέρεται είτε στην παραγωγή γνώσης ως κινητήριο μοχλό για την τεχνολογική και οικονομική ανάπτυξη ή στην ίδια την γνώση ως παραγόμενο προϊόν με οικονομικό αντίκρισμα. (Powell and Snellman 2004) Και στις δύο περιπτώσεις ο ρόλος της εκπαίδευσης και της έρευνας σε αυτήν την διαδικασία είναι καίριος, καθώς αποτελούν τους κατεξοχήν χώρους, παραγωγής γνώσης. Υπό αυτό το πρίσμα επιχειρείται η διασύνδεση της επιχειρηματικής δραστηριότητας με τα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά κέντρα ώστε να αξιοποιηθεί η παραγόμενη γνώση στο περιβάλλον της πραγματικής οικονομίας.

Παρότι είναι δύσκολο να κοστολογηθεί ή να μετρηθεί με όρους της συμβατικής οικονομίας, λόγω της άυλης φύσης του, η σωστή διαχείριση και η αύξηση του πνευματικού κεφαλαίου σε έναν οργανισμό, του προσδίδει προτιθέμενη αξία. Ο ανθρώπινος παράγοντας, ως φορέας του πνευματικού αυτού κεφαλαίου έχει επίσης ιδιαίτερη σημασία σε αυτό το σύστημα. Θεμελιώδης έννοια στην οικονομία της γνώσης, είναι το ανθρώπινο κεφάλαιο (human capital) το οποίο αποτελεί το σημαντικότερο μέρος της επένδυσης. (Powell and Snellman 2004)

Το ψηφιακό περιβάλλον έδωσε μια νέα δυναμική στο θεωρητικό μοντέλο της οικονομίας της γνώσης, καθώς αποτέλεσε το υπόβαθρο για να αναπτυχθεί όλη η δραστηριότητα αυτού του είδους. Το διαδίκτυο αποτελεί σήμερα τον κεντρικό χώρο διακίνησης και διαμοιρασμού της παραγόμενης γνώσης, όπου ισχυρή είναι και η παρουσία των οργανισμών πληροφόρησης. (Powell and Snellman 2004) Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, παραδοσιακά χώροι διαχείρισης πνευματικού κεφαλαίου, καλούνται να αξιοποιήσουν στο έπακρο το πλεονέκτημα που τους δίνει η μετάβαση στην «οικονομία της γνώσης».

Σε αυτό το περιβάλλον οι βιβλιοθήκες αποκτούν ένα σημαντικό επιχείρημα για την προσέλκυση κεφαλαίων πέρα από την δημόσια χρηματοδότηση αλλά και την ενίσχυση αυτής. Οι προσπάθειες αυτοχρηματοδότησης ενός μη κερδοσκοπικού οργανισμού δεν φαντάζουν ανεδαφικές. Το εμπόδιο της μη οικονομικής φύσης της ανταπόδοσης της επένδυσης προς τις βιβλιοθήκες μπορεί να υπερκεραστεί στο μοντέλο της «οικονομίας της γνώσης».

5.3 Αυτοχρηματοδότηση

5.3.1 Το γενικό πλαίσιο

Οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες βασίζονται για την λειτουργία τους σε κρατικά κονδύλια που αντλούν μέσω των ιδρυμάτων στα οποία ανήκουν (Garoufallou et. al. 2008). Σε αυτό το μοντέλο οι αποφάσεις για τον οικονομικά θέματα της βιβλιοθήκης τις παίρνει το ίδρυμα σύμφωνα με τις ανάγκες του, ενώ ο ρόλος της βιβλιοθήκης είναι κυρίως διαχειριστικός, ώστε να μην υπάρχουν παρεκκλίσεις από τον προϋπολογισμό. (Hayes and Brown 1994, Roberts 2003) Η πολιτική αυτή έχει ένα σαφές πλεονέκτημα, καθώς εξασφαλίζει την βιωσιμότητα αυτών των οργανισμών προστατεύοντας την δραστηριότητα τους από τους νόμους της αγοράς και διαφυλάσσει τον κοινωνικό τους ρόλο. (Roberts 2003). Η επένδυση της Πολιτείας στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες αντισταθμίζεται από την προσφορά τους στο κοινωνικό σύνολο, συνεπώς η βιβλιοθήκη οφείλει να αποδείξει ότι είναι άξια της επένδυσης που γίνεται προς αυτήν. Το σημαντικότερο κριτήριο αυτής της αξιολόγησης προκύπτει αφενός από την χρήση της και αφετέρου από την στήριξη που της παρέχουν οι κοινότητες των χρηστών (Roberts 2003).

Ταυτόχρονα όμως, το παραπάνω μοντέλο έχει και ένα σημαντικό μειονέκτημα, δημιουργεί μια μονομερή σχέση οικονομικής εξάρτησης και δεν επιτρέπει την ανάπτυξη έξω από το πλαίσιο που ορίζει ο χρηματοδότης. Σε περιόδους οικονομικής ευμάρειας το μειονέκτημα αυτό ίσως να μην γίνεται εύκολα αντιληπτό. Η χρηματοδότηση των βιβλιοθηκών μπορεί να υποστηριχθεί με άνεση και η συμμετοχή τους στο ευρύτερο αναπτυξιακό πρόγραμμα τους επιτρέπει να εξελίσσουν την δραστηριότητα τους. Σε εποχές, όμως, ύφεσης, όπως αυτή που διανύουμε, όπου οι περικοπές στην δημόσια χρηματοδότηση είναι πολύ υψηλές, η απόλυτη εξάρτηση από κρατικά κονδύλια είναι πιθανό να οδηγήσει στην υποβάθμιση της λειτουργίας των οργανισμών πληροφόρησης.

Το ερώτημα που τίθεται είναι αν και πως μπορούν οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες να αναζητήσουν αυτόνομα νέες πηγές χρηματοδότησης που θα τους επιτρέψουν να διατηρήσουν υψηλό το επίπεδο παροχής των υπηρεσιών τους και να εξασφαλίσουν την συνέχιση της λειτουργίας τους. Ωστόσο, η εξεύρεση νέων πόρων δεν είναι απλά ζήτημα απόφασης, απαιτεί οργανωμένο στρατηγικό σχέδιο και διοικητικές πρακτικές με τις οποίες το προσωπικό των βιβλιοθηκών δεν είναι, συνήθως, εξοικειωμένο (Atlas 1994, Martin 1998), και σε πολλές περιπτώσεις διάκειται αρνητικά σε τέτοιες μεθόδους (Breivik and Gibson, 1979). Σε τέτοιες περιπτώσεις είναι πολύ πιθανό, η διοίκηση της βιβλιοθήκης να καταφύγει στην συμβουλή ειδικών για να σχεδιάσει και να εφαρμόσει μια πολιτική αυτοχρηματοδότησης (Rooks 2009, ALA 2011) ενώ ένας συνολικότερος προσανατολισμός σε αυτήν την κατεύθυνση

προϋποθέτει τη δημιουργία τμήματος ανάπτυξης και δημοσίων σχέσεων με προσωπικό εντεταλμένο σε αυτήν την αποστολή (Atlas 1994, Okojie 2010, Reid 2010).

Η σημασία των δημοσίων σχέσεων στην εξεύρεση εναλλακτικών πηγών χρηματοδότησης είναι καθοριστική. (Reid 2010, DiMattia 2008, Leonhardt 2011). Οι υποψήφιοι χρηματοδότες θα πρέπει να γνωρίζουν την πορεία και την δραστηριότητα της βιβλιοθήκης και να αισθάνονται ότι μπορούν να εμπιστευτούν τα χρήματα τους ακόμα και όταν δεν περιμένουν κάποια άμεση ανταπόδοση από την επένδυση τους (Leonhardt 2011). Παράλληλα, θα πρέπει και η ίδια η βιβλιοθήκη να γνωρίζει σε ποιους μπορεί να απευθυνθεί την δεδομένη χρονική στιγμή. (DiMattia 2008, Reid 2010)

Η διεθνής εμπειρία των βιβλιοθηκών είναι πλούσια σε ιδέες και στρατηγικές αυτοχρηματοδότησης εντός και εκτός συνθηκών οικονομικής ύφεσης. Η American Library Association εξέδωσε το 2011 έναν οδηγό με τίτλο «**Frontline Fundraising Toolkit**» που μπορούν να συμβουλευτούν οι βιβλιοθήκες για να οργανώσουν την στρατηγική τους στην εξεύρεση πόρων. Στην εισαγωγή του εγχειριδίου επισημαίνονται οχτώ προϋποθέσεις κοινές για την εφαρμογή μιας τέτοιας πολιτικής στις οποίες αναφέρονται η συνεργασία με ειδικούς, η σύνδεση με την ευρύτερη κοινότητα στην οποία ανήκουν και η γνώση των αναγκών της, τον σαφή προσανατολισμό της προσπάθειας με στόχευση στους πιθανούς χρηματοδότες και ρεαλιστική εκτίμηση των αποτελεσμάτων ενώ παράλληλα προτρέπει τις βιβλιοθήκες να αντιμετωπίσουν με θετική διάθεση όλο το εγχείρημα.

5.3.2 Στρατηγικές αυτοχρηματοδότησης

Η εξεύρεση πρόσθετων πόρων είναι μια στρατηγική που θα βοηθήσει τις βιβλιοθήκες να ανταπεξέλθουν στην ύφεση.(Taylor 2010, Couillier and Stoffle 2011). Οι ιδέες για πηγές αυτοχρηματοδότησης των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών είναι πολλές και έχουν πολλές παραλλαγές ανάλογα με το πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται κάθε φορά. Η διεθνής εμπειρία των βιβλιοθηκών είναι πλούσια σε στρατηγικές αυτοχρηματοδότησης, οι οποίες μπορούν να συνοψιστούν στις ακόλουθες (Atlas 1994, Martin 2008, Boadi 2006, Okojie 2010, Couillier and Stoffle 2011):

- Συμμετοχή σε ερευνητικά και αναπτυξιακά προγράμματα που εκπονούνται στο Ίδρυμα
- Ανάπτυξη πολιτικής υπηρεσιών με χρέωση (fee based services)
- Αναζήτηση χορηγών (sponsors)
- Επιχορηγήσεις από ιδιωτικά ή δημόσια προγράμματα
- Επιδοτήσεις από ιδιωτικά ή δημόσια προγράμματα

- Βραβεία
- Δωρεές- Εράνους
- Δημιουργία ομάδων υποστήριξης (friend's groups)
- Πωλήσεις-Ηλεκτρονικό εμπόριο-Διαφημίσεις
- Λειτουργία χώρων αναψυχής όπως καφετέριες
- Παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών (π.χ. νομικών ή ιατρικών πληροφοριών)

Η συμμετοχή σε ερευνητικά προγράμματα του Ιδρύματος, ίσως είναι η πλέον εύκολα εφαρμόσιμη λύση καθώς μπορεί να γίνει σε συνάρτηση με τον παραδοσιακό ρόλο της βιβλιοθήκης ως πυρήνα της εκπαιδευτικής και ερευνητικής διαδικασίας. Η συνεργασία με το ίδρυμα ή άλλες λειτουργικές μονάδες του ιδρύματος (Pritchard 2009, Taylor 2010) για την υλοποίηση επιδοτούμενων προγραμμάτων μπορεί να εξασφαλίσει πρόσθετους πόρους χωρίς να χρειαστεί να εμπλακεί η βιβλιοθήκη σε εξωακαδημαϊκές δραστηριότητες. Ο έκτακτος χαρακτήρας αυτής της χρηματοδότησης, ωστόσο, δεν επιτρέπει μακροπρόθεσμο σχεδιασμό υπηρεσιών, μπορεί να ευνοήσει όμως την ανάπτυξη υπηρεσιών και εργαλείων που συνδέονται με την υποστήριξη της έρευνας και της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Η πολιτική εφαρμογής χρεώσεων ενέχει επιπλέον ζητήματα, πέρα από την οικονομική διάσταση. Η American Library Association στο κείμενο «*Economic barriers to information access*» (ALA, 1993) εκφράζει την αντίθεση της με την πολιτική χρεώσεων προς τους χρήστες καθώς αποτελεί φραγμό στην πρόσβαση στην γνώση. Με βάση τον Maurice Line (Line 1986), η βιβλιοθήκη δεν πρέπει να μεταφέρει το κόστος των υπηρεσιών της στους χρήστες της, καθώς αυτό αντίκειται στο δημόσιο χαρακτήρα της (Roberts 2003). Εξάιρεση, σύμφωνα πάντα με τον Line, σε αυτόν τον κανόνα μπορεί να αποτελέσει η κατηγορία των εξωτερικών χρηστών.

Η χρέωση υπηρεσιών σε τρίτους, που μπορούν να ενταχθούν στην κατηγορία του εξωτερικού χρήστη έχει εφαρμοστεί ευρέως σε βιβλιοθήκες του εξωτερικού και ως ένα μικρό βαθμό εφαρμόζεται και στις ελληνικές όπως για παράδειγμα με την παροχή φωτοαντιγράφων. Στον ορισμό που δίνει η Ward (Ward 2002) τις αναφέρει ως ιδιαίτερα τμήματα της βιβλιοθήκης με ειδικευμένο προσωπικό και εξοπλισμό για την παροχή πληροφόρησης και πηγών σε επαγγελματίες. Οι υπηρεσίες που μπορούν να ενταχθούν σε ένα τέτοιο πλαίσιο είναι αρκετές και ξεκινούν από τον δανεισμό και την χρήση της βιβλιοθήκης, εν γένει, και φτάνουν ως τον διαδανεισμό και την εξυπηρέτηση εξειδικευμένων ερευνητικών αναγκών (Ward 2002, Cloutier 2005). Ο χαρακτήρας τους δεν είναι αμιγώς κερδοσκοπικός και οι χρεώσεις που εφαρμόζονται έχουν υπολογιστεί ώστε να εξισορροπούν τις δαπάνες. Σε κάποιες περιπτώσεις,

ωστόσο, μπορεί να υπάρχει ένα περιθώριο κέρδους για την υποστήριξη των υπηρεσιών που απευθύνονται στους παραδοσιακούς χρήστες. (Ward 2002)

Ο σχεδιασμός των υπηρεσιών που αφορούν εξωτερικούς χρήστες συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με την κοινότητα στην οποία εντάσσεται η βιβλιοθήκη και τις πληροφοριακές ανάγκες της (Cloutier 2005). Ο στόχος είναι η προσέλκυση επαγγελματικών ή κοινωνικών ομάδων που θα αναπτύξουν μια σταθερή σχέση με την βιβλιοθήκη και οι οποίες έχουν ανάγκη πληροφορική υποστήριξη για την δραστηριότητά τους (Cloutier 2005). Για τον λόγο αυτό η προώθηση τους και ενημέρωση των κοινοτήτων έχουν καθοριστικό ρόλο στην επιτυχία του εγχειρήματος (Cloutier 2005). Με αυτό το σκεπτικό το μοντέλο μπορεί να επεκταθεί και στην ανάπτυξη συνδρομητικών υπηρεσιών, όπου η χρήση της βιβλιοθήκης επιτρέπεται για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα κατόπιν καταβολής του ποσού της συνδρομής (Cloutier 2005) η στην ανάπτυξη τμήματος συμβουλευτικής πληροφόρησης για επαγγελματίες (Okojie 2010).

Η κοστολόγηση αυτών των υπηρεσιών είναι ένα επίσης σημαντικό ζήτημα που θα πρέπει να επιλυθεί με σωστή ανάλυση όλων παραμέτρων (Ward 2002, Cloutier 2005, Khilary, et. al. 2006). Η μεγαλύτερη δυσκολία έγκειται στο γεγονός ότι η γνώση και η αξία της είναι δύσκολο να εκτιμηθούν με οικονομικούς όρους. Ένας παράγοντας που θα πρέπει να συνεκτιμηθεί για να έχουν απήγηση οι υπηρεσίες προς εξωτερικούς χρήστες είναι η αντίληψη του χρήστη για το όφελος που μπορεί να έχει., πράγμα που συνδέεται με την ποιότητα της παρεχόμενης υπηρεσίας (Khilary, et. al. 2006).

Αν και οι υπηρεσίες θα αναπτυχθούν κατά βάση σε ήδη υπάρχουσες υποδομές επιφέρουν επιπλέον κόστος στις βιβλιοθήκες και φόρτο εργασίας για το προσωπικό ή απαιτούν επιπλέον προσωπικό. Επιπρόσθετα αρχίζουν να αποδίδουν καρπούς μετά από αρκετό χρονικό διάστημα.(Ward 2002) Αυτό συνεπάγεται, ότι είναι αρκετά δύσκολο, να ξεκινήσει η υλοποίησή τους σε περίοδο ύφεσης και να αποδώσει άμεσα αποτελέσματα. Η φύση των υπηρεσιών αυτών απαιτεί ένα μακροπρόθεσμο και πολύ κάλο σχεδιασμό, μπορούν όμως να αποτελέσουν σταθερή πηγή πόρων χωρίς να διαταράσσουν τον παραδοσιακό ρόλο της βιβλιοθήκης.

Οι μορφές χρηματοδότησης που περιλαμβάνουν επιχορηγήσεις ή επιδοτήσεις είτε δημόσιες είτε ιδιωτικές προϋποθέτουν μια συντονισμένη και καλά οργανωμένη προσπάθεια από τις βιβλιοθήκες. Οι δημόσιες σχέσεις και η μεθοδική ανάλυση της αγοράς έχουν τον πρωτεύοντα ρόλο σε αυτήν την διαδικασία. Ταυτόχρονα επιβάλλουν ένα μεγαλύτερο βαθμό έκθεσης της βιβλιοθήκης στο περιβάλλον της αγοράς και στον ανταγωνισμό για αυτού του είδους την χρηματοδότηση (Atlas 1994, Taylor 2010). Η ανταπόδοση του κόστους επένδυσης είναι πλέον στρατηγικός στόχος, όπως αντίστοιχα και για την απόκτηση κάποιου βραβείου (Atlas

1994). Η χρηματοδότες προσβλέπουν στην υλοποίηση ενός συγκεκριμένου έργου, το οποίο συνδέεται με τα δικά τους επιχειρησιακά συμφέροντα (Atlas 1994) και όχι κατ' ανάγκη με την θεσμική αποστολή της βιβλιοθήκης (Stoffle 1990/1991).

Η ανάγκη για αναζήτηση πληροφόρησης σχετικά με επιδοτούμενα χρηματοδοτικά προγράμματα ή υποτροφίες συγκεντρώνει ευρύτερο ενδιαφέρον σε περίοδο ύφεσης. Το ενδιαφέρον μπορεί να οδηγήσει την βιβλιοθήκη στην ανάληψη ενός κεντρικού ρόλου πληροφόρησης των κοινοτήτων σε θέματα αναζήτησης χρηματοδότησης εξυπηρετώντας ένα διττό στόχο, την δίκη της ανάγκη για εξεύρεση πόρων αλλά και της κοινότητας. (Downing 2009).

Μια περισσότερο ευέλικτη μορφή χρηματοδότησης αποτελούν οι στρατηγικές που δεν αντιστοιχούν σε κάποιο συγκεκριμένο παραγόμενο αποτέλεσμα (Couillier and Stoffle 2011). Σε αυτήν την κατηγορία εντάσσονται οι δωρεές, οι χορηγίες, οι εκστρατείες συγκέντρωσης χρημάτων, η σύσταση ομάδων φίλων της βιβλιοθήκης (friend's groups) και εν γένει δραστηριότητες υποστήριξης της βιβλιοθήκης σε μια λογική «εράνου». Η επιτυχία αυτής της προσπάθειας απαιτεί επίσης προβολή του έργου και ανάδειξης της αξίας της βιβλιοθήκης και δεν πρέπει να γίνεται στηρίζεται σε σκεπτικό ελεημοσύνης προς τις βιβλιοθήκες (Atlas 1994, Silverman 2009, Couillier and Stoffle 2011). Αν επιτευχθεί ένα μεγάλο εύρος δωρητών ή ιδιώτες με ισχυρό οικονομικό υπόβαθρο, οι βιβλιοθήκες μπορούν να αποκτήσουν μια σημαντική πηγή χρηματοδότησης. (Lowman and Bixby 2011) Σε εποχή ύφεσης η πολιτική αυτή είναι πιθανόν να κινητοποιήσει το γενικότερο ενδιαφέρον (Lowman and Bixby 2011) αλλά η δεν είναι σίγουρο ότι μπορεί να εξασφαλίζει την επάρκεια των απαιτούμενων πόρων καθώς τις συνέπειες της ύφεσης υφίστανται και οι κοινότητες στις οποίες απευθύνεται.

5.3.3 Η αυτοχρηματοδότηση ως άξονας επιβίωσης και ανάπτυξης για τις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες

Η κουλτούρα της αυτοχρηματοδότησης, δεν είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες. Οι προσπάθειες που έχουν γίνει σχετίζονται με την ένταξή τους σε προγράμματα ευρωπαϊκής χρηματοδότησης, όπως τα ΕΠΕΑΕΚ ή προγράμματα που υλοποιεί το ίδρυμα στο οποίο ανήκουν. Ο βασικότερος λόγος που δεν απολαμβάνει μεγάλης αποδοχής και εφαρμογής είναι ότι έρχεται σε αντίθεση με το συνολικότερο πλαίσιο λειτουργίας των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών στην Ελλάδα.

Με βάση το άρθρο 16 του Συντάγματος (Βουλή των Ελλήνων 2008) η Πολιτεία είναι υποχρεωμένη να χρηματοδοτεί την δημόσια εκπαίδευση στην Ελλάδα σε όλες τις βαθμίδες της ενώ η ανώτατη εκπαίδευση μπορεί να παρέχεται μόνο από αυτοδιοικούμενα δημόσια ιδρύματα. Το πλαίσιο αυτό επιτρέπει την θεώρηση της παιδείας ως δημόσιο αγαθό. Οι

ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες ,ως λειτουργικές μονάδες των ιδρυμάτων είναι θεμελιώδης εταίροι αυτού του πλαισίου.

Η αναταραχή ωστόσο την ελληνική οικονομία λόγω της ύφεσης, έχει δημιουργήσει ένα ασφυκτικό περιβάλλον χρηματοδότησης με κριτήριο την εξυγίανση των δημόσιων οικονομικών και την συμμόρφωση με δανειακές υποχρεώσεις. Οι διαρκείς περικοπές δεν επιτρέπουν την λειτουργία των δημόσιων οργανισμών με γνώμονα τις πραγματικές ανάγκες τους αλλά με το πολιτικό σχέδιο εξόδου της χώρας από την ύφεση. Υπό αυτές τις συνθήκες η ανάπτυξη κουλτούρας και κατ' επέκταση στρατηγικών αυτοχρηματοδότησης, τίθεται για τις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες σχεδόν διλημματικά.

Από την μια πλευρά εκφράζεται ο φόβος ότι η λογική της αναζήτησης εσόδων πέραν των κρατικών κονδυλίων υποβαθμίζει την ευθύνη της Πολιτείας απέναντι στα Ιδρύματα, δημιουργεί εκπαίδευση πολλών ταχυτήτων (ελλιπώς ,μετρίως ή υπερχρηματοδοτούμενη) ενώ μπορεί να αποπροσανατολίσει τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες από την θεμελιώδη τους αποστολή καθώς σε αρκετές περιπτώσεις θέτει τους οργανισμούς στην υπηρεσία άλλων συμφερόντων.

Η εμπειρία των προγραμμάτων ΕΠΕΑΕΚ έδειξε ότι το ελληνικό κράτος δεν θέλησε ή δεν μπόρεσε να αναλάβει το σε όλο του το εύρος το κόστος των υπηρεσιών και των υποδομών που αναπτύχθηκαν. Η προσπάθεια επικεντρώθηκε στην ένταξη των βιβλιοθηκών στο επόμενο πακέτο προγραμμάτων το ΕΣΠΑ (2007-2013) και τελικά απέδωσε καρπούς το 2011 με την εκκίνηση υλοποίησης νέων δράσεων. Ο έκτακτος χαρακτήρας της χρηματοδότησης αυτού του είδους θέτει ζητήματα βιωσιμότητας για την ανάπτυξη που επιτυγχάνεται μέσω του μοντέλου και την ανάγκη για διαρκή εγρήγορση.

Από την άλλη πλευρά, η παρατεταμένη ύφεση οδηγεί μοιραία στη υποβάθμιση, όπως φάνηκε και από τα αποτελέσματα της έρευνας που παρουσιάστηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο το 84% των απαντήσεων από βιβλιοθήκες εικοσιπέντε (25) ακαδημαϊκών ιδρυμάτων επεσήμανε τον αρνητικό έως πολύ αρνητικό αντίκτυπο της ύφεσης. Οι βιβλιοθήκες προκρίνουν την πίεση προς τα ιδρύματα για αύξηση των κονδυλίων που τους διαθέτουν σε ποσοστό 96% διεκδικώντας την κρατική στήριξη ωστόσο ένα εξίσου μεγάλο ποσοστό 88% που υποστηρίζει και την αναζήτηση εξωτερικής χρηματοδότησης. Το ποσοστό αυτά σε συνδυασμό και με την απαισιοδοξία που εκφράζεται για το μέλλον (γράφημα 5.1), δείχνουν ότι υπάρχει επιτακτική ανάγκη για αναζήτηση εναλλακτικών πηγών εξεύρεσης πόρων.

Γράφημα 5.1: Προσδοκίες για το μέλλον

Παράλληλα πρέπει να διερευνηθεί το περιθώριο ευελιξίας που έχουν οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες για υλοποιήσουν τέτοιες στρατηγικές. Στην ελληνική πραγματικότητα που το οικονομικό και διοικητικό πλαίσιο λειτουργίας των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών βρίσκεται σε απόλυτη εξάρτηση από τα ιδρύματα το περιθώριο ευελιξίας και πρωτοβουλιών από τις διοικήσεις των βιβλιοθηκών είναι εξαιρετικά μικρό. Ακόμα και η σύσταση Εσωτερικών Κανονισμών και Οργανισμών για τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες έχει γίνει στην λογική αυτής της εξάρτησης. Η σύμφωνη γνώμη των ιδρυμάτων απαιτείται ακόμα και για την αποδοχή δωρεών.

Επίσης από την έρευνα διαπιστώθηκε ότι οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες δεν έχουν στην οργανωτική τους δομή τμήματα δημοσίων σχέσεων και ανάλυσης αγοράς (marketing), υποδομές απαραίτητες για την ανάπτυξη στρατηγικών αυτοχρηματοδότησης. Το έλλειμμα αυτό δεν τις βοηθά να υποστηρίξουν ανάλογη δραστηριότητα.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι για να μπορέσουν οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες να προσανατολιστούν στην πρόσθετων εξεύρεση πρόσθετων πόρων για να ανταπεξέλθουν στην ύφεση κρίνεται απαραίτητο να προηγηθεί μια συνολική αναθεώρηση του καθεστώτος λειτουργίας τους. Απαιτείται η ανάπτυξη κανονιστικού πλαισίου λειτουργίας που διαθέτει μεγαλύτερη ευελιξία στην λήψη αποφάσεων και οικονομικής διαχείρισης. Επιπλέον απαιτείται η δημιουργία των αντίστοιχων διοικητικών μονάδων ανάπτυξης, δημοσίων σχέσεων και ανάλυσης αγοράς που θα έχουν την ευθύνη για τον σχεδιασμό και την υποστήριξη της πολιτικής αυτοχρηματοδότησης.

Τέλος είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η οποιαδήποτε πρωτοβουλία σε αυτήν την κατεύθυνση δεν θα πρέπει να τις αποσπά ή να υπονομεύει την βασική τους αποστολή μέσα στην ακαδημαϊκή κοινότητα. Ένα προτεινόμενο σενάριο θα ήταν να στραφούν προς πηγές

που θα τις βοηθήσουν να συσφίξουν τις σχέσεις τους με την εκπαίδευση και την έρευνα και να ενισχύσουν τον ρόλο τους στην οικονομία της γνώσης σε συνεργασία με τα ακαδημαϊκά ιδρύματα. Ο προσανατολισμός αυτός βρίσκεται και σε συνάρτηση με τις ανάγκες της Πολιτείας για δημιουργία θυλάκων ανάπτυξης. Αν η επένδυση στην οικονομία της γνώσης αποτελεί πρόκληση για του εταίρους της αγοράς, τότε μπορεί να αποτελεί πρόκληση και για τα κράτη ώστε να ενισχύσουν τους δημόσιους οργανισμούς πληροφόρησης.

5.4 Καινοτομία

5.4.1 Το γενικό πλαίσιο

Η Καινοτομία είναι μια έννοια που διαπνέει οριζόντια όλο το φάσμα της σύγχρονης ανάπτυξης, καθώς συνδέεται άρρηκτα με την προσπάθεια του ανθρώπου για συνεχή βελτίωση των υπαρχόντων προϊόντων και υπηρεσιών αλλά και την δημιουργία νέων σε ένα περιβάλλον άκρατου οικονομικού ανταγωνισμού σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Η Καινοτομία σήμερα θεωρείται ως σημαντικότερη παράμετρος στην χάραξη των εθνικών πολιτικών ανάπτυξης, ενώ είναι άμεσα συνδεδεμένη με την «οικονομία της γνώσης» (Powell and Snellman 2004, Brindley 2006) και αποτελεί στόχο όλων των εμπλεκόμενων τόσο στον χώρο των επιχειρήσεων και της αγοράς όσο και σε οργανισμούς μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και φορείς παροχής υπηρεσιών προς τους πολίτες. Η ευρεία χρήση της έννοιας σε όλο το φάσμα της σύγχρονης ανθρώπινης δραστηριότητας την κατατάσσει στις έννοιες που χαρακτηρίζουν τις απαιτήσεις της σημερινής εποχής, όπου η τεχνολογική εξέλιξη έχει εξοστρακίσει, από την αντίληψη του ανθρώπου για τον κόσμο, την έννοια του ανέφικτου.

Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες καλούνται σήμερα να απαντήσουν στην πρόκληση της καινοτομίας σε μια προσπάθεια να ακολουθήσουν την ροή της παγκόσμιας εξέλιξης. Ειδικότερα στην Ελλάδα, ο προσανατολισμός στην καινοτομία τίθεται και ως παράμετρος στην αναζήτηση τρόπων επιβίωσης στην τρέχουσα οικονομική συγκυρία. Ωστόσο, η μετάβαση από την θεωρία της καινοτομίας στην πράξη αποτελεί και για τις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες ένα αρκετά δύσκολο εγχείρημα δεδομένου ότι μέχρι τώρα προσάρμοσαν την ανάπτυξη τους στο πλαίσιο που όριζε η υπάρχουσα κρατική χρηματοδότηση και χωρίς να αναλαμβάνουν επιπλέον ρίσκο. Πως μπορούν να ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες να ενσωματώσουν στο πλαίσιο της ανάπτυξής τους την κουλτούρα της καινοτομίας και να στηρίξουν την μελλοντική πορεία τους σε αυτό το μοντέλο και πόσο είναι διατεθειμένες να το κάνουν ζητήματα που αξίζει να διερευνηθούν.

5.4.2 Ο όρος καινοτομία

Ο όρος Καινοτομία προέρχεται από τον χώρο της διοίκησης των επιχειρήσεων, όπου την τελευταία δεκαετία κατέχει σημαντική θέση, καθώς αποτελεί έναν από τους θεμέλιους λίθους της σύγχρονης οικονομικής ανάπτυξης. Η σημασία της γίνεται περισσότερο αντιληπτή καθώς αναφέρεται, μαζί με την έρευνα, ως ένας από τους δύο άξονες για την αναπτυξιακή πολιτική των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής ένωσης όπως διατυπώνεται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (Commission of the European Communities 2000). Η ανάγκη για καινοτομία σε συνδυασμό με την επιχειρηματικότητα αποτελεί το κλειδί στον ορίζοντα του 21^{ου} αιώνα για να κινηθεί το παγκόσμιο κοινωνικό-οικονομικό σύστημα. (Πιπερόπουλος 2008)

Στην προσπάθεια προσέγγισης της έννοιας της Καινοτομίας και τον προσδιορισμό των ποικίλων εκφάνσεών της έχει αναπτυχθεί πλούσια διεθνής βιβλιογραφία κυρίως από τους επιστήμονες του χώρου της διοίκησης επιχειρήσεων. Αν και έννοια φαινομενικά απλή, αποδεικνύεται εξαιρετικά σύνθετη ως διαδικασία. Για τον λόγο αυτό έχει αναλυθεί από διαφορετικές οπτικές γωνίες ώστε να ικανοποιηθούν κάθε φορά νέα αιτήματα έρευνας, ξεκινώντας από τα εθνικά κοινωνικό-οικονομικά συστήματα και φτάνοντας στην επιχειρηματική δραστηριότητα σε ατομικό επίπεδο. (Πιπερόπουλος 2008)

Για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας η έννοια της καινοτομίας θα προσδιοριστεί με βάση τον ορισμό που δίνει ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), στο «εγχειρίδιο Frascati» (2002), και σημαίνει την μετατροπή μιας ιδέας σε εμπορεύσιμο προϊόν ή υπηρεσία, σε λειτουργική μέθοδο παραγωγής ή διανομής – νέα ή βελτιωμένη – ή ακόμα σε νέα μέθοδο παροχής κοινωνικής υπηρεσίας. Υπό αυτό το πρίσμα η έννοια της καινοτομίας αναφέρεται στην διαδικασία ή την μέθοδο αλλά με τον ίδιο όρο μπορεί να υποδηλώνεται ένα νέο προϊόν, εξοπλισμός ή υπηρεσία που διαχέεται επιτυχώς στην αγορά οπότε η αναφορά γίνεται για το τελικό αποτέλεσμα της διαδικασίας αυτής.

5.4.3 Έννοια και χαρακτηριστικά της καινοτομίας

Σημείο σταθμός για τις εργασίες που έχουν αναπτυχθεί γύρω από την έννοια της καινοτομίας αποτελεί το έργο του Peter F. Drucker «Καινοτομία και Επιχειρηματικότητα» (1985), όπου η καινοτομία τοποθετείται στην καρδιά της επιχειρηματικότητας και αποτελεί την προσπάθεια να δημιουργηθεί σκόπιμη, εστιασμένη αλλαγή, στην οικονομική ή κοινωνική δυνατότητα μιας επιχείρησης (Drucker, 1985). Η καινοτομία, μέσω της αλλαγής αυτής επιφέρει νέο πλούτο. Αν και πρόκειται για μια συνειδητή διαδικασία οι αιτίες που την αναδεικνύουν δεν σχετίζονται πάντα με μεθοδευμένες αποφάσεις ή ενέργειες. Μια απρόσμενη επιτυχία, μια

δυσαρμονία στην λειτουργία ενός συστήματος, λειτουργικές ανάγκες στο περιβάλλον ενός οργανισμού, αλλαγές σε ένα κλάδο της οικονομίας ή στη δομή της αγοράς, δημογραφικές αλλαγές, αλλαγές στις κοινωνικές αντιλήψεις είναι παράγοντες που ευνοούν την ανάπτυξη της καινοτομίας. Σημαντικότερο ρόλο όμως, σε αυτήν την διαδικασία, έχει η παραγωγή νέας γνώσης που αποτελεί την βάση για την ανάπτυξη νέων δυνατοτήτων (Πιπερόπουλος 2008).

Όσον αφορά στους τύπους που μπορεί να έχει η καινοτομία, αυτοί είναι αρκετοί με βασικότερη την διάκριση ανάμεσα στην τεχνολογική καινοτομία προϊόντων τόσο ως δημιουργία νέων όσο και ως βελτίωση των υπαρχόντων, και την καινοτομία διαδικασιών και μεθόδων παραγωγής, όπου εντάσσεται και η παροχή καινοτόμων υπηρεσιών. Στον χώρο των βιβλιοθηκών μπορούν να έχουν εφαρμογή και οι δύο παραπάνω βασικές μορφές καινοτομίας.

Η εξέλιξη πάνω στην θεωρία για την καινοτομία οδήγησε σε μια νέα προσέγγιση με άξονα την έννοια «συστήματα καινοτομίας». Η έννοια των «συστημάτων καινοτομίας» βασίζεται στην άποψη ότι οι καινοτομίες δεν αποτελούν μεμονωμένα, ξεχωριστά φαινόμενα μέσα σε έναν οργανισμό αλλά δημιουργούνται από την επίδραση διαφόρων οντοτήτων, πρωταγωνιστών και δομών (Πιπερόπουλος 2008). Συνεπώς, η καινοτομία εξετάζεται μέσα σε ένα ευρύτερο κοινωνικό-οικονομικό πλαίσιο με το οποίο αλληλεπιδρά και το οποίο καθορίζει σε μεγάλο βαθμό την προοπτική της. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσονται οι θεσμοί και οι νόμοι μιας κοινότητας, οι κρατικές πολιτικές που εφαρμόζονται και η συμπεριφορά οργανισμών και προσώπων που δραστηριοποιούνται αντίστοιχα. Η αλληλεπίδραση και οι σχέσεις μεταξύ των διαφόρων φορέων, θεσμών και δρώντων προσώπων διαμορφώνουν το σύστημα της καινοτομίας.

Μια πολύ σημαντική παράμετρος σε ένα σύστημα καινοτομίας είναι η γνώση που παράγεται στο περιβάλλον του συστήματος αυτού και το πώς αυτή διαχέεται ώστε να αξιοποιηθεί κατάλληλα και μέσα από την ίδια διαδικασία της καινοτομίας να παραχθεί νέα γνώση. (Πιπερόπουλος 2008) Τα συστήματα καινοτομίας πρέπει να είναι δεκτικά στο να προσλαμβάνουν νέα γνώση ή να ανασυνθέτουν την υπάρχουσα σε νέες μορφές ώστε να παράγονται προϊόντα ή υπηρεσίες με οικονομικό ενδιαφέρον, σε έναν διαρκώς ανανεούμενο κύκλο που οδηγεί την ανάπτυξη. Σύμφωνα με τον Johnson (1985), η μάθηση μπορεί να θεωρηθεί εννοιολογικά ως η πηγή της καινοτομίας. Για τον λόγο αυτό οι οργανισμοί που ακολουθούν στρατηγικές καινοτομίας πρέπει να βρίσκονται σε στενή σχέση με φορείς της έρευνας. Υπό αυτήν την συνθήκη, οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες κατέχουν ένα στρατηγικό πλεονέκτημα σε σχέση με άλλους οργανισμούς καθώς αποτελούν ταυτόχρονα χώρους μάθησης αλλά και φορείς καινοτομίας.

Ο ρόλος της καινοτομίας στην λειτουργία ενός οργανισμού μπορεί να είναι διττός. Αφενός με άξονα την καινοτομία επιτυγχάνεται η ανάπτυξη και αφετέρου μπορούν να δοθούν λύσεις σε προβλήματα που αντιμετωπίζει ο οργανισμός και αδυνατεί να ξεπεράσει με τις παραδοσιακές μεθόδους. Κατ' αυτόν τον τρόπο η καινοτομία εφαρμόζεται όχι μόνο στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών αλλά και στην διοίκηση ενός οργανισμού ως καινοτομία διαδικασιών. Η καινοτομία, από την σκοπιά της θεωρητικής της τεκμηρίωσης αποτελεί μια διαδικασία αλλαγών και σε κάποιες περιπτώσεις ανατροπών και προϋποθέτει ένα περιβάλλον διατεθειμένο να τις δεχτεί και να τις ενσωματώσει άμεσα, αν όχι ένα περιβάλλον που τις επιδιώκει.

Συνεπώς, η προώθηση της καινοτομίας δεν είναι εύκολο να επιτευχθεί όταν το διοικητικό σύστημα ενός οργανισμού είναι ανελαστικό, αυστηρά ιεραρχικό και εχθρικό προς στις αλλαγές που ενέχουν ρίσκο. Απαραίτητη προϋπόθεση για να εφαρμοστεί μια στρατηγική ανάπτυξης με άξονα την καινοτομία αποτελεί ένα διοικητικό μοντέλο ευέλικτο και δεκτικό σε αλλαγές, με ανοιχτούς διαύλους επικοινωνίας και έτοιμο να διαχειριστεί τόσο μια απρόσμενη επιτυχία όσο και μια πιθανή αποτυχία μιας νέας ιδέας. (Πιπερόπουλος 2008)

Ένα επιπλέον σημείο που θα πρέπει να αποσαφηνιστεί όταν γίνεται αναφορά στην καινοτομία, είναι η σύνδεσή της με την αγορά. Η καινοτομία έχει ένα ξεκάθαρο οικονομικό αντίκρισμα καθώς είτε αποσκοπεί σε αύξηση των κερδών είτε συμβάλλει στην εξοικονόμηση πόρων, στην περίπτωση που δεν πρόκειται για εμπορεύσιμο προϊόν ή υπηρεσία. Η επιτυχία της καινοτομίας αξιολογείται με όρους της αγοράς ενώ η επιστημονική της διάσταση δεν φαίνεται ενδιαφέρει τον κόσμο των επιχειρήσεων παρά μόνο ως πρώτη ύλη για δημιουργία νέας καινοτομίας.

Ωστόσο, με βάση τον Drucker, (1985) παρά το κέρδος που μπορεί να επιφέρει μια επιτυχημένη επιχειρηματική δραστηριότητα βασισμένη στην καινοτομία, η εναπόθεση όλων των ελπίδων ευημερίας ενός οργανισμού στην καινοτομία ενέχει σοβαρούς κινδύνους. Το αποτέλεσμα μιας καινοτόμου ιδέας είτε πρόκειται για προϊόν είτε για υπηρεσία είναι εξαιρετικά πιθανό να μην έχει την αναμενόμενη επιτυχία στην αγορά. Συνεπώς ο Drucker, απορρίπτει την εκδοχή της καινοτομίας ως “πυροτέχνημα” και αναφέρεται σε μια στρατηγική για καινοτομία που θα οδηγεί με μεγαλύτερη ασφάλεια σε επιτυχή αποτελέσματα.

Στην καινοτομία ως στρατηγική η οποία δίνει σε αυτόν που την εφαρμόζει ένα ισχυρό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στο περιβάλλον της ελεύθερης οικονομίας αναφέρεται και άλλος ένας θεωρητικός της επιστήμης της διοίκησης ο M. Porter (1990). Ταυτόχρονα, την ίδια

στιγμή που η αγορά κινείται με όρους ανταγωνισμού, η καινοτομία θέτει ως ζητούμενο και την επίτευξη συνεργασιών ανάμεσα σε διαφορετικούς εταίρους ώστε να ολοκληρωθεί η υλοποίηση μιας ιδέας. Σε πολλές περιπτώσεις οι συνεργασίες είναι φυτώρια καινοτόμων ιδεών χωρίς αναγκαστικά να έχουν συσταθεί με αυτόν το σκοπό. Η επικοινωνία ανθρώπων από διαφορετικούς χώρους συχνά βοηθά στο να παράγονται νέες ιδέες με ενδιαφέρουσες προοπτικές.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ο ρόλος που έχει η ανθρώπινη φαντασία στην παραγωγή καινοτόμων ιδεών και η σημασία ενός περιβάλλοντος εργασίας που θα την βοηθά να αναπτύσσεται με δημιουργικό τρόπο. (Castiglione 2008, Doan, Kennedy 2009). Η αξιοποίηση του ανθρώπινου κεφαλαίου, που αποτελεί ουσιαστική υποδομή σε έναν οργανισμό, είναι καθοριστική παράμετρος στην εφαρμογή μιας πολιτικής ανάπτυξης με άξονα την καινοτομία.

Στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο σύστημα της ελεύθερης αγοράς η καινοτομία προβάλλει ως αναγκαιότητα για την ανάπτυξη ή την επιβίωση επιχειρήσεων και οργανισμών, καθώς ο ανταγωνισμός είναι μεγάλος, οι τεχνολογικές εξελίξεις ραγδαίες ενώ τίθενται πλέον και ζητήματα σε σχέση με το φυσικό περιβάλλον το οποίο πλήττεται σημαντικά από την υπερεκμετάλλευση που υφίσταται. Ταυτόχρονα οι απαιτήσεις του πολίτη σε θέματα παροχής υπηρεσιών έχουν αλλάξει ριζικά καθώς ένα μεγάλο μέρος της δραστηριότητας του έχει μεταφερθεί σε ηλεκτρονικό περιβάλλον. Οι συνθήκες αυτές ευνοούν την ανάπτυξη της καινοτομίας ως απάντηση σε έναν κόσμο κορεσμένο από προϊόντα, εξαιρετικά ανήσυχο για την περιβαλλοντική καταστροφή που συντελείται γύρω του και εξοικειωμένο με μια διαρκή τεχνολογική αναβάθμιση.

5.4.4 Η καινοτομία στο χώρο των βιβλιοθηκών

Στα σύγχρονα μοντέλα διοίκησης των βιβλιοθηκών ο όρος καινοτομία έχει κατακτήσει ήδη μια σημαντική θέση. Για μεγάλο χρονικό διάστημα η διοίκηση μη κερδοσκοπικών φορέων κοινωφελούς χαρακτήρα απέφευγε να υιοθετήσει θεωρίες και να εφαρμόσει πρακτικές από τον κλάδο της διοίκησης των επιχειρήσεων ή άλλων μονάδων που βρισκόταν σε στενή σχέση με την αγορά. Η αντιμετώπιση των κοινωφελών οργανισμών ως «επιχειρήσεις» και η αξιολόγησή τους με εμπορικά κριτήρια θεωρούταν ότι αλλοίωνε τον κοινωνικό τους χαρακτήρα πράγμα που ίσως να αληθεύει εν μέρει. (Roberts 2003, Marcum 2007)

Στην Ελλάδα η λειτουργία των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών έρχεται να υποστηρίξει ένα δημόσιο αγαθό, την εκπαιδευτική διαδικασία και την έρευνα στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Ως εκ τούτου η παρουσία τους είναι απαραίτητη και επιβεβλημένη στα πλαίσια παροχής δημόσιας δωρεάν παιδείας και η συνεισφορά τους στο κοινωνικό-οικονομικό γίνεσθαι δεν μπορεί να μετρηθεί με όρους της αγοράς.

Παρόλα αυτά, οι τεχνολογικές εξελίξεις που καθόρισαν τον χαρακτήρα των βιβλιοθηκών την τελευταία εικοσαετία και άλλαξαν ριζικά τον τρόπο παροχής υπηρεσιών και την φύση των πηγών πληροφόρησης που διαθέτουν, έδωσαν το έναυσμα για μια συνολική επανεκτίμηση του μοντέλου λειτουργίας τους και του ρόλου που καλούνται να υπηρετήσουν στο νέο μεταβαλλόμενο περιβάλλον. (Tam, Robertson 2002, Li 2006, Romero 2011a) Ανοίγοντας τις πόρτες τους στο διαδίκτυο, συμμετέχουν σε ένα ευρύτερο σχήμα που ενισχύει την εξωστρέφεια προς έναν κόσμο που κινείται στους νόμους της προσφοράς και της ζήτησης ενώ οι απαιτήσεις των κοινοτήτων που εξυπηρετούν βρίσκονται σε αλληλεξάρτηση με τις ανάγκες της αγοράς. (Scupola, Nicolajsen, 2010)

Σε αυτό το νέο περιβάλλον οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μπόρεσαν να βιώσουν μια πρωτοφανή ανάπτυξη την ίδια στιγμή που βρέθηκαν εκτεθειμένες στον διεθνή ανταγωνισμό για την παροχή πληροφόρησης. (Doan, Kennedy 2009) Έννοιες όπως αξιολόγηση υπηρεσιών, διοίκηση με άξονα την ποιότητα, πολιτική προώθησης των παρεχόμενων υπηρεσιών, καινοτομία, ικανοποίηση των πληροφοριακών αναγκών των χρηστών, αυτοχρηματοδότηση ήρθαν να διαταράξουν την παραδοσιακή δραστηριότητα των βιβλιοθηκών και την πάγια αντίληψη ότι ο κοινωφελής τους ρόλος τις καθιστά απρόσβλητες από τις απαιτήσεις της ελεύθερης αγοράς.

Το ζητούμενο είναι να καταφέρουν οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες σε να συνδυάσουν τα πλεονεκτήματα της ανάπτυξης χωρίς να προσβληθεί ο θεσμικός τους ρόλος. Ειδικά στην Ελλάδα, όπου το εκπαιδευτικό σύστημα δεν έχει εντάξει την χρήση της βιβλιοθήκης στο λειτουργικό του μοντέλο ήδη από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, η εξοικείωση των μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας με την βιβλιοθήκη είναι μικρή και απαιτείται επιπλέον προσπάθεια για να αναδειχθεί η πραγματική σημασία της βιβλιοθήκης στην εκπαιδευτική και ερευνητική διαδικασία. Σε συνδυασμό, μάλιστα, με την υποβάθμιση που υφίσταται ο θεσμός της ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης λόγω της διακοπής χρηματοδότησης από ευρωπαϊκά προγράμματα και το πακέτο περικοπών που εφαρμόζεται σε όλη την κρατική λειτουργία εξαιτίας της οικονομικής ύφεσης, είναι προφανές ότι οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες θα πρέπει άμεσα να στραφούν προς ένα σύνολο δράσεων που θα τις κρατήσουν ζωντανές. Υπό αυτό το πρίσμα, φαίνονται αναγκασμένες να υιοθετήσουν τακτικές της διοίκησης των επιχειρήσεων, προσαρμοσμένες κατά το δυνατόν στο δικό τους μη κερδοσκοπικό χαρακτήρα.

Η καινοτομία προβάλλεται να αποτελεί μια από τις στρατηγικές που θα βοηθήσουν τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες να ανταπεξέλθουν στις δυσκολίες της παρούσας οικονομικής συγκυρίας αλλά και να θέσουν τις βάσεις για μια νέα αναπτυξιακή πορεία. Στις βιβλιοθήκες και τους οργανισμούς πληροφόρησης εν γένει η έννοια της καινοτομίας μπορεί να πάρει την μορφή τόσο νέων προϊόντων, όπως για παράδειγμα ένα νέο εργαλείο έρευνας, όσο και την μορφή νέων παρεχόμενων υπηρεσιών πληροφόρησης ή διαδικασιών διοίκησης. Αντίστοιχα, μπορεί να εφαρμοστεί και στην βελτίωση ή αναβάθμιση των υπαρχόντων προϊόντων και υπηρεσιών.

Η καινοτομία σε επίπεδο υπηρεσιών, ίσως δεν ανταποκρίνεται στην γενική αντίληψη για την καινοτομία που συνήθως παραπέμπει σε ένα τεχνολογικό προϊόν. Αν και σε πολλές περιπτώσεις, είναι άμεσα συνδεδεμένη με τα τεχνολογικά επιτεύγματα, καθώς ένα νέο προϊόν δημιουργήθηκε για να προσφέρει μια νέα υπηρεσία, έχει μια αυτόνομη ύπαρξη αν ιδωθεί από την σκοπιά μια διαδικασίας για παροχή βελτιωμένων υπηρεσιών που μπορούν επίσης να αποτελέσουν την μαγιά για δημιουργία νέων προϊόντων. Επιπλέον σε αρκετούς επιστημονικούς κλάδους των κοινωνικών επιστημών, όπως η διοίκηση και τα οικονομικά, η καινοτομία μπορεί να είναι πλήρως αποσυνδεδεμένη από την τεχνολογία. (Gallouj, Weinstein 1997). Από την καινοτομία σε επίπεδο υπηρεσιών μπορούν να επωφεληθούν σε καθοριστικό βαθμό οι οργανισμοί πληροφόρησης, καθώς η παροχή υπηρεσιών καλύπτει το μεγαλύτερο μέρος της δραστηριότητας τους.

Ωστόσο, η καινοτομία δεν αφορά μόνο στο τελικό προϊόν ή υπηρεσία που απολαμβάνει ο χρήστης. Η καινοτομία στο μοντέλο και τις διαδικασίες διοίκησης ενός οργανισμού πληροφόρησης είναι το πρώτο βήμα για να μπορέσει να εφαρμόσει μια ευρύτερη στρατηγική καινοτομίας. Πολλές από τις δυσλειτουργίες στην δραστηριότητα μιας βιβλιοθήκης δεν προκύπτουν από έλλειψη πόρων αλλά από την απουσία σωστής συνεργασίας των τμημάτων μεταξύ τους, από ανελαστικές πολιτικές στην παροχή των υπηρεσιών, από άγνοια της προϊσταμένης αρχής των προβλημάτων στα κατώτερα κλιμάκια ή από την προσκόλληση σε γραφειοκρατικές διαδικασίες που αποθαρρύνουν τους ενδιαφερόμενους από την χρήση μιας υπηρεσίας.

Σε πολλούς οργανισμούς δημόσιου χαρακτήρα παρατηρείται μια νοοτροπία διαχειριστικής εσωστρέφειας, όπου η σωστή λειτουργία ταυτίζεται με την σχολαστική τήρηση των επίσημων ή άτυπων κανονισμών. Το μοντέλο αυτό θεωρείται ανεπαρκές και εντέλει ακατάλληλο για οργανισμούς όπως οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες καθώς δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις ανάγκες ενός διαρκώς μεταβαλλόμενου περιβάλλοντος και αγνοεί τις πραγματικές ανάγκες των χρηστών του. (Romero 2011a) Ταυτόχρονα δεν ευνοεί και σε

πολλές περιπτώσεις δεν επιτρέπει την ανάπτυξη της καινοτομίας ούτε καν ως σκέψη πόσο μάλλον σαν πράξη. Συνεπώς για να μπορέσουν οι οργανισμοί αυτοί να εκσυγχρονίσουν την λειτουργία τους και να ανταποκριθούν στις σύγχρονες ανάγκες καλούνται να υιοθετήσουν καινοτόμες διαδικασίες σε επίπεδο διοίκησης και να ανατρέψουν παγιωμένες οργανικές δομές που εμποδίζουν την ελεύθερη έκφραση της δημιουργικότητας του εργαζόμενου προσωπικού. (Gwyer 2010, Castiglione 2008)

Εφόσον κατακτηθεί αυτό, τα περιθώρια ευελιξίας και προσαρμοστικότητας του οργανισμού διευρύνονται και υπάρχει η δυνατότητα, με αξιοποίηση προτάσεων και ιδεών, να δίνονται λύσεις σε προβλήματα που πριν φαινόταν ανυπέρβλητα και να βελτιώνονται οι παρεχόμενες υπηρεσίες χωρίς να απαιτούνται επιπρόσθετοι πόροι. Η μορφή αυτή καινοτομίας που ίσως να μην γίνεται αντιληπτή εξ' αρχής ως τέτοια είναι πολύ σημαντική αν ληφθεί υπόψη ότι είναι τα θεμέλια που πάνω τους θα οικοδομηθεί όλη η υπόλοιπη στρατηγική καινοτομίας.

5.4.5 Μοντέλα καινοτομίας για τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες

Ο προσανατολισμός των καινοτόμων δράσεων μπορεί να έχει πολλούς άξονες. Ένας από τους βασικότερους είναι η καινοτομία με στόχο την αποτελεσματικότερη ικανοποίηση των πληροφοριακών αναγκών των χρηστών. (Doan, Kennedy 2009) Η χρηστοκεντρική προσέγγιση λειτουργίας και ανάπτυξης ενός οργανισμού πληροφόρησης, όπου στο επίκεντρο βρίσκεται ο χρήστης και οι ανάγκες του, παρέχει το πλαίσιο για συνεχή βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών, και ενσωμάτωση ή δημιουργία νέων (Li 2006). Οι διαφορετικές και μεταβαλλόμενες πληροφοριακές ανάγκες των χρηστών μπορούν να αποτελέσουν πηγή ιδεών για τον οργανισμό πληροφόρησης, αρκεί να υπάρχουν τα κατάλληλα κανάλια επικοινωνίας με το προσωπικό ώστε οι ανάγκες αυτές να μπορούν να εκφραστούν άμεσα. Οι χρήστες μπορούν να έχουν τρεις διαφορετικούς ρόλους σε αυτή την διαδικασία: να προτείνουν καινοτόμες ιδέες, να συνεργάζονται για την υλοποίηση τους και να επωφελούνται από την εφαρμογή τους. (Scupola, Nicolajsen 2010)

Σε συνέχεια αυτής της προσέγγισης, έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον η έννοια της «**Κοινότητας Καινοτομίας**» (Innovation Community) (Xiaobin, Jing 2008). Η έννοια αυτή βρίσκεται σε στενή συνάρτηση με ένα «πανταχού παρών» και διαδραστικό περιβάλλον πληροφόρησης, το προφίλ εξωστρέφειας των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών και το χρηστοκεντρικό μοντέλο λειτουργίας. Η υποδομή για την υλοποίηση αυτής της ιδέας αντλείται από τις δυνατότητες που παρέχει η τεχνολογία Web 2.0, με τις πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης και συνεργατικής διαχείρισης και διαμοιρασμού γνώσης.

Η «**Κοινότητα Καινοτομίας**» αποτελεί προέκταση της «Κοινότητας Πληροφορίας», (Information Community) που αναφέρεται σε μια συγκεκριμένη ομάδα ανθρώπων με κοινές πληροφοριακές ανάγκες που τις ικανοποιούν συστήνοντας ένα δυναμικό δίκτυο πηγών πληροφόρησης (Xiao 2005). Η ανάπτυξη αυτού του δικτύου γίνεται παράλληλα με την ανάπτυξη των διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ των ενδιαφερομένων και την πολιτική διαχείρισης γνώσης (knowledge management) και βρίσκει ιδιαίτερη εφαρμογή στην επικοινωνία επιστημόνων και ερευνητών σε ηλεκτρονικό περιβάλλον (e-science, e-research).

Εμπλουτίζοντας την παραπάνω ιδέα με την έννοια της καινοτομίας δημιουργείται η «**Κοινότητα Καινοτομίας**». Ορίζοντας την έννοια της «**Κοινότητας Καινοτομίας**» η αναφορά γίνεται σε ένα μοντέλο υπηρεσιών όπου η χρήστες, αποτελώντας μια κοινότητα με κοινές ανάγκες, έχουν τον κεντρικό ρόλο στην δημιουργία και προώθηση καινοτόμων ιδεών για τις υπηρεσίες πληροφόρησης που θα ήθελαν να απολαμβάνουν. (Xiaobin, Jing 2008). Τα οφέλη για τους οργανισμούς πληροφόρησης είναι πολλά. Η ενεργητική παρουσία των χρηστών στο περιβάλλον της πληροφόρησης συμβάλλει στην παραγωγή νέας γνώσης, στην ανάπτυξη σχέσεων επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης με την βιβλιοθήκη, στην καλύτερη κατανόηση των αναγκών τους και στην προώθηση της καινοτόμου σκέψης και των πιθανών εφαρμογών της. Επιπλέον, οι τεχνολογίες του Web 2.0 και η χρήση ελεύθερου λογισμικού ελαχιστοποιούν το κόστος μια τέτοιας προσπάθειας

Ιδιαίτερη σημασία έχει το γεγονός ότι οι προσεχείς γενιές φοιτητών και ερευνητών θα έχουν ωριμάσει σε ένα τεχνολογικό περιβάλλον που φέρει στα ενδογενή του χαρακτηριστικά την διαρκή εξέλιξη με την μετουσίωση των ιδεών σε πράξη μέσω της καινοτομίας και της κοινωνικής δικτύωσης (Carlson 2005). Το διαδίκτυο έχει αποτελέσει την παγκόσμια πλατφόρμα αυτής της φιλοσοφίας. Ο σύγχρονος κόσμος είναι σε μεγάλο βαθμό ψηφιακός και ο ρόλος της βιβλιοθήκης σε αυτό το περιβάλλον γίνεται ουσιαστικός μόνο αν ακολουθήσει το ίδιο μονοπάτι συμμετέχοντας ενεργά στην διαδικασία της μάθησης, υποστηρίζοντας τους μαθητές και παρέχοντας χώρο για την ανάπτυξη καινοτόμων ιδεών (Li 2006)

Με βάση τα παραπάνω, η παροχή καινοτόμων υπηρεσιών προσαρμοσμένων στις ανάγκες των χρηστών προβάλλει ως αναγκαιότητα για την επιβίωση των βιβλιοθηκών και την μη υποβάθμιση της θέσης τους στην παγκόσμιο δίκτυο επιστημονικής πληροφόρησης. Στην κατεύθυνση αυτή μπορεί να συμβάλλει η υιοθέτηση πολιτικής ανάλυσης αγοράς (marketing) και επιχειρηματικότητας, η ενσωμάτωση διαδικασιών αποτίμησης της λειτουργίας των υπηρεσιών, η επένδυση σε τεχνολογικές υποδομές, η αναθεώρηση του οικονομικού τους μοντέλου, η νομική υποστήριξη, και η επιμόρφωση του προσωπικού. (Li 2006)

Μια πολλή σημαντική παράμετρος για τις προοπτικές της καινοτομίας στους οργανισμούς πληροφόρησης με έμφαση στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, είναι η θεώρηση των οργανισμών αυτών σαν φυτώρια για την καλλιέργεια της γνώσης ως προϋπόθεση για καινοτομία (Knowledge Innovation Culture) (Sheng and Sun 2007). Ουσιαστικά πρόκειται για τον προσανατολισμό της διαχείρισης και παραγωγής γνώσης μέσα στις βιβλιοθήκες με στόχο την υποστήριξη της καινοτομίας σε όλα τα επίπεδα. Η πρακτική αυτή φιλοδοξεί να δώσει ένα σαφές ανταγωνιστικό πλεονέκτημα και ένα σταθερό αναπτυξιακό υπόβαθρο στις βιβλιοθήκες. (Sheng and Sun 2007).

Ο όρος «**Καινοτομία της Γνώσης**» (Knowledge Innovation) αρχικά αναφερόταν στην δημιουργία, ανάπτυξη, ανταλλαγή και εφαρμογή νέων ιδεών σε προϊόντα και υπηρεσίες για επίτευξη αριστείας σε μια επιχείρηση, την αναζωογόνηση της οικονομίας ενός έθνους και την πρόοδο της κοινωνίας ως σύνολο. (Amidon, 2003). Εν τέλει αναφέρεται στην παραγωγή και χρήση της γνώσης συνολικά. (Sheng and Sun 2007). Με την προσθήκη του όρου Culture, με τον οποίο εκφράζεται το σύνολο των αξιών, πεποιθήσεων και συμπεριφορών που ασπάζεται ένας οργανισμός πληροφόρησης, ορίζεται η φιλοσοφία της παραγωγής νέας γνώσης ως βασικός άξονας, στο υπάρχον πλαίσιο λειτουργίας των βιβλιοθηκών.

Οι εισηγητές της θεωρίας του **Knowledge Innovation Culture**, Sheng και Sun, (Sheng and Sun, 2007) αναλύουν τα επιμέρους χαρακτηριστικά αυτού του μοντέλου που μπορούν να συνοψιστούν στα ακόλουθα:

- ♣ Η παραγωγή νέας γνώσης ορίζεται ως το μέσο για καινοτομία σε απάντηση στις μεταβαλλόμενες συνθήκες και στον ανταγωνισμό στην παροχή πληροφόρησης αποτέλεσμα της ραγδαίας τεχνολογικής εξέλιξης και της ανάπτυξης της οικονομίας της γνώσης. Ταυτόχρονα θα πρέπει να εξαλειφθούν ο συντηρητισμός, η εσωστρέφεια και η λειτουργική ανελαστικότητα από το περιβάλλον της βιβλιοθήκης και να αντικατασταθούν από την ενθάρρυνση της καινοτομίας, την αποδοχή των σφαλμάτων, την εξωστρέφεια και την προώθηση της αριστείας.
- ♣ Διαμοιρασμό της παραγόμενης γνώσης με στόχο την περαιτέρω αξιοποίηση της από το ανθρώπινο κεφάλαιο του οργανισμού.
- ♣ Δημιουργία σχέσεων εμπιστοσύνης και συνεργασίας ανάμεσα σε στην βιβλιοθήκη και τους χρήστες της, την βιβλιοθήκη και αντίστοιχους οργανισμούς πληροφόρησης αλλά και εσωτερικά ανάμεσα στο προσωπικό της βιβλιοθήκης.
- ♣ Ενίσχυση των διαδικασιών μάθησης, συστατικού στοιχείου για δημιουργία γνώσης.
- ♣ Εστίαση στις πληροφοριακές απαιτήσεις των χρηστών, όπως καθορίζεται από την χρηστοκεντρική προσέγγιση λειτουργίας των οργανισμών πληροφόρησης.

Η επιτυχής υλοποίηση κάθε στοιχείου από τα παραπάνω απαιτεί επιπλέον δράσεις στην παραδοσιακή λειτουργία της βιβλιοθήκης με σκοπό να αποκτήσει το προσωπικό της βιβλιοθήκης τα απαραίτητα εφόδια ώστε να ανταπεξέλθει ο οργανισμός στον νέο διευρυμένο του ρόλο. Καταρχήν το προσωπικό θα πρέπει να αναγάγει την φιλοσοφία του **“Knowledge Innovation Culture”** σε προσωπική του φιλοσοφία, να υποστηρίξει διαύλους μεταφοράς και ανταλλαγής γνώσης με διάκριση ανάμεσα στην συλλογική γνώση και την γνώση που δεν έχει ευρύτερο ενδιαφέρον, να αναπτύξει πνεύμα συνεργασίας και σκεπτικό καινοτομίας.

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την επιτυχή εφαρμογή του **Knowledge Innovation Culture** συνδέονται με το εσωτερικό και εξωτερικό περιβάλλον της βιβλιοθήκης, το υλικό και αυλό κεφάλαιο που κατέχει και τον τρόπο που δραστηριοποιείται η βιβλιοθήκη σε όλα τα επίπεδα.

Η διαδικασία παραγωγής γνώσης στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες συνδέεται άρρηκτα με την ερευνητική δραστηριότητα που εξελίσσεται στα ιδρύματα. Από τις υπηρεσίες που παρέχουν οι σύγχρονες ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες ειδικό ενδιαφέρον, ως πεδίο εφαρμογής της καινοτομίας, έχει η υποστήριξη της επιστημονικής έρευνας σε ψηφιακό περιβάλλον (e-research). Δεδομένου ότι η επιστημονική κοινότητα έχει ανάγκη από εξειδικευμένες και υψηλής πληροφοριακής αξίας πηγές καθώς και από εργαλεία που διευκολύνουν την έρευνα σε ψηφιακό περιβάλλον (RIN 2008), οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες έχουν ένα ισχυρό κίνητρο για να στρέψουν προς αυτήν τις προσπάθειες τους για καινοτομία. Το Research Information Network δημοσίευσε ένα σύντομο οδηγό, όπου περιγράφει τους άξονες πάνω στους οποίους μπορεί να αναπτυχθεί και να ενδυναμωθεί η σχέση έρευνας και βιβλιοθήκης (RIN, 2008). Οι άξονες αυτοί αφορούν:

- τη σύνδεση της ανάπτυξης των συλλογών με τις στρατηγικές έρευνας των πανεπιστημιακών τμημάτων
- την προσαρμογή των βιβλιοθηκονομικών εργασιών, όπως η καταλογογράφηση, η εκπαίδευση στη χρήση των πηγών και η ευχρηστία των υπολογιστικών συστημάτων στις ανάγκες των ερευνητών
- την άμεση συνεργασία βιβλιοθηκονόμων και ερευνητών ακόμα και με την συμμετοχή βιβλιοθηκονόμων στις ερευνητικές ομάδες
- την δημοσιοποίηση και την αποτίμηση των αποτελεσμάτων της έρευνας με το χαμηλότερο δυνατό κόστος
- την μέριμνα για την μελλοντική διατήρηση και πρόσβαση στο ψηφιακό περιεχόμενο
- την παροχή όλων των παραπάνω υπηρεσιών με μειωμένο κόστος τόσο για την ερευνητική κοινότητα όσο και για την βιβλιοθήκη (RIN, 2008)

Για την επίτευξη όλων των ανωτέρω απαιτείται πνεύμα συνεργασίας και επένδυση σε καινοτόμες ιδέες. Η σημασία της συνεργασίας μεταξύ των μονάδων του Ιδρύματος με την βιβλιοθήκη αλλά και της ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης με άλλες βιβλιοθήκες ή τέλος της βιβλιοθήκης με τους χρήστες της τονίζεται ιδιαίτερα στον οδηγό του RIN. Η συνεργασία με τα Υπολογιστικά Κέντρα των Ιδρυμάτων (IT centers) βοηθά στην υποστήριξη ιδεών που απαιτούν υπολογιστική τεχνολογική υποδομή και επιστήμονες της πληροφορικής για να τις υλοποιήσουν.

Η συνεργασία είναι βασική παράμετρος στην ανάπτυξη της καινοτομίας σε οργανισμούς διαχείρισης γνώσης. Η επικοινωνία μεταξύ των εταίρων σε έναν οργανισμό συντελεί στον διαμοιρασμό της γνώσης και ενεργοποιεί την παραγωγική σκέψη που απαιτείται για την δημιουργία καινοτόμων ιδεών. (Pengxiang, Qinghua 2008) Συνεπώς, όλο το θεωρητικό μοντέλο της καινοτομίας δομείται στην προϋπόθεση συνεργατικής αντίληψης όλων των εμπλεκόμενων στην ανάπτυξη του οργανισμού.

5.4.6 Η καινοτομία ως άξονας επιβίωσης και ανάπτυξης για τις Ελληνικές Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες

Η καινοτομία, ως άξονας επιβίωσης και φιλοσοφία ανάπτυξης για τις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, φαίνεται να έχει έναν πολύ ισχυρό σύμμαχο στη σύγχρονη εποχή που δεν είναι άλλος από την «οικονομία της γνώσης». Ταυτόχρονα, 93% των βιβλιοθηκών που συμμετείχαν στην έρευνα εκφράζει την συμφωνία του με τον προσανατολισμό στην καινοτομία. Οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες φαίνονται διατεθειμένες να στρέψουν προς τα κει την προσπάθειά τους για ανάκαμψη.

Ο προσανατολισμός σε αυτήν την κατεύθυνση μπορεί να γίνει σε δύο επίπεδα. Το πρώτο είναι το επίπεδο διοίκησης των βιβλιοθηκών όπου οι αλλαγές στο υπάρχον -κατά βάση- γραφειοκρατικό μοντέλο οργάνωσης θεωρούνται απαραίτητες για αξιοποιηθεί το ανθρώπινο κεφάλαιο του οργανισμού αλλά και να βελτιωθούν οι διαδικασίες ροής εργασιών. Η εξέλιξη αυτή θα ευνοήσει την υιοθέτηση μιας κουλτούρας καινοτομίας πάνω στην οποία θα δομηθούν οι οποιοσδήποτε δράσεις.

Σε επόμενο επίπεδο οι προοπτικές που ανοίγονται με την υιοθέτηση των μοντέλων «**Innovation Community**» και «**Knowledge Innovation Culture**» είναι μεγάλες. Εξελίσσουν σημαντικά τον στρατηγικό ρόλο της βιβλιοθήκης στην υποστήριξη της επιστημονικής έρευνας, που στο ηλεκτρονικό περιβάλλον έχει ανάγκη από νέα εργαλεία αναζήτησης διαχείρισης, πρόσβασης και προβολής. Επιπλέον, βοηθούν στην καλλιέργεια του πνεύματος της κοινότητας ανάμεσα στην υπηρεσία πληροφόρησης και τους χρήστες της.

ισχυροποιώντας έναν δεσμό καθοριστικής σημασίας για την ανάδειξη του ρόλου και την σημασία της βιβλιοθήκης στο σύνολο.

Η «οικονομία της γνώσης» είναι ο πραγματικός χώρος που δοκιμάζεται σήμερα η δυναμική των σύγχρονων βιβλιοθηκών. Οι ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες, ακόμα και υπό το καθεστώς της ύφεσης οφείλουν να ανταποκριθούν στην πρόκληση.

Συμπεράσματα

Μπορεί να θεωρηθεί η οικονομική ύφεση σαν ευκαιρία για τις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες να αναθεωρήσουν το μοντέλο λειτουργίας τους και να μουν σε μια νέα αναπτυξιακή προοπτική ισχυροποιώντας το ρόλο τους στο παγκοσμιοποιημένο δίκτυο επιστημονικής πληροφόρησης; Ακόμα και αν οι απόψεις διχάζονται στο παραπάνω ζήτημα, είναι γεγονός ότι η επόμενη μέρα, παρελθούσης της ύφεσης, θα βρει τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες με εμφανή τα σημάδια από μια περίοδο συρρίκνωσης και ότι θα απαιτηθεί εξαρχής προσπάθεια ανασυγκρότησης τους.

Ερευνώντας τις προοπτικές, αγνοώντας εν μέρει ή και σε αντιδιαστολή με την συρρίκνωση, η ανάπτυξη για τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες μπορεί να οριστεί στο πλαίσιο της αναβάθμισης του ρόλου τους στον τομέα της επιστημονικής πληροφόρησης κύρια στο ηλεκτρονικό αλλά και στο συμβατικό περιβάλλον. Η στρατηγική απόφαση για μια τέτοια προοπτική αποτελεί μια φυσική εξέλιξη στον άξονα των επιταγών της «οικονομίας της γνώσης» και της τεχνολογικής προόδου. Το ζήτημα που τίθεται σχετίζεται περισσότερο με τις πηγές χρηματοδότησης του εγχειρήματος και τον ρόλο της Πολιτείας σε αυτό το μοντέλο. Εν ολίγοις το καίριο ερώτημα είναι αν η ύφεση, θέτοντας το δίλημμα υποβάθμιση ή εξεύρεση πρόσθετων πόρων, θα πλήξει τον δημόσιο χαρακτήρα των οργανισμών αυτών.

Συνήθως, η κρισιμότητα της κατάστασης είναι αυτή που επιβάλλει να ληφθούν άμεσες αποφάσεις και όχι τα ερωτήματα που θέτει η βιβλιογραφία. Ωστόσο, η έρευνα αφήνει το περιθώριο να δειχθεί ότι σε πολλές περιπτώσεις οι διαφοροποιήσεις ανάμεσα στις προτεινόμενες επιλογές δεν είναι τόσο απόλυτες. Η ανάδειξη της αξίας της ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης σε περίοδο ύφεσης, αλλά και γενικότερα, μπορεί να έχει ξεκάθαρο στόχο την αύξηση της δημόσιας χρηματοδότησης. Η δημιουργία και η συμμετοχή σε κοινοπρακτικά σχήματα, μπορεί να συμβάλλει στην μείωση των δαπανών χωρίς να οδηγήσει σε συρρίκνωση υπηρεσιών. Η χρήση πηγών ανοικτής πρόσβασης και ανοικτού λογισμικού για την υλοποίηση τεχνολογικών εφαρμογών είναι μια δυνατότητα που δεν έχει αξιοποιηθεί σημαντικά. Η άμεση σύνδεση με την επιστημονική κοινότητα και η ανάπτυξη δεσμών συνεργασίας μαζί της είναι το κλειδί για την ισχυροποίηση του ρόλου της ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης στην έρευνα.

Η επιβίωση των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών σε εποχή οικονομικής ύφεσης δεν πρέπει να θεωρηθεί αυτοσκοπός που θα οδηγήσει στην αποσύνδεση από τον θεσμικό τους ρόλο. Η ελεύθερη πρόσβαση στη γνώση στο πλαίσιο της δημόσιας εκπαίδευσης, αντίστοιχα με άλλους κοινωνικούς οργανισμούς όπως οι υπηρεσίες υγείας, είναι υποχρέωση του κράτους

προς φορολογούμενους πολίτες. Η ύφεση δεν πρέπει να αποτελέσει το άλλοθι για την σταδιακή παραίτηση της Πολιτείας από τις υποχρεώσεις της απέναντι στους πολίτες.

Βιβλιογραφία

1. ALA (1993). "Economic barriers to information access". Accessible at: <http://www.ala.org/Template.cfm?Section=interpretations&Template=/ContentManagement/ContentDisplay.cfm&ContentID=76532> Last accessed on 9th January 2012.
2. ALA (2011). "Frontline Fundraising Toolkit". Accessible at: http://www.ala.org/advocacy/sites/ala.org.advocacy/files/content/advleg/advocacyuniversity/frontline_fundraising_toolkit/fft.pdf Last accessed on 14th January 2012.
3. Amidon, D.M. (1998), "The evolving community of knowledge practice: the Ken awakening", *International Journal of Technology Management*, Vol. 16 No. 1-3, pp. 45-63.
4. Amidon, D.M. (2003). *The innovation superhighway: Harnessing intellectual capital for sustentative collaborative advantage*. Butterworth-Heinemann, Oxford.
5. Anglada, L. M. (2007), "Collaborations and alliances: social intelligence applied to academic libraries", *Library Management*, Vol. 28 No. 6/7, pp. 406-415.
6. ARL, (2009). Statement to Scholarly Publishers on the Global Economic Crisis. Accessible at: <http://www.arl.org/resources/arl-statements/index.shtml> Last accessed 24th December 2011.
7. Atlas, M.C. (1994), "Development in Academic Library a review of the literature", *The Journal of Academic Librarianship*, Vol. 20 No. 2, pp.63-70.
8. Basefsky, S. (1999), "The Library as an agent of change: pushing the client institution forward", *Information Outlook*, Vol. 3 No. 8, pp. 37-40.
9. Boadi, B. Y. (2006), "Income generating activities: a viable finance resource for African academic libraries?", *The Bottom Line: Managing Library Finances*, Vol.19 No. 2, pp. 64-77.
10. Breivik, P.S. and Gibson E. B. (1979). *"Funding alternatives for libraries"*. Chicago: American Library Association.
11. Brindley, L. (2006), "Re-defining the library", *Library Hi Tech*, Vol. 24 No. 4, pp.484-495.
12. Brooks, A. W. (2010), "Library research on Campus: examining a fee based library service within university walls", *Journal of Academic Librarianship*, Vol. 36 No. 4, pp. 347-350.
13. Brothy, P. (2000). *"The Academic Library"*. London: Facet Pub.
14. BS EN ISO 2789:2003 *"Information and documentation – International Library Statistics"* International Organization for Standardization, Geneva, Switzerland.

15. BS ISO 11620:2008 “*Information and documentation – Library performance indicators*” International Organization for Standardization, Geneva, Switzerland.
16. Carlson, S. (2005), “The net generation goes to college”, *The Chronicle of Higher Education*. Accessible via subscription at: <http://chronicle.com/article/The-Net-Generation-Goes-to/12307>
17. Castiglione, J. (2008), “Facilitating employ creativity in the library environment: an important managerial concern for library administrators”, *Library Management*, Vol. 29 No. 3, pp. 159-172.
18. Chen, K., Lin, P. (2011), “Information literacy in university library user education”, *Aslib Proceedings: New Information Perspectives*, Vol. 63 No. 4, pp. 399-418.
19. Cloutier, C. (2005), “Setting up a Fee-Based Information Service in an academic library”, *Journal of Academic Librarianship*, Vol. 31 No. 4, pp. 332-338.
20. Commission of the European Communities (2000). “Communication from the Commission to the Council and the European Parliament: Innovation in a Knowledge-driven economy.” Accessible at: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P5-TA-2001-0499+0+DOC+XML+V0//EN> Last accessed on 14 January 2012.
21. Couillier, C. and Stoffle, C. J. (2011), “Finding alternative resources of revenue”, *Journal of Library Administration*, Vol. 51 No. 7/8, pp. 777-809.
22. Cox, J. (2010), “Sharing the pain, striving for gain”, *Serials*, Vol. 23 No. 1, pp. 12-15.
23. Cryer, E., Grigg, K. S. (2011), “Consortia and Journal Package Renewal: Evolving Trends in the “Big Package Deal?””, *Journal of Electronic Resources in Medical Libraries*, Vol. 8 No.1, pp. 22-34.
24. DiMattia S.S. (2008), “Getting the money you need: relationships and fundraising”, *Online Magazine*, Vol. 32 No.1, pp. 2-26.
25. Doan, T. and Kennedy, M. L. (2009), “Innovation, Creativity and Meaning: Leading in the Information Age”, *Journal of Business and Finance Librarianship*, Vol. 14 No. 4, pp. 348-358.
26. Dougherty, R. M. (2009), “Prescription of financial recovery: the current economic crisis holds opportunities”, *American Libraries*, Vol. 40, No. 6, pp. 50-53.
27. Downing, K. (2009), “Show me the money! An Academic Library’s role in the Art of Grant-Seeking on Campus and in the Community”, ACRL Fourteenth National Conference, March 12-15 2009, Seattle, Washington. Accessible at: <http://www.ala.org/acrl/sites/ala.org/acrl/files/content/conferences/confsandpreconfs/national/seattle/papers/110.pdf> Last accessed on 9th January 2012.
28. Drucker, P. F. (1985). *Innovation and Entrepreneurship*. Harper Business, USA

29. Foddy, W. (1993). *“Constructing questions for interviews and questionnaires: theory and practice in social research.”* Cambridge University Press.
30. Foster, A. (2009), “A Buttering Down the Hatches: The Business Information Survey 2009”, *Business Information Review*, Vol. 26 No. 1, pp. 10-27.
31. Frascati Manual (2002). Accessible at: http://www.uis.unesco.org/Library/Documents/OECDFrascatiManual02_en.pdf Last Accessed on 9th January 2012.
32. Gallouj, F., Weinstein, O. (1997), “Innovation in services”, *Research policy*, Vol. 26, pp. 537-556.
33. Garoufallou E., Siatiri R., Hartley R.J. (2008), “A review of the library and information services in Greece: current developments that shape the LIS education”, *Education for Information*, Vol. 26, pp. 67-75.
34. Germano, M. A. (2010), “Narrative-based library marketing: selling your library’s value during tough economic times”, *The Bottom Line: Managing Library Finances*, Vol. 23 No. 1, pp. 5-17.
35. Germano, M. A. (2011), “The library value deficit”, *The Bottom Line: Managing Library Finances*, Vol. 24 No. 2, pp. 100-106.
36. Goulding, A. (2009), “Editorial: Credit crunch: the impact on libraries”, *Journal of Librarianship and Information Science*, Vol. 41 No. 3, pp. 3-6.
37. Greco, A. N., Jones, R. F., Wharton, R. M. and Estelami, H. (2007), “The changing College and University Library market for University Press Books and Journals: 1997-2004”, *Journal of Scholarly Publishing*, Vol. 3 No. 1, pp. 265-296.
38. Grogg, J. (2009), “Economic hard times and electronic resources”, *Journal of electronic resources librarianship*. Vol. 21No. 2, pp.127-130.
39. Guarria, C.I., (2011), “The recession, budgets, expectations and realities”, *The Bottom Line: Managing Library Finance*, Vol. 24 No. 4, pp. 200-217.
40. Gwyer, R. (2010), “Leading in difficult times: what can we learn from the literature?” *New Review of Information Networking* Vol. 15 No. 1, pp. 4-15.
41. Han, Y. (2010), “On the clouds: a new way of computing”, *Information Technology and Libraries*, Vol. 29 No. 2, pp. 87-92.
42. Harnad, S. (2007) “The Green Road to Open Access: A Leveraged Transition”. In: Anna Gacs. *The Culture of Periodicals from the Perspective of the Electronic Age*. L’Harmattan. 99-106. Accessible at <http://eprints.ecs.soton.ac.uk/13309/>
43. Harper, R., Corral, S. (2011), “Effects of the Economic Downturn on Academic Libraries in the UK: positions and projections in Mid-2009” *New Review of Academic Librarianship*, Vol. 17 No. 1, pp. 96-128.

44. Hayes, S. and Brown, D. (1994), "Library as a business: mapping the pervasiveness of financial relationships in today's library", *Library Trends*, Vol. 42 No. 3, pp. 404-419.
45. Hayes, S. and Brown, D. (1994), "Library as a business: mapping the pervasiveness of financial relationships in today's library", *Library Trends*, Vol. 42 No. 3, pp. 404-419.
46. Hunter, H., Bruning, R. (2010), "The Global Economic Crisis: What Libraries and Publishers Can Do and Are Doing", *The Serials Librarian* Vol. 59 No.2, pp.147-158.
47. ICOCL, (2009), "Statement on the Global Economic Crisis and Its Impact on Consortial Licenses". Accessible at: <http://www.library.yale.edu/consortia/> Last accessed 24th December 2011.
48. International Labor Organization (2011), "Report on the High Level Mission to Greece", Athens, 19-13 September 2011. Available at: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---normes/documents/missionreport/wcms_170433.pdf Last accessed on 9th January 2012.
49. Ipsos MORI (2009), "The impact of the economic recession on university library and IT services: final report for JISC, SCONUL and UCISA" Accessible at: <http://www.jisc.ac.uk/media/documents/publications/libsitimpacts.pdf> Last accessed on 9th January 2012.
50. Jeauve, C. (2000). «Η έρευνα με ερωτηματολόγιο: το εγχειρίδιο του καλού ερευνητή». Μετάφραση και επιμέλεια Τζαννόνε-Τζώρτζη Κατερίνα. Αθήνα: Τυπωθήτω.
51. Johnson, B. (1985). "Institutional learning", in Ludvall, B.A. (Ed.): *National systems of innovation: towards a theory of innovation and interactive learning*, Printer, New York.
52. Khilary, V., Shikhare, R., Pillai, S. (2006), "Pricing strategy of KM-Related Services in Nonprofit Organizations", *IEEE International Conference on Management and Innovation Technology*, Vol. 1, pp. 275-279.
53. Kidd, T. (2010), "The view from the UK: the economic crisis and serials acquisitions on an offshore island", *The Serials Librarian*, Vol. 59 No. 3-4, pp. 384-393.
54. Kostagiolas, P. A., Margiola, A., Avramidou, A. (2011), "A library management response model against the economic crisis: the case of public libraries in Greece", *Library Review*, Vol. 60 No. 6, pp. 85-93
55. Leonhardt, T.W. (2011), "Key donor cultivation: Building for the future", *Journal of Library Administration*, Vol. 51 No. 2, pp. 198-208.

56. Li, X. (2006), "Library as incubating space for innovations: practices, trends and skill sets", *Library Management*, Vol. 27 No. 6/7, pp.370-378.
57. Line, M.B. (1986), "The survival of academic libraries in hard times: reaction to pressures rational and irrational", *British Journal of Academic Librarianship*, Vol. 1 No. 1, pp. 1-12.
58. Lowman, S. and Bixby, M. (2011), "Working with friends groups: Enhancing participation through Cultivation and Planning", *Journal of Library Administration*, Vol. 51 No. 2, pp. 209-220.
59. Lowry, C.B. (2010), "Year 2 of the Great Recession: surviving the present by building the future", *Journal of Library Administration*, Vol. 51 No. 1, pp. 37-53.
60. Marcum, J. W. (2008), "Partnering for innovation and sustainability", *The Bottom Line: Managing Library Finances*, Vol. 21 No. 3, pp. 82-84.
61. Malpas, C. (2011). "Cloud sourcing research collections: Managing print in the mass –digitized library environment", Dublin, OHQ: OCLC Research.
62. Martin, S. K. (1998), "The changing role of the library director: Fundraising and the Academic Library", *The Journal of Academic Librarianship*, Vol. 24 No. 1, pp.3-10.
63. Mathews, P. (2005). *Στρατηγικός σχεδιασμός και διοίκηση υπηρεσιών πληροφόρησης*. Αθήνα, Εκδόσεις Παπασωτηρίου.
64. McCaslin, D. (2010), "What are the expectations of Interlibrary Loan and Electronic Reserves during an economic crisis?", *Journal of Interlibrary Loan, Document Delivery and Electronic Reserve*, Vol. 20 No. 4, pp. 227-231.
65. Medeiros, N. (2009), "Crisis management", *OCLC Systems and Services: International digital library perspectives*, Vol. 25 No. 2, pp. 73-75.
66. Medeiros, N. (2011), "Transformation: next generation technical services at the University of California Libraries", *OCLC Systems and Services: International digital library perspectives*, Vol. 27 No.1, pp. 6-9.
67. Meyer, N. J. and Miller, I. R. (2008), "The Library as service learning partner: a win-win collaboration with students and faculty", *College & Undergraduate Libraries*, Vol. 15 No. 4, pp. 399-413.
68. Miller, W. (2010), "The role of campus administrators as libraries face the latest economic downturn", *Library Issues: Briefings for Faculty and Administrators*, Vol. 31 No. 2.
69. Montgomery, S. E. and Miller, J. (2011), "The third place: the library as a collaborative and community space in a time of fiscal restraint", *College & Undergraduate Libraries*, Vol. 18 No. 2-3, pp. 228-238.

70. Moore, N. (2004), "Public library trends", *Cultural Trends*, Vol. 31 (1) No. 49, pp. 27-57.
71. Murray, A. (2011), "Maximizing an economic recession through strategic organizational repositioning", *The Bottom Line: Managing Library Finances*, Vol. 24 No. 1, pp. 13-23.
72. Nicholas, D., Rowlands, I., Jubb, M., Jamali, H.R. (2009), "The impact of economic downturn on libraries: with special reference to academic libraries", *The Journal of Academic Librarianship*, Vol. 36 No. 5, pp. 376-382.
73. Okojie, V. (2010). "Innovative financing for university libraries in Sub-Saharan Africa", *Library Management*, Vol. 31 No.6, pp. 404-419.
74. Papazoglou A., Semertzaki E. (2001), "Changes and developments in Greek Libraries", *The Electronic Library*, Vol. 19 No. 3, pp. 158-167.
75. Pengxiang, J, Qinghua, X. (2008), "Knowledge management, Collaboration and Innovation", *International Seminar on Future Information Technology and Management Engineering*, 20 Nov. 2008, Leicestershire, United Kingdom. pp. 228-232.
76. Perry, K. (2009), "Where library consortia going? Results of a 2009 survey", *Serials* Vol. 22 No. 2, pp. 122-130.
77. Porter, M. E, (1990). *The competitive advantage of nations*. The free press, USA.
78. Powell, A. (2011), "Times of Crisis Accelerate Inevitable Change", *Journal of Library Administration*, Vol. 51 No.1, pp. 105-129.
79. Pritchard, S. M. (2009), "Crises and Opportunities", *portal: Library and the Academy*, Vol. 9 No.4, pp. 437-440.
80. Rapp, D. (2011), "ACRL 2011: Frugal tech", *Library Journal*. Accessible at http://www.libraryjournal.com/lj/community/academiclibraries/890076-265/acrl_2011_frugal_tech.html.csp Last accessed 24 January 2012.
81. Reid, M. (2010), "Building an academic library fundraising program "from scratch", *The Bottom Line: Managing Library Finances*, Vol.23 No. 2, pp. 53-56.
82. Research Information Network (RIN), (2008), "Ensuring a bright future for research libraries: a guide for vice-chancellors and senior institutional managers" London: RIN Accessible at: <http://www.rin.ac.uk/our-work/using-and-accessing-information-resources/ensuring-bright-future-research-libraries> Last accessed 9th January 2012
83. Research Information Network (RIN), (2010), "Challenges for Academic Libraries in Difficult Economic Times: A Guide for Senior Institutional Managers and Policy Makers" London: RIN/SCONUL Accessible at: <http://ciber-research.eu/download/20100318-challenges.pdf> Last accessed 9th January 2012.

84. Roberts, S. A. (2003), "Financial management of libraries: past trends and future prospects", *Library Trends* Vol. 51 No. 3, pp. 462-493.
85. Romero, N.L. (2011a), "Outsourcing as a change management tool in libraries and documentation centers", *The Bottom Line: Managing Library Finances*, Vol. 24 No. 1, pp.73-79.
86. Romero, N.L. (2011b), "Libraries' response to the crisis: measures to mitigate its impact", *The Bottom Line: Managing Library Finances*, Vol. 24 No. 4, pp.236-240.
87. Rooks, D. C. (2007), "Fund Raising: Random Ramblings-Seek Professional Help", ", *The Journal of Academic Librarianship*, Vol. 33 No. 2, pp.292-293
88. Rooney-Browne, C. (2009), "Rising to the challenge: a look at the role of public libraries in times of recession", *Library Review*, Vol. 58 No. 5, pp. 341-352.
89. Rowlands, I. (2007), "Electronic journals and user behavior: a review of recent research", *Library and Information Science Research*, Vol. 29, pp. 269-396.
90. Rowlands, I. and Nicholas, D. (2010), "The economic downturn and libraries: an international survey", *Learned Publishing*, Vol. 23 No. 2, pp. 144-156.
91. Rubin, R.E. (2004). "*Foundations of the Library and Information Science*" 2nd Edition. New York: Neal-Schuman Publishers, Inc.
92. Scupola, A. and Nicolajsen, H. W. (2010), "Service innovation in academic libraries: is there place for customer?", *Library Management*, Vol. 31 No. 4/5, pp.304-318.
93. Sheng, X. and Sun, Lin (2007), "Developing Knowledge innovation culture of libraries", *Library Management*, Vol. 28 No. 1/2, pp. 36-52
94. Shepstone, C. and Currie, L. (2008), "Transforming the Academic Library: creating an organizational culture that fosters staff success", *Journal of Academic Librarianship*, Vol. 34 No. 4, pp. 358-368.
95. Silverman, E. (2009), "Staying positive in a down economy", *The Bottom Line: Managing Library Finances*, Vol. 22 No. 1, pp. 27-29.
96. Sirkin, M. R. (2006). «*Statistics for the social sciences*». 3rd Edition. California: Sage Publications.
97. Smith, G. S. (2002). *Managerial accounting for Libraries and Other Not-for-Profit Organizations*. 2nd ed. Chicago, IL: American Library Association.
98. Steele, K. (2010), "Crisis, Disaster or Gift", *The Bottom Line: Managing Library Finances*, Vol. 23 No. 1, pp. 29-30.
99. Stoffle, C. (1990/1991), "Library, Fundings and Creativity – Part 1: Funding", *Bulletin of the American Society for Information Science*, Vol. 17, pp.16-18.

100. Sutton, A. and Grantt, M. J. (2011), "Cost-effective ways of delivering enquiry services: a rapid review", *Health Information and Libraries Journal*, Vol. 28, pp.249-255.
101. Tam, L.W.H., Robertson, A.C. (2002), "Managing change: library and information services in the digital age", *Library Management*, Vol. 23 No.8/9, 369-377.
102. Taylor, C. (2010), "Thinking out of the box: Fundraising during economic downturns", *The Serials Librarian*, Vol. 59 No. 3, pp. 370-383.
103. Tenopir, C., King, D.V., Mays, R., Wu, L. Baer, A. (2010), "Measuring value and return on investment of academic libraries", *Serials*, Vol. 23 No. 3, pp. 182-190.
104. Throumoulos, M. (2010), "Exceptional service during and after deep serial cuts", *The Bottom Line: Managing Library Finances*, Vol. 23 (1), pp. 24-28.
105. Topper, E. F. (2009a), "Keeping staff motivated in tough time", *New Library World*, Vol. 110 No. 7-8, pp. 385-387.
106. Topper, E. F. (2009b), "What's new in libraries: tough economic times for US libraries", *New Library World*, Vol. 110 No. 5-6, pp. 291-293.
107. University College London (UCL) (2009). "*The economic downturn and libraries: survey findings*". Accessible at: <http://www.ucl.ac.uk/infostudies/research/ciber/charleston-survey.pdf> Last accessed on 9th January 2012.
108. Ward, S. M., Fong, Y.S., Camille, D. (2002), "Library fee-based information services: financial considerations", *The Bottom Line: Managing Library Finances*, Vol. 15 No. 1, pp. 5-17.
109. Xiao, Y. (2005), "Several new characteristics in the development of theory and practice of overseas community information service", *Library Forum*, Vol. 6, pp. 227-230.
110. Xiaobin, L., Jing, G. (2009), "Innovation Community: constructing a new service mode for academic libraries", *The Electronic Library*, Vol. 27 No. 2, pp. 258-270.
111. Zappen, S. (2010), "Managing Resources to Maximize Serials Access: The Case of the Small Liberal Arts College Library", *The Serials Librarian* Vol.59 No. 3, pp.346-359.
112. Βασιλακάκη, Ε. και Χαλεπλιόγλου, Α. (2007). «Νέες μορφές υπηρεσιών, νέες λειτουργίες και νέοι ρόλοι της Υπηρεσίας Πληροφόρησης: τεκμηριωμένη αποτύπωση των τάσεων, *Πρακτικά του 16^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών «Ο ανθρώπινος παράγοντες στη διαμόρφωση της σημερινής & της*

- μελλοντικής βιβλιοθήκης*», Πειραιάς, 1-3 Οκτωβρίου 2007, Πειραιάς: Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Πειραιά, σελ. 60-76.
113. Βουλή των Ελλήνων (2008). Σύνταγμα της Ελλάδος: όπως αναθεωρήθηκε με το Ψήφισμα της 27^{ης} Μαΐου 2008 της Η' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων. Διαθέσιμο στο <http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/8c3e9046-78fb-48f4-bd82-bbba28ca1ef5/SYNTAGMA.pdf>
114. ΕΠΕΑΕΚ (2008). Δικτυακός τόπος <http://www.epeaek.gr/epeaek/el/home.jsp> Τελευταία πρόσβαση 8 Ιανουαρίου 2012.
115. Ζάχος, Γεώργιος (2008), «Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες: Προκλήσεις και προοπτικές στην «Μετά ΕΠΕΑΕΚ» εποχή», Ημερίδα ΤΕΙ Καβάλας, 28/3/2008. Διαθέσιμο στο: http://www.gzachos.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=112&Itemid=31 Πρόσβαση την 9^η Ιανουαρίου 2012.
116. Μ.Ο.Π.Α.Β (2001). «Στατιστικά στοιχεία και καθιερωμένοι δείκτες αξιολόγησης Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών». Ιωάννινα. Διαθέσιμο ηλεκτρονικά στο: http://www.mopab.gr/publications/mopab_statistical_indicators.pdf Τελευταία πρόσβαση την 8η Ιανουαρίου 2012.
117. Μ.Ο.Π.Α.Β. (2007). «Στατιστικά στοιχεία Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών». Ιωάννινα. Διαθέσιμο ηλεκτρονικά στο: http://www.mopab.gr/statistics/annual/mopab_report_2007.pdf Τελευταία πρόσβαση την 8η Ιανουαρίου 2012
118. Μ.Ο.Π.Α.Β. (2009). «Στατιστικά στοιχεία Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών». Ιωάννινα. Διαθέσιμο ηλεκτρονικά στο: http://www.mopab.gr/statistics/annual/mopab_report_2009.pdf Τελευταία πρόσβαση την 8η Ιανουαρίου 2012
119. Μ.Ο.Π.Α.Β. (2010). «Στατιστικά στοιχεία Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών». Ιωάννινα. Διαθέσιμο ηλεκτρονικά στο: http://www.mopab.gr/statistics/annual/mopab_report_2010.pdf Τελευταία πρόσβαση την 8η Ιανουαρίου 2012
120. Μ.Ο.Π.Α.Β. (2012) Δικτυακός τόπος: <http://www.mopab.gr/> Τελευταία πρόσβαση την 9^η Ιανουαρίου 2012.
121. Μ.Ο.Π.Α.Β. (2006). «Στατιστικά στοιχεία Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών». Ιωάννινα. Διαθέσιμο ηλεκτρονικά στο: http://www.mopab.gr/statistics/annual/mopab_report_2006.pdf Τελευταία πρόσβαση την 8η Ιανουαρίου 2012.

122. Μ.Ο.Π.Α.Β. (2007). «Έρευνα: Απασχόληση προσωπικού των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών μέσω των έργων ΕΠΕΑΕΚ I & II.» Επιμέλεια έκδοσης Δρ. Γεώργιος Ζάχος, Υπεύθυνος σύνταξης κ. Βασίλης Πολυχρονόπουλος. Ιωάννινα. Διαθέσιμο ηλεκτρονικά στο: <http://www.mopab.gr/publications/ereuna.pdf> Τελευταία πρόσβαση την 8η Ιανουαρίου 2012.
123. Μ.Ο.Π.Α.Β. (2008). «Στατιστικά στοιχεία Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών». Ιωάννινα. Διαθέσιμο ηλεκτρονικά στο: http://www.mopab.gr/statistics/annual/mopab_report_2008.pdf Τελευταία πρόσβαση την 8η Ιανουαρίου 2012
124. Μ.Ο.Π.Α.Β. (2010). «Έρευνα: Απογραφή προσωπικού ελληνικών ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών». Επιμέλεια Βασίλης Πολυχρονόπουλος. Ιωάννινα. Διαθέσιμο ηλεκτρονικά στο: http://www.mopab.gr/publications/apografi_2010.pdf Τελευταία πρόσβαση την 8η Ιανουαρίου 2012.
125. Μπαρσούκη, Α. (2008). *Η ανάπτυξη/εξέλιξη των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών της Θεσσαλονίκης μέσα από τα ΕΠΕΑΕΚ (όπως καταγράφεται μέσα από εκδόσεις συνέδρια, εξοπλισμό προσωπικό)*. Διατίθεται ηλεκτρονικά στο: <http://195.251.240.254:8080/handle/10184/924> Τελευταία πρόσβαση την 9η Ιανουαρίου 2012.
126. Μπώκος, Γ. (1999). «Ενιαίος χώρος πληροφόρησης: Ο ρόλος των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών στο ελληνικό περιβάλλον», *Πρακτικά του 7^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών «Οργάνωση & Συνεργασία Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών στην Ψηφιακή Εποχή*», Βόλος, 4-6 Νοεμβρίου 1998, Βόλος: Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, 1999, σ. 19-33.
127. Μπώκος, Γ. (2002). *Τεχνολογία & Πληροφόρηση: από τη διαχείριση του βιβλίου στη διαχείριση της γνώσης*. Αθήνα: Παπασωτηρίου.
128. Ν. 1268/82. Για την δομή και λειτουργία των Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων. (ΦΕΚ Α 87). Διαθέσιμο ηλεκτρονικά στο: http://www.teicrete.gr/msc-accaud/resources/guide/n_1268_82_2-12-09.pdf Τελευταία πρόσβαση την 8η Ιανουαρίου 2012.
129. Ν. 3404/2005. Ρύθμιση θεμάτων του Πανεπιστημιακού και Τεχνολογικού Τομέα της Ανώτατης Εκπαίδευσης και λοιπές διατάξεις. (ΦΕΚ Α' /260/17.10.2005). Διαθέσιμο ηλεκτρονικά στο: http://www.dsanet.gr/Epikairothta/Nomothesia/n3404_05.htm Τελευταία πρόσβαση την 8η Ιανουαρίου 2012.
130. Πιπερόπουλος, Π. (2008). *Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία & Business Clusters*. Αθήνα: Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης.

131. Ράπανος, Βασίλειος και Καπλάνογλου, Γεωργία (2011), Οικονομική κρίση και δημοσιονομική πολιτική: η περίπτωση της Ελλάδας. Άρθρο Β.3, *Από την διεθνή κρίση στην κρίση της Ευρωζώνης και της Ελλάδας: τι μας επιφυλάσσει το μέλλον;* Επιμέλεια Νικόλαος Β. Καραμούζης και Γκίκας Ν. Χαρδούβελης, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα.
132. Τζεκάκης, Μιχάλης (2000) «Ένα χρόνο μετά το ΕΠΕΑΕΚ: Που βρισκόμαστε; Που πάμε; Άλλαξε κάτι ή ήταν όνειρο που πέρασε;», *Πρακτικά 9^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών «Σύνδεση των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών με την Εκπαιδευτική Διαδικασία»*, Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, 18-20/12/2000, Αθήνα. Διαθέσιμο στο: <http://abekt.lib.ucy.ac.cy/synedria/9psab/9psab019.pdf> Πρόσβαση την 9η Ιανουαρίου 2012.
133. Υπουργείο Παιδείας, Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων (2011). «Βιβλιοθήκες» Δικτυακός τόπος: http://www.e-yliko.gr/htmls/libraries/vivl_academy_el.aspx Τελευταία πρόσβαση στις 9η Ιανουαρίου 2012.
134. Χαρδούβελης, Γκίκας (2011), Το χρονικό της διεθνούς και συνακόλουθης ελληνικής και ευρωπαϊκής κρίσης: αίτια, αντιδράσεις, επιπτώσεις, προοπτική. *Από την διεθνή κρίση στην κρίση της Ευρωζώνης και της Ελλάδας: τι μας επιφυλάσσει το μέλλον;* Επιμέλεια Νικόλαος Β. Καραμούζης και Γκίκας Ν. Χαρδούβελης, Εκδόσεις Λιβάνη, Αθήνα.
135. Χατζοπούλου, Κ. (1999), «Τάσεις και δυνατότητες συνεργασίας Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών με άλλες βιβλιοθήκες», *8^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών «Η Ακαδημαϊκή Βιβλιοθήκη ως εκπαιδευτική και ερευνητική μονάδα στην 3^η χιλιετία»*, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 20-22/10/1999.
136. Χλωμούδης, Κ. και Κωσταγιόλας, Π. (2004). *Σύγχρονες βιβλιοθήκες – Τράπεζες πληροφοριών: οργάνωση και νέες τάσεις*. Αθήνα, Εκδόσεις J&J Hellas.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄

«Συμμετοχή Ιδρυμάτων στην Έρευνα»

Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ιδρύματα	Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ιδρύματα που συμμετείχαν στην έρευνα
ΑΕΙ	
Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών	Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης	-
Διεθνές Πανεπιστήμιο	Διεθνές Πανεπιστήμιο
Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών – Βιβλιοθήκη Νομικής Σχολής
Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο	Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
Ιόνιο Πανεπιστήμιο	Ιόνιο Πανεπιστήμιο
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Πανεπιστήμιο Αιγαίου	-
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	-
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Πανεπιστήμιο Κρήτης	-
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	Πανεπιστήμιο Μακεδονίας
Πανεπιστήμιο Πατρών	Πανεπιστήμιο Πατρών
Πανεπιστήμιο Πειραιώς	Πανεπιστήμιο Πειραιώς
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας	Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας
Πάντειο Πανεπιστήμιο	Πάντειο Πανεπιστήμιο
Πολυτεχνείο Κρήτης	Πολυτεχνείο Κρήτης
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ιδρύματα	Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ιδρύματα που συμμετείχαν στην έρευνα
ΤΕΙ	
ΑΘΗΝΩΝ	-
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	-
ΗΠΕΙΡΟΥ	-
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	-
ΚΑΒΑΛΑΣ	ΚΑΒΑΛΑΣ
ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	-
ΚΡΗΤΗΣ	-
ΛΑΜΙΑΣ	ΛΑΜΙΑΣ
ΛΑΡΙΣΑΣ	ΛΑΡΙΣΑΣ
ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ	-
ΠΑΤΡΑΣ	-
ΠΕΙΡΑΙΩΣ	ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΣΕΡΡΩΝ	ΣΕΡΡΩΝ
ΧΑΛΚΙΔΑΣ	-

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄

«Απαντήσεις Ιδρυμάτων στην έρευνα»

ΑΕΙ	Α.1.1 Μόνιμο προσωπικό έτους 2010	Α.1.2 Προσωπικό με σύμβαση	Α.1.3 Μεταπτυχιακοί,	Α.1.4 Μόνιμο προσωπικό έτους 2011	Α.1.5 Προσωπικό με σύμβαση	Α.1.6 Μεταπτυχιακοί,
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	53	1	1	48	1	2
Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών	6	0	0	5	0	0
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	10	1 (ετήσια) 2 (8μηνη)	1	10	1	0
Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδας	0	3	0	0	4	0
ΕΚΠΑ	2	0	2	2	1	0
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	39	5	3	39	6	4
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	2	6	0	2	6	0
Ιόνιο Πανεπιστήμιο	10	6	15	10	0	10
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	6	Ιδιωτικού Δικαίου	14 μεταπτυχια	3	Ιδιωτικού Δικαίου	14 μεταπτυχια
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	3	0	0	3	0	0
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	21	2	2	21	2	1
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	7	23	16.111	7	18	
Πανεπιστήμιο Πατρών	20	4	4	20	0	1
Πανεπιστήμιο Πειραιά	8	7	0	6	6	0
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	1	0	0	1	0	0
Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας	1	0	0	1	0	0
Πάντειο Πανεπιστήμιο	15	5	2	16	-	2
Πολυτεχνείο Κρήτης	6 (3 μόνιμες, 3 ΙΔΑΧ)	5 (8μηνες συμβάσεις)	0	6 (3 μόνιμες, 3 ΙΔΑΧ)	2 (ετήσιες συμβάσεις)	0
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	2	2	1	2	2	0

ΤΕΙ	Α.1.1 Μόνιμο προσωπικό έτους 2010	Α.1.2 Προσωπικό με σύμβαση έτους 2010	Α.1.3 Μεταπτυχιακοί, προπτυχιακοί φοιτητές, φοιτητές πρακτικής έτους 2010	Α.1.4 Μόνιμο προσωπικό έτους 2011	Α.1.5 Προσωπικό με σύμβαση έτους 2011	Α.1.6 Μεταπτυχιακοί, προπτυχιακοί φοιτητές, φοιτητές πρακτικής έτους 2011
Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης	11	0	0	11	0	0
Τ.Ε.Ι. Καβάλας	3			3		
Τ.Ε.Ι. Λαμίας	3	0	1	3	1	1
Τ.Ε.Ι. Λάρισας	10	0	2	11	0	3
Τ.Ε.Ι. Πειραιά	11	0	27.79	11	0	28.489
Τ.Ε.Ι. Σερρών	6	2	2	6	0	3

ΑΕΙ	Α.2.1 Πηγές χρηματοδότησης έτους 2010	Α.2.1α Τακτικός προϋπολογισμ	Α.2.1β Έκτακτα έσοδα*	Α.2.1γ Έσοδα από υπηρεσίες της Βιβλιοθήκης
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Τακτικός Προϋπολογισμός , Έσοδα από υπηρεσίες της	1.855.000	0	125.712 **
Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών	Τακτικός Προϋπολογισμός			
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Τακτικός Προϋπολογισμός , Έσοδα από υπηρεσίες της	80.818,75	0	11.600 ευρώ
Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδας	Τακτικός Προϋπολογισμός , Έκτακτα έσοδα*		.	.
ΕΚΠΑ	Τακτικός Προϋπολογισμός , Έκτακτα έσοδα* , Έσοδα από	19.049 €	7,500,00	740
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	Τακτικός Προϋπολογισμός			
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	Τακτικός Προϋπολογισμός			859,4
Ιόνιο Πανεπιστήμιο	Τακτικός Προϋπολογισμός		0	0
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Τακτικός Προϋπολογισμός , Έκτακτα έσοδα* , Έσοδα από	300 €	6 €	1.431,76 €
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	Τακτικός Προϋπολογισμός		0	0
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Τακτικός Προϋπολογισμός , Έσοδα από υπηρεσίες της	1300000		27000
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	Τακτικός Προϋπολογισμός , Έκτακτα έσοδα* , Έσοδα από	686.042	3.5	30.572
Πανεπιστήμιο Πατρών	Τακτικός Προϋπολογισμός , Έκτακτα έσοδα* , Έσοδα από	650000	20000	13500
Πανεπιστήμιο Πειραιά	Τακτικός Προϋπολογισμός		.	.
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	Τακτικός Προϋπολογισμός , Έσοδα από υπηρεσίες της			70 €
Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας	Τακτικός Προϋπολογισμός			
Πάντειο Πανεπιστήμιο	Τακτικός Προϋπολογισμός , Έσοδα από υπηρεσίες της	550.000 €	0	12900
Πολυτεχνείο Κρήτης	Τακτικός Προϋπολογισμός , Έκτακτα έσοδα*	300	7.200 €	0
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	Τακτικός Προϋπολογισμός , Έκτακτα έσοδα* , Έσοδα από	18200	1623	3.68

ΤΕΙ	Α.2.1 Πηγές χρηματοδότησης έτους 2010	Α.2.1α Τακτικός προϋπολογισμός	Α.2.1β Έκτακτα έσοδα*	Α.2.1γ Έσοδα από υπηρεσίες της Βιβλιοθήκης
Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης	Τακτικός Προϋπολογισμός		0	0
Τ.Ε.Ι. Καβάλας	Τακτικός Προϋπολογισμός			
Τ.Ε.Ι. Λαμίας	Τακτικός Προϋπολογισμός			
Τ.Ε.Ι. Λάρισας	Τακτικός Προϋπολογισμός	-	0	0
Τ.Ε.Ι. Πειραιά	Τακτικός Προϋπολογισμός	31985	.	.
Τ.Ε.Ι. Σερρών	Τακτικός Προϋπολογισμός	36661	0	

* Αναπτυξιακά και ερευνητικά προγράμματα, Κληροδοτήματα, Δωρεές, επιχορηγήσεις

** Αφορά όλες τις Βιβλιοθήκες του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου

ΑΕΙ	Α.2.2 Πηγές χρηματοδότησης έτους 2011	Α.2.2 Πηγές χρηματοδότησης έτους 2012	Α.2.2 Πηγές χρηματοδότησης έτους	Α.2.2γ Έσοδα από υπηρεσίες της Βιβλιοθήκης
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Τακτικός προϋπολογισμός, Έσοδα από υπηρεσίες της	2.200.000 €	0	7.900 €**
Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών	Τακτικός Προϋπολογισμός			
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Τακτικός προϋπολογισμός, Έσοδα από υπηρεσίες της	86.026 € (βλ. σημείωση)	0	4.652 €
Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδας	Τακτικός προϋπολογισμός, Έκτακτα έσοδα*	.	.	.
ΕΚΠΑ	Τακτικός προϋπολογισμός, Έκτακτα έσοδα*,	16.762 €	5.100,00	650 €
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	Τακτικός προϋπολογισμός			
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	Τακτικός προϋπολογισμός			560,00 €
Ιόνιο Πανεπιστήμιο	Τακτικός προϋπολογισμός		0	0
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Τακτικός προϋπολογισμός, Έσοδα από υπηρεσίες της	300 €		1.399,96 €
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	Τακτικός προϋπολογισμός		0	0
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Τακτικός προϋπολογισμός, Έσοδα από υπηρεσίες της	440.000 €		25.000 €
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	Τακτικός προϋπολογισμός, Έκτακτα έσοδα*,	.		
Πανεπιστήμιο Πατρών	Τακτικός προϋπολογισμός, Έκτακτα έσοδα,*			
Πανεπιστήμιο Πειραιά	Τακτικός προϋπολογισμός			
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου				
Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας	Τακτικός προϋπολογισμός			
Πάντειο Πανεπιστήμιο	Τακτικός προϋπολογισμός, Έκτακτα έσοδα*,		400.000 €	10.000 €
Πολυτεχνείο Κρήτης	Τακτικός προϋπολογισμός, Έκτακτα έσοδα*	298.878 €	339.900 €	0
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	Τακτικός προϋπολογισμός, Έκτακτα έσοδα*,	0 €	0	0

ΤΕΙ	Α.2.2 Πηγές χρηματοδότησης έτους 2011	Α.2.2α Τακτικός προϋπολογισμός	Α.2.2β Έκτακτα έσοδα*	Α.2.2γ Έσοδα από υπηρεσίες της Βιβλιοθήκης
Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης	Τακτικός προϋπολογισμός		0	0
Τ.Ε.Ι. Καβάλας	Τακτικός προϋπολογισμός			
Τ.Ε.Ι. Λαμίας	Τακτικός προϋπολογισμός			
Τ.Ε.Ι. Λάρισας	Τακτικός προϋπολογισμός	-	0	0
Τ.Ε.Ι. Πειραιά	.	.	.	.
Τ.Ε.Ι. Σερρών	Τακτικός προϋπολογισμός	20000	0	

ΑΕΙ	Α.3.1 Προϋπολογισμός	Α.3.2 Προϋπολογισμός	Α.3.3 Προϋπολογισμός	Α.4.1 Δαπάνες προσκτήσεων 2010	Α.4.2 Δαπάνες υλικοτεχνικού εξοπλισμού	Α.4.3 Λειτουργικές	Α.5.1 Προϋπολογισμός	Α.5.2 Προϋπολογισμός
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Ανωτάτη Σχολή Καλών	1.307.000 €	0	80.000 €* (δεν)	1.600.000 €	158.749 €		59.257.576 €	
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Διεθνές Πανεπιστήμιο ΕΚΠΑ	162.000 €	4.750 €	12.500 €	3.1	4.395 €	5.5	5.189.441 €	
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	993 €	60.2	8.82	995 €	95.612 €	108.778 €	ΕΣΟΔΑ 18.420.200	ΕΣΟΔΑ 15.720.5
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο				15.294 €				
Ιόνιο Πανεπιστήμιο	234			240 €				
Οικονομικό Πανεπιστήμιο	255 €	12 €	1.5 €	150 €	12	1.5 €	Απολογισμός 2010: 5.800€	
Πανεπιστήμιο Δυτικής	5.000 €	0	500 €	5.000 €	0	350 €		
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	440.000 €		7.000 €	840.000 €	10.000 €	7.000 €	11.000.000 €	7.000.00 0 €
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας				319.525 €	57.563 €	7.328 €		
Πανεπιστήμιο Πατρών				129.663 €		49.400 €		
Πανεπιστήμιο Πειραιά	400.000 €							
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου				92 €				
Πανεπιστήμιο Στερεάς								
Πάντειο Πανεπιστήμιο	500.000 €	150.000 €		450.000,00 €	150.000 €			
Πολυτεχνείο Κρήτης	247.915 €	37.863 €	18.963 €	242.068,41 €	2.786 €	25.370,62 €	6.837.669	
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	0 €	0 €	0 €	1.829,00 €	0 €	17.928,00 €	2.997.000	

ΤΕΙ	Α.3.1 Προϋπολογισμός προσκτήσεων 2011	Α.3.2 Προϋπολογισμός υλικοτεχνικού εξοπλισμού 2011	Α.3.3 Προϋπολογισμός λειτουργικών εξόδων 2011	Α.4.1 Δαπάνες προσκτήσεων 2010	Α.4.2 Δαπάνες υλικοτεχνικού εξοπλισμού 2010	Α.4.3 Λειτουργικές δαπάνες 2010	Α.5.1 Προϋπολογισμός ιδρύματος 2010	Α.5.2 Προϋπολογισμός ιδρύματος 2011
Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης								
Τ.Ε.Ι. Καβάλας	1000	7000	2000					
Τ.Ε.Ι. Λαμίας	60							
Τ.Ε.Ι. Λάρισας	90	-	-	45	-	-	-	-
Τ.Ε.Ι. Πειραιά	10711,74	3496,85	δγ/δα	13160,33	3165		δγ/δα	δγ/δα
Τ.Ε.Ι. Σερρών	12000		9000	21759	9000	9451	8092908	

ΑΕΙ	Α.6.1 Αριθμός μελών	Α.7.1 Αριθμός εγγεγραμμ	Α.7.2α Ώρες λειτουργία	Α.7.2β Ημέρες λειτουργίας συνολικά ανά	Α.7.3α Ώρες λειτουργίας συνολικά ανά	Α.7.3β Ημέρες λειτουργία	Α.7.4 Μέγεθος συμβατικής	Α.7.5 Τρέχουσες
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	δεν υπάρχουν τα στοιχεία	39.112	44	5	δεν έχουν συγκεντρωθεί ακόμη στοιχεία	5	741881 βιβλιογραφικές εγγραφές	2100 σε μεμονωμένους
Ανωτάτη Σχολή Καλών	1500	844	47	5	38	5	52000 τόμοι μονογραφιών	8
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο	5425	3810	47.5	5	47,5	43	39309	124
Διεθνές Πανεπιστήμιο	200	190	72	6	60	6	7	3
ΕΚΠΑ		δεν υπάρχει	45	5	45	5	25.000	33 (μέσα από
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	170	14700	60	5	60	5	180	150
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	35.478	.	72	7	72	7	1545	46
Ίονιο Πανεπιστήμιο	3000	6000	55	5	45	5	105.000 (χωρίς	20
Οικονομικό Πανεπιστήμιο	Μέλη ΔΕΠ 295	18.472	50 ώρες	5	50 ώρες	5	Μονογραφίες 131.697	30
Πανεπιστήμιο Δυτικής	500 άτομα	350	45 ώρες	22	22	22	20000 περίπου	0
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	10000	5400	78	7	78	7	340000 ?	750
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	.	.	53	5,3	30	4,7		
Πανεπιστήμιο Πατρών	.	24085	65	5	65	5	379378	495
Πανεπιστήμιο Πειραιά	13000	.	40	7	40	7	70000	273
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου		53	150	5	200	5		2
Πανεπιστήμιο Στερεάς		300	35	5	40	5	7000	0
Πάντειο Πανεπιστήμιο	18.000	17600	36	5	36	5	81.200	540
Πολυτεχνείο Κρήτης	4.361	3.958 (αφορά το	35	5	25	4	99.881	178
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	?	1800	60	5	65		25.000	0

ΤΕΙ	Α.6.1 Αριθμός μελών ιδρύματος (φοιτητές,	Α.7.1 Αριθμός εγγεγραμμένων χρηστών μελών της ακαδημαϊκής	Α.7.2α Ώρες λειτουργίας συνολικά ανά εβδομάδα ακαδημαϊκού	Α.7.2β Ημέρες λειτουργίας συνολικά ανά εβδομάδα ακαδημαϊκού	Α.7.3α Ώρες λειτουργίας συνολικά ανά εβδομάδα ακαδημαϊκού	Α.7.3β Ημέρες λειτουργίας συνολικά ανά εβδομάδα ακαδημαϊκού	Α.7.4 Μέγεθος συμβατικής συλλογής έτους 2011 (αριθμός	Α.7.5 Τρέχουσες συνδρομές σε ηλεκτρονικά περιοδικά/εκδότες (πέραν της HEAL-
Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης	25	5	50	5	50	5	50000	0
Τ.Ε.Ι. Καβάλας	10000	2500	40	6	45	6	42000	0
Τ.Ε.Ι. Λαμίας	5000	3000	50	50	50	50	27000	
Τ.Ε.Ι. Λάρισας	-	13083	75	5	80	5	63.89	-
Τ.Ε.Ι. Πειραιά		10.3	57	5	57	5	487	10
Τ.Ε.Ι. Σερρών		9000	55 ώρες την εβδομάδα	5 ημέρες	51 ώρες/εβδ.	5 ημ.	54000	3

ΑΕΙ	Α.8 Εφαρμογή συστήματος διασφάλισης	Α.9. Εγγραφή εξωτερικών χρηστών ως μέλη
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Δεν υπάρχει κάποια πιστοποίηση	Επαγγελματίες που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με το γνωστικό αντικείμενο του εκπαιδευτικού ιδρύματος, στο οποίο ανήκει η Βιβλιοθήκη, Φοιτητές/Καθηγητές/Διδάσκοντες άλλων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της χώρας ή του εξωτερικού
Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών		
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ	
Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδας	Πιστοποίηση κατά ISO 9001	Κάποιες μεμονωμένες περιπτώσεις προσκεκλημένων καθηγητών/διδασκόντων του Πανεπιστημίου
ΕΚΠΑ	Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ	
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	Δεν υπάρχει κάποια πιστοποίηση	
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	Πιστοποίηση κατά ISO 9001	Επαγγελματίες που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με το γνωστικό αντικείμενο του εκπαιδευτικού ιδρύματος, στο οποίο ανήκει η Βιβλιοθήκη, Φοιτητές/Καθηγητές/Διδάσκοντες άλλων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της χώρας ή του εξωτερικού
Ιόνιο Πανεπιστήμιο	Δεν υπάρχει κάποια πιστοποίηση	Επαγγελματίες που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με το γνωστικό αντικείμενο του εκπαιδευτικού ιδρύματος, στο οποίο ανήκει η Βιβλιοθήκη, Καθηγητές/Διδάσκοντες άλλων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της χώρας ή του εξωτερικού
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Δεν υπάρχει κάποια πιστοποίηση	Οι εξωτερικοί χρήστες δεν εγγράφονται ως μέλη της Βιβλιοθήκης
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ	Επαγγελματίες που σχετίζονται άμεσα με το γνωστικό αντικείμενο του εκπαιδευτικού ιδρύματος, στο οποίο ανήκει η Βιβλιοθήκη, Φοιτητές άλλων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της χώρας ή του εξωτερικού
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Δεν υπάρχει κάποια πιστοποίηση	Δεν υπάρχουν
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	Δεν υπάρχει κάποια πιστοποίηση	Επαγγελματίες που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με το γνωστικό αντικείμενο του εκπαιδευτικού ιδρύματος, στο οποίο ανήκει η Βιβλιοθήκη, Φοιτητές/Καθηγητές/Διδάσκοντες άλλων εκπαιδευτικών
Πανεπιστήμιο Πατρών	Πιστοποίηση κατά ISO 9001	Επαγγελματίες που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με το γνωστικό αντικείμενο του εκπαιδευτικού ιδρύματος, στο οποίο ανήκει η Βιβλιοθήκη, Φοιτητές/Καθηγητές/Διδάσκοντες άλλων εκπαιδευτικών
Πανεπιστήμιο Πειραιά	Πιστοποίηση κατά ISO 9001	
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	Πιστοποίηση κατά ISO 9001	Επαγγελματίες που σχετίζονται έμμεσα με το γνωστικό αντικείμενο του εκπαιδευτικού ιδρύματος, στο οποίο ανήκει η Βιβλιοθήκη, Φοιτητές άλλων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της χώρας ή του εξωτερικού
Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας		
Πάντειο Πανεπιστήμιο		δεν έχει εξωτερικούς χρήστες μόνο με διαδανεισμό
Πολυτεχνείο Κρήτης	Πιστοποίηση κατά ISO 9001	Φοιτητές άλλων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της χώρας ή του εξωτερικού
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	Δεν υπάρχει κάποια πιστοποίηση	

ΤΕΙ	Α.8 Εφαρμογή συστήματος διασφάλισης ποιότητας	Α.9. Εγγραφή εξωτερικών χρηστών ως μέλη
Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης	Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ	.
Τ.Ε.Ι. Καβάλας	Δεν υπάρχει κάποια πιστοποίηση	Επαγγελματίες που σχετίζονται άμεσα με το γνωστικό αντικείμενο του εκπαιδευτικού ιδρύματος, στο οποίο ανήκει η Βιβλιοθήκη, Επαγγελματίες που σχετίζονται έμμεσα με το γνωστικό αντικείμενο του εκπαιδευτικού ιδρύματος, στο οποίο ανήκει η Βιβλιοθήκη, Φοιτητές άλλων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της χώρας ή του εξωτερικού
Τ.Ε.Ι. Λαμίας	Δεν υπάρχει κάποια πιστοποίηση	Επαγγελματίες που σχετίζονται άμεσα με το γνωστικό αντικείμενο του εκπαιδευτικού ιδρύματος, στο οποίο ανήκει η Βιβλιοθήκη, Επαγγελματίες που σχετίζονται έμμεσα με το γνωστικό αντικείμενο του εκπαιδευτικού ιδρύματος, στο οποίο ανήκει η Βιβλιοθήκη, Φοιτητές άλλων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της χώρας ή του εξωτερικού, Καθηγητές/Διδάσκοντες εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της χώρας ή του εξωτερικού
Τ.Ε.Ι. Λάρισα	Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ	Επαγγελματίες που σχετίζονται άμεσα με το γνωστικό αντικείμενο του εκπαιδευτικού ιδρύματος, στο οποίο ανήκει η Βιβλιοθήκη, Επαγγελματίες που σχετίζονται έμμεσα με το γνωστικό αντικείμενο του εκπαιδευτικού ιδρύματος, στο οποίο ανήκει η Βιβλιοθήκη, Φοιτητές άλλων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της χώρας ή του εξωτερικού, Καθηγητές/Διδάσκοντες εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της χώρας ή του εξωτερικού
Τ.Ε.Ι. Πειραιά	Δεν υπάρχει κάποια πιστοποίηση	Φοιτητές άλλων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της χώρας ή του εξωτερικού, Καθηγητές/Διδάσκοντες εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της χώρας ή του εξωτερικού
Τ.Ε.Ι. Σερρών	Είναι πιστοποιημένο το Ίδρυμα και οι υπηρεσίες του γενικότερα, αλλά όχι η Β/Θ ξεχωριστά	Επαγγελματίες που σχετίζονται άμεσα με το γνωστικό αντικείμενο του εκπαιδευτικού ιδρύματος, στο οποίο ανήκει η Βιβλιοθήκη, Επαγγελματίες που σχετίζονται έμμεσα με το γνωστικό αντικείμενο του εκπαιδευτικού ιδρύματος, στο οποίο ανήκει η Βιβλιοθήκη, Φοιτητές άλλων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της χώρας ή του εξωτερικού, Αναγνωστικό κοινό που δανείζεται αποκλειστικά λογοτεχνικά έργα

ΑΕΙ	Α.10 Πολιτικές χρεώσεις	Α.11 Πολιτική εξωστρέφειας βιβλιοθήκης
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Συνδρομητικές υπηρεσίες, Πρόστιμα καθυστερημένης επιστροφής υλικού, Παροχή φωτοαντιγράφων/εκτυπώσεων	
Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών	Πρόστιμα καθυστερημένης επιστροφής υλικού, Παροχή φωτοαντιγράφων/εκτυπώσεων	
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Πρόστιμα καθυστερημένης επιστροφής υλικού, Παροχή φωτοαντιγράφων/εκτυπώσεων	δεν υπάρχει γίνεται προβολή της βιβλιοθήκης μέσω αφισών και ενημερωτικών φυλλαδίων σε γραμματείες και σε χώρους συνάθροισης
Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδας		
ΕΚΠΑ	Συνδρομητικές υπηρεσίες	
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	Παροχή φωτοαντιγράφων/εκτυπώσεων	
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	Πρόστιμα καθυστερημένης επιστροφής υλικού, Παροχή φωτοαντιγράφων/εκτυπώσεων	
Ιόνιο Πανεπιστήμιο	Προβλέπονται στον εσωτερικό κανονισμό, ο οποίος δεν έχει ακόμη επικυρωθεί από τη Σύγκλητο	
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Πρόστιμα καθυστερημένης επιστροφής υλικού, Παροχή φωτοαντιγράφων/εκτυπώσεων, Διαδανεισμός μέσω ΕΚΤ	
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	Παροχή φωτοαντιγράφων/εκτυπώσεων	Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Δεν υπάρχει	Δεν υπάρχει
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	Συνδρομητικές υπηρεσίες, Πρόστιμα καθυστερημένης επιστροφής υλικού, Παροχή φωτοαντιγράφων/εκτυπώσεων	Πραγματοποιήθηκε ανάλυση αγοράς το 2009 με ανάθεση σε εταιρία
Πανεπιστήμιο Πατρών	Πρόστιμα καθυστερημένης επιστροφής υλικού, Παροχή φωτοαντιγράφων/εκτυπώσεων	
Πανεπιστήμιο Πειραιά	Παροχή φωτοαντιγράφων/εκτυπώσεων	
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	Παροχή φωτοαντιγράφων/εκτυπώσεων	
Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας		
Πάντειο Πανεπιστήμιο	Πρόστιμα καθυστερημένης επιστροφής υλικού, Παροχή φωτοαντιγράφων/εκτυπώσεων	
Πολυτεχνείο Κρήτης	Πρόστιμα καθυστερημένης επιστροφής υλικού, Παροχή φωτοαντιγράφων/εκτυπώσεων	
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	Συνδρομητικές υπηρεσίες, Πρόστιμα καθυστερημένης επιστροφής υλικού, Παροχή φωτοαντιγράφων/εκτυπώσεων	

ΤΕΙ	A.10 Πολιτικές χρεώσεων	A.11 Πολιτική εξωστρέφειας βιβλιοθήκης
Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης	Παροχή φωτοαντιγράφων/εκτυπώσεων	
Τ.Ε.Ι. Καβάλας	Παροχή φωτοαντιγράφων/εκτυπώσεων	
Τ.Ε.Ι. Λαμίας		
Τ.Ε.Ι. Λάρισας		Τμήμα ή υπεύθυνος δημοσίων σχέσεων
Τ.Ε.Ι. Πειραιά		
Τ.Ε.Ι. Σερρών	Πρόστιμα καθυστερημένης επιστροφής υλικού, Παροχή φωτοαντιγράφων/εκτυπώσεων	

ΑΕΙ	Α.12 Συμμετοχή/οργάνωση δραστηριοτήτων/εκδηλώσεων που γνωστοποιούν την ύπαρξη και το έργο της βιβλιοθήκης
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Ανάρτηση αφισών εντός του ιδρύματος σχετικά με τις δραστηριότητες της Βιβλιοθήκης, το έργο της, ή προτάσεις βιβλίων προς ανάγνωση, Οργάνωση περιήγησης και γνωριμίας με τη Βιβλιοθήκη για νέα μέλη (εκπαίδευση χρηστών)
Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών	Οργάνωση εκδηλώσεων (ημερίδες, συνέδρια κ.α.), Οργάνωση περιήγησης και γνωριμίας με τη Βιβλιοθήκη για νέα μέλη (εκπαίδευση χρηστών), Δημοσίευση στην ιστοσελίδα της Βιβλιοθήκης των νέων αποκτημάτων της (έντυπων και οπτικοακουστικών) ανά μήνα
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Ανάρτηση αφισών εντός του ιδρύματος σχετικά με τις δραστηριότητες της Βιβλιοθήκης, το έργο της, ή προτάσεις βιβλίων προς ανάγνωση, Οργάνωση εκδηλώσεων (ημερίδες, συνέδρια κ.α.), Οργάνωση περιήγησης και γνωριμίας με τη Βιβλιοθήκη για νέα μέλη (εκπαίδευση χρηστών)
Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδας	Οργάνωση περιήγησης και γνωριμίας με τη Βιβλιοθήκη για νέα μέλη (εκπαίδευση χρηστών)
ΕΚΠΑ	Έκδοση ενημερωτικού δελτίου (Bulletin), Ανάρτηση αφισών εντός του ιδρύματος σχετικά με τις δραστηριότητες της Βιβλιοθήκης, το έργο της, ή προτάσεις βιβλίων προς ανάγνωση, Οργάνωση εκδηλώσεων (ημερίδες, συνέδρια κ.α.), Οργάνωση περιήγησης και γνωριμίας με τη Βιβλιοθήκη για νέα μέλη (εκπαίδευση)
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	Ανάρτηση αφισών εντός του ιδρύματος σχετικά με τις δραστηριότητες της Βιβλιοθήκης, το έργο της, ή προτάσεις βιβλίων προς ανάγνωση, Οργάνωση εκδηλώσεων (ημερίδες, συνέδρια κ.α.), Οργάνωση περιήγησης και γνωριμίας με τη Βιβλιοθήκη για νέα μέλη (εκπαίδευση χρηστών)
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	Έκδοση ενημερωτικού δελτίου (Bulletin), Οργάνωση εκδηλώσεων (ημερίδες, συνέδρια κ.α.), Οργάνωση περιήγησης και γνωριμίας με τη Βιβλιοθήκη για νέα μέλη (εκπαίδευση χρηστών)
Ιόνιο Πανεπιστήμιο	Οργάνωση εκδηλώσεων (ημερίδες, συνέδρια κ.α.), Οργάνωση περιήγησης και γνωριμίας με τη Βιβλιοθήκη για νέα μέλη (εκπαίδευση χρηστών), Ανάρτηση δραστηριοτήτων στην ιστοσελίδα της Βιβλιοθήκης
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Οργάνωση περιήγησης και γνωριμίας με τη Βιβλιοθήκη για νέα μέλη (εκπαίδευση χρηστών)
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	Οργάνωση εκδηλώσεων (ημερίδες, συνέδρια κ.α.), Οργάνωση περιήγησης και γνωριμίας με τη Βιβλιοθήκη για νέα μέλη (εκπαίδευση χρηστών)
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Έκδοση ενημερωτικού δελτίου (Bulletin), Οργάνωση εκδηλώσεων (ημερίδες, συνέδρια κ.α.), Οργάνωση περιήγησης και γνωριμίας με τη Βιβλιοθήκη για νέα μέλη (εκπαίδευση χρηστών)
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	Έκδοση ενημερωτικού δελτίου (Bulletin), Ανάρτηση αφισών εντός του ιδρύματος σχετικά με τις δραστηριότητες της Βιβλιοθήκης, το έργο της, ή προτάσεις βιβλίων προς ανάγνωση, Οργάνωση εκδηλώσεων (ημερίδες, συνέδρια κ.α.), Οργάνωση περιήγησης και γνωριμίας με τη Βιβλιοθήκη για νέα μέλη (εκπαίδευση)
Πανεπιστήμιο Πατρών	Ανάρτηση αφισών εντός του ιδρύματος σχετικά με τις δραστηριότητες της Βιβλιοθήκης, το έργο της, ή προτάσεις βιβλίων προς ανάγνωση, Οργάνωση εκδηλώσεων (ημερίδες, συνέδρια κ.α.), Οργάνωση περιήγησης και γνωριμίας με τη Βιβλιοθήκη για νέα μέλη (εκπαίδευση χρηστών)
Πανεπιστήμιο Πειραιά	Ανάρτηση αφισών εντός του ιδρύματος σχετικά με τις δραστηριότητες της Βιβλιοθήκης, το έργο της, ή προτάσεις βιβλίων προς ανάγνωση, Οργάνωση περιήγησης και γνωριμίας με τη Βιβλιοθήκη για νέα μέλη (εκπαίδευση χρηστών)
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	Ανάρτηση αφισών εντός του ιδρύματος σχετικά με τις δραστηριότητες της Βιβλιοθήκης, το έργο της, ή προτάσεις βιβλίων προς ανάγνωση, Οργάνωση περιήγησης και γνωριμίας με τη Βιβλιοθήκη για νέα μέλη (εκπαίδευση χρηστών)
Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας	Έκδοση ενημερωτικού δελτίου (Bulletin), Ανάρτηση αφισών εντός του ιδρύματος σχετικά με τις δραστηριότητες της Βιβλιοθήκης, το έργο της, ή προτάσεις βιβλίων προς ανάγνωση
Πάντειο Πανεπιστήμιο	Ανάρτηση αφισών εντός του ιδρύματος σχετικά με τις δραστηριότητες της Βιβλιοθήκης, το έργο της, ή προτάσεις βιβλίων προς ανάγνωση, Οργάνωση εκδηλώσεων (ημερίδες, συνέδρια κ.α.), Οργάνωση περιήγησης και γνωριμίας με τη Βιβλιοθήκη για νέα μέλη (εκπαίδευση χρηστών)
Πολυτεχνείο Κρήτης	Ανάρτηση αφισών εντός του ιδρύματος σχετικά με τις δραστηριότητες της Βιβλιοθήκης, το έργο της, ή προτάσεις βιβλίων προς ανάγνωση, Διαφήμιση σε έντυπα μέσα, Διαφήμιση σε ραδιοτηλεοπτικά μέσα, Οργάνωση εκδηλώσεων (ημερίδες, συνέδρια κ.α.), Οργάνωση περιήγησης και γνωριμίας με τη Βιβλιοθήκη για νέα μέλη (εκπαίδευση χρηστών)
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	Έκδοση ενημερωτικού δελτίου (Bulletin), Ανάρτηση αφισών εντός του ιδρύματος σχετικά με τις δραστηριότητες της Βιβλιοθήκης, το έργο της, ή προτάσεις βιβλίων προς ανάγνωση, Οργάνωση περιήγησης και γνωριμίας με τη Βιβλιοθήκη για νέα μέλη (εκπαίδευση χρηστών)

ΤΕΙ	A.12 Συμμετοχή/οργάνωση δραστηριοτήτων/εκδηλώσεων που γνωστοποιούν την ύπαρξη και το έργο της βιβλιοθήκης
Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης	Οργάνωση εκδηλώσεων (ημερίδες, συνέδρια κ.α.), Οργάνωση περιήγησης και γνωριμίας με τη Βιβλιοθήκη για νέα μέλη (εκπαίδευση χρηστών)
Τ.Ε.Ι. Καβάλας	Έκδοση ενημερωτικού δελτίου (Bulletin), Οργάνωση εκδηλώσεων (ημερίδες, συνέδρια κ.α.), Οργάνωση περιήγησης και γνωριμίας με τη Βιβλιοθήκη για νέα μέλη (εκπαίδευση χρηστών)
Τ.Ε.Ι. Λαμίας	Έκδοση ενημερωτικού δελτίου (Bulletin), Ανάρτηση ενημερωτικών αφισών σε χώρους του ιδρύματος σχετικά με τις δραστηριότητες της Βιβλιοθήκης, το έργο της, ή προτάσεις βιβλίων προς ανάγνωση, Διαφημιστικά πλαίσια (banners) σε ιστοσελίδες, Διαφήμιση σε έντυπα μέσα, Οργάνωση εκδηλώσεων (ημερίδες, συνέδρια κ.α.), Οργάνωση περιήγησης και γνωριμίας με τη Βιβλιοθήκη για νέα μέλη (εκπαίδευση χρηστών)
Τ.Ε.Ι. Λάρισας	Έκδοση ενημερωτικού δελτίου (Bulletin), Ανάρτηση ενημερωτικών αφισών σε χώρους του ιδρύματος σχετικά με τις δραστηριότητες της Βιβλιοθήκης, το έργο της, ή προτάσεις βιβλίων προς ανάγνωση, Οργάνωση εκδηλώσεων (ημερίδες, συνέδρια κ.α.), Οργάνωση περιήγησης και γνωριμίας με τη Βιβλιοθήκη για νέα μέλη (εκπαίδευση χρηστών)
Τ.Ε.Ι. Πειραιά	Έκδοση ενημερωτικού δελτίου (Bulletin), Ανάρτηση ενημερωτικών αφισών σε χώρους του ιδρύματος σχετικά με τις δραστηριότητες της Βιβλιοθήκης, το έργο της, ή προτάσεις βιβλίων προς ανάγνωση, Οργάνωση εκδηλώσεων (ημερίδες, συνέδρια κ.α.), Οργάνωση περιήγησης και γνωριμίας με τη Βιβλιοθήκη για νέα μέλη (εκπαίδευση χρηστών)
Τ.Ε.Ι. Σερρών	Έκδοση ενημερωτικού δελτίου (Bulletin), Ανάρτηση ενημερωτικών αφισών σε χώρους του ιδρύματος σχετικά με τις δραστηριότητες της Βιβλιοθήκης, το έργο της, ή προτάσεις βιβλίων προς ανάγνωση, Οργάνωση εκδηλώσεων (ημερίδες, συνέδρια κ.α.), Οργάνωση περιήγησης και γνωριμίας με τη Βιβλιοθήκη για νέα μέλη (εκπαίδευση χρηστών)

ΑΕΙ	Α.13 Διάθεση χώρων ομαδικής	Α.14 Συμμετοχή σε εφαρμογές του Web 2.0 (κοινωνικά δίκτυα, ιστολόγια, κ.α.)	Α.15 Συμμετοχή σε συνεργατικά δίκτυα βιβλιοθηκών
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Όχι	Συμμετοχή σε κοινωνικά δίκτυα, Επαρκής παρακολούθηση και ενημέρωση των εφαρμογών web 2.0 στις οποίες συμμετέχει η Βιβλιοθήκη	HEAL-LINK
Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών	Όχι		HEAL-LINK
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Ναι	όχι	HEAL-LINK, ILSAS
Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδας	Όχι	Συμμετοχή σε κοινωνικά δίκτυα	HEAL-LINK, ILSAS
ΕΚΠΑ	Ναι		HEAL-LINK
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	Ναι		HEAL-LINK, ILSAS
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	Όχι		HEAL-LINK, ILSAS
Ιόνιο Πανεπιστήμιο	Ναι		HEAL-LINK, ILSAS
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Όχι		HEAL-LINK, ILSAS
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	Όχι	Δεν γνωρίζω/δεν απαντώ	HEAL-LINK, ILSAS
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Ναι	Συμμετοχή σε κοινωνικά δίκτυα	HEAL-LINK, ILSAS
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	Όχι		HEAL-LINK
Πανεπιστήμιο Πατρών	Ναι	Συμμετοχή σε κοινωνικά δίκτυα, Επαρκής παρακολούθηση και ενημέρωση των εφαρμογών web 2.0 στις οποίες	HEAL-LINK
Πανεπιστήμιο Πειραιά	Όχι		HEAL-LINK
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	Όχι		HEAL-LINK
Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας	Όχι		HEAL-LINK, ILSAS
Πάντειο Πανεπιστήμιο	Ναι	Συμμετοχή σε κοινωνικά δίκτυα, Δημιουργία/διαχείριση ιστολογίων (blogs), Επαρκής παρακολούθηση και ενημέρωση των εφαρμογών web 2.0 στις οποίες συμμετέχει η Βιβλιοθήκη	HEAL-LINK, ILSAS
Πολυτεχνείο Κρήτης	Ναι		HEAL-LINK, ILSAS, Εθνικό Δίκτυο Συνεργασίας
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	Ναι	Συμμετοχή σε κοινωνικά δίκτυα, Επαρκής παρακολούθηση και ενημέρωση των εφαρμογών web 2.0 στις οποίες συμμετέχει η Βιβλιοθήκη	HEAL-LINK, ILSAS

ΤΕΙ	A.13 Διάθεση χώρων ομαδικής μελέτης (study rooms)	A.14 Συμμετοχή σε εφαρμογές του Web 2.0 (κοινωνικά δίκτυα, ιστολόγια, κ.α.)	A.15 Συμμετοχή σε συνεργατικά δίκτυα βιβλιοθηκών
Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης	Όχι		HEAL-LINK
Τ.Ε.Ι. Καβάλας	Ναι		HEAL-LINK
Τ.Ε.Ι. Λαμίας	Ναι	Συμμετοχή σε κοινωνικά δίκτυα, Δημιουργία/διαχείριση ιστολογίων (blogs), Επαρκής παρακολούθηση και ενημέρωση των εφαρμογών web 2.0 στις οποίες συμμετέχει η βιβλιοθήκη	HEAL-LINK, ILSAS
Τ.Ε.Ι. Λάρισας	Ναι	ΟΧΙ	HEAL-LINK, ILSAS
Τ.Ε.Ι. Πειραιά	Ναι		HEAL-LINK
Τ.Ε.Ι. Σερρών	Όχι	Για τη δημιουργία ιστολογίου ή σελίδας σε κοινωνικό δίκτυο όπως το facebook ή το twitter χρειάζεται έγκριση από το Συμβούλιο του Τ.Ε.Ι. Λόγω μεγάλου φόρτου εργασίας δεν ασχοληθήκαμε με το συγκεκριμένο θέμα.	HEAL-LINK, ILSAS

ΑΕΙ	Β.1. Τη Βιβλιοθήκη και Υπηρεσία	Β.2.α Τον αριθμό του μόνιμου προσωπικού	Β.2.β Τον αριθμό του προσωπικού με σύμβαση
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Αρνητικά	Ουδέτερο	Αρνητικά
Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών	Αρνητικά	Ουδέτερο	Πολύ αρνητικά
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Αρνητικά	Ουδέτερο	Πολύ αρνητικά
Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδας	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Πολύ αρνητικά
ΕΚΠΑ	Αρνητικά	Αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	Ουδέτερο	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	Αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Ιόνιο Πανεπιστήμιο	Αρνητικά	Ουδέτερο	Πολύ αρνητικά
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Πολύ αρνητικά	Αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	Αρνητικά	Ουδέτερο	Ουδέτερο
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Αρνητικά	Αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Αρνητικά
Πανεπιστήμιο Πατρών	Αρνητικά	Ουδέτερο	Πολύ αρνητικά
Πανεπιστήμιο Πειραιά	Αρνητικά	Αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Πάντειο Πανεπιστήμιο	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Πολυτεχνείο Κρήτης	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	Αρνητικά	Αρνητικά	Πολύ αρνητικά

ΤΕΙ	Β.1. Τη Βιβλιοθήκη και Υπηρεσία Πληροφόρησης συνολικά	Β.2.α Τον αριθμό του μόνιμου προσωπικού	Β.2.β Τον αριθμό του προσωπικού με σύμβαση
Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης	Ουδέτερο	Αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Τ.Ε.Ι. Καβάλας	Πολύ αρνητικά	Ουδέτερο	Πολύ αρνητικά
Τ.Ε.Ι. Λαμίας	Πολύ θετικά	Θετικά	Ουδέτερο
Τ.Ε.Ι. Λάρισας	Αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Αρνητικά
Τ.Ε.Ι. Πειραιά	Αρνητικά	Ουδέτερο	Πολύ αρνητικά
Τ.Ε.Ι. Σερρών	Αρνητικά	Ουδέτερο	Πολύ αρνητικά

ΑΕΙ	Β 3.1 Δανεισμός	Β 3.2 Διαδανεισμός	Β 3.3 Πληροφορική υποστήριξη	Β 3.4 Εκπαίδευση χρηστών	Β 3.5 Αναγνωστήρια	Β 3.6 Παροχή ελεύθερου Internet	Β 3.7 Για ΑΜΕΑ	Β 3.8 Χρήση εξοπλισμού για	Β 3.9 Παροχή φωτοαντιγράφων
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Ουδέτερο	Αρνητικά	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Αρνητικά	Ουδέτερο	Αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Αρνητικά
Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Αρνητικά	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Αρνητικά	Αρνητικά
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Πολύ αρνητικά	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά
Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδας	Θετικά	Αρνητικά	Θετικά	Ουδέτερο	Αρνητικά	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο
ΕΚΠΑ	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Αρνητικά	Αρνητικά
Ιόνιο Πανεπιστήμιο	Αρνητικά	Αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά	Ουδέτερο	Πολύ αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Αρνητικά	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Ουδέτερο
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Αρνητικά	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Αρνητικά	Ουδέτερο	Ουδέτερο
Πανεπιστήμιο Πατρών	Αρνητικά	Αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Αρνητικά	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο
Πανεπιστήμιο Πειραιά	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	Θετικά		Θετικά		Θετικά	Ουδέτερο	Πολύ αρνητικά		Θετικά
Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας	Ουδέτερο	Πολύ αρνητικά	Ουδέτερο	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Ουδέτερο
Πάντειο Πανεπιστήμιο	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά	Ουδέτερο	Αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Αρνητικά
Πολυτεχνείο Κρήτης	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	Θετικά	Θετικά	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Θετικά	Πολύ θετικά	Θετικά	Πολύ θετικά	Πολύ θετικά

Άλλο: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Πολύ αρνητικά σε: Διακοπή υποστήριξης συστημάτων που αναπτύχθηκαν στη Βιβλιοθήκη κατά τα προηγούμενα έτη, διακοπή προσφοράς προγράμματος e-learning που προσέφερε η Βιβλιοθήκη

ΤΕΙ	Β 3.1 Δανεισμός	Β 3.2 Διαδανεισμός	Β 3.3 Πληροφοριακή υποστήριξη χρηστών (Reference)	Β 3.4 Εκπαίδευση χρηστών	Β 3.5 Αναγνωστήρια	Β 3.6 Παροχή ελεύθερου Internet	Β 3.7 Για ΑΜΕΑ	Β 3.8 Χρήση εξοπλισμού για αναπαραγωγή Ο/Α υλικού	Β 3.9 Παροχή φωτοαντιγράφων
Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης	Ουδέτερο	Αρνητικά	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο
Τ.Ε.Ι. Καβάλας	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Πολύ αρνητικά	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Πολύ αρνητικά	Ουδέτερο
Τ.Ε.Ι. Λαμίας	Πολύ θετικά	Πολύ θετικά	Πολύ θετικά	Πολύ θετικά	Πολύ θετικά	Πολύ θετικά	Πολύ θετικά	Ουδέτερο	Ουδέτερο
Τ.Ε.Ι. Λάρισας	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Αρνητικά	Ουδέτερο
Τ.Ε.Ι. Πειραιά	Ουδέτερο	Αρνητικά	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Πολύ αρνητικά
Τ.Ε.Ι. Σερρών	Αρνητικά	Ουδέτερο	Αρνητικά	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο
Άλλο: Τ.Ε.Ι. Σερρών Αρνητικά σε Διεξαγωγή ημερίδων ή θεματικών αφιερωμάτων									

ΑΕΙ	Β 4.1 Κτιριακές υποδομές	Β 4.2 Τεχνικός υποστηρικτικός εξοπλισμός (επίπλωση, εξοπλισμός κτιρίων, κ.α.)	Β 4.3 Τεχνικός εξοπλισμός για τις ανάγκες των χρηστών (τερματικά
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Αρνητικά	Αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών	Ουδέτερο	Αρνητικά	Αρνητικά
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Αρνητικά
Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδας	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά
ΕΚΠΑ	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	Αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Ιόνιο Πανεπιστήμιο	Αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Αρνητικά
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Αρνητικά
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Αρνητικά
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	Αρνητικά	Αρνητικά	Ουδέτερο
Πανεπιστήμιο Πατρών	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά
Πανεπιστήμιο Πειραιά	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	Πολύ αρνητικά	Ουδέτερο	Πολύ αρνητικά
Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Πάντειο Πανεπιστήμιο	Αρνητικά	Αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Πολυτεχνείο Κρήτης	Ουδέτερο	Αρνητικά	Αρνητικά
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	Ουδέτερο		Ουδέτερο

ΤΕΙ	Β 4.1 Κτιριακές υποδομές	Β 4.2 Τεχνικός υποστηρικτικός εξοπλισμός (επίπλωση, εξοπλισμός κτιρίων, κ.α.)	Β 4.3 Τεχνικός εξοπλισμός για τις ανάγκες των χρηστών (τερματικά αναζήτησης, συσκευές αναπαραγωγής Ο/Α, κ.α)
Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Τ.Ε.Ι. Καβάλας	Αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Τ.Ε.Ι. Λαμίας	Θετικά	Θετικά	Θετικά
Τ.Ε.Ι. Λάρισας	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Τ.Ε.Ι. Πειραιά	Αρνητικά	Ουδέτερο	Αρνητικά
Τ.Ε.Ι. Σερρών	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά
Άλλο: Τ.Ε.Ι. Σερρών Πολύ αρνητικά σε Τακτική συντήρηση κτιριακών υποδομών			

ΑΕΙ	Β 5.1 Ακαδημαϊκό αποθετήριο	Β 5.2 Θεματική πύλη	Β 5.3 Ψηφιοποίηση συλλογών
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά
Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών	Ουδέτερο	Αρνητικά	Αρνητικά
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Ουδέτερο	Αρνητικά	Ουδέτερο
Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδας	Θετικά	Θετικά	Θετικά
ΕΚΠΑ	Αρνητικά		Αρνητικά
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο
Ιόνιο Πανεπιστήμιο	Αρνητικά	Ουδέτερο	Πολύ αρνητικά
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Αρνητικά
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Αρνητικά
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Αρνητικά
Πανεπιστήμιο Πατρών	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Πολύ αρνητικά
Πανεπιστήμιο Πειραιά	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Αρνητικά
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	Ουδέτερο	Αρνητικά	Ουδέτερο
Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά
Πάντειο Πανεπιστήμιο	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Πολυτεχνείο Κρήτης	Ουδέτερο	Αρνητικά	Ουδέτερο
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	Θετικά	Θετικά	Θετικά

ΤΕΙ	Β 5.1 Ακαδημαϊκό αποθετήριο (γκρίζας βιβλιογραφίας)	Β 5.2 Θεματική πύλη	Β 5.3 Ψηφιοποίηση συλλογών
Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Αρνητικά
Τ.Ε.Ι. Καβάλας	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Πολύ αρνητικά
Τ.Ε.Ι. Λαμίας	Ουδέτερο	Θετικά	Θετικά
Τ.Ε.Ι. Λάρισας	Αρνητικά	Ουδέτερο	Αρνητικά
Τ.Ε.Ι. Πειραιά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Τ.Ε.Ι. Σερρών	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Αρνητικά

ΑΕΙ	Β 6.1 Βιβλιογραφική επεξεργασία	Β 6.2 Συντήρηση τεχνικού εξοπλισμού	Β 6.3 Ωράριο λειτουργίας
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά
Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών	Αρνητικά	Αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Αρνητικά	Αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδας	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά
ΕΚΠΑ	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	Ουδέτερο	Αρνητικά	Ουδέτερο
Ελληνικό Ανοιχτό Πανεπιστήμιο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Αρνητικά
Ιόνιο Πανεπιστήμιο	Πολύ αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Πολύ αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	Αρνητικά	Αρνητικά	Ουδέτερο
Πανεπιστήμιο Πατρών	Ουδέτερο	Αρνητικά	Ουδέτερο
Πανεπιστήμιο Πειραιά	Ουδέτερο	Αρνητικά	Ουδέτερο
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	Ουδέτερο	Πολύ αρνητικά	Θετικά
Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Πάντειο Πανεπιστήμιο	Αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Πολυτεχνείο Κρήτης	Αρνητικά	Ουδέτερο	Πολύ αρνητικά
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Θετικά

ΤΕΙ	Β 6.1 Βιβλιογραφική επεξεργασία υλικού	Β 6.2 Συντήρηση τεχνικού εξοπλισμού	Β 6.3 Ωράριο λειτουργίας
Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης	Ουδέτερο	Αρνητικά	Θετικά
Τ.Ε.Ι. Καβάλας	Ουδέτερο	Πολύ αρνητικά	Ουδέτερο
Τ.Ε.Ι. Λαμίας	Θετικά	Θετικά	Θετικά
Τ.Ε.Ι. Λάρισας	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά
Τ.Ε.Ι. Πειραιά	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο
Τ.Ε.Ι. Σερρών	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Αρνητικά

ΑΕΙ	Β 7.1 Μονογραφίες	Β 7.2 Έντυπες συνδρομές περιοδικών	Β 7.3 Ηλεκτρονικές συνδρομές περιοδικών	Β 7.4 Ηλεκτρονικά βιβλία	Β 7.5 Ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων	Β 7.6 Οπτικοακουστικό υλικό
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Πολύ αρνητικά	Αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Ουδέτερο
Ανωτάτη Σχολή Καλών	Αρνητικά	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Αρνητικά
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο	Πολύ αρνητικά	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Διεθνές Πανεπιστήμιο ΕΚΠΑ	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Αρνητικά	Ουδέτερο
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο
Ιόνιο Πανεπιστήμιο	Αρνητικά	Αρνητικά	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Πανεπιστήμιο Δυτικής	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Πολύ αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Πανεπιστήμιο Πατρών	Αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Αρνητικά	Ουδέτερο	Πολύ αρνητικά	Ουδέτερο
Πανεπιστήμιο Πειραιά	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Αρνητικά	Αρνητικά
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	Θετικά	Αρνητικά	Ουδέτερο	Αρνητικά	Αρνητικά	
Πανεπιστήμιο Στερεάς	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Πάντειο Πανεπιστήμιο	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά	Ουδέτερο	Πολύ αρνητικά	Αρνητικά
Πολυτεχνείο Κρήτης	Πολύ αρνητικά	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Αρνητικά	Ουδέτερο
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά

ΤΕΙ	Β 7.1 Μονογραφίες	Β 7.2 Έντυπες συνδρομές περιοδικών	Β 7.3 Ηλεκτρονικές συνδρομές περιοδικών	Β 7.4 Ηλεκτρονικά βιβλία	Β 7.5 Ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων	Β 7.6 Οπτικοακουστικό υλικό
Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά	Αρνητικά
Τ.Ε.Ι. Καβάλας	Αρνητικά	Αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Τ.Ε.Ι. Λαμίας	Θετικά	Θετικά	Θετικά	Θετικά	Θετικά	Θετικά
Τ.Ε.Ι. Λάρισας	Αρνητικά	Αρνητικά	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο
Τ.Ε.Ι. Πειραιά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά
Τ.Ε.Ι. Σερρών	Αρνητικά	Αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Πολύ αρνητικά	Αρνητικά

ΑΕΙ	Γ 1.1 Περικοπές στα λειτουργικά	Γ 1.2 Περικοπές στις δαπάνες προσκτήσεων	Γ 1.3 Περικοπές στην αγορά υλικοτεχνικού εξοπλισμού
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα
Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Διαφωνώ
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Συμφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα	Ουδέτερο
Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδας	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ
ΕΚΠΑ	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ απόλυτα
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	Συμφωνώ	Ουδέτερο	Ουδέτερο
Ιόνιο Πανεπιστήμιο	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Ουδέτερο
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	Συμφωνώ	Διαφωνώ	Ουδέτερο
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Ουδέτερο
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Πανεπιστήμιο Πατρών	Συμφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ
Πανεπιστήμιο Πειραιά	Συμφωνώ	Ουδέτερο	Διαφωνώ
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Διαφωνώ
Πανεπιστήμιο Στερεάς Ελλάδας	Συμφωνώ	Ουδέτερο	Διαφωνώ
Πάντειο Πανεπιστήμιο	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ απόλυτα
Πολυτεχνείο Κρήτης	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ

ΤΕΙ	Γ 1.1 Περικοπές στα λειτουργικά έξοδα	Γ 1.2 Περικοπές στις δαπάνες προσκτήσεων	Γ 1.3 Περικοπές στην αγορά υλικοτεχνικού εξοπλισμού
Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης	Διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ
Τ.Ε.Ι. Καβάλας	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Τ.Ε.Ι. Λαμίας	Ουδέτερο	Διαφωνώ	Διαφωνώ
Τ.Ε.Ι. Λάρισας	Διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ
Τ.Ε.Ι. Πειραιά	Συμφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα
Τ.Ε.Ι. Σερρών	Ουδέτερο	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ

ΑΕΙ	Γ 2.1 Χρέωση υπηρεσιών προς τους χρήστες	Γ 2.2 Χρέωση υπηρεσιών προς τρίτους	Γ 2.3 Συνδρομητικές υπηρεσίες	Γ 2.4 Πίεση σε Ιδρύματα για διάθεση μεγαλύτερου μέρους του	Γ 2.5 Αναζήτηση εξωτερικής χρηματοδότησης (χορηγίες, ερευνητικά προγράμματα, κ.α.)
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης					
Ανωτάτη Σχολή Καλών	Διαφωνώ	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα
Διεθνές Πανεπιστήμιο	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Ουδέτερο	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα
ΕΚΠΑ	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα
Ιόνιο Πανεπιστήμιο	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Διαφωνώ	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Πανεπιστήμιο Πατρών	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Πανεπιστήμιο Πειραιά	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Πανεπιστήμιο Στερεάς	Διαφωνώ	Διαφωνώ	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Πάντειο Πανεπιστήμιο	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ουδέτερο
Πολυτεχνείο Κρήτης	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Ουδέτερο	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα

ΤΕΙ	Γ 2.1 Χρέωση υπηρεσιών προς τους χρήστες	Γ 2.2 Χρέωση υπηρεσιών προς τρίτους	Γ 2.3 Συνδρομητικές υπηρεσίες	Γ 2.4 Πίεση σε ιδρύματα για διάθεση μεγαλύτερου μέρους του προϋπολογισμού ύ τος στις βιβλιοθήκες	Γ 2.5 Αναζήτηση εξωτερικής χρηματοδότησης (χορηγίες, ερευνητικά προγράμματα, κ.α.)
Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Τ.Ε.Ι. Καβάλας	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα
Τ.Ε.Ι. Λαμίας	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Τ.Ε.Ι. Λάρισας	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Τ.Ε.Ι. Πειραιά	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ απόλυτα	Ουδέτερο
Τ.Ε.Ι. Σερρών	Διαφωνώ	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ

ΑΕΙ	Γ 3.1 Συμμετοχή σε συνεργατικά σχήματα	Γ 3.2 Ανάθεση εργασιών σε τρίτους (outsourcing)	Γ 3.3 Περικοπές δαπανών	Γ 3.4 Προσανατολισμός σε πηγές ανοιχτής πρόσβασης
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Συμφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα
Ανωτάτη Σχολή Καλών	Συμφωνώ	Ουδέτερο	Διαφωνώ	Συμφωνώ
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο	Συμφωνώ	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Διεθνές Πανεπιστήμιο	Συμφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
ΕΚΠΑ	Συμφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	Συμφωνώ απόλυτα	Ουδέτερο	Διαφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	Συμφωνώ	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Συμφωνώ
Ιόνιο Πανεπιστήμιο	Συμφωνώ απόλυτα	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Συμφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	Συμφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	Συμφωνώ απόλυτα	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Πανεπιστήμιο Πατρών	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Ουδέτερο	Συμφωνώ
Πανεπιστήμιο Πειραιά	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	Συμφωνώ	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Πανεπιστήμιο Στερεάς	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Ουδέτερο	Συμφωνώ απόλυτα
Πάντειο Πανεπιστήμιο	Συμφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Πολυτεχνείο Κρήτης	Συμφωνώ απόλυτα	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	Συμφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Ουδέτερο	Συμφωνώ απόλυτα

ΤΕΙ	Γ 3.1 Συμμετοχή σε συνεργατικά σχήματα	Γ 3.2 Ανάθεση εργασιών σε τρίτους (outsourcing)	Γ 3.3 Περικοπές δαπανών	Γ 3.4 Προσανατολισμός σε πηγές ανοιχτής πρόσβασης
Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης	Συμφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ	Συμφωνώ
Τ.Ε.Ι. Καβάλας	Συμφωνώ απόλυτα	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Συμφωνώ απόλυτα
Τ.Ε.Ι. Λαμίας		Συμφωνώ	Ουδέτερο	Συμφωνώ
Τ.Ε.Ι. Λάρισας	Συμφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ	Ουδέτερο
Τ.Ε.Ι. Πειραιά	Συμφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Συμφωνώ
Τ.Ε.Ι. Σερρών	Συμφωνώ	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Ουδέτερο

ΑΕΙ	Γ 4.1 Καλύτερη διαχείριση δαπανών	Γ 4.2 Διοίκηση ποιότητας με μέτρηση της αποτελεσματικότητας	Γ 4.3 Επίδειξη της αξίας της Βιβλιοθήκης μέσω καλύτερης χρήσης και	Γ 4.4 Διαπραγματευτική ικανότητα με παρόχους και προμηθευτές
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα
Ανωτάτη Σχολή Καλών	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα
Διεθνές Πανεπιστήμιο	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα
ΕΚΠΑ	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ
Ιόνιο Πανεπιστήμιο	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Ουδέτερο
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ
Πανεπιστήμιο Πατρών	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα
Πανεπιστήμιο Πειραιά	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Ουδέτερο
Πανεπιστήμιο Στερεάς	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Πάντειο Πανεπιστήμιο	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ
Πολυτεχνείο Κρήτης	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα

ΤΕΙ	Γ 4.1 Καλύτερη διαχείριση δαπανών	Γ 4.2 Διοίκηση ποιότητας με μέτρηση της αποτελεσματικότητας	Γ 4.3 Επίδειξη της αξίας της Βιβλιοθήκης μέσω καλύτερης χρήσης και αξιοποίησης της	Γ 4.4 Διαπραγματευτική ικανότητα με παρόχους και προμηθευτές
Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Τ.Ε.Ι. Καβάλας	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα
Τ.Ε.Ι. Λαμίας	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Τ.Ε.Ι. Λάρισας	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Τ.Ε.Ι. Πειραιά	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Ουδέτερο
Τ.Ε.Ι. Σερρών	Συμφωνώ	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ

ΑΕΙ	Γ 5.1 Η οικονομία θα ανακάμψει στα επόμενα δύο χρόνια	Γ 5.2 Η χρηματοδότηση των βιβλιοθηκών	Γ 5.3 Ο αντίκτυπος της ύφεσης στις βιβλιοθήκες είναι σοβαρός και με	Γ 5.4 Λόγω της ύφεσης οι πηγές χρηματοδότησης θα εστιαστούν στους τομείς που	Γ 5.5 Λόγω της ύφεσης το σκεπτικό των βιβλιοθηκών θα εστιαστεί στην ανταπόδοση της επένδυσης που γίνεται προς αυτές
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Διαφωνώ απόλυτα	Ουδέτερο	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Ανωτάτη Σχολή Καλών	Διαφωνώ	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο	Διαφωνώ	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Ουδέτερο	Συμφωνώ
Διεθνές Πανεπιστήμιο	Διαφωνώ	Διαφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Ουδέτερο	Διαφωνώ
ΕΚΠΑ	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	Διαφωνώ	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	Διαφωνώ	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Ουδέτερο	Ουδέτερο
Ιόνιο Πανεπιστήμιο	Διαφωνώ	Ουδέτερο	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	Διαφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Διαφωνώ απόλυτα
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ουδέτερο
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ουδέτερο
Πανεπιστήμιο Πατρών	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Ουδέτερο	Διαφωνώ	Συμφωνώ
Πανεπιστήμιο Πειραιά	Διαφωνώ	Διαφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ	Συμφωνώ
Πανεπιστήμιο Στερεάς	Διαφωνώ	Διαφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Ουδέτερο	Συμφωνώ
Πάντειο Πανεπιστήμιο	Ουδέτερο	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ
Πολυτεχνείο Κρήτης	Διαφωνώ	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο		Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα

ΤΕΙ	Γ 5.1 Η οικονομία θα ανακάμψει στα επόμενα δύο χρόνια	Γ 5.2 Η χρηματοδότηση των βιβλιοθηκών θα είναι ελλιπής τα επόμενα δύο χρόνια και μετά θα ανακάμψει	Γ 5.3 Ο αντίκτυπος της ύφεσης στις βιβλιοθήκες είναι σοβαρός και με διάρκεια	Γ 5.4 Λόγω της ύφεσης οι πηγές χρηματοδότησης θα εστιαστούν στους τομείς που προσδίδουν την μεγαλύτερη αξία στην βιβλιοθήκη	Γ 5.5 Λόγω της ύφεσης το σκεπτικό των βιβλιοθηκών θα εστιαστεί στην ανταπόδοση της επένδυσης που γίνεται προς αυτές
Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Ουδέτερο	Συμφωνώ
Τ.Ε.Ι. Καβάλας	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Τ.Ε.Ι. Λαμίας	Συμφωνώ	Ουδέτερο	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Τ.Ε.Ι. Λάρισας	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Ουδέτερο
Τ.Ε.Ι. Πειραιά	Διαφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Διαφωνώ απόλυτα	Ουδέτερο
Τ.Ε.Ι. Σερρών	Διαφωνώ	Διαφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα

ΑΕΙ	Γ 6.1 Αυτοχρηματοδότηση	Γ 6.2 Καινοτομία	Γ 6.3 Ποιότητα	Γ 6.4 Ενεργός συμμετοχή της βιβλιοθήκης στο κοινωνικό γίγνεσθαι
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα
Ανωτάτη Σχολή Καλών	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα
Διεθνές Πανεπιστήμιο	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Ουδέτερο	Συμφωνώ
ΕΚΠΑ	Ουδέτερο		Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο	Διαφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα
Ιόνιο Πανεπιστήμιο	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Ουδέτερο
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	Διαφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Διαφωνώ		Ουδέτερο	Συμφωνώ
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας	Διαφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ
Πανεπιστήμιο Πατρών	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Πανεπιστήμιο Πειραιά	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Πανεπιστήμιο Στερεάς	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Πάντειο Πανεπιστήμιο	Διαφωνώ	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Πολυτεχνείο Κρήτης	Συμφωνώ	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ

ΤΕΙ	Γ 6.1 Αυτοχρηματοδότηση	Γ 6.2 Καινοτομία	Γ 6.3 Ποιότητα	Γ 6.4 Ενεργός συμμετοχή της βιβλιοθήκης στο κοινωνικό γίνεσθαι
Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Τ.Ε.Ι. Καβάλας	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ απόλυτα
Τ.Ε.Ι. Λαμίας	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Τ.Ε.Ι. Λάρισας	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Τ.Ε.Ι. Πειραιά	Ουδέτερο	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ
Τ.Ε.Ι. Σερρών	Διαφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ	Συμφωνώ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Γ΄

«Βαθμολογίες ερωτήσεων»

	Πολύ Αρνητικά	Αρνητικά	Ουδέτερο	Θετικά	Πολύ Θετικά	
Συντελεστές	x 1	x 2	x 3	x 4	x 5	
B 1	6	15	3	0	1	2
B.21α	7	7	10	1	1	2,4
B 2.1β	19	4	2	0	0	1,32
B 3.1	0	5	16	3	1	3
B 3.2	1	8	13	1	1	2,708333
B 3.3	4	6	12	2	1	2,6
B 3.4	1	5	17	0	1	2,791667
B 3.5	0	8	14	2	1	2,84
B 3.6	0	3	20	0	2	3,04
B 3.7	4	5	14	1	1	2,6
B 3.8	5	6	12	0	1	2,416667
B 3.9	1	7	15	1	1	2,76
B 4.1	7	12	5	1	0	2
B 4.2	10	9	4	1	0	1,833333
B 4.3	10	11	3	1	0	1,8
B 5.1	2	5	16	2	0	2,72
B 5.2	2	6	13	3	0	2,708333
B 5.3	5	11	6	3	0	2,28
B 6.1	1	9	12	1	0	2,36
B 6.2	4	13	7	1	0	2,2
B 6.3	5	8	8	4	0	2,44
B 7.1	9	10	4	2	0	1,96
B 7.2	6	11	7	1	0	2,12
B 7.3	8	6	10	1	0	2,16
B 7.4	8	4	12	1	0	2,24
B 7.5	10	8	6	1	0	1,92
B 7.6	7	7	9	1	0	2,166667
Γ 1.1	4	5	3	12	1	3,04
Γ 1.2	8	5	4	8	0	2,48
Γ 1.3	3	12	5	4	1	2,52
Γ 2.1	7	8	6	2	1	2,25
Γ 2.2	5	4	3	10	2	3
Γ 2.3	5	5	4	9	1	2,833333
Γ 2.4	1	0	0	16	7	4,166667
Γ 2.5	1	0	2	11	10	4,208333
Γ 3.1	0	0	0	13	11	4,458333
Γ 3.2	3	9	8	4	1	2,64

Γ 3.3	1	8	6	9	1	3,04
Γ 3.4	0	0	2	7	16	4,56
Γ 4.1	0	0	6	9	10	4,16
Γ 4.2	0	0	2	14	9	4,28
Γ 4.3	0	0	1	11	13	4,48
Γ 4.4	0	0	3	12	10	4,28
Γ 5.1	8	13	2	1	0	1,833333
Γ 5.2	5	9	5	6	0	2,48
Γ 5.3	0	0	2	9	14	4,48
Γ 5.4	2	3	5	11	4	3,48
Γ 5.5	2	2	5	10	5	3,583333
Γ 6.1	1	9	5	7	3	3,08
Γ 6.2	0	1	1	13	8	4,217391
Γ 6.3	0	0	2	14	9	4,28
Γ 6.4	0	0	1	16	8	4,28

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Δ

«Φόρμα συνέντευξης έρευνας»

Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στις ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες

ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΤΕ ΤΑ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΣΤΟΙΧΕΙΑ		ΤΙΜΕΣ	
A.1 Αριθμός εργαζομένων			
A.1.1	Μόνιμο προσωπικό		
A.1.2	Προσωπικό με σύμβαση		
A.2. Πηγές χρηματοδότησης			
A.2.1	Τακτικός Προϋπολογισμός		
A.2.2	Έκτακτα έσοδα (Αναπτυξιακά και ερευνητικά προγράμματα, Κληροδοτήματα, Δωρεές, επιχορηγήσεις)		
A.2.3	Έσοδα από υπηρεσίες της Βιβλιοθήκης		
A.3. Προϋπολογισμένες δαπάνες βιβλιοθήκης για το έτος 2011			
A.3.1	Προϋπολογισμός για προσκτήσεις		
A.3.2	Προϋπολογισμός για υλικοτεχνικό εξοπλισμό		
A.3.3	Προϋπολογισμός για λειτουργικά έξοδα		
A.4. Δαπάνες βιβλιοθήκης για το έτος 2010			
A.4.1	Δαπάνες για Προσκτήσεις		
A.4.2	Δαπάνες για υλικοτεχνικό εξοπλισμό		
A.4.3	Λειτουργικές δαπάνες		
A.5. Προϋπολογισμός Ιδρύματος			
A.5.1	Προϋπολογισμός ιδρύματος για το έτος 2011		
A.5.2	Προϋπολογισμός ιδρύματος για το έτος 2010		
A.6. Αριθμός μελών ιδρύματος (φοιτητές, ερευνητές, διδάσκοντες κ.ά.)			
A.7 Στοιχεία λειτουργίας και υπηρεσιών Βιβλιοθήκης			
A.7.1	Αριθμός εγγεγραμμένων μελών		
A.7.2	Ώρες και μέρες λειτουργίας συνολικά ανά εβδομάδα	Ώρες:	Μέρες:
A.7.3	Μέγεθος συμβατικής συλλογής (αριθμός τίτλων)		
A.7.4	Τρέχουσες συνδρομές σε ηλεκτρονικά περιοδικά/εκδότες (πέραν της HEAL-LINK)		

Γενικές ερωτήσεις: (επιλέξτε με √ την κατάλληλη/κατάλληλες τιμές)	ΝΑΙ	ΟΧΙ
A.8.1 Πιστοποίηση κατά ISO 9001		
A.8.2 Πιστοποίηση κατά ISO 14001		
A.8.3 Πιστοποίηση κατά OHSAS 18001		
A.8.4 Άλλο:		
A.9.1 Επαγγελματίες που σχετίζονται άμεσα με το γνωστικό αντικείμενο του εκπαιδευτικού ιδρύματος, στο οποίο ανήκει η Βιβλιοθήκη		
A.9.2 Επαγγελματίες που σχετίζονται έμμεσα με το γνωστικό αντικείμενο του εκπαιδευτικού ιδρύματος, στο οποίο ανήκει η Βιβλιοθήκη		
A.9.3 Φοιτητές άλλων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της χώρας ή του εξωτερικού		
A.9.4 Καθηγητές/Διδάσκοντες εκπαιδευτικών ιδρυμάτων της χώρας ή του εξωτερικού		
A. 9.5 Άλλοι:		
A. 10.1 Συνδρομητικές υπηρεσίες		
A. 10.2 Πρόστιμα καθυστερημένης επιστροφής υλικού		
A. 10.3 Παροχή φωτοαντιγράφων/εκτυπώσεων		
A. 10. 4 Άλλο:		
A.11. 1 Τμήμα ή υπεύθυνος δημοσίων σχέσεων		
A. 11.2 Τμήμα ή υπεύθυνος ανάλυσης αγοράς (marketing)		
A.12.1 Έκδοση ενημερωτικού δελτίου (Bulletin)		
A.12.2 Ανάρτηση ενημερωτικών αφισών σε χώρους του ιδρύματος σχετικά με τις δραστηριότητες της Βιβλιοθήκης, το έργο της, ή προτάσεις βιβλίων προς ανάγνωση		
A.12.3 Διαφημιστικά πλαίσια (banners) σε ιστοσελίδες		
A.12.4 Οργάνωση εκδηλώσεων (ημερίδες, συνέδρια κ.α.)		
A.12.5 Οργάνωση περιήγησης και γνωριμίας με τη Βιβλιοθήκη για νέα μέλη (εκπαίδευση χρηστών)		
A.12.6 Άλλο:		
A.13 Διάθεση χώρων ομαδικής μελέτης (study rooms)		
A.14.1 Συμμετοχή σε κοινωνικά δίκτυα		
A.14.2 Συμμετοχή σε ιστολόγια (blogs)		
A. 14.3 Επαρκής παρακολούθηση και ενημέρωση των εφαρμογών web 2.0 στις οποίες συμμετέχει η Βιβλιοθήκη		
A.19.1 HEAL-LINK		
A.19.2 ILSAS		
A. 19.3 Άλλο:		

ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΝΑ ΕΚΦΡΑΣΕΤΕ ΤΟΝ ΒΑΘΜΟ ΠΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΓΝΩΜΗ ΣΑΣ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΦΕΣΗ ΤΑ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΖΗΤΗΜΑΤΑ (ΕΠΙΛΕΞΤΕ ΜΕ √ ΤΗΝ ΚΑΤΑΛΛΗΛΗ ΤΙΜΗ)		Πολύ Αρνητικά	Αρνητικά	Ουδέτερο	Θετικά	Πολύ Θετικά
B. 1. Τη συνολική Βιβλιοθήκη και Υπηρεσία Πληροφόρησης						
B.2. Τον αριθμό των απασχολουμένων						
B 2.1	Μόνιμο προσωπικό					
B 2.2	Προσωπικό με σύμβαση					
B.3. Τις Παρεχόμενες Υπηρεσίες						
B 3.1	Δανεισμός					
B 3.2	Διαδανεισμός					
B 3.3	Πληροφοριακή Υποστήριξη Χρηστών (Reference)					
B 3.4	Εκπαίδευση χρηστών					
B 3.5	Αναγνωστήρια					
B 3.6	Παροχή ελεύθερου Internet					
B 3.7	Για ΑΜΕΑ					
B 3.8	Χρήση εξοπλισμού για αναπαραγωγή Ο/Α υλικού					
B 3.9	Παροχή φωτοαντιγράφων					
B 3.10	Άλλο:					
B 4. Υποδομές						
B 4.1	Κτιριακές υποδομές					
B 4.2	Τεχνικός υποστηρικτικός εξοπλισμός (επίπλωση, εξοπλισμός κτηρίων, κ.α)					
B 4.3	Τεχνικός εξοπλισμός για τις ανάγκες των χρηστών (τερματικά αναζήτησης, συσκευές αναπαραγωγής Ο/Α κ.α.)					
B 4.4	Τεχνικός εξοπλισμός για ΑΜΕΑ					
B 4.5	Άλλο:					
B 5. Ηλεκτρονικές υποδομές						
B 5.1	Ακαδημαϊκό Αποθετήριο (γκρίζας βιβλιογραφίας)					
B 5.2	Θεματική Πύλη (portal)					
B 5.3	Ψηφιοποίηση συλλογών					
B 5.4	Άλλο:					
B 6. Τις λειτουργίες της Βιβλιοθήκης						
B 6.1	Βιβλιογραφική επεξεργασία υλικού					
B 6.2	Συντήρηση τεχνικού εξοπλισμού					
B 6.3	Ωράριο λειτουργίας					
B 6.5	Άλλο :					
B 7. Ανάπτυξη Συλλογών - Προσκτήσεις υλικού						

B 7.1	Μονογραφίες					
B 7.2	Έντυπες συνδρομές περιοδικών					
B 7.3	Ηλεκτρονικές συνδρομές περιοδικών					
B 7.4	Ηλεκτρονικά βιβλία					
B 7.5	Ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων					
B 7.6	Οπτικοακουστικό υλικό					
B 7.7	Άλλο:					

ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΝΑ ΕΚΦΡΑΣΕΤΕ ΤΟΝ ΒΑΘΜΟ ΠΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΓΝΩΜΗ ΣΑΣ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΣΥΜΒΑΛΛΟΥΝ ΟΙ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ (ΕΠΙΛΕΞΤΕ ΜΕ √ ΤΗΝ ΚΑΤΑΛΛΗΛΗ ΤΙΜΗ ΣΤΗΝ ΚΛΙΜΑΚΑ)		Διαφωνώ Απόλυτα	Διαφωνώ	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ Απόλυτα
Γ 1. Για την εξοικονόμηση πόρων						
Γ 1.1	Περικοπές στις δαπάνες προσκτήσεων					
Γ 1.2	Περικοπές στα λειτουργικά έξοδα					
Γ 1.3	Περικοπές στην αγορά υλικοτεχνικού εξοπλισμού					
Γ 2. Για την εξεύρεση πρόσθετων πόρων						
Γ 2.1	Χρέωση χρήσης υπηρεσιών προς τους χρήστες					
Γ 2.2	Χρέωση χρήσης υπηρεσιών προς τρίτους					
Γ 2.3	Συνδρομητικές υπηρεσίες					
Γ 2.4	Πίεση προς τα ιδρύματα να διαθέσουν μεγαλύτερο μέρος του προϋπολογισμού τους στις βιβλιοθήκες					
Γ 2.5	Αναζήτηση εξωτερικής χρηματοδότησης (χορηγίες, ερευνητικά προγράμματα κ.α.)					
Γ 3. Για τον ισοσκελισμό του προϋπολογισμού της βιβλιοθήκης						
Γ 3.1	Συμμετοχή σε συνεργατικά σχήματα					
Γ 3.2	Ανάθεση εργασιών σε τρίτους (outsourcing)					
Γ 3.3	Περικοπές δαπανών					
Γ 3.4	Προσανατολισμός προς πηγές ανοικτής πρόσβασης					
Γ 4. Πρακτικές της διοίκησης						
Γ 4.1	Καλύτερη διαχείριση δαπανών					
Γ 4.2	Διοίκηση ποιότητας					
Γ 4.3	Διοίκηση με μέτρηση της αποτελεσματικότητας					
Γ 4.4	Διαπραγματευτική ικανότητα με παρόχους και προμηθευτές					

ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΔΗΛΩΣΤΕ ΤΟ ΒΑΘΜΟ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΣΑΣ ΜΕ ΤΙΣ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ (ΕΠΙΛΕΞΤΕ ΜΕ √ ΤΗΝ ΚΑΤΑΛΛΗΛΗ ΤΙΜΗ)	Διαφωνώ Απόλυτα	Διαφωνώ	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ Απόλυτα
Γ.5 Η οικονομία θα ανακάμψει στα επόμενα δύο χρόνια					
Γ.6 Η χρηματοδότηση των βιβλιοθηκών θα είναι ελλιπής τα επόμενα δύο χρόνια και μετά θα ανακάμψει					
Γ.7 Ο αντίκτυπος της ύφεσης στις βιβλιοθήκες είναι σοβαρός και με διάρκεια					
Γ.8 Λόγω της ύφεσης οι πηγές χρηματοδότησης θα εστιαστούν στους τομείς που προσδίδουν την μεγαλύτερη αξία στην βιβλιοθήκη					
Γ.9 Λόγω της ύφεσης το σκεπτικό των βιβλιοθηκών θα εστιαστεί στην ανταπόδοση της επένδυσης που γίνεται προς αυτές					

Γ.10 ΠΑΡΑΚΑΛΩ ΝΑ ΕΚΦΡΑΣΕΤΕ ΤΟΝ ΒΑΘΜΟ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟ ΑΝ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΣΥΜΒΑΛΛΟΥΝ ΣΤΗΝ ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΟΥΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΦΕΣΗΣ ΟΙ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΙ (ΕΠΙΛΕΞΤΕ ΜΕ √ ΤΗΝ ΚΑΤΑΛΛΗΛΗ ΤΙΜΗ)	Διαφωνώ Απόλυτα	Διαφωνώ	Ουδέτερο	Συμφωνώ	Συμφωνώ Απόλυτα
Αυτοχρηματοδότηση					
Καινοτομία					
Ποιότητα					
Ενεργός συμμετοχή της βιβλιοθήκης στο κοινωνικό γίγνεσθαι					

Προσθήκη πλαισίου ανοικτής ερώτησης